

Duke University Libraries

D01340648Q

D01340648Q

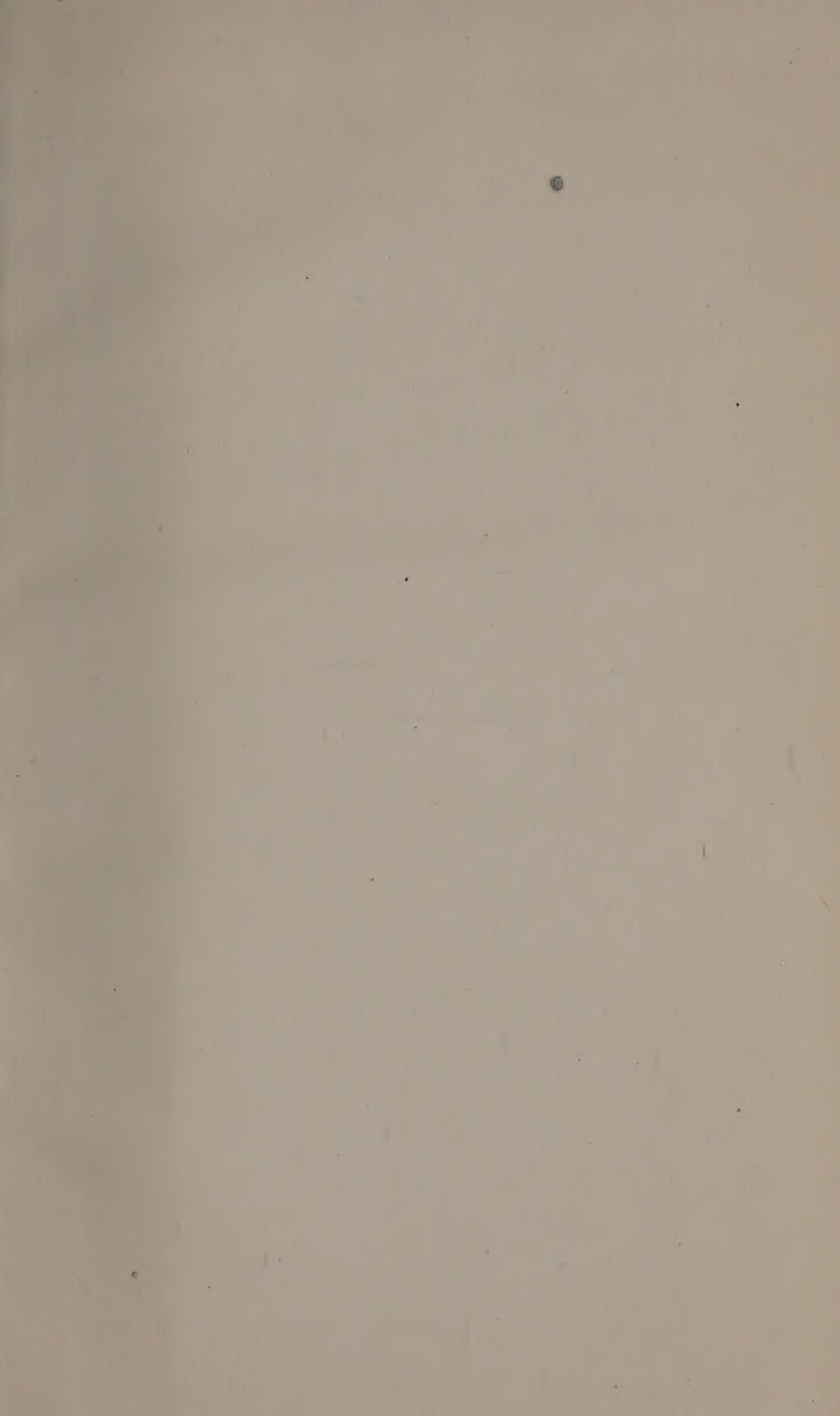
Duke Library Service Center

Div. S. 492.04 G255S v.3 631669

Date Due

[illegible]

STUDIES AND TEXTS

IN FOLKLORE, MAGIC,
MEDIAEVAL ROMANCE, HEBREW APOCRYPHA
AND SAMARITAN ARCHÆOLOGY

WITH 14 PLATES AND 5 ILLUSTRATIONS

COLLECTED AND REPRINTED
BY
MOSES GASTER, PH. D.

IN THREE VOLUMES

VOL. III

"... and the feast of ingathering, at
the end of the year when thou
gatherest in thy labours out of the
field." Exod. XXIII, 16.

LONDON
MAGGS BROS 34 & 35 CONDUIT ST.

1925—1928

LIST OF ILLUSTRATIONS

- The Sword of Moses Vol. III, facing p. 69
Wisdom of the Chaldeans Vol. III, facing p.105

HISTORY OF TOBIT.

A.

- I. טוביה: דברי טובי בן טוביאל בן חננאל בן עשאל בן גבתיאל.
 1 ממשפחת נפתלי בגליל על פישן אחרי דרך מבוא השמש י אשר¹
 2 בשמאל (!) והעיר שפת שמה: וטובי הגלה ונשבה בימי שלמנאסר מלך
 3 אשור. ועודו בשבי ודרך אמת לא פרץ. וכל אשר יקנה יתן חלק כחלק
 4 לאחיו השבויים. ויהי עבד לכל מטה נפתלי ולא נתן כתף אחד (I. סוררת?)
 5 במלאכה: ובשבת ישראל על אדמתם ויתעו ויעבדו ענלי הוזהב אשר
 6 עשה ירבעם בן נבט. והאיש טובי היה הולך וזוכת זכאים בבית יהוה
 7 ויהי מתפלל שם לאלהי ישראל: וכל בכורי אדמתו ומעשרותיו באמונה
 8 היה מביא בית יהוה אל היכלו בשנת השלישית שנת המעשר. גם
 9 מנעוריו שמר דרכי יהוה ומצותיו: ויהי כי גדל טובי ויקח אשה משבמו
 10 ושמה חנה. ותהר ותלד בן. ותקרא את שמו טוביה: וישפך טובי את
 11 לבו עליו וילמדהו דרכי יהוה. וילך בדרכי אביו מנעוריו. וישתמר מכל
 12 עון: ובא הוא ואשתו ובנו אל ארץ אשור בננוה (!) העיר הגדולה עם כל
 13 מטה נפתלי. ויהי כולם מתנאליים במאכלי הגוים. רק טובי לבדו לא
 14 התגאל: ויעבד את יהוה בכל לבבו ויתנהו אלהים לחסד ולרחמים לפני
 15 שלמנאסר המלך. וימשילוהו בכל אשר יחפוץ. ויצו לעשות רצונו בכל
 16 המלכות: ויתהלך בכל הערים ובכל המבצרים לראות השביה ולשאול
 17 ולדרוש שלומם: ויהי כאשר בא במדי: ויהי בידו הון גדול אשר נתן
 18 לו המלך אלף ככרי כסף. ויאסף יהודים רבים ממטהו. ויפקד את הכסף
 19 ביד גביאל. ויראו ויהיו עדים. ויתן אות להיות זכרון לכסף: ויהי ימים
 20 רבים וימת שלמנאצר מלך אשור. וימלוך סנחריב בנו תחתיו. וירע לבני
 21 ישראל: וטובי היה מפור הוגו ונותן לבני עמו וינתם אותם: ויתן
 22 להם לכל אחד ואחד כפי אשר תשיג ידו. ערומים היה מלביש. ורעבים
 23 היה משביע. ומתים תרונים היה קובר: ויהי בשוב סנחריב מארץ

¹ Deut. II, 30. ² Zech. 7, II. 3 cf. Ps. 18, 24. 4 cf. Dan. I, 8.
 5 cf. Ezra 9, 12. Jer. 28, 4.

יהודה בבשת פנים על המכה אשר הכהו אלהים. על אשר חירף וגידף.
 15 ויכנע סנחריב. ויך רבים מישראל. וטובי היה קוברם: ויוגד למלך. ויצו
 16 המלך להרוג אותו ולשלול כל אשר לו: ויברח טובי הוא ואשתו ובניו
 וילכו יחפים וערומים בלי כסות בקרח ובלי מחיה. ובכל (!) אשר הלך מצא
 17 אוהבים רבים: ויהי מקץ ארבעים וחמשה ימים הרגו סנחריב בניו
 II. אסרחדון (!) ושראצר. וישמע טובי וישב אל ביתו וכל שללו הושב לו: II. ויהי
 I. אחריכן ויהי חג י"י. ויעש טובי סעודה גדולה בביתו: ויאמר אל טוביה
 2 בנו. בני לך והבא לנו אנשים ממשפחתינו יראי אלהים ויאכלו עמנו:
 3 וילך טוביה. וישב ויגד לאביו. כי אחד מבני ישראל ראה הרגו ומושלך
 4 בחוץ: ויקם טובי מכסאו ויעזב הסעודה ולא אכל. וילך אל המת וישאהו
 5 בסתר אל ביתו. ובבא השמש קברוהו. ואחר אכל באכל ורעדה: ויזכר
 את הדבר אשר ביד עמוס הנביא. והפכתי את חניכם לאבל ושיריכם
 6 לקינה: ויריבו אותו קרוביו לאמר הנה ידעת כי צוה המלך להרגך
 על אשר קברת המתים ותברח ותנצל גפשך. ועודך מחזיק בתומתך:
 7 ויאמר. הנה הרבה יראתי את אדני האדנים מיראתי את המלך קרוץ
 8 מחומר: כמוני: וטובי היה הולך ושוב אחרי ההרוגים. ובסתר היה מביאם
 9 וקוברם בחצות הלילה: ויהי היום ויעף טובי מקבור אותם. ולא מכל
 10 ידיו ובמים לא שטפם אחרי קבורו אותם: וישכב על המטה אצל הקיר
 וישן. והנה קן צפור דרור ויפל על עיניו צאתם ותכהין עיניו ולא ראה.
 11 ולבעבור נסותו עשה לו האלהים כל זאת כאשר עשה לאיוב: וטובי
 היה ירא את יהוה מנעוריו. וכל (ובכל I.) זאת לא נתן טובי תפלה לאלהים:
 12 וידבק באלהי ישראל ויבטח בחסדו: ויבאו לפניו ריעי איוב אליפו התימני
 ובלדד השוטי וצופר הנעמתי. ויהיו כולם מלעיגים עליו לאמר. (איה) צדקתך
 אשר בטחת בה לאמר. צדקתי ואקבר את המתים ואנמול להם חסד?:
 13 ויגער בהם טובי ויאמר. אמנם זך וחף אנכי וצדקתי תענה בי⁶. והנה גם
 הרע וגם הטוב נקבל באהבה ובשמחת לבבי⁷. כי כל משפטי יהוה ישרים⁸:
 14 כי כל אשר אמונתו שלימה לא ימיר ולא יחליף. ונתן לו אלהים חיי
 15 העולם הבא: ותהי אשתו חכמת לב לעשות כל מלאכת מחשבת.
 16 ותעש לרבים ותכלכל אישה במעשה ידיה: והנה בכל (!) יום קבלה שעיר
 17 עזים אחד בשכרה ותביאהו אל הבית. והשעיר הולך וגעה בבית: וישמע
 טובי קול השעיר ויאמר לה. ראה פן גניבה אתך. השב תשיב אותו לבעליו.
 18 כי כן צונו אלהינו ולא נוכל להלינו בביתינו ולקחת לנו: ותען ותאמר. אם
 צדיק אתה כדברך. מדוע קראתך כל הצרה הזאת? כה משפטה כל הימים
 III. לדבר אתו קשות עד כי קץ בחייו: III. ויהי כשמע טובי הנאצות האלה
 I ויאנה וישבר לבו וישם פניו. אל הקיר ויתפלל בדמעות. ויאמר. יהוה צדיק

¹ Amos 8, 10.² Job 2, 9.³ Job 33, 6.⁴ Job 1, 22.⁵ cf. Job 33, 9.⁶ Gen. 30, 33.⁷ Job 2, 10.⁸ cf. Nehem. 9, 13.

2 אתה וישר משפטיך ואורחותיך חסד ורחמים ואמת ומשפט¹: ועתה יהוה
 זכרני לטובה. ופקדיני בישועתיך² ואל תזכור לי עונות אבותי ומהר עניני
 3 וחטאות אבותינו אל תזכור לי³: כי על לא שמרנו מצותיך ותורתך היינו
 4 למשל ולשנינה בכל הגוים אשר הבאתנו שמה⁴: ועתה יהוה גדולים
 מעשיך. והישר בעיניך עשה. והצור תמים עשה לי כחסדך חסד ואמת
 5 ולקחת את נפשי כי טוב מותי מחיי: בעת ההיא ותהי שרה בת רעואל
 6 אחי טובי מתפללת ליהוה במדי: כי שמעה נאצות ובוזות ותקל בעיני
 7 שפחה אחת לבית אביה: וכעסתה גם כעס⁵ מדי יום יום לאמר. אוי לך
 8 ולמולך. כי שבעה אנשים נתנו לך וימותו כל אחד ואחד בלילה הראשונה
 9 קטנה או גדולה ואנכי טובה ממך: והנה שקר בפיה כי לא היתה ידה
 10 במעל⁶. אך אשמדאי מלך השדים היה הורגם בלילה הראשונה על אשר
 11 (לא) נכזנו אליה: ובכל יום ויום היתה אומרת אליה. הנה אינך ראויה לאיש
 ולהיות לך זרע על הארץ והנה את חושבת להרגיני כאשר הרגת אתהם:
 12 ויהי היום ותעל בעלייה. ותעמד שם שלשה ימים לילה ויום. לחם לא
 13 אכלה ומים לא שתתה. ותעמד לפני יהוה בתפילה ובתחנונים להנקם מן
 14 האמה ההיא המחרפת אותה: ותחשב להמית את עצמה לולי כי
 15 יראה פן תורד שיבת אביה בינון שאולה ופן יאמרו קמיהם לשמצה. בת
 16 אחת היתה לו יחידה ותמת את עצמה: ויהי כאשר תמו שלשת הימים
 17 ותפל ותתחנן לפני יהוה ותאמר: ברוך יהוה אלהים אלהי ישראל שומר
 18 הברית והחסד לשמרי בריתו ולאהבי מצותיו⁷: אתה הוא העונה בעת
 19 צרה פודה ומציל ומושיע. גומל לחייבים טובות: אליך נשאתי עיני
 20 היושבי בשמים. כי ידעתי כי עפר אנכי ואל עפר אשוב: והנה
 21 אנכי מתפללת לפניך ומפלת תחנוני (על?): אשר חרפוני חנם: והנה ידעת
 22 את לבבי כי לא חמדתי איש. וטהורה אנכי בעמדי לפניך: במושב
 23 לצים לא ישבתי. ועם משחקים לא באתי. ועם פעלי און לא הלכתי. ולא
 חפצתי איש כי אם ביראתך (!). ואנכי לא הייתי נכונה להם: ואני ידעתי
 כי איש אחד הת..ת (!) לי והוכחת לי. ואם רצונך שלחיה לי. כי זאת
 תורת האדם העובדך באמת ואחריתו תקוה: (1. לתת לו אחרית ותקוה)⁸
 ובבא עליו צרה וצוקה והצלתו בצדקתך. כי לא תחפוץ במות המת כי
 אם בשובו מדרכו וחיה⁹. והצדקה תעביר רוע הגזירה: יהי שמך
 מבורך מעולם ועד עולם אמן¹⁰: בעת ההיא נשמע צעקתה עם צעקת

¹ cf. Zech. 7, 9. Ps. 25, 10. ² cf. Ps. 106, 4 and The additional service for New Moon in the Liturgy. ³ cf. Ps. 77, 8. ⁴ cf. Deut. 28, 37.

⁵ I. Sam. 1, 6. ⁶ Ezra 9, 2. ⁷ Deut. 7, 9.

⁹ Liturgy of the Day of Atonement; v. Ezek. 18, 33 and 33, 11.

¹⁰ cf. Ps. 113, 2.

טובי כי יחד התפללו. ותעל שוועתם לפני האלהים וישלח מלאכו
 IV. רפאל לרפאותם ולהצילם מצרתם: IV. והנה טובי מתחנן על נפשו
 1 למות. ויקרא לבנו טוביה לאמר: שמע בני מוסר אביך ותורת אמן
 2 לא תמשי והיה מוסרם ענוד על לבבך²: ובקחת אלהים את נפשי
 3 ונשאתני וקברתני בקבורת אבותי. ואת אמן כבד כל ימי חיך:
 4 וזכרת הצרות אשר עברו עלינו ועליה מדי יום יום. ובמלאת ימיה
 5 וקברת אותה בכבוד אצלי: וכל ימי חיך זכור בוראך³ והשמר מחמוא
 6 ומצות האלהים תשמר ותורתו: ופתוח תפתח לעני ירך. וכי תראה ערום
 7 וכסיתו: הלא פרוש לרעב לחמך⁴ ועיניך אל תעלים. מהם ויברכך האלהים
 8 בכל מעשה ירך ויפתח לך את אוצרו הטוב⁵: כי לא יועיל הון ביום
 9 עברה וצדקה תציל ממות⁶: ואת האלהים ירא בכל נפשך ובכל מאדך.
 10 ואל תתחבר לעושי עולה. ואל תשב במושב לצים: והשב לאיש פעלו
 11 שכרו ביומו תתן. ואל ילין עמך שכר שכיר: ואהבת לרעך כמוך⁷. ועצת
 12 צדיקים תדרוש: ועתה בני. לך לך ובקש ככרי הכסף אשר לי ביד
 13 גביאל בעיר דאגו. והא לך האות אשר נתתי לו זכרון לכסף. ואל תירא
 14 כי עמך האלהים בכל אשר תלך אם תשמר מצותיו: ואל יבהלוך הצרות
 הגדולות אשר עברו עלינו. כי במחתי [ביראת] ביראת האלהים כי עוד
 V. תהיה לנו ישועה גדולה וריוח. על כן בני אל תירא: V. ויען טוביה
 1 אל אביו ויאמר כל אשר תאמר. אלי אעשה. אך הורני והדריכני בדרך
 2 זו אלך. כי אני יחיד ואיככה אלכה לבדי להביא את הכסף: ויאמר לו
 3 לך ובקש לי אחד נאמן בחוץ ואתן לו שכרו בעודני חי. והוא ילך עמך
 4 לבקש הכסף: ויצא טוביה ביום ההוא וילך ויבקש בשוקי העיר איש
 5 נאמן: ויצא לקראתו רפאל המלאך אשר שלחו האלהים להיות לו לעזר.
 6 ולא ידע הנער כי מלאך האלהים הוא: וישאל לו הנער לשלום ויאמר
 7 לו מי אתה אדני. ויען לו. מבני יהודה אני: ויאמר לו טוביה. הידעת דרך
 8 ארץ נפתלי (!) ויאמר לו. ידעתי כל גבולי הארץ והמדינות: ומכיר אני את
 9 גבאל איש משבמי והוא יושב בדאגני העיר אשר במדי בעיר ננוה (!) בהר
 10 אבתנים (אגבתנים. 1): ויאמר לו טוביה. אל יחד בעיניך אדני אלכה לאבי
 11 ואשובה: וילך טוביה ויגד לאביו. וישלח טובי אחרי האיש ויבא לפני
 12 טובי וישאל לו לשלום: ויאמר לו המלאך. ששון ושמחה ישיגך⁸: ויאמר
 13 לו. איזה שמחה תבא לי ואנכי יושב במחשכים כמיתי עולם ואור השמש
 14 אינני רואה: ויאמר לו. אל ירע לפני אדני כי קרובה ישועתך לבא
 וראית ושמח לבך: ואמר לו טובי. הלא קראתי לך ללכת עם בני (אל)
 גבאל היושב בדאגני במדינת מדי. ובשובך אתן לך שכרך: ויאמר לו

1 Prov. 1, 8. 2 Prov. 6, 21, 22. 3 cf. Eccles. 12, 1. 4 Jes. 58, 7, 8.

5 cf. Deut. 28, 12.

6 Prov. 11, 4.

7 Levit. 19, 18.

8 Jes. 51, 11.

15 המלאך הנני. אלך עמו: ויאמר לו טובי. הגידה לי מה שמך ומאיוזה
 16 משפחה ושבת אתה?: ויען המלאך ויאמר. שמי עזריה בן חנניה הגדול.
 17 ממשפחה גדולה אני: ויאמר טובי. אל יחר בעיניך והגדת לי מאיוז משפחה
 אתה? ויאמר משבט ... ויאמר לו טובי. האלהים יהיה עמכם ושלת
 18 מלאכו לפניכם. ויכינו צדה לדרך וילכו שניהם יחדו: ותלך חנה אמו
 19 מחוץ לעיר הלוד ובכה: ותאמר אליהם. האלהים יהיה עמכם ונתן
 20 לכם חסד ורחמים לפני יושבי הארץ: ועתה הכן פעמך למחר לשוב
 21 אלינו לראות פנינו טרם מותינו (והורדנו) ביגון שאולה: ויהי בשובה לביתה
 ותאמר אל טובי מה זאת עשית כי שלחת את בנך את יחידך אשר
 22 אהבת מעליך?: והיה אם יקראנו אסון והורדנו את שיבתינו ביגון
 23 שאולה¹: כי בעוד בנינו אתנו היה לנו למשיב נפשינו ולכלכל את
 24 שיבתנו²: ויען לה. אל תיראי אחותי. כי שלח יהוה מלאכו עמו והצליח
 VI. את דרכו והוא ישיבהו עוד: VI. וילך טוביה עד הגנה חדקל וישב
 שם. וירד לרחוץ את רגליו. והנה דג גדול יוצא לקראתו לפי תומו³
 לבולעו. וירא ויקרא בקול גדול ויאמר. אדני הצילני מן הדג הגדול הזה:
 ויאמר לו המלאך. קרעהו והוצאת לך לבו ומרירתו וכבדתו ושם לך
 3 למשמרת. כי עוד יהיו לך לרפואה: ויקח את הדג ויבתר אותו בתוך³.
 ויאכלו את הבתר האחד. והשני הצמיידו לדרך עד באם אל דאני אשר
 4 במדינת מדי: ושאל הנער את איש האלהים. מה משפט הלב והכבד
 והמרה אשר הנחנו למשמרת?: ויען לו. הלב קח לך: להוציא שדים מאיש
 5 או מאשה כי תשרפנו באש: ושאלהו הנער. אנא גלין הלילה? ויאמר
 6 לו. בדאני העיר: והנה בעיר איש טוב ושמו רעואל ממשפחת אביך.
 ואין לו בן או בת⁴ רק בת אחת והיא יורשת בכל אשר לאביה. ובבאך
 9 שם תשאלנה ממנו. כי לא ימנענה ממך: ויען טוביה ויאמר שמעני
 10 וישמע לך האלהים: והנה לשמע און שמעתיה ותרגו במני⁵. כי שמעתי
 רבים מוציאי דבה. כי נתנה לשבעה אנשים ויהי בלילה הראשון לשכבם
 יחד ויבא אשמדאי מלך השדים בחצות הלילה ויהרגם: ועל כן זחלתי
 ואירא⁶ פן ישים נפשי כאחד מהם. והנה אני כמוה רך ויחיד לאבי ולאמי.
 12 והיה אם יפגע בי (אסון) והורדתי את שיבתם בדם שאולה: ויאמר לו המלאך.
 אל תערץ ואל תחת ואל ירך לבבך כי אודיעך במה תוציאהו מעליך:
 13 ואתה דע לך. כי כל האנשים המומתים לא היו ראויים לה וליצא מהם
 14 זרע אנשים על כן המיתם הרשף: ואתה עשה לך כאשר אצוך. והיו
 15 יחד בחדר אחד שלשת ימים לילה ויום ואליה לא תקרב: והיה מדי

¹ cf. Gen. 42, 38.² Ruth 4, 15.³ Gen. 15, 10.⁴ The reading of these two words is uncertain; In the MS. it looks like וּחֹלֵךְ which has no meaning.⁵ cf. Judg. 11, 34.⁶ Habk. 3, 17.⁷ Job 32, 6.

לילה ולילה תבעיר את הלב באש והעלית את עשנו על המטה אשר
 15 תשכבו בה וגם הרשף: והיה בלילה הראשון. והזכרת שמות האבות
 הקדושים. ובלילה השני התפלל אל אלהיך אשר יצאו מכם אנשים
 16 טובים: והיה בלילה השלישי בקריאת הגבר ועשה רצונך ביראת אלהיך
 VII. ויצליחך: [חצי] VII. ויבאו אל בית רעואל וישמח מאד. וישק אל טוביה
 1 ויאמר אל עדנה אשתו. הנה תארו כתואך איש הטוב טובי: ותאמר
 2 אשתו. מי אתם. ומאין אתם? ויאמר מארץ נפתלי מן השביה אשר
 3 בנינוה: ויאמר להם רעואל. הידעתם את טובי אחי? ויאמר המלאך
 4 ידענו. וזה הבחור בנו. ושמנו טוביה: וילך רעואל ויפל על פניו ארצה
 5 וישקו ויבך על צואריו: ויאמר. ברוך אתה בני ליהוה² כי בן איש טוב
 אתה. ותבאנה עדנה אשתו (ובתו) ויבכו עליו. ויכינו לו מטבח³. וישחטו
 6 שער עזים. וישבו על הלחם⁴: וטוביה אמר אל רעואל. דודי.
 שאלה גדולה אנכי שואל מעמך. בי אדני אל נא תשוב (תשיבי ל).
 7 ועתה הואל נא ותנה לי בתך לאשה. כי טוב תתה לי לאשה מתתה
 8 לאיש אחר⁵ כי עצמך ובשרך אני⁶: ויבהל רעואל כי ירא פן ימות גם
 הוא כשבעה אנשים המומתים על ידה. וישמר (וישם ל). לפיו מחסום⁷:
 9 ויאמר המלאך. אל תירא כי בא גד⁸ ובשם יהוה תנה לו כי לא
 נכונה לה וזה נכון: ויען רעואל לו יהי כדברך אדני. ויתן יהוה אלהי
 10 ישראל את ביתם כבית פרץ⁹. וימלא את משאלות לבם ותאותם
 לטובה. ואלהי אברהם יצחק ויעקב אבותינו יהיה עמם ויצוה ברכתו
 11 על שניכם (שניהם ל).¹⁰: ויאספו זקני העיר שם ויכתבו את הדברים.
 ויברכו את האלהים והחתן והכלה. ויאכלו וישמחו בשמחה גדולה:
 VIII. ויהי אחרי כן ויבאו שניהם החדרה הפנימית: ויזכר טוביה את
 1 דברי המלאך. ויקח את הכבד. ויתן על גחלי אש. ויעל עשנו. ויקח המלאך
 3 את הרשף ויאסרוהו. וישלחוהו המדברה אשר על פני מצרים: ויאמר
 טוביה אל שרה. קומי והתפללי אל יהוה אלהינו הלילה גם בלילה
 השני. והיה בלילה השלישי נתחברה יחדו כי בני קדושים אנחנו ולא
 4 נלך בחקות הגוים אשר סביבותינו: ויקומו שניהם ויתפללו באימה
 5 לפני יהוה. וישפכו את לבם להפיל תחנתם לפניו: ויאמר טוביה. ברוך
 אתה יהוה אלהינו מלך העולם אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה:
 6 ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם אשר בראת את האדם בצלמך
 7 ובתבניתך¹¹ ונתת לו מכח גבורתך לדעת דעתך ולעבדך: ונתת לו עזר
 כנגדו: וצוית להם לפרות ולרבות ולהרבות צאצאיהם בקרב הארץ:

¹ Gen. 46, 29.² cf. Judg. 17, 2.³ cf. Is. 14, 21.⁴ cf. Gen. 37, 25.⁵ I. Kings 2, 16.⁶ cf. Gen. 29, 14. 19.⁷ Ps. 39, 2.⁸ Gen. 30, 11.⁹ cf. Ruth 4, 12.¹⁰ cf. Deut. 28, 8.¹¹ cf. Wedding Ritual; v. Talmud Ketuboth fol. 8a.

- אלוה על כל. בורא הכל. גדול על כל. דורש הכל. הוא כל יכול.⁸
 ומרום על כל. זמר יתנו לו כל. חק ומצוה לכל. טוב לכל. ישר וצדיק
 לכל. כל יכול. מורה לכל. נותנין לו שבח הכל. סומך הכל. עונה לכל.
 פודה שבויי כל. צדיק וחסיד לכל. קרוב יהוה לכל. רחום יהוה
 ורחמיו על כל. שירה יתנו לו כל. תומך שמו הכל⁹: אלהי האלהים
 ואדני האדנים [רחום] רחום נקרא שמך מעולם. זכרה נא לנו לחסדיך
 ורחמך כי מעולם המה¹⁰: וזכרה נא לי לחסדי טובי אבי אשר התהלך
 לפניך בחסד ואמת והצילני וגער בשטן לבלתי לנגוע ולהרע לנו:
 ונתת לי מן האשה הזאת זרע אנשים¹¹. והיו צאצאינו יודעי שמך ולומדי
 תורתך¹². ונודע בעמים כי אתה אלהים ואין עוד: ואתה השמים תשמע
 תפילתי כאשר שמעת את תפילת אבותינו הקדושים את תפילת אברהם
 באור כשדים. ותפילת יצחק בהר המוריה. ותפילת יעקב בביתאל.
 ותפילת כל הישרים ושימה דמעתי בנאדך¹³ יהיו לרצון אמרי פי והגיון
 לבי לפניך יהוה צורי וגואלי¹⁴: ותתפלל שרה ותאמר. יהוה יהוה אל
 רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת נוצר חסד לאלפים לשמרי
 עדותיו ומצותיו¹⁵: יהוה אחד לבדך ואין שיני עמך. מי כמוך. ומי ידמה לך
 ומי ישוה לך. אין זולתך ואין בלתיך. ואין ערוך אליך¹⁶: אתה בראת
 הכל. ואין לפניך שכחה. לכן יאמינו הלבבות כי אתה אחד ונפלא בכל
 דרכיך ונעלם מעין כל. ועין לא תשורך. ואתה היית עד לא היות
 העולם. ואחרי אובדו תהיה. ושנותיך לא יתמו¹⁷: הן כל צבא השמים
 בדברך נעשו ויודך לא הויה במ לבראותם אך קראת ויעמדו יחדו ובידך.
 הכח והגבורה להחליפם ולהאכידם ולהשיבם לקדמתם: ובידך החיים
 והטוב ובראת העולם הזה לבחון בו בני האדם בחקים ובמשפטים אשר
 צויתם: והעולם הבא בראת לחסידיך לאוהביך ולשומרי בריתך. ומאתמול
 ערכת תפתה¹⁸ לזרים הבוגדים בך: ואתה הוא האלהים אשר בחרת
 בזרע ישורון מכל העמים אשר על פני האדמה. ותעש להם אותות
 ומופתים בכל הקמים עליהם¹⁹: ועתה יהוה. מלך מלא רחמים. האוינה
 תפילתי ואל דמעתי אל תחרש. כאשר שמעת אל תפילת אמינו שרה
 בהתפללה על אודות [הגר] הגר שפחתה. ותפילת רבקה בהתרוצץ
 הבנים בקרבה: וכתפילת רחל (!) אם הבנים עקרת הכית בעת כעסתה
 אחותה ותפתח את רחמה ותלד בנים עומדים בחצרותיך לשרתך (!):
 וכתפילת מרים הנביאה. וכתפילת אשת אלקנה כעסתה צרתה גם כעס
 לבעבור הרעימה²⁰. ותעמיד ממנה בן נביא עומד ומשרת לפניך. כן תעלה

¹ Poem with an alphabetical Acrostic. ² Ps. 25, 6. ³ I. Sam. 1, 11.

⁴ cf. Daily Prayers, taken from Talmud Tr. Berachoth f. 11 b.

⁵ Ps. 56, 9.

⁶ Ps. 19, 15.

⁷ Exod. 34, 6.

⁸ Liturgy Sabbath morning prayer (Nishmath). ⁹ Ps. 102, 28.

¹⁰ Jes. 30, 33.

¹¹ Deut. 6, 22.

¹² I. Sam. 1, 6.

תפילתי לרצון לפניך. ואהיה ראויה לאישי הלו ומברכותיך תשלח לנו:
 23 ויגער יהוה בשטן אשר לא יגע באדני ולא יעמד על ימינו לשטנו:
 24 על כן נודך יהוה אלהינו על כל ניסוך ונפלאותיך כי רבות המה. כי
 השמים ושמי השמים לא יכלכלוך² אף כי בני האדם לחקור אחת
 25 מהם: ומי ימלל את נבורותיך וישמיע כל תהילותיך?³ ואתה הוא
 26 המתנשא לכל לראש ומרומם על כל ברכה: ויהי בחצי הלילה בקריאת
 הנבר. ויקרא רעואל לאנשיו. קומו מהרו לחצוב קבר למוביה. כי
 27 ידעתי כי קרהו אסון כאשר לשבעת האנשים אשר התחתנו בי: ויהי
 ככלותו לחצוב הקבר. וישב רעואל אל ביתו ויאמר לאשתו. שלחי לי את
 28 האמה וראתה והתבוננת אם הבחור חי או מת: ותלך האמה. והנה
 שניהם חיים שוכבים וישינים במטתם. ותשב ותבשרם בשורה טובה
 29 וישמח לבבם: ויברכו את יהוה ויאמרו. ברוך יהוה אלהי ישראל אשר
 הטיב עמנו ומפליא לעשות⁵. ויגער בשטן אשר לא יכול להרע לנו
 ולבנינו עד עולם וידעו כל הגוים אשר שמך נקרא עלינו⁶. ויצו רעואל
 30 וימלאו את הקבר פה לפה: ויצו ויכינו טבח ויקרא אל כל שכיניו.
 31 ויאכלו וישתו ויכרו כירה גדולה⁷: ויבקש רעואל פני מוביה לשבת
 32 אתו עד שבועים: ויתן לו מחצית רכושו הונו ואוצרותיו וצאאו⁸
 ואלפיו ושורו ועבודתו ובכל (ומכל 1.) אשר ימצא לו יתן לו (מחצית)
 IX. בחייו. ואחרי מותו יקח הכל: IX. ויאמר מוביה אל המלאך בי
 1 אדני אל יתר אפך בי. אך הפעם הואלתי דבר⁹ והטבת חסדך
 2 האחרון מן הראשון¹⁰: והלכת לי אל גבאל (!) אל המדינה (...).
 והאותות האלה קח בידך וקבל מאתו הכסף. ובקש ממנו לבא
 בשמחה ולשמוח עמנו. כי לא אוכל להפרד מזה עד מלאת שבועיים
 3 תמימות ימי המשתה: ואתה ידעת כי לא ישקוט אבי ולא ינוח עד
 4 שובי בשלום: וישמע לו המלאך. ויקח ארבעה מעברי רעואל ושני
 גמלים אתו. ויבא דאני ויתן אל גביאל האות. ויקח את הכסף מידו:
 5 ויגד לו את כל אשר למוביה בן טובי ואשר בקש ממנו לבא לשמוח
 6 עם הקרואים ביום חתונתו וביום שמחת לבו¹¹: ויקם גבאל (!) ויחבש
 7 את גמלו וילך אתו: ויהי בבא ביתה רעואל וימצאהו ומוביה עמו
 8 יושבים על הלחם ויפל על צוארו וישקהו ויבך: ויברכהו ויאמר יברכך
 יהוה וישמרך¹² כי בן איש טוב וישר אתה. ירא אלהים וסר מרע¹³:
 9 יהי ביתך כבית פרץ אשר הוליד את תצרון¹⁴. ויענו כל העם. אמן.
 X. ויאכלו וישתו וישמחו: X. והנה מובי סר וזעף ויתעצב אל לבו ויאמר.

¹ Zech. 3, 1. ² I Kings 8, 27. ³ Ps. 106, 2. ⁴ I Chr. 29, 11.

⁵ Judg. 13, 19. ⁶ Jerem. 14, 9. ⁷ II Kings 6, 23.

⁸ So Ms. on א a stroke i. e. deletur. ⁹ Gen. 18, 30. ¹⁰ Ruth 3, 10.

¹¹ Song 3, 11. ¹² Numb 6, 24. ¹³ Job 1, 1. ¹⁴ cf. Ruth 4, 12.

בני בני מדוע בושש אתה לבא ומדוע אחרו פעמך¹ כה משפטו כל
 הימים: ותבך חנה ולא תאכל כי רבות היו אנתחת ולבה דוי²: ותאמר³
 אל אישה. אבל אשם אתה כי הבאת עלינו הצרה הגדולה הזאת⁴:
 ותשלח את בנינו שמחת לבבינו המכלכל את שיבתינו אשר בצילו.⁵
 נחיה בגוים: ויען לה טובי. אל תיראי אחותי. כי בחסדי אלהי במחתי⁶
 אשר ישיבהו בשלום. כי האיש ההולך עמו נאמן מאד. ומלאך יהוה⁷
 צבאות הוא: לכי נא החוצה אחותי וראי. אולי יאבה יהוה בכל⁸
 צדקותיו. ובשרתני ושמחת את לבבי הדוה. כה משפטו כל ימי היות בנו
 החוצה: וגם טוביה היה מחשב בלבו ואומר אל רעואל חתנו. למה⁹
 תאחר אותי ויהוה הצליח דרכי¹⁰. והנה אבי ואמי נדדה שנתם ולא ינחו
 ולא ישקוטו עד יום שובי בשלום: ויאמר לו רעואל לחתנו. הואל נא¹¹
 ושב אתי ומלא שבועים אלה ואשלחך בשמחה ובשרים¹²: ויען לו
 טובי(ה). לא אדני שמעני. שלחני ואלכה (אל) ארצי ואשתי עמי:
 וירא רעואל כי לא יכול לו וישלחתו ואת אשתו שלח עמו בכסף¹³
 ובזהב ובמגדנות¹⁴ ומקנה ועבודה רבה¹⁵ ובשמחה גדולה: ויברך¹⁶
 רעואל את בתו ויאמר. יהוה אלהי ישראל יתן לך זרע אנשים ויהוה
 יצליח דרכיך: XI. וישלחו אותו ואשתו. וכל קרוביו ואהביו ומיודעיו
 הלכו עמו דרך יום אחד. ויתנו לו מנות. איש נום זהב וקשיטה¹⁷
 ואגודה¹⁸. וישבו נגזה העירה: ויהי כאשר קרבו העיר. ויאמר מלאך¹⁹
 [אחד]²⁰. יהוה אל טוביה. הנה ידעת כי ארכו לנו הימים²¹ אשר
 התפרדנו מאביך: ועתה שים לדרך פעמך²² ומהר ובאה את אביך.²³
 ואני אתנהלה לאט לרגל אשתך ולרגל המקנה²⁴: ויאמר לו טוביה
 טוב הדבר אשר דברת. וימהר טוביה ויחבש את חמורו ויקם וילך:
 ויצו המלאך את טוביה בבואך הבית שים ליהוה תודה וברכה²⁵.
 ובא לפני אביך ונשקתו: ואת מרת הדג אשר הנחתה למשמרת קח²⁶
 לך ומשח עיני אביך. וראך ושמח בלבו: וילך מאתו טוביה ויבא²⁷
 העירה. ויהי בבאו ותראהו אמו ותרץ ותבשר את אישה: וישמח טובי²⁸
 מאד ויקם מעל²⁹ מסתו. ויבקש לרוץ לקראת בנו. ויגף באבן רגליו ויפל³⁰
 ארצה. כי כהו עיניו: וימהר טוביה וירד מעל החמור. ויקם את אביו³¹
 מעל הארץ וישקהו. ויבכו וישתחו אל יהוה ויהללוהו ויברכוהו בקול
 גדול: ויקח טוביה את מרת הדג וימשח בה את עיני אביו. ותפקחנה³²
 עיני אביו ויפל הלובן אשר כסה [אשר כסה] את עיניו. וישמח מאד:
 ותרא חנה כי ראה אישה ותשתחו (!) ליהוה: ותאמר. ברוך יהוה אלהי³³
 12

¹ cf. Judg. 5, 28.² Lam. 1, 22.³ cf. Gen. 42, 21.⁴ Lam. 4, 20.⁵ Gen. 24, 56.⁶ Gen. 31, 27.⁷ 2 Chr. 21, 3.⁸ cf. Job. 1, 3.⁹ Job 42, 11.¹⁰ So and sign of del. in MS.¹¹ Gen. 26, 8.¹² Ps. 85, 14.¹³ Gen. 33, 14.¹⁴ m added afterwards over the word.¹⁵ Ps. 91, 12.

13 ישראל אשר נחם אותנו ויגדל לנו חסדו: ויהי אחר מלאת שבעת הימים. ותבא שרה וכל המקנה והטף והגמלים והבהמה אשר נתן לה רעואל אביה: ויספר טוביה לאביו את כל הקורות אותו ואת כל XII. אשר עשה לו המלאך ואשר הצליחו האלהים: XII. ויאמר טובי אל בנו. במה נכבד את האיש? כי כל הבא אליך בגללו. ויהרג את הרשף והרבה נפלאותיו עמך: ועתה בני קרא אותו. ולקח כל מחצית רכושך אשר הבאת: וישמע אל אביו ויקרא אל המלאך ויחל את פניו ויאמר אחי נא לפני אדני: איש האלהים. הנה ברכני יהוה בגללך² עתה בחר לך מכל הנמצא לי קח מחצית הכל. ויאמר. לא אקח דבר: אך עבדו את יהוה ביראה והשתחו לו וברכו את שם קדשו. כי הוא ישלם לאיש כפעלו: והנה ברוך יהוה אשר נתן לך שכרך אשר פעלת עם המתים חסד ואמת³: ונצח ישראל לא ישקר⁴ ולא ידבר כוב כי אמת הוא: 7 8 וצדקה תציל ממות⁵: והאלהים נסה אותך ויבא עליך הצרות האלה ויצרך אותך ככסף וישמע את תפילתך: וישלחני אני רפאל המלאך אחד מן שבעה השרים המשרתים ראשונה את פני המלך⁶ יהוה צבאות: 10 ויצו עלי לרפאות אותך ולהצילך ולהוליך את בנך ולהשיבהו. וישמע 11 את תפילתך ותרפתך עם תפלת שרה ותרפתה: ויהי כשמעם את דבריו ויתמהו איש אל רעהו⁷ ויפלו על פניהם: ויאמר להם אל תיראו. כי בדבר יהוה באתי. ובמצותו עשיתי את כל הדברים האלה. כי לא מלבי. והנה למראה עיניכם נראתי אוכל ושותה אבל לחם לא אכלתי 13 ומים לא שתיתי: ויקומו ויברכו את יהוה ויפרד המלאך והם לא XIII. ידעו. כי יראו פן ימותו. כי מלאך יהוה צבאות ראו עיניהם: XIII. ויברכו את יהוה אלהיהם: ויאמר טובי. גדול אתה יהוה וגדולים מעשיך⁸ 2 ותמלוך עלינו לעולם ועד⁹: כי לך המלוכה מוריד שאול ויעל¹⁰. מוחץ 3 וידיו תרפינה. ואין מידו מציל¹¹: הודו ליהוה כי טוב כי לעולם חסדו¹²: 4 מי ימלל גבורות יהוה ישמיע כל תהילתו כי לו דומיה תהילה¹³ ברכו 5 נפשי את יהוה יהוה אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת¹⁴: ברוך יהוה אלהי ישראל מהעולם ועד העולם. ואמר כל העם. אמן¹⁵: ויהי טרם כלו לאכול ויוגד לטוביה הנה אשתך באה עם המקנה והצאן ויקומו וילכו לקראתם בתופים ובמחולות. ויביאם הביתה בשמחה ובשירים¹⁶: וימלאו ימי המשתה ויברכו את יהוה קול גדול. יודו ליהוה חסדו¹⁷ על כל 8 הטובות והנפלאות אשר פעל לנו יהוה: ויאמר טובי. ברוך אתה יהוה אלהי ישראל אשר לא מנעת חסדך ואמיתך מעמנו שומר הברית

1 II Kings 5, 3. 2 Gen. 30, 27. 3 cf. Ruth 1, 8. 4 I Sam. 15, 29.

5 Prov. 10, 2. 6 Esther 1, 13, 14. 7 Gen. 43, 33 cf. Is. 13, 8.

8 cf. Ps. 111, 2. 9 cf. Exod. 15, 18. 10 I Sam. 2, 6.

11 Deut. 32, 29. 12 Ps. 106, 1—2. 13 Ps. 65, 2. 14 Ps. 104, 1.

15 I Chr. 16, 36. 16 Gen. 31, 27. 17 Ps. 107, 8.

- והחסד לאוהבך ולשומרי בריתך: ויאמר טובי אל בנו ואל שרה אשתו.⁹
 הודו ליהוה קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו.¹ כי הפליא לעשות
 עמנו ויהפך אבלנו. לשמחה ואת יגונונו למחול וליום טוב.² ויענו כל העם.
 אמן: ויאמר טובי אל טוביה בנו ברוך אלהינו שאכלנו (משלו) ובטובו¹⁰
 חיינו. ויענו כל העם. ברוך הוא אלהינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו:³
 ויקומו ויברכו את טובי ואת אשתו וטוביה בנו וכלתו. ויאמרו לטוביה.¹¹
 יהי ביתך כבית פרץ. ויענו: אמן. וילכו איש לאוהליו שמחים וטובי לב:
 XIV. ויחי טובי אחרי האירו עיניו תשע וארבעים שנה. ויהיו ימי חייו. XIV.
 מאה ושבעים שנה: וימת ויאסף אל עמיו בשיבה טובה בעיר ננוה:¹
 ויתר מעשיו (אשר עשה?) באהבת יהוה בשמחת לבב. ובשוב כל. וליראה
 את יהוה ולדבקה בו:⁴ ויהי לפני מותו ויאמר אל בנו לאמר גשה אלי
 בני אל תעמד כי איעצך לפני אלהים לפני.....

חזק

B.

[ליום שני של שבועות.]

- עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה ואכלת
 לפני יי' אלהיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך ותירושך
 ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך למען תלמד ליראה את יי' אלהיך כל
 הימים. אמרו חז"ל עשר תעשר. עשר בשביל שתתעשר. תעשר שלא
 תתחסר. רמז למפרשי ים להוציא אחד מעשרה לעמלי תורה. אם תעשר⁵
 דגנך. ואם לאו דגני. שנא' לכן אשוב ולקחתי דגני בעתו. זכיתם
 תירושך. ואם לאו תירושי. ר' לוי אמ' נבהל להון איש רע עין ולא
 ידע כי חסר יבואנו. זה הפסוק אמ' כזה שאינו מוציא מעשרותיו
 כראוי. דאמ' ר' לוי. מעשה באחד שהיה מוציא מעשרותיו כראוי.
 לפי' משה מזהיר לישראל עשר תעשר. I. מעשה שהיה באיש אחד.^{I.}
 ושמו טובי משבט נפתלי וכל ימיו הלך בדרך ישר והיה עושה עם אחיו¹⁰
 חסדים רבים לאשר עמו היו בגלות בניגוה. והוא נשאר יתום מאביו ויגדל
 (ותגדל). אותו דבורה אם אביו והיא נהג אותו בדרך ישר. וכאשר היה
 איש נשא אשה מזרעו וממשפחתו ושמה חנה ותלד לו בן ויקרא שמו
 טוביה. וכאשר היה בגולה בעיר ניגוה כל אחיו וקרוביו היו מממאין¹⁵
 נפשם ואוכלים לחמם מן בני האומות. והוא לא היה אוכל מפני שהיה

¹ Ps. 105, 1. ² cf. Jerem. 31, 13. ³ Formula of Grace, Talmud
 Berachoth f. 49b and 50a. ⁴ cf. Deut. 11, 22.

ירא מן הבה בכל לבו ועל זאת נתן לו אלהים חן וחסד בעיני
 שלמנאצר המלך ויפקוד אותו על כל אשר לו עד יום מותו. ובעת
 ההיא צוה טובי ביד גבאל קרובו עשר ככרי זהב. ואחר שמת שלמנאצר
 המלך מלך סנחריב בנו תחתיו. ובימי סנחריב היה עושה טובי חסדים
 רבים לעניים. והיה נותן לחם לרעבים וליתומים וכשהיה רואה הרוג
 נופל בארץ מן היהודים היה קובר אותו. וישב סנחריב בחפזון מיהודה
 והלך לנינוה בחימה גדולה על עשר השבטים והרג מהם רבים והיה
 נבלתם מושלכים בארץ ואין היה קובר אותם. וכשראה טובי כך חרה
 אפו ויקם בלילה וקבר אותם וכזאת עשה פעמים רבות. פעם אחד שאל
 סנחריב את פגרי ההרונים ולא מצא אתהם. ויאמרו אנשי נינוה למלך
 טובי קבר אותם בלילה ויצו המלך להרוג אותו. וכששמע טובי כן
 ברח. ויצו המלך לשלול את ביתו ויתחבא מלפניו מ'ה ימים עד כי
 אדרמלך ושנאצר (!) בניו הרגו אותו בחרב לסנחריב (!) וימלוך אסרחדון בנו
 תחתיו. ויפקוד המלך לאקקר על כל אשר לו. ודבר אקיקר דברים
 II. טובים על טובי ושיבהו לנינוה II. וכשהגיע חג שבועות עשה אשתו
 ארסמוון רב. וכשהיה יושב על השולחן אמר לטוביה בנו לך והבא
 לי מאחינו העניים מיראי אלהים לאכול עמנו. וילך טוביה ומצא איש
 אחד מת מושלך בדרך ויגד לאביו. מה עשה אביו קם מן השולחן וילך
 אתו ויקח אותו מן רחוב העיר ויביא אותו בבית אחד עד בא השמש
 שיוכל לקברו וישב אל ביתו ויאכל לחמו באבל. ואמר אוי לנו שיקים
 בנו והפכתי חניכם וכל שיריכם לאבל. ויבך בכי גדול וכשבא השמש
 הלך וקבר אותו וישב אל ביתו וישכב על מטתו ופניו גלויות ונפל
 עפר מן הכותל על עיניו. ובבקר היה הולך לרופא לעשות רפואה בעיניו
 ולא הועיל לו כלום עד שעור משני עיניו והיה עוד ד' שנים. ואקיקר
 40 אוהבו היה מפרנס אותו. לימים רבים חנה אשתו היה עושה מעשה
 לנשים ונתנו לה גדי אחד בשכרה וטובי שמע הגדי זועק בבית. ושאל
 לה מגין לך הגדי הזה אולי גנבת אותו. אמרה חנה אשתו בשכר מעשה
 ידי נתנו לי שלא גנבתיהו. ולא האמין טובי לה ויריבו שניהם על
 הגדי. 45 אמרה חנה לטובי אן טובך וזכוותך וקלנך אתגלי לכולא.
 III. III. כששמע טובי כך חרה אפו ויבך והתפלל להבה בצרת נפשו ואמר
 רבשע קח את נפשי ממני כי טוב מותי מחיי ולא אשמע חרפה עוד.
 וביום ההוא שרה בת רעואל שהיתה באנבתנים בארץ מדי שמעה
 חרפה גדולה לפי שנשאת לשבעה אנשים לאשה. ואחד מהם לא בא
 50 כדרך כל הארץ ואמרה לה שפחתה את היא שהרגת את האנשים
 האלה שנשאת להם ואחד מהם לא בא אליך שאתה מלקה אותם.
 ויהי כאשר שמעה שרה את דברי שפחתה ותבך בכי גדול ותעל אל העלייה
 להתפלל שם בצרת נפשה. ואמ' רבשע אתה ידעת כי סהורה אני ולא
 נטמאתי עם אדם. ואני יחידה לאבי ואין לו בן לרשת נחלתו ולא

- קרב ויהי מתו בעדי שבעה אנשים ולמה יש לי חיים עוד. ואם לא
 55 ייטב בעיניך להרוג אותי רחם עלי ולא אשמע חרפה עוד. אמרו חו"ל
 כי ביום הזה קבל ה' תפלתם. ושלח למלאך רפאל לרפאת את
 שניהם את טובי מעורון עיניו ואת שרה ליתן לטוביה בן טובי לאשה
 ולהסיר ממנה אשמדאי מלך השדים. IV. באותה שעה זכר טובי את
 הכסף שהפקיד ביד גבאל. ויקרא לטוביה בנו ואמר לו. בני כל ימך
 60 את יי' אלהיך תירא ועשה צדקה כל ימך ולא תלך עם איש גנב וזנאף
 והפריש מעשרותיך כראוי והב' יתן לך עושר רב. ועתה בני דע כי
 עשר כבר כסף הפקדתי ביד גבאל ולא ידעתי יום מותי. תלך אליו
 והוא יתן לך הכסף. V. ויען טוביה אל אביו כל אשר צויתני אעשה.
 65 אבל איך אוכל לקחת הכסף מיד גבאל הוא לא מכיר לי ואני לא מכיר
 אותו. אמר לו אביו קח הטבעת הזאת שנתן לי. ומבעתי נתתי לו.
 ועתה בני בקש איש גאמן שילך עמך ואתן לו שכרו. מיד יצא
 טוביה לבקש איש גאמן שילך עמו ומצא את המלאך רפאל עומד ולא
 הכירו כי מלאך יי' הוא. שאל לו מגן אתה. אמ' לו מבני ישראל. אמר
 70 לו ידעת להלוך למדי. אמר לו הן. אמר לו טוביה אמתין (המתין I). לי ואני
 לאבי. הלך טוביה ויגד לאביו. אמר לו קרא אותו. אמר לו טובי בני
 רוצה להלוך למדי רוצה אתה להלוך עמו. אמ' לו הן. מיד קרא טובי
 לבנו ואמר לו התקין עצמך ותלך עם האיש הזה ואלהי השמים יצליח
 דרככם ושבכם בשלום. מיד הלכו שניהם בדרך ויבואו עד הנהר פרת
 וילינו שם. VI. וירץ טוביה אל הנהר לשתות ויצא דג ואכל לחמו
 75 וצעק. ואמר רפאל לטוביה לך ואחוז את הדג ולא תעזוב אותו. הלך
 טוביה ותפש אל (את I). הדג ויוציא אותו ליבשה. אמר לו רפאל בצע אותו
 באמצע וקח לבו והוא טוב להקמיר ממנו לפני כל איש שיש בו רוח
 שדים שיברחו ממנו. וקח המרה והיא טובה למשוח ממנה העינים
 80 שיש בהם עורון וירפאו. עשה כן טוביה כאשר צוה לו רפאל וילכו עד
 מדי. ואמר רפאל לטוביה. אחי לבית רעואל תבא שהוא איש זקן ולו
 בת אחת יפה עד מאד ושמה שרה ואמור לו שיתן אותך לו (אותה לי I). לאשה.
 אמר לו טוביה שמעתי שהיא נשאת לשבעה אנשים וימותו בטרם
 שיבואו אליה. אמר רפאל לא תירא כאשר תהיה בחדר עמה קח לב
 75 הדג וקטר אותה תחת בגדיו (בגדיה I). והשד מריח ויברח. VII. אמר רפאל
 לרעואל תן בתך לטוביה לאשה אמר לו הנני. ויקח רעואל את שרה
 80 בתו ויתן לה לטוביה לאשה. אמר רעואל לאשתו אתקיני אדרון בית
 משכבך ויבואו שמה טוביה ושרה אשתו. מיד זכר טוביה את דברי
 רפאל ויקח לב הדג וישם על המחיתה ויקטר תחת בגדי שרה ואשמדאי
 90 קבל הריח וברח. מיד התפללו שניהם להב' שרפא אותה. למחר אמר
 טוביה לרפאל לך לגבאל ויתן לך העשרה ככרי זהב. מיד הלך רפאל
 והביא את הכסף ואמר רפאל לטוביה אחי אתה ידעת איך הנחת את

אביך ואת אמך בצער גדול. ועתה נלך אנחנו לפנות הבית ותבא אשתך אחרינו. וילכו שניהם. אמ' רפאל למוביה כשתבא לבית אביך קח המרה מן הדג וישם (ושים. 1) בעיני אביך וירפא. ויעש כן ואמר טובי לבנו סיפר (!) 95 לי כל מה שעשית ויספר לו. ואמר ברוך יי' ששלח מלאכו עם בני והצלה דרכו ורפא שני עניים כמונו. לאחר ימים ברך אלהים למוביה על שקיים מצות אביו ויתן מעשר מכל אשר לו. הא למדנו כח הצדקות והמעשרות כמה גדול על שעשה טובי צדקות והפריש מעשרותיו כראוי מה שלם לו הבה ולפי שהיו יודעין אבות העולם כח הצדקה והמעשרות 100 היו וזירין בהן. לכך הזהיר משה עשר תעשר את כל תבואת זרעך:

Peculiar forms and constructions in the Hebrew Text A. of Tobit, some of which are postbiblical.

I, 6: וישפך לבו עליו (v. VIII, 4. cf. Lament. 2, 19. Ps. 62, 9). — 10: בא במדי (similar forms with ב: III, 11 בעלייה; IX, 2 בשמחה (אל = לבא) — 17: הרנו סנחריב בניו.

II, 2: אחד נאמן. cf. V, 2: כי אחד מבני ישראל ראה (cf. Eccl. 1, 16. Ezra 10, 1. Nehem. 2, 2). — 7: עשה חסד (v. Ruth I, 8). — 14: חיי העולם הבא (postbiblical). — 15: ותעש לרבים (= worked for many). — 17: פן גניבה (Conj. before a noun, not biblical).

III, 7: לא (postbiblical idea of: luck). — 9: גומל לחייבים טובות (cf. v. 19. Nehem. 8, 10). — 15: והצדקה תעביר רוע הגזירה (later paraphrase of Prov. 10, 2. v. XII, 7).

IV, 1: וישאל את נפשו (I Kgs. 19, 4. Jonah 4, 8). — ויקרא לבנו לאמור = spake.

V, 2 s. II, 2. — 12: אל ירע לפני (biblical: בעיני cf. Gen. 21, 12). — 17: ושלח Perfect instead of Imperfect so also v. 19 ולא תאכל (VIII, 11 ונתת = ותן and יהיו = והיו cf. X, 2 ויתן) ונתן = ולא אכלה. — 20: למהר לשוב cf. Exod. 12, 33.

VI, 1: לפי תומו = suddenly. Postbiblical. — 2: עוד יהיו ... = אשר יצאו (cf. V, 24). — 7: כל = יורשת בכל: 15: כל =

ut, so that; so also X, 5. — 16: ביראת אלהיך v. III, 19. —
בקריאת הנבר cockcrowing. Postbiblical.

VII, 17: וישמחו בשמחה = שמחה.

VIII, 9: זכרה נא לנו לחסדיך (construed with ל, so also
v. 10, and similarly לבלתי לנגוע = נגוע). — 15: יאמינו הלכבות.
— 19: בכל הקמים cf. Deut. 6, 22.

XI, 3: אל = ובאה את אביך. — 6: לבו = ושמח בלבו. —
9: לה' = וישתחו אל ה'.

XII, 2: מחצית כל = כל מחצית. — 10: חרפתך: the reproach
with which thou hast been reproached and so ibid. חרפתה.

XIII, 11: שאלנו משלו ברוך שאכלנו משלו.

**The Unknown Aramaic Original of Theodotion's Additions
to the Book of Daniel.**

ועתה אעתיק חסרון ההודאות והשירים. אשר היללו
ושבחו שלשת הבחורים שמצא תודוס שאינו בכד ספרים:
דין הוא סידרא דיסדר בסידריה תודוס גבר חכים די פתר
ביומיהי דקומדוס מלכא דרומאי דהא לא אישתבח
בספרא דעבראי אילהין מן שבעים סבייא די פתרו סיפרא
דאורייתא עם אלעזר כהנא רבא דאיתקטיל ביומיהי
דאנשיוכוס שחיק שמייא די פתרו כל אורייתא ביומיהי
דתלמי מלכא דמצראי ואף גובריא אילין תרין די
שמהתהון סימכוס ועקילס דיפתרו ביומיהי דאדריינוס מלכא
הוו מן פותרנייא ואקילס הוא אונקלוס: ודין הוא סידרא
די לא כתיבא בסידרא דעיבראי דהא תודוס אשכחא:
1 ואולו תלתיהון לגו אתון נורא יקדתא משבחין ומברכין
ית יי וקם עזריה לצלאה וצלי כדון ופתח פומיה ואמר:
2 בריך הוא אלהא דאבהתנא ויהא שמיה משבח ומהדר
3 לעלמיי: דהא קשוט את בכל מה דעבדת לנא דכל

עובדך קשיטין ואורחתך יציבין וכל דיינך מדימנין:
 4 ארי דין דקשוש עבדתא על כל די אייתיתת עלנא ועל
 קרתא ירושלם קדישתא די לאבהתנא דהא דינן קשיטין
 5 אייתיתת עלנא בדיל חובנא: חבנא ועוינא ואעדנא
 6 מינד. ושטנא מכל פקודייה די פקידתא לנא דלא קבילנא
 7 יתהון למיטר ולמיעבד בדיל דאושיב לנא: ובדיל די
 8 לא עבדנא פיקודיך וקיימך עבדת דין דקשוש: זי מסרתא
 יתנא בידא דסנאין בישין ובידא דמלכין חייבין ובישין
 9 בכל ארעתא: וכען לית אנן יכילנא למיפתח פומנא
 10 דהא לחיסודא הוו עבדך די דקון בך: ובבעו מנך די
 לא תימסר יתנא לחלוטין בדיל שמך רבא וקדישא ולא
 11 תשכח שהידוותך: ולא תעדי שיבותך מיננא בדיל אברהם
 12 רחומך ויצחק עבדך וישראל קדישך: די אמרת להון
 לאסגא ית בניהון ככוכבי שמיא וכחלא דעל כיה ימא:
 13 ועד כאן עזרנא (זערנא 1.) יי מן כל עממיא דמסכינין אנחנא
 14 בכל ארעתא יומא דין בדיל חובנא: ובעידנא הדין לית
 לן לא רב ונבייא ולא פחוותא וסיגנין ולא עלוין וניכסין
 ומנחתא דלית אתר לאיתאה כל אילין קדמך לאשכחא
 15 רחמין: אילהין בנפשא נכאה ורוחה תבירא נתקבל
 16 בעלוין וניכסין דיכרין ותורין וכאלפין אימריין פשימין: כדון
 יהא דיבחא דילנא יומא דין לרעוא מן קדמך דהא לא
 17 יתכלמון כל די מהדיין לך: וכען בעין אנא בכל ליבנא
 18 למדחל יתך: ונתבע מן קדמך די לא תתכלים יתנא
 19 אילהין תעביד עימנא כרחמנותך ובסגי שיבותך: שייזיב
 יתנא דהב יקרא לשמך יי ותיתכלם לכל דעבדין לעבדייא

- 20 דילך בישא: ויהון מתכלמין מכל גבורתהון ומתוקפהון
 21 יהון תבירין. וידעין ארי את בלחודך שליט בכל ארעתא:
 22 כען נסיבו עבדין דמלכא ושמשוהי די רמיו לתלתא
 גוברין באתונא נפשא וזיפתא ונעורת ועבדו גלילין.
 23 לאסגאה שלהובית דנור מעילוי אתונא ברום ארבעין
 24 ותשע אמין: ונפק נורא ושלחוביתא ואוקד יתהון עם
 25 כל מאן די הוו קיימין מכשדאי בסטר אתונא: ומלאכא
 דיי נחית עם עזריה וחברוהי באתונא ואיצטנין נורא
 26 דאתונא: ועבד בגו אתונא כרוחא די מנשבא שלא ולא
 27 קריב בהון כל נור ולא איתנזיקו מידעם: בכן איליין
 תלתיהון בפומא חדא שבחו והודו ובריכו ית יי בגו
 28 אתונא יקדתא ואמרו: בריך יי אלהא דאבהתנא ויהא
 29 משבח ומרומם לעלמי עלמייא: וברוך יהא שמך רבא
 30 ויקרא וקדישא ומשבח ומרומם על כל עלמא: בריך
 את בהיכלא קדישתך ותשתבח ותתיקר על כל עלמין:
 31 בריך את בכורסא יקר מלכותך ותשתבח ותתרום לעלם
 32 ולעלמי עלמייא: בריך את דאישתקעתא תהומיא וייתבתא
 33 על כרובין ותהי משבח ומהדר בכל עלמין: בריך את
 34 ברקיע שמיא ותתהלל ות(ש)תבח בעלמין: בריכו כל
 עובדיא יי אלהין שבחוניא ורוממוהו יתיה בעלמא.
 35 בריכו מאלכיא יי אלהין הללוהו ורוממוהו בעלמא:
 36 בריכו מיא די מעילוי שמיא אלהין הללוהו ורוממוהו
 37 בעלמא: בריכו כל חיליאי דיי אלהין חללוהו ורוממוהו
 38 בעלמא: בריכו כוכבי שמיא אלהין הללוהו ורוממוהו

בעלמא: בריכו מיטרא ושל אלהין הללוהו ורוממוהו 39
 בעלמא: בריכו כל רוחיא דיי אלהין שבחוהו ורוממוהו 40
 בעלמא: בריכו אשא' ושרבא אלהין בריכו קריר וחמימא 41
 אלהין הללו' ורומ' בעלמ': בריכו רעפיא וגירא אלהין 42
 בריכו קרח וקברא אלהין הללו' ורומ' בעלמ': בריכו 43
 קיטורין וענגין אלחין ברי' לילון ויממין אלחין הל' ורי'
 בעל': בריכו נהורא וחשוכא אלהין ברי' קבלא ועמישתא 44
 אלהין הללו' ורי' בעלמ': ברי' ארעתא אלהין 45
 בריכו טוריא ורמתא אלהין הללו' ורומ' בעלמ': ברי' כל 46
 צימחי ארעא אלהין בריכו מבויעא אלהין הללו' ורומ'
 בעלמ': בריכו ימייא ונהריא אלהין ברי' נוניא וכל די 47
 רחיש במיא אלהין הללו' ורומ' בעלמ': ברי' כל ציפרי 48
 שמיא אלהין בריכו כל חיותא ובעירא אלהין הללו'
 ורומ' בעלמ': ברי' כל בני אינשא אלהין בריך ישר' 49
 אלהין הללו' ורומ' בעלמ': ברי' כהניא דיי אלהין הללו' 50
 ורומ' בעלמ': ברי' רוחין ונשמי צדיקיא אלהין בריכו 51
 קדישין וענוי לבב אלהין הללו' ורי' בעלמ': בריכו חנניה 52
 עזריא ומישאל אלהין הללו' ורוממו' בעלמא דהא שיובנא
 משאול ופריק יתנא מידא דמותא דהא שיובנא מן אתון
 נורא יקודתא ומנור דליק ושלחובין יציל יתנא: הודון 53
 קדם יי ארי טב דהא לעלמא שיבותיא ובריכו למרי
 עלמא הוא אלהין הללוהו ורוממוהו בעלמא: עד כה
 סופא דמלתא. די לא כתיבתא בספר יהודייתא: [מכאן
 ואילך העתיק ירחמאל מתודוס ויוסיפון בישראל:]

¹ אשתא, probably אששא.

- 1 והא באתרא ההוא תנין רב וסגיא דהוו פלחין ליה
- 2 כל בני בבל: ואמר מלכא לדניאל הא כען לא תיכול למימר דהאדין לית אלהא חייא הוא וכען צלי כען
- 3 קדמוהי: ואשיב דניאל למלכא ואמר מן קדם יי אלהא
- 4 דאבהתיי אנא מצלי דהא אלהא חייא רבא ודחילו: ואם את מלכא תתיהב לי רשותא איקטל ית תנינא הדין
- 5 בלא חרבא וחניתא: ואמר מלכא לדניאל הא כען אנא
- 6 יהיב לך רשותא למיעבד ליה כל רעותך: ואזל דניאל ונסיב ליה זפתא ושמןוניתא וכיתן ושערין ויגלול יתהון לגליל חד ועבד ליה מסריקא דברזלא ויגלול ית כל דין
- 7 סחור סחור למסריקא ורמדי בפומי דתנינא: והוה כד בלע יתיה תנינא ונחית בגופיה ופשר שמנוניתא וזפתא מעילוי מסריקא וחביל תנינא משיני מסריקא וימות ואמר
- 8 דניאל הא כען אלהכון דהויתון פלחין קדמוהי: והוה כד שמעו בני בבל דהא מית תנינא ותקוף להון לחדא וכנשו ועלו קדם מלכא ואמרו למימר הא כען אנחנו ידעין דאת הוא כחדא מן גברין יהודאין דהא בל חבילתא ואף ית תנינא קטלתא וכהני בל עם היכליה תברתא:
- 9 וכען אם לא תימסר ית דניאל בידנא ניקטול יתך
- 10 בביתך: וחזא מלכא דהא תקוף להון לחדא דבעו
- 11 למקטליה ומסר להון ית דניאל: ושוויאו ית דניאל בגו
- 12 בירא דאריוותא והוה תמן שבעה יומין: ארי בירא הוה באתרא ההוא די ביה שבעא אריוון והוו יהבין ליה כל יומא תרין פגרי אינשין ותריין אען ודהוה יומא לא
- 13 איתיהיבו להון בדיל די יכלון ית דניאל: והוה חבקוק נבייא בארעא דישור' והוה מבשל תבשילא למיכל

לחצדייא ושוי לחמא בשקיה ואזל למיתי לחצדייא
 בחקלא: והא מלאכא דיי ואמר לחבקוק נבייא למימר זיל¹⁴
 ואייתי כען ית תבשילא הדין דבשילתא בבבל קרתא
 והב ליה לדניאל דהוא בגוב אריוותא: ועני חבקוק¹⁵
 ואמר למלאכא ריבוני הא לא חזיתי בבבל קרתא מדאיתי
 ואף גוף [גוב¹] אריוותא לא ידעית: ונסיב מלאכא דיי¹⁶
 בקדליה ונמליה בצוציתא דרישיה ושוי יתיה עם מיכלא
 די בדיה על פוס גוב אריוותא די בבבל: והוה כד תב¹⁷
 רוחיה לוותיה וקרא חבקוק לדניאל ואמר שול כען מזונא
 הדין די שדר לך אלהך: ושבת וצלי דניאל ואמר יי¹⁸
 אלהין דאת דכיר יתי די לא שבקתא כל דרחימין לך:
 וקם דניאל ואכל ומלאכא דיי אתיב ית חבקוק לאתריה¹⁹
 בשעתא חדא: והוה ביומא שביעאה וקם מלכא ואזל²⁰
 לגוב אריוותא למיחזי ית דניאל וחזא ית דניאל יתיב
 בגובא: וקרא מלכא בקול רם וסגינא ואמר יי אלהיה²¹
 דדניאל רבה הוא ויקרא: ופקיד מלכא לאסקא לדניאל²²
 מן גוב אריוותא ואינן גוברין די אכלו קורציה דדניאל
 אמר מלכא למירמי תמן ורמו יתהון בגוב אריוותא ואכלו
 יתהון בפריע:

The Hebrew Text of one of the Testaments of
the Twelve Patriarchs.

זה צוואת נפתלי בן יעקב:

צוואת נפתלי: נפתלי בן יעקב¹ נפתולי אלהים². ויהי
כאשר הוזקן נפתלי ובא בשיבה טובה ובא שלם³
בגבורתו ועבד⁴ משפט שוח ויחל⁵ לצוואת את בניו ויאמר
להן. בני בואו וגושו וקיבלו מצות אביכם. ויענו ויאמרו²³⁶.
לו. הננו שומעין⁶ לקיים⁷ לכל אשר תצונו. ויאמר
להם. אינני מצוה לכם לא על כספי ולא על זהבי⁸
אשר אני מניח⁹ תחת השמש. ואיני מצויכם¹⁰ דבר כבוד
שאינכם יכולין לעמוד בו. אבל אני אומר לכם דבר קל
שאתם יכולין לקיימו. וענו¹¹ והשיבו¹² בניו שנית ואמרו¹³
דבר אבינו כי שומעין¹⁴ אנו¹⁵. אמר להם. איני מצויכם¹⁶
אלא על יראת יי¹⁷ אותו תעבודו ובו תדבקו. אמרו לו.
ומה הוא צריך לעבודתינו. אמר להם. לא הוא¹⁸
צריך לכל ברייה אלא¹⁹ בריות עולמו צריכן לו. אבל
לא תהו יצר לעולמו אלא כדי שיראו²⁰ מלפניו ושל
יעשה²¹ איש לרעהו מה שלא רצה²² לנפשו. אמרו לו.
אבינו. כלום ראיתנו שפירשנו מדרכיך ומדרכי אבותינו²³
ימין ושמאל. אמר להן. עד יי²⁴ ואני בכם שכדברייכם

¹ P. שילדה לו בלהה שפחת רחל.

² P. om. נ' א'.

³ P. J. add גם

⁴ P. ועבר, וניכר O.

⁵ O. ויואל.

⁶ P. לשמע.

⁷ O. אלקים.

⁸ J. ולא על כל העבודה O. P., ולא על הכבודה.

⁹ O. P. J. add לכם.

¹⁰ P. J. מצוה אתכם.

¹¹ O. om.

¹² O. adds לו ואמרו.

¹³ O. om.

¹⁴ O. P. J. שומעים.

¹⁵ P. J. אנחנו.

¹⁶ O. מצוה אתכם.

¹⁷ O. om.

¹⁸ P. J. add כל.

¹⁹ O. את עולמו כי אם שייראו.

²⁰ J. ימעה.

²¹ P. J. רצה.

²² P. J. אביך.

כן הוא אבל יראתי על העתידות לבדוי שלא תתעו
 אחרי אלילי בני² נכר ולא תלכו בחוקי גויי הארצות
 ולא תשתתפו עם בני יוסף. זולתי עם בני לוי ועם
 בני יהודה. אמרו לו. ומה ראית לצינינו³ על ככה.
 אמ' להן. לפי שידעתי שעתידין בני יוסף לסור מאחרי
 י"י אלי⁴ אבותם ולהחטיא את בני ישראל ולהגלותן
 מעל⁵ הארץ הטובה בארץ לא לנו. כאשר גלינו על ידוי⁶
 לשיעבודי מצרים. ועוד אספרה נא⁷ לכם החזון אשר
 ראיתי בהיותי רועה בצאן. ראיתי⁸ והנה י"ב אחי רועים
 עמי בשדה. והנה אבינו בא ואמר לנו. בניי⁹ רוצי¹⁰ ותיפסו
 לפניי¹¹ כל אחד אשר יעלה בחלקו. נענה ונאמר לו
 ומה נתפוס הנה אין¹² אנו רואים אלא השמש והירח
 והכוכבים.¹³ כשמוע¹⁴ לוי כן ויתפוש¹⁵ מרדע בידו וידלג
 על¹⁶ השמש וישב וירכב עליו. וכראות יהודה ויעש
 גם הוא כן ותפס¹⁷ מרדע ויקפץ¹⁸ על הירח וירכב עליו
 וגם כל¹⁹ השבטים. כל אחד מהם רכב על כוכבו ומזלו
 בשמים. ונשאר זולתי²⁰ יוסף לבדו בארץ. אמר לו יעקב
 אבינו. בני ואתה למה²¹ [לא] עשית כאחיד. אמר לו.
 אבי ומה לילוד²² אשה בשמים וסופן על הארץ יעמודו.

¹ לבוא O. P. J., and א"ס ז. e., marginal gloss in A.

² O. om.

³ בחוקות P. J.

⁴ רק O.

⁵ O. לצוותינו P. J., לצוות

⁶ אלקי P. J. אלקי O.

⁷ J. adds אדמתם

⁸ ארדו O., רדו P. J., רדו A.

⁹ O. בשעבוד

¹⁰ P. J. om.

¹¹ P. J. om.

¹² בני O. P. J.

¹³ P. J. באו

¹⁴ O. P. ותפשו לפני כל א'

¹⁵ O. om.

¹⁶ P. J. add ומהם. אמר להם

¹⁷ O. וכשמוע P., כשמוע

¹⁸ ותפס P.

¹⁹ O. עד

²⁰ O. ותפס

²¹ P. וקפץ

²² O. om., P. J. have תשעת

²³ P. J. add שבט

²⁴ O. J., לו לא

²⁵ J. לילודי

כדבר יוסף כן הנה שור אחד גבוה עומד אצלו ולו
כנפיים גדולים ככנפי החסידה וקרניו גבוהין כקרני
ראימים. ויאמר לו יעקב. קום יוסף בני ורכב עליו.
ויקם יוסף וירכב על השור. ויעקב אבינו הלך מאתנו.

בעד ד' שעות היה יוסף מתגאה על השור שפעמים³³⁶
היה הולך ורץ ופעמים היה בו מעופף עד אשר הגיע
אצלי יהודה. ויושט יוסף הנס אשר בידו ויחל
להכות את יהודה אחיו. ויאמר לו יהודה. אחי
למה תכני. אמר לו שבידך י"ב מרדעות ולי אחת.
עתה תנס לי⁸ והיה שלום. וימאן יהודה לתתם לו.
והניחו יוסף עד שנטל¹⁰ ממנו הי שלא בשובתו ולא
נשאר ביד¹¹ יהודה כי אם ב' מהן.¹² אמר להן יוסף¹³ לי
אחיו¹⁴ מה לכם לרוץ¹⁵ ליהודה¹⁶ ולוי. סרו מאחריהן
ולכו אחרי. וכשמעו אחיו¹⁷ מפי יוסף סרו מעל לוי
ויהודה כאיש אחד. ללכת אחרי יוסף. ולא נותר עם
יהודה בלתי בנימין ולוי. כראות לוי¹⁸ כן ירד בעצבון
רוחו¹⁹ מעל השמש. אמר לו יוסף²⁰ לבנימין אחיו.
בנימין²¹ אחי²² הלא אחי אתה. לכה גם אתה עמי.
וימאן בנימין ללכת עם²³ יוסף אחיו. ויהי כהפנות היום
הנה רוח גדולה ותפריד²⁴ בין יוסף לאחיו²⁵ ולא נותרו²⁶

¹ P. J. בדבר

² P. J. שתי

³ A. הנס, P. J., הנס

⁴ P., wrong. שנים

⁵ O. P. J. והכחו

⁶ J. בידו של

⁷ J. om.

⁸ P. J. om.

⁹ P. J. add הדבר

¹⁰ P. om.

¹¹ O. om.

¹² P. J. אחרי

¹³ P. J. ובין אחיו

¹⁴ J. om.

¹⁵ P. J. om. and have שהגיע

¹⁶ O. adds היה

¹⁷ P. J. תן לי עשר

¹⁸ A. שננטלם, O., אשר נטלם, P. J., שננטל

¹⁹ P. J. om.

²⁰ O. לאחיו

²¹ A. ויה', P., ליהודה

²² P. J. om.

²³ P. J. om.

²⁴ O. om.

²⁵ O. והפריד

²⁶ P. J. add במ

שנים יחד. ויהי כראותי החזון הזה ואמר: אותו ליעקב אבי. ואמר לי. בני חלום הוא: ולא יעלה ולא יוריד כי לא משנה הוא. ולא חלף זמן מרובה ויראוני עוד חזון אחר. שהיינו בלנו עומדין עם יעקב אבינו על שפתו של ים הגדול והנה אנייה הולכת בלב ים בלא מלח ובלא איש. אמר לנו אבינו. הרואים אתם מה אני רואה. אמרנו לו. רואין אנו.¹⁰ אמר לנו. ממני תראו וכן תעשו. והפשיט יעקב אבינו את בגדיו והפיל עצמו הימה. וכלנו אחריו. וקדמו לו ויהודה תחילה וקפצו לתוכה ויעקב עמם.¹² והנה בספינה כל טוב¹³ שבעולם. אמר להן יעקב אבינו. הביטו נא אל התורן מה כתוב עליו. שאין ספינה שאין שם בעלה¹⁴ כתוב על התורן. ויסתכל¹⁵ לו ויהודה ויראו והנה כתוב זו¹⁶ האנייה לבן ברכאל היא¹⁷ וכל טוב שיש בה. וכשמוע¹⁸ יעקב אבינו כן שמח ונתן קידה והעלה הודייה לה' בה. אמר²⁰ לא די שברכני בארץ אלא ברכני גם²¹ בים. מיד אמר לנו. בני עתה תתגברו²² וכל אחד מה שיתפוס הוא חלקו. מיד דילג לו על התורן הגדול שבה וישב עליו.

¹ J. adds את

² P. J. om. ח' ה'

⁵ O., and וראה

⁷ P. adds גדולה

⁹ O. ולא

¹¹ O. והלכנו

¹³ P. טובות

¹⁵ O. ויסתכלו

¹⁷ P. J., את ה'; לבן ברכאל היא

¹⁸ O. P. J. כשמוע

²⁰ O. ואמר

²² O. P. J., O. adds וקחו התגברו

² P. J., O., and ואומר

⁴ O. P. לא

⁶ O. P. J. כולם

⁸ P., A., O. om. מלא מלח

¹⁰ P. J. om.

¹² J. עמנו

¹⁴ P., בעלה O., תפלה

¹⁶ P. O. and add ס"א תורן על

¹⁸ O., אלקינו ט"א. את ה'; לבן ברכאל היא

²⁰ P. J., A., אכל O. את אבינו

²² J. om.

ושיני לו קפץ גם יהודה על התורן השני הסמוך לתורן של לוי וישב גם הוא עליו. ושאר אחיי החזיקו גבר במשומו. ויעקב אבינו תפס ב' הקברניטין כדי ליישר הספינה בהן. ונשאר יוסף לבדו. אמר לו אבינו. יוסף בני תפוס גם אתה משומך. ולא אבה יוסף. כראות אבי כי לא אבה יוסף לתפוס משומו אמר לו.^{33b} בני גש הנה ותפוש אחד מהקברניטין שבידי ותיישר הספינה ואחיד ישומו במשומות עד שהגיעכם אל היבשה. ולימדנו לכל אחד ואחד ואמר לנו. ככה תנהיגו את הספינה ואינכם מתפחדין מכל גלי הים ומרוח סערה אם יעמוד עליכם. ויהי ככלותו לצוותו לנו ויתעלם מעלינו. ויתפוס יוסף כל הקברניטין אחד מימינו ואחד משמאלו ושאר אחיי¹⁰ משיטין. ותשט האנייה ותצף על פני המים. ולוי ויהודה יושבים על ב' התורנין לראות איזה דרך תלך האנייה. כל שעה שהיה דעת יוסף ויהודה שוין. שיהודה יורה ליוסף לאיזו דרך טוב לשם יטה יוסף¹² הספינה¹³ והלכה¹⁴ הספינה בשלום בלא¹⁵ מכשול. ולפי שעה נפלה מריבה בין יוסף ליהודה. ולא פירנס יוסף¹⁶ הספינה כמאמר¹⁷ אביו ובאילוף¹⁸ יהודה. ותלך הספינה דרך עקלתון והיכוה¹⁹ גלי הים אל הסלע עד שנשתברה.

¹ P. J. החזיק² O. אחר כך עם ג.³ P. J. add את, ליישר O. P. J. ⁴ O. א' מן הקברניטין שיש בידי ומשוך⁵ O. יטענו המשומות עד שתגיעכם, P. J. הגיעכם⁶ O. ומסערה⁷ P. J. לצוות⁸ P. J. מאתנו⁹ P. J. בשני¹⁰ O. אחיו¹¹ O. התרנין, P. J., על התורן¹² O. adds את, P. J. om.¹³ J. לספינה¹⁴ P. J. הלכה¹⁵ O. לשלום בלי¹⁶ O. adds את¹⁷ O. כאשר אמר¹⁸ O. ובאילוף¹⁹ P. J. והיטוה, O. והיכוה

אז ירדו לוי ויהודה מעל¹ התורנים² להימלט איש על נפשו. וגם שאר אחי כל אחד ממנו ונמלטנו על³ נפשינו אל היבשה. והנה בא יעקב אבינו ומצאנו⁴ מטורפין אחד הנה ואחד הנה. אמר לנו. מה לכם בניי. שמא לא הינהגתם⁵ האנייה כראוי לה כאשר צויתי לכם. ונאמר⁶ לו. חי נפש עבדיך כי לא סרנו⁷ מכל אשר צויתנו. אבל יוסף פשע⁸ בדבר שלא יישר האנייה כציוויך וכאשר הורהו⁹ יהודה ולוי בקנאו להם. ויאמר לנו הראו לי¹⁰ איה מקומה. וירא והנה ראשי התורנים נראין והנה¹¹ צפה על פני המים. וישרוק אבי¹² ונתקבצנו¹³ אליו כלנו. ויפול הימה כתחילה¹⁴ וירפא את הספינה. ויוכח ליוסף ואמר¹⁵ לו. אל תוסף בני להתל¹⁶ לקנא באחיך¹⁷ כמעט שעוברין¹⁸ כל אחיך על ידך¹⁹. וכאשר סיפרתי החזון הזה לאבי. ספק אבי²⁰ כפיו ויאנח נתולגנה²¹ עיניו דמעות. ואחר²² עד בוש ולא אמר לי דבר. ואתפוס יד אבי לחבקה ולנשקה ואומרה לו. אי עבד יי' למה²³ זלגו עיניך²⁴ אמר²⁵ לי. בני על הישנות לך החזון²⁶ נפל ליבי ותשתומם בויתיי²⁷ על יוסף בני. שאני אהבתיו מכולכם ועל

¹ O. מן.

² O. אל.

³ P. J. add את.

⁴ A. סרינו O. P. J., סרנו.

⁵ P. J. הורנו.

⁶ P. J. והיא.

⁷ A. ונקב', P. J. ונתקבצנו.

⁸ P. J. התל.

⁹ P. J. ס"א. נאבדו O., שנאבדו.

¹⁰ O. את.

¹¹ A. P. J. ואחל O., ואחר.

¹² O. P. J. add דמעות.

¹³ O. השנות החלום לך נפל לבי.

¹⁴ J. התורן, P. התורין.

¹⁵ O. ומצא אותנו.

¹⁶ O. ואמרנו.

¹⁷ P. J. טעה.

¹⁸ O. הראוני.

¹⁹ אבינו.

²⁰ P. J. בתחלה O., כבתחלה.

²¹ J. אחיך.

²² P. J. ידיך.

²³ J. ותי זלגו ותו זלגו O., ותולגנה.

²⁴ O. ולמה.

²⁵ O. ואמר.

²⁶ P. J. וישתומם גופי.

משחת בני יוסף אתם גולים ומתפורין לבין האומות.
 שחזיונך ראשון והשני כולהן שוין. חזון אחד הוא.
 על כן בני' אני מצוה לכם שלא תתחברו עם בני יוסף
 אלא עם לוי ויהודה. וגם אגידה לכם שיפול גורלי'
 במיטב טבור הארץ ותאכלו ותשבעו ממגדי' עדניה'
 מזהירכם' אני שלא תבעטון' במשמניכם ולא' תמרדון'
 ולא' תמרו את פי י"י המשביעכם מטובי אדמתו. ולא
 תשכחו" את י"י אלהיכם אלהי אבותיכם שבו בחר
 אבינו אברהם¹² כשנתפלגו הדורות בימי פלג. כי" אז
 ירד הק'¹⁵ משמי מרומו והוריד ע' מלאכי שרת"
 ומיכאל בראשון. א'¹⁰ וצוה לכל אחד²⁰ מהן שילמדו
 לע' משפחות יוצאי ירך נח ע' לשון. מיד ירדו
 המלאכים²¹ ועשו כן²² כציוי²³ בראן. ולא נשאר לשון
 הקודש לשון עברי כי אם בבית שם ועבר ובבית
 אברהם אבינו²⁴ שהוא מבני בניהן. ובו ביום הוציא
 מיכאל פרק²⁵ מלפני הק' ב'ה' ואמר לע' אומות לכל אחת
 בפני עצמה. אתם ידעתם את המרד אשר אתכם ואת
 הקשר אשר קשרתם על אדוני השמים²⁶ והארץ.
 ועתה בחרו לכם היום את מי תעבדו ומי מליצכם
 במרום. ענה נמרוד הרשע ואמר. אני אין לי גדול מזה

¹ ס"א O. P. J., and שניהן

² ס"א, גורלכם

³ P. J. עדנים

⁴ O. J. תבעטו

⁵ P. J. ואל

⁶ O. אברהם אבינו

⁷ P. J. om.

⁸ P. J. wrong עמו

⁹ O. בראשן

¹⁰ P. adds ואחר

¹¹ P. J. om.

¹² O. adds ע'ה

¹³ O. P. J., A. om. בני

¹⁴ O. and ס"א מיטב

¹⁵ O. מזהירכם

¹⁶ O. תמרדו

¹⁷ P. J. תכחשון

¹⁸ P. J. הפלגה

¹⁹ ה'ק ב'ה'

²⁰ O. P. J. השרת

²¹ P. J. om.

²² P. om. י'ה'

²³ O. כאשר נצטוו J., כציווי P., לצייו

²⁴ O. P. J., and ס"א כרוז

²⁵ O. שמים

שלימד¹ לי ולאומתי כפי שעה לשון כוש. וענתה גם פוש ומצרים ותובל ויון ומשך ותירס² וכן כל אומה ואומה בחרה במלאכה³ ולא הזכירה אחת⁴ מהן שמו של הק'ב'ה'. אלא כיון שאמר מיכאל לאברהם אבינו⁵ אברם את מי אתה תברור ולמי תעבוד. ענה אברהם⁶ איני⁷ בוחר ואיני⁸ בורר אלא במי⁹ שאמר והיה העולם שיצרני במעי¹⁰ אמי¹¹ גויה בתוך גויה ומטיל בה רוח ונשמה. לו¹² אברור ובו אדבק אני וזרעי כל ימי עולם. אז הפריד עליון¹³ גוים והנחיל והגדיל¹⁴ לכל אומה ואומה לחלקה ולגורלה. ומאז היבדלו¹⁵ כל גויי אדמה מהק'¹⁶ זולתי בית אברהם לבדו נשאר עם¹⁷ בוראו לעבדו ואחריו¹⁸ יצחק ויעקב¹⁹. לכן בני אני משיבע אתכם²⁰ שלא תתעו ולא תעבדו לאל אחר אלא לאותו שבחרו בו אבותיכם²¹. כי ידוע תדעו שאין כמוהו ואין מי אשר יעשה כמוהו וכמעשיו²² בשמים ובארץ ואין מי אשר יפליא לעשות כגבורותיו. ותבינו מקצת²³ כוחו²⁴ מבריית האדם²⁵ כמה פילאי פלאות יש בו. בראו²⁶ מראשו עד רגליו. מאזניו ישמע²⁷ ומעיניו יביט.²⁸

¹ A. שלימד P. J.

³ P. J. במלכה

⁵ J. om.

⁷ O. אברהם אני

⁹ P. J. מי

¹¹ P. J. add הבורא

¹³ O. מעליהן P. J., עליון

¹⁵ O. P. J. הבדלו

¹⁷ P. שבחר

¹⁹ O. ואברהם ויצחק ואני

²¹ P. J. אבותינו

²³ O. זאת מפאת

²⁴ A. רוחו P. J., כחו

²⁷ P. J. עד רגליו מ' ישמע

² A. ותירס

⁴ P. אחר

⁶ J. adds אבינו

⁸ O. ואני

¹⁰ O. ממעי

¹² P. J. אותו

¹⁴ P. והגביל

¹⁶ O. מה'

¹⁸ P. J. add אבותינו

²⁰ P. J. משיבעכם

²² O. ומי הוא שיעשה כמוהו ואין מי שיעשה כמוהו ומעשיו

²⁵ P. J. מי שיעשה כמעשיו

²⁶ P. J. om.

²⁸ O. יביט מעיניו

וממוחו יבין. ומחושמו יריח. ומקניהו¹ יוציא קול
 ומושטו² יכנים מאכל ומשתה³. ומלשונו ידבר. ובפיו
 יגמור. בידיו⁴ יעשה מלאכתו. ובלבו יחשוב. ובטחולו^{34b]}
 יצחק⁵. ובכבדו יכעוס. וקיבתו⁶ טוחנת. וברגליו
 הולך. וריאה⁷ בריאה לנפש. ומכליותיו נעוץ⁸. ואין
 אחד מאיבריו יתחלף מאומנותו אלא כל אחד בשלו.
 לפיכך⁹ נאה¹⁰ לאדם לשום על לבו מכל¹¹ אילו¹² מי
 הוא שבראו ומי הוא שיצרו מטיפה באושה¹³ במעי
 האשה. ומי הוא¹⁴ שמוציאו לאור העולם ונתן לו
 ראיית¹⁵ עינים והילוך רגלים ומעמידו ומציגו¹⁶ על בוריו¹⁷
 ועל מכוננו ותיכן לו גמולין טובים במקום בינה. וזרק
 בו נשמת חיים ורוח טהרה מאתו¹⁸. ואשרי אדם אשר
 לא יטנף את¹⁹ רוח אלהים²⁰ הקדושה אשר שמה
 ונפחה²¹ בקרבו. ואשריו אם ישיבינה²² טהורה לבוראה
 כיום²³ אשר הופקדה בו: עד הגה דברי נפתלי בן ישראל
 אשר הוכיח לבניו בנופת מיתוק חיכו²⁴:
 סליקא צואת נפתלי בן²⁵ יעקב:

¹ O. ומקנה

² P. om.

³ J. יצחק

⁴ P. J. ובריאה

⁵ O. ולפיכך

⁶ P. J. כל

⁷ P. J. בחושה

⁸ J. ראות

⁹ O., בדין

¹⁰ O. om.

¹¹ O. ולקחה

¹² O. ביום

²⁴ O. חכו

² O. ובמעיו

⁴ O. P. ובידיו

⁶ J., wrong. וקצתו

⁸ P. J. יעוץ

¹⁰ O ; P. J. add נראה

¹² O. אלה

¹⁴ J. om.

¹⁶ O. ומשיגו

¹⁸ O. P. J., מאתו

²⁰ Rest is missing in P. and J.

²² O. ישיבונה

²⁵ O. בר

An Unknown Hebrew Version of the History of Judith.

Cod. Heb. Gaster, No. 82 (f. 172a-173a).

מעשה . תנו רבנן : בשמונה עשר באדר יום שעלה סליקום
הוא . רתניא . כשצר על ירושלים היו ישראל בשקים ובתענית .
והיתה שם אשה אחת יפה ביותר . ויהודית בת אחישוב
שמה . והיתה מתפללת בכל יום לפני הקבה בשק ואפר .
נתן הקבה בלבה לעשות נס על ידה . והלכה אצל שוערי
הפתח . ואמרה להן פתחו לי אפשר שיעשה נס על ידי .
אמרו לה שמא פירשת לצד אחר . אמרה להם חוס ושלום .
פתחו לה . הלכה אצל מחנה סליקום היא ושפחתה .
אמרה להן דבר סתר יש לי למלך . הלכו והגידו למלך .
ואמרו נערה יפה באת מירושלם . ואמרה דבר סתר לי
למלך . אמר להן תכנס . נכנסה אצל המלך ונשתטחה
לפניו . אמר לה המלך מה טיבך . אמרה לו אדוני המלך
אני ממשפחה גדולה שבירושלם . ואחי ובית אבי מלכים
וכהנים גדולים . ושמעתי עליך שהיו אומרים כבר הגיע
עת העיר הזאת ליפול בידך : ולפינך קדמתי למצוא חן
לפניך . כיון שראה המלך את יפיה ושמע את דבריה
נשאה חן בעיניו . ושמח על הבשורה שבישרתו . וצוה
לעבדיו לעשות לו סעודה גדולה . כשהן מתעסקין בכך .
צוה להוציא כל בני המלכות מעליו . ונתיחד עם אותה
הנערה . ותבעה לדבר תקלה . השיבה ואמרה אדוני
המלך כל עצמי לא באתי לכאן אלא לדבר זה . אבל
בשעה זו אי אפשר . שאני בנדותי . ולילה זו טבילתי .
אבל אני רוצה שיצוד המלך על הכרה . כל מי שיראה

אשה ושפחתה הולכות בלילה למעין המים . אל יגע בהן .
 ולכשתחזור אותה האשה הרי היא ביד המלך . יעשה בה
 כטוב בעיניו . עשה כן אותו רשע . ולילה זמן כל בני ⁷³ בני
 המלכות . ושריו ועבדיו . ואכלו אותה סעודה בשמחה
 גדולה . ונשתכרו ביו . כיון שראו בני המלכות שהרכין
 המלך בראשו . אמרו נצא מלפניו . שרצונו להתיחד עם
 העבריה . יצאו מאצלו . נשתייר המלך והנערה ושפחתה .
 נטלו את החרב וחתכו את ראשו . ונטלוהו ויצאו להן .
 ביציאתן הרגישו בהן הגייסות . אמרו זה לזה . איש אל
 יגע באלו . שמצות המלך היא . יצאו ובאו לירושלם חצי
 הלילה . ואמרו להן פתחו לנו שכבר נעשה נס . אמרו
 לה השוערים לא דיך שקלקלת . אלא תרצי למסור את דמי
 ישראל . עד שנשבעה להן . ולא האמינו עד שהראת להן
 ראשו של אותו רשע . והאמינו ופתחו לה . ואותו היום
 עשאוהו יום טוב . כיון שהיה יום שני יצאו ישראל ופשו
 ידיהן על אותן הגייסות . והרגו בהן עד שאיבדו אותן מן
 העולם . והשאר הניחו סוסיהן וממונן וברחו . ובאו ישראל
 ושבו את הכל .

The Scroll of the Hasmonæans.
(Megillath Bene Hashmunai).

מגלת בני השמונאי

- A. My codex (Yemen), No. 6, f. 136b-143a.—XVIII. Century.
B. My codex (Yemen), No. 4, f. 117b-120b.—XVII. Century.
C. Brit. Mus. Or., 2377 f. 88b-93.—XIV. Century.
D. Ed. Jellinek Beth hamidrash VI., pp. 4-8.—XVI. Century.
E. Cod. Montefiore, No. 219, f. 49a-50b.—XVI. Century.
F. Brit. Mus. 2212 f. 224b-227b.—XVI. Century.

- (1) וְהָיָה בְּיוֹמִי אֲנִיּוֹכֶם מֶלֶכָא דִּינֹן מֶלֶךְ רַב וְתַקִּיף הָיָה וְחֲסִין בְּשִׁלְטָנוּתִיהָ²
וְכָל מַלְכֵי אִישׁתַּמְעוּן לִיהָ: (2) הוּא קָבֵשׁ מְדִינָן סָגִיאָן וּמַלְכִין תַּקִּיפִין בְּאִיסוֹר³
אָסֵר⁴ וְאַצְרֵי בִירְנִתְהוֹן וְהִיכְלִיהוֹן אֹמִיד בְּנִגְרָא⁵ וְנִבְרִיהוֹן⁶ בְּאִיסוֹר⁷ אָסֵר: (3)
הוּא⁸ בְּנָא מְדִינְתָא רַבָּתָא¹⁰ עַל סָפֵר יִמָּא לְמַהֲוֵי לִיהָ לְבֵית מַלְכוּ¹¹ וּקְרָא לָהּ¹²
אֲנִיּוֹכֵיָא¹³ עַל שְׁמִיָּה: (4) וְאַף בְּנִסֵּם¹⁴ תַּנְיָנִיָּה בְּנָא¹⁵ לִיהָ¹⁶ מְדִינְתָא אוּחְרִנְתָא¹⁷
לְקַבְלָהּ וּקְרָא לָהּ מְדִינַת¹⁸ בְּנִסֵּם¹⁹ וּבֹן²⁰ שְׁמֶהֱתְהוֹן עַד דְּנָא: (5) בְּשַׁנַּת עֶסְרִין

¹ om. E. ² B. F. בְּשִׁלְטָנִּיָּה C. E.
³ B. F. om. ⁴ and ⁵ D. E. om.
⁶ B. om. probably by mistake, as it is in the Arabic translation. ⁷ באסור D. E.
⁸ E. adds here: מְדִינַת כָּל עַבְרֵי נַהֲרָא: ⁹ והוא E.
¹⁰ רבא E. ¹¹ מלכות E.
¹² לדא מדינה E. ¹³ אנטיוכיא D. ¹⁴ אנטיוכיא D. ¹⁵ ליה D. E. om. ¹⁶ אחר C. D. F.
¹⁷ D. ¹⁸ D. and E. add שְׁמִיָּה ¹⁹ על שְׁמִיָּה ²⁰ ובין C.

ותלת שנין למלכותיה¹ היא שנת מאתו ותלת עשר שנין לבנין בית אלהא דיר²
 שני אנפוחי³ למסס לירושלם: (6) ענה⁴ ואמר להדברוהי הלא ידעתו⁵ עמא
 דיהודאי⁶ דאית⁷ בינתא לאלהא לא⁸ פלחין⁹ ונימופנא לא עברין ודחי מלכא
 שבקין למעבר¹⁰ דתיהון: (7) ואף אנון¹¹ מסוברין ליום תבר מלכא ושלמוניא
 ואמרין¹² אפתי¹³ ימלך עלנא מלכא¹⁴ ונשלט בימא וביבשתא וכל עלמא¹⁵
 יתמסר¹⁶ בידנא לית רבות מלכותא¹⁷ למשבק אלין על אפי ארעא: (8) כען¹⁸ איתו
 ונסק עליהון ונבטיל מנהון קימא דגזיר עליהון שבטא וירחא ומהולתא: (9) ושפר
 פתנמא דנא¹⁹ בעיני רברבנהי ובעיני כל חילותיה²⁰: (10) בה שעטא קם
 אנטיובס מלכא ושלח בניקנור²¹ תנגיה בחיל רב ועם סגי ואתא למדינתא²²
 ירושלם: (11) קטל בה קטלא סגי²³ ונצב צלמא²⁴ בביתא דמקדשא²⁵ באתרא די
 אמר אלה ישראל²⁶ לעברוהי נביא²⁷ תמן אשרי שכינתי לעלם²⁸: (12) ביה
 זמנא²⁹ נכסו חזירא ואובילו מדמיה לעזרתא דקודשא³⁰: (13) וכדי³¹ שמע יוחנן
 בר מתתיה ית פתנמא הדין³² עקת ליה לחדא³³ ואתמלי רונא וחסמא³⁴ וצלים
 אנפוחי אשתני ואתמליך³⁵ בלביה מא³⁶ למעבר על דנא: (14) באדון יוחנן עבר

1 לממלכיה B. 2 דן D. E. F. 3 אפוחי B. E.
 4 עני B. ענא D. 5 ידעתו F. D. and E. add
 6 יהודאי די ביתור D. יהודאי די בירושלם B. די ביהוד
 7 דאית B. D. E. F. om. 8 דרחלחנא לית אינון D. E.
 9 מקרבין D. מתקרבין E. 10 למיעבר D. למיעבר E.
 11 מסברין B. D. F. מסרבין E. 12 דא B. אמרין
 13 אפתי B. 14 מלכא D. E.
 15 עלמא B. in the text, on the margin it is corrected into
 16 אתמסר D. 17 למלך D.
 18 B. om. 19 D. F. om.
 20 חילותיה D. F. 21 ניק D. E.
 22 לקרתא די יהוד ליר' D. E. למ' F. om. 23 סניא so throughout D.
 24 ובנא פרבא D. E. 25 בבית מק' D. E.
 26 שמיא B. דישר' D. E. 27 נביאייא D. E.
 28 לעלמא D. E. F. 29 באתרא D. E.
 30 E. om. 31 כל קביל דנא כדי D. E.
 32 פתנמא F. 33 ית פ' הר' B. om.
 34 לחדא B. has instead עבר דנא עובדא עבר F. om.
 35 רנו וחמא B. D. F. 36 וחיב B. 37 מה די יכול D.

לִיה חֲרָא תִרְתִּין זִרְתִּין¹ אִוְרְכָה וּפּוֹתִינָה זִרְתָּ חֲדָא וּתְחֹת לְבוּשׁוֹהִי עֲטָפָה:
 (15) וְלִירוּשָׁלַם אָתָּא וְקָם בְּתִרְעָא² כִּרְתָּא וְאָמַר³ לְתַרְעָא וְנִטְרִיא⁴ וְאָמַר לְהוֹן^{4a}
 אָנָּא יוֹחֲנָן בֶּר מִתְחִיָּה כְּהֵנָּא רַבָּא דִּיהוּד⁵ כְּעֹן⁶ אָתִיתִי לְמִישַׁל לְוֹת⁷ נִיקְנוֹר:
 (16) אָדִין⁸ עָאֲלִין⁹ תַּרְעָא וְנִטְרִיא¹⁰ וְאָמְרוּ¹¹ לְנִיקְנוֹר¹² כְּהֵנָּא רַבָּא דִּי יְהוּד קָאִים
 עַל תַּרְעָא¹³ וְאָמַר לְהוֹן יִיעוּל¹⁴: (17) אָדִין הוּעַל יוֹחֲנָן קָדָם¹⁵ נִיקְנוֹר אָתִיבִּיה¹⁶
 נִיקְנוֹר¹⁷ וְאָמַר¹⁸ אָנְתָּ¹⁹ הוּא חֲד מִן מְרוּדִיא דִּי מְרִדוּ בְּמִלְכָּא וְלֹא בְּעֵן שְׁלָם
 מַלְכוּתִיהָ: (18) עָנָה²⁰ יוֹחֲנָן²¹ וְאָמַר לִיה²² כְּעֹן אָתִיתִי²³ לְקַדְמָךְ²⁴ לְמַעַבְדָּךְ כָּל
 קָא דְתַצְבִּי²⁵: (19) עָנָה²⁶ נִיקְנוֹר וְאָמַר²⁷ הָא²⁸ כְּמַצְבִּי²⁹ אַתָּ בְּעִי³⁰ סָב חֲזִירָא
 וְנִכְסִיָּה לְצִלְמָא³¹ וְאוֹבִיל מְדָמִיָּה לְעִזְרָתָא דְקוּדְשָׁא³² וְאַלְבִּישְׁנָה³³ לְבוּשָׁא דְמַלְכוּתָא³⁴
 וְאַרְבִּיבְךָ³⁵ עַל סוּסָא³⁶ דְּמִלְכָּא וּבְחַד מִן רַחֲמֵי³⁷ מִלְכָּא תַּהוּי: (20) וּבְנִיקְמָא
 פְּתִנְקָא שְׁמַע³⁸ אָתִיבִּיה³⁹ יוֹחֲנָן וְאָמַר⁴⁰ מְרִי⁴¹ אָנָּא דְחִיל מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּלִמָּא

¹ D. וִרְתָּא F. זִוְרִין⁸ B. D. וְקָרָא^{4a} F. om.⁶ D. E. F. om. כְּהֵנָּא כָּאֵן⁸ D. E. אָדִין C. (so throughout). בָּא⁹ B. C. D. E. F. עֲלִין¹⁰ C. F. נִטְרִיא וְתַרְעָא D. נִטְרִיא E. נִטְרִיָּה¹¹ B. D. E.—D. F. add לִיה ¹² D. E. F. om.¹⁸ D. E. בְּתִרְעָא עָנָה נִיקְנוֹר¹⁵ C. קָדָם ¹⁶ C. D. E. F.—B. om. עָנָה ¹⁷ B. om.¹⁸ C. D. add לִיוְחָנָן—E. לִיוְחָנָן F. לִיה יוֹחֲנָן¹⁹ B. C. F. אָנְתָּ²¹ C. D. F. add נִיקְנוֹר קָדָם²³ D. E. אִיתִיתִי²⁵ C. F. אָנָּא דִּי אַתָּ בְּעִי: 'כ' מ' ד' E. דִּי אָנְתָּ צְבִי וְכ' D. דִּי אָנְתָּ בְּעִי אָנָּא עֲבִיד²⁶ B. עָנִי²⁸ D. E. הֵן⁸⁰ D. E. אָנְתָּ עֲבִיד F. אַתָּ עֲבִיד⁸¹ D. E. וּנְכוּס עַל פְּרָכָא B. לְצִלְמִיָּה C. לְצִלְ⁸² om. E. דְּקוּד' וְאוֹבִיל⁸⁴ D. E. דְּמִלְכָּא⁸⁶ B. סוּסָא⁸⁸ D. E. F. om.⁴⁰ D. om.² D. בְּתִרְעָא⁴ F. D. om. וְלִנְטְרִיא⁵ B. דִּי יְהוּד⁷ B. D. E. F. קָדָם¹⁴ B. D. E. F. עוּל יִיעוּל²⁰ B. עָנִי²² D. E. F. om.²⁴ C. D. E. F. קָד'²⁷ C. D. F. add לִיוְחָנָן²⁹ B. F. כְּמַצְבִּי C.⁸³ D. E. וְלְבוּשׁ B. C. F. וְאַלְבִּישְׁנָךְ⁸⁵ D. E. וּרְכוּב F. וְאַרְבִּיבְךָ⁸⁷ E. חֲבִיר⁸⁹ D. הִתִּיבִּיה⁴¹ C. D. מֵאִיר

יִשְׁמְעוּן¹ דִּי עֲבָדִית² בֶּן³ וִירְגֻמְוִנִי בְּאַבְנִיָּא⁴ כְּעֵן⁵ יִפְסֹן כָּל אִנְשׁ מִן קְדָמָךְ דְּלִמָּא
 יְהוֹדְעוּן⁶ לְבִי⁷ יִשְׂרָאֵל⁸: (21) בְּאֲדִין⁹ נִיָּקוּר הַנִּפְקִי כָּל אִנְשׁ¹⁰ מִן קְדָמֹתֵי:
 (22) בֵּיה¹¹ זְמָא זָקָה יוֹחֲנָן בֶּר מַתְתִּיָּה¹² עֵינֹהִי לְשִׁמְיָא¹³ וְסִדְר¹⁴ צְלוּתִיה קֳדָם
 רַבּוֹן עֲלִמָּא¹⁵ וְאָמַר אֱלֹהִי וְאֱלֹהָא¹⁶ דְּאַבְרָהָמָה¹⁷ אֲבִרְהָם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל: (23) וְכֵן¹⁸
 אָמַר¹⁹ לָא תִמְסְרִנִי²⁰ בִּיד עֲרָא²¹ הָדִין דְּלִמָּא²² יִקְטִלֵנִי וְיִהְיֶה²³ וְיִשְׁתַּבַּח²⁴ בְּבֵית²⁵
 דְּנֹון טְעוּתִיהָ²⁶ וְיֹאמַר²⁷ טְעוּתִי מִסְרִיתִי בִידִי: (24) בַּח שְׁעָתָא פִּסַּע לִוְתִּיהָ²⁸
 פִּסְעִין תִּלְתָּא²⁹ וּדְקַר³⁰ הֶרְבָּא בְּלִבִּיהָ וּרְמָא יְתִיהָ קְטִילָא³¹ בְּעִזְרָתָא³² דְּקוֹדֵשָׁא:
 (25) עָנָה³³ יוֹחֲנָן קֳדָם אֱלֹהִי שְׁמִיָּא וְאָמַר³⁴ אֱלֹהִי³⁵ לָא תִשְׁוִי עָלַי חוּבָא³⁶ דְּקַסְלִיתִיה
 לְעֲרָא הָדִין³⁷ בְּבֵית³⁸ מְקֻדְשָׁא³⁹ כְּעֵן⁴⁰ תִּמְסֹר כָּל עַמְמִיָּא דִּי אֲתוֹן⁴¹ לְמַטְעִי בְּנִי
 יִשְׂרָאֵל דִּי בִירוּשְׁלַם⁴²: (26) אֲדִין נִפְסַ יוֹחֲנָן⁴³ כְּיוֹמָא הַהוּא⁴⁴ וְאֲנִים קִרְבָּא

- 1 דִּישְׁתַּמְעוּן B. יִדְעוּן C. יִדְעוּן F. 2 עֲבָדִית B.
 3 בֶּן B. F. 4 בְּאַבְנִיָּא D. E.
 5 E. om. F. אִנְשָׁא 6 יוֹחֲנָן B. C. F.
 7 בית C. F.—D. E. om. 8 D. E. om.
 9 אֲדִין C. E. F. וְאִי D. 10 אִנְשׁ C. E.
 11 בֵּיה D. E. F.—B. om. 12 עֵינִיה F. מַתְתִּיָּה C. יוֹחֲנָן זָקָה עֵי
 13 לְשִׁמְיָא D. 14 וְסִדְר E. וְסִדְר C. וְסִדְר F.
 15 D. E. add עָנָה 16 Om. E.
 17 אֲבִי D. וְיִצְחָק F. 18 וְכֵן B. F.
 19 om. E. 20 תִּמְסְרִנִי E. 21 עֲרָא D. E.
 22 די הֵן D. 23 יִהְיֶה E.
 24 יִשְׁתַּבַּח E. 25 בְּבֵית B., in the Arabic translation, however, בִּיד
 26 טְעוּתִיהָ C. (so also the second time). 27 וְיֹאמַר C.
 28 עֲלֹוִהִי D. E. 29 תִּלְתָּא C. 30 וְחָקַע E.
 31 קְטִילָא E. 32 בְּעִזְרָתָא C.
 33 עָנָה B. F. 34 קֳדָם אֱלֹהִי שְׁמִיָּא עָנָה יוֹחֲנָן וְאָמַר D. E.
 35 אֱלֹהִי C. F. 36 חוּבִין B. C. D. E. F.
 37 לְהִי om. C. D. E. F. 38 Om. E.
 39 מְקֻדְשָׁא C. 40 כְּעֵן B. F.
 41 אֲתוֹן C. F. 42 דִּי... די om. B. (homoioteleuton).
 43 בִּירוּשְׁלַם D. E. 44 דְּנָא D. E.

בְּעִמְיָא הָאֲנֹן ¹ וְקָטַל בְּהוֹן קָטַלָּא סְנִי וְעָרְקוּ עִמָּא דִּי אֲשַׁחֲיֹבוּ מִן חֲרָבָא בְּסָפִינְתָא
 לֵית מַלְכָּא אֲנָטְיוּכְס ²: (27) וּמִנֵּן ³ קָטִילָּא ⁴ דִּי קָטַל ⁵ בְּיוֹמָא חָהּוּא ⁶ שְׁבַעִין וַחֲרִין
 אֲלָפִין וְשִׁבְעָא מָאָה ⁷ דִּי הוּוּ ⁸ קָטִילִין ⁹ נָבֵר בְּחִבְרִיָּה ¹⁰: (28) בְּמוֹתְבוּתִיָּה ¹¹ בְּנָא
 מְנִרְתָּא ¹² וְקָרָא לָהּ מַקְבִּי ¹³ קָטֹל ¹⁴ חֲקִיפִין: (29) וְכִדִּי שְׁמַע אֲנָטְיוּכְס מַלְכָּא דִּי
 אֲתַקְטִיל ¹⁵ גִּיקְנוֹר תְּנִינִיָּה עֲמַת לִיָּה לַחֲדָא וְיִשְׁלַח וְקָרָא ¹⁶ לְבִנְרָם חִיָּבָא מְטַעֵי עֲמִיָּה:
 (30) עָנָה אֲנָטְיוּכְס מַלְכָּא ¹⁷ וְאָמַר לְבִנְרָם הֲלָא יִדְעַתָּא ¹⁸ אִם לָא שְׁמַעְתָּא ¹⁹ מָא
 דְּעִבְדוּ ²⁰ לִי בְּנִי יִשְׁאָאֵל קָטֹלוּ חִילִי וְכוּזוּ מִשְׁרִיתִי ²¹ וְרַבְרַבְנִי ²²: (31) כְּעֵן עַל
 נִכְסִיהוֹן ²³ אֲתוֹן רַחֲצִין אוּ עַל בְּתִיכוֹן ²⁴ דִּי לָכוֹן ²⁵ כְּעֵן ²⁶ אִיתוּ וְנִסְק ²⁷ עֲלִיהוֹן
 וְנִבְטִיל מִנְהוֹן קִמָּא ²⁸ דְּנִזִּיר ²⁹ עֲלִיהוֹן שְׁבַתָּא וִירְחָא וּמַהוּלְתָּא ³⁰: (32) אֲדִין
 קָם ³¹ בְּרָם חִיָּבָא וְכָל מִשְׁרִיתִיָּה ³² וְאֲתָא ³³ לְמַדִּינְתָּא ³⁴ יְרוּשָׁלַם ³⁵: (33) קָטַל
 בַּהּ קָטַלָּא ³⁶ סְנִי וְנִזִּיר בַּהּ גִּזִּירַת ³⁷ נְמִירָא עַל שְׁבַתָּא וִירְחָא ³⁸ וּמַהוּלְתָּא: (34) כָּל
 קָבִיל ³⁹ דְּנָא מִן דִּי מָלַת מַלְכָּא מְהַחֲצָפָא כָּל ⁴⁰ דִּי יִנְזֵר בְּרִיָּה אִיתִיו ⁴¹ גּוֹבְרָא

- 1 C. F. D. E. om. האלן
 2 B. D. E. om. וערקוראנטיוכס
 3 B. והוה מנין
 4 C. קטילא
 5 B. דאתקטילו
 6 E. דנן D. דנא
 7 E. שבעה אלפין שבעא B. D. שבע מאה שבעין ות' אל
 8 C. חב' ¹⁰ אלן לאלין D. E. add ⁹ B. ארי הוו
 11 B. D. E. במתבותיה C. F. במותבותיה
 12 D. E. add שמיה F.—B. D. עמורא
 13 C. F. מקבי D. E. מכבי
 14 B. C. D. F. קטיל E. קטיל
 15 D. adds ליה ליהי ליה E. להיית ליה
 16 C. E. ידעת
 17 D. E. om.
 18 E. עברו
 19 C. E. רברבני E. רברבני
 20 E. משריתי C. משריתי B. משריתי
 21 B. C. D. F. and the Arabic translation. נכסכון
 22 D. E. add אינון
 23 D. E. om. ע' ב'
 24 C. D. E. om. ובען
 25 C. F. ונסק
 26 C. F. (so also ver. 36 twice). קמא
 27 E. דינור
 28 D. E. (so throughout the text). מהולותא
 29 D. E. om.
 30 C. משרייתיה
 31 B. C. D. E. F. om.
 32 B. קטול
 33 C. על ירחא
 34 C. F. קובל E. קובל
 35 D. E. גברא
 36 C. איתונו

וַאֲתַתִּיהָ ¹ וּצְלֹבוֹנִין ² לְקַבֵּל ³ יִנְקָא ⁴: (35) וַאֲף אַתְתָּא ⁵ יְלִידָתָא ⁶ בַּר בְּתַר דְּמִית ⁷
 בַּעֲלָהּ וּנְזַרְתִּיהָ לְתַמְנָא יוֹמִין וּסְלִיִּקַת עַל שְׁוִירָא דְּמַדִּינָתָא וּבְרַח דְּנִזְרַתִּיהָ ⁸ בִּידָה:
 (36) עָנְתָּ ⁹ וַאֲמַרְתָּ לָךְ אֲמַרְיִן בְּנֵרִם חִיבָא ¹⁰ קִימָא דְּאַבְהָתָנָא לֹא יִפְסֹק ¹¹ מִנָּא ¹²
 וְלֹא מִבְּנֵי בְּנָא ¹³ וַאֲפִילַת יַת ¹⁴ בְּרַח לְתַחֲזֹת שְׁוִירָא ¹⁵ וּנְפִלַת בְּתַרוּהִי וּמִיתָו
 תַּרְוִיהוֹן ¹⁶ וְסִיגִיאִין מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הוּוּ ¹⁷ עֲבָדִין כְּבִדִּין ¹⁸ וְלֹא מִשְׁנֹן קִנִּים אֲבָהָתָהוֹן:
 (37) בִּיה זְמָנָא אֲמַרְיִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גִּבְר לְחַבְרִיָּה ²⁰ אֵיתָו ²¹ וּנְשִׁבוֹת בְּמַעֲרָתָא דְּלִמָּא
 נַחֲלִיל יַת ²² יוֹמָא דְּשִׁבְתָּא וַאֲכָלוּ קַרְצִיהוֹן ²³ דִּי יְהוּדָאִי ²⁴ קָדָם בְּנֵרִם: (38) אֲדִין
 שְׁלַח בְּנֵרִם בְּגוֹבְרִיָּא ²⁵ מָרִי זִנְאָ ²⁶ וַאֲתָו לְפֻם ²⁷ מַעֲרָתָא וַאֲמַרְיִן ²⁸ בְּנֵי ²⁹ יִשְׂרָאֵל ³⁰
 פּוֹקֹו לְתַתָּא אֲכֹלוּ ³¹ מִלְּחַמָּנָא ³² וּשְׁתוּ מִן חֲמֻרָא וְעוֹבְדָנָא ³³ אֲתָו ³⁴ עֲבָדִין:
 (39) עָנִין ³⁵ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַרְיִן חַד לְחַבְרִיָּה דְּכִיִּרִין אֲנַחְנָא מָא דְּאֵתַפְקָדָנָא ³⁶ עַל
 טוֹרָא דְּסִינֵי שְׁיִתָּא ³⁷ יוֹמִין ³⁸ תַּעֲבָדוּן עֲבִירָתָא ³⁹ וּבִיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה ⁴⁰ תִּנְחֹחוּן קַעֲן טַב

¹ D. E. וַאֲף אַתְתִּיהָ

E.—בִּינוֹן D. F. וּצְלֹבוֹנוֹן ²

³ E. לְקַבֵּל C. לְקַבֵּל

⁴ C. D. E. F. B. C. F. add כְּחָדָא יִנְקָא

⁵ D. E. אַתְתָּא

⁶ D. E. דִּי יֵל

⁷ D. E. מִיתָו

⁸ D. E. נִזְרָתָא

⁹ C. F. עָנְתָּ B.

¹⁰ E. adds מִנָּא קִימָא דִּיגִז עִימָא עִימָא

¹¹ E. פִּסִּיק C. פִּסִּיק

¹² D. E. add עִדְיִין לֹא בְּנִיהוֹן מִבְּנֵי וּמַהֲלֹתָא

¹³ D. E. om.

¹⁴ D. E. om.

¹⁵ D. E. לֹא רַעָא לִי שִׁ

¹⁶ F. om. וְ ת' D. כְּחָדָא B. תַּמֵּן

¹⁷ D. E. דִּיהוּוּ

¹⁸ D. adds הַאִינוֹן בִּיּוֹמֵי

¹⁹ D. E. אֲמַרְיִן

²⁰ D. E. (so also ver. 39). אֲלִין אֲלִין

²¹ D. E. add וְנַהֲךְ

²² C. D. om.

²³ C. קַרְצִי

²⁴ B. C. D. F. om.

²⁵ D. E. גִּבְרִין גִּבְרִין

²⁶ D. E. F. om. מ' ד'

²⁷ D. E. וּ וְיִתִּיבֹו עַל

²⁸ D. E. add לְהוֹן

²⁹ B. D. E. om. לְבִנֵי

³⁰ D. E. יְהוּדָאִי

³¹ C. וְאִכְלוּ

³² B. C. D. E. מִן לְחַמָּא

³³ C. F. וְעוֹבְדֵי

³⁴ D. E. תַּהוֹן

³⁵ B. C. עָנִין

³⁶ F. adds בִּיה

³⁷ B. C. F. שְׁתָּה

³⁸ D. adds תַּפְלַח

³⁹ B. C. F. עֲבִירָתָהוֹן

⁴⁰ D. E. עֲבִירָתָהוֹן

⁴⁰ B. C. דְּשִׁבְתָּא

לָנָא דְנִמּוּת מְדַנְחִלִיל 1 יֵת 2 יוֹמָא דְשַׁבְּתָא: (40) כָּל מְבִילָא 3 דְנָא 4 כִּד 4 לֹא מְבִילָא
 לְהוֹם 5 אֵיתִיו 6 אַעֲיוֹ רְטִיבִין וְאוֹקִידוּ 7 עַל פּוֹם מְעָרְתָא וְאוֹתְקִטִיל 8 כְּאַלְהָ נְבִר
 וְאַתָּא 9: (41) 10 בְּתֵר דְנָא 11 נִפְקוּ חֲמִשָּׁא 12 בְּגֵי מִתְחִיָּה יוֹחֲנָן וְאַרְבַּעָה 13 אַחוּהִי
 וְאַנְיָחוּ קֶרְבָּא בְּעִמְמִיָּא הָאֲנָן 14: (42) קִטְלָא 15 סְנִי 16 קִטְלָא 16 בְּהוֹן וְעָרְקוּ דִּי
 אֲשַׁתְּאֲרוּ מְנָהוֹן 17 לְאַפְרֵכִי 18 יוֹמָא דִּי אַתְרָחִיצוּ 19 עַל אֱלֹה 20 שְׁמִיָּא: (43) אֲדִין 21
 יְתִיב 22 בְּנֵרס חִיָּבָא בְּסַפִּינְתָא וְעָרְק לֹת אֲנִימִיכְס 23 מְלָכָא וְעָמִיָּה גּוֹבְרִין דִּי
 אֲשַׁתִּינְבוּ 24 מִן חֶרְבָּא: (44) עָנָה 25 בְּנֵרס וְאָמַר לְאַנְימִיכְס מְלָכָא אֲנִתָּה 26 מְלָכָא
 שְׁמִתָּא 27 מְעִים לְבִטְלָא מִן יְהוּד שְׁבָתָא וְיִרְחָא וּמַהוּלְתָּא וְאַשְׁתִּדּוּ 28 רַב 29 בְּנִינָה
 וְאַלֹּא אֲתוֹן 30 עָלִיהוֹן 31 כָּל עִמְמִיָּא אוֹמִיָּא וְלִישְׁנָא לֹא כְּהִלִּין לְחֲמִשָּׁא בְּגֵי מִתְחִיָּה דִּי
 אֲנָן מִן אֲרִיָּן תְּקִיפִין וּמִן נִשְׁרִין 32 מְלִילִין וּמִן דּוֹבִין 33 חֲצִיפִין 34: (45) קַעֲן מְלָכָא

1 D. E. מן די נח.

2 C. D. om.

3 E. קוביל.

4 כִּד C. D. E.

5 D. E. נפקו לוחהון: ק' ל.

6 D. A. E. ואתיו C. F.

7 D. om.

8 D. E. ואתקטילו.

9 B. C. E. F. ואתתא D. ואתתא.

10 D. has here the following passage:—

בְּתֵר כֵּן גִּזַּר עָלֵיהוֹן בְּנֵרִיס חִיבָא דְלֹא תִיעוּל עוֹלְמָתָא לֹת בַּעֲלָה אֱלֹהִין עַד דְּתִיעוּל
 לֹת מְלָכָא: וְהוּת לְחִשְׁמוֹנָא עוֹלְמָתָא חָדָא וְהוּו סְבִירִין דִּי יִיתוֹן יֵתָה לֹת בְּנֵרִיס
 חִיבָא: וְכִדִּי חוֹת עוֹלְמָתָא דְהוּו סְבִירִין לְמַעַבְד כֵּן צוֹתָת צוֹחָא רַבְתָּא וּמִרִירָא וּבּוֹעַת
 לְבוֹשְׁתָא וְאִמְרַת קֶדָם אֲבוּהָ וְאַחוּהָ: אַחִי כִדִּין אֲתוֹן סְבִירִין לְמַעַבְד עָמִי לְמַמְסַר יְתִי
 בִיד גְּבִירָא עֵרְלָא וְלֹא תַעֲבִדוֹן אֲתוֹן כְּמָה דְּעַבְדוּ אֲבַהֲתְכוֹן וְתַקְנִיָּאוּ אֲתוֹן כְּמָה דְּקִנִּיָּאוּ
 עַל אַחְתְּהוֹן דִּינָה וְדִי בְּרָא שְׁמִיָּא וְאַרְעָא יִסְעֵדִינְכוֹן עַל דְּנָא:

11 D. כן.

12 B. (and so in ver. 44).

13 C. וְאַרְבַּעָה.

14 B. C. F. D. E. om.

15 D. סניא.

16 E. קטילו.

17 B. C. D. E. om. D. E. בהון-מן.

18 C. D. E. להפ' C. לְאַפְרֵכִי.

19 B. C. F. דִּי יוֹמָא F. דִּי יוֹמָא.

20 E. לאל'.

21 B. C. D. F. בְּאֲד'.

22 B. C. יְתִיב.

23 C. אֲנִימִיכְס.

24 C. F. D. E. מְשׁוֹבוּ C. F. דִּי יוֹמָא.

25 B. C. F. עָנִי.

26 B. D. E. C. F. אֲנִתָּה B. D. E.

27 D. E. שְׁמִתָּא.

28 B. C. F. D. E. וְיִרְחָא וּמַהוּלְתָּא.

29 D. adds ומרד דעברין.

30 B. C. F. וְלֹא אֲתוֹן D. E. דִּי הֵן אֲוִלִּין.

31 D. E. אֵינִינָן קִל'.

32 C. אֵינִינָן קִל'.

33 B. C. F. חֲצִי'.

34 D. E. אֲנָן חֲצִי'.

מלכי¹ יִשְׁפַּר עָלֶיךָ הַנָּז תְּנִיחַ קָרְבָּא² עִמָּהוֹן³ בְּמִשְׁרֵתָא הָאֵלִין⁴ תַּחְתְּהֵית⁵ בְּאִנְפִּי
 כָּל מַלְכָּיָא: (46) לָבוֹן שְׁלַח⁷ אֲנִרְתָּא⁸ בְּכָל⁹ מְדִינַת מַלְכוּתְךָ וַיְתִיאוּ¹⁰ רַבְרַבִּי¹¹
 חִילּוֹתָא¹² וְעִמָּהוֹן כָּל עֲמֻמָּיָא¹³ וְאַף פִּילָא¹⁴ מְלוֹבְשֵׁי יִשְׂרָאֵל¹⁵: (47) אֲדִין יִשְׁפַּר
 פִּתְנָמָא¹⁶ בְּעֵינֵי אֲנָטְיוּכְס מַלְכָּא וְשִׁלַּח וּקְרָא לְרַבְרַבִּי חִילּוֹתִיהּ וַיְתִיאוּ כָּל עֲמֻמָּיָא
 וְעִמָּהוֹן פִּילָא¹⁷ מְלוֹבְשֵׁי יִשְׂרָאֵל¹⁸: (48) תְּנִינֹת¹⁹ קָם בְּנֶרֶס חִיבָא וְאַתָּא
 לִירוּשָׁלַם²⁰ תֵּרַע בַּה חֶלֶת עָסֶר תֵּרַעִין²¹ וְסַנֵּר נִהְרָא דְמִדִּינְתָּא וְשִׁרְף אַבְנָה עַד
 רִהוּהָ כְּעַפְרָא²²: (49) חֲשִׁיב²³ בְּלִבֶּיהּ וְאַמֵּר בְּזִמְנָא הָדָא לֹא כְּהִלִּין²⁴ לִי אֲרִי²⁵
 רַב חִילִי וְתַמְיָה²⁶ יְדִי²⁷ וְאַלְהָה שְׁמִיָּא לֹא חֲשִׁיב בּוֹ: (50) וּכְדִי שְׁמַעְנוּ מַשְׁשָׁה בְּגִי
 מִתַּתִּיהָ קָמוּ וְאַזְלוּ²⁸ לְמַצְפִּיא²⁹ דְּגִלְעָד בְּאַתְרָא³⁰ דִּי הוּהוּ³¹ לָחוּן³² שְׁיִזְבָּא בְיוֹמֵי
 שְׁמוּאֵל נְבִיא³³: (51) גִּזְרוּ צוּמָא וַיְתִיבוּ עַל קִטְמָא לְמַבְעֵי רַחֲמִין מִן אֱלֹהֵי שְׁמִיָּא:
 (52) בְּאֲדִין נָפַל בְּלִבְהוֹן מַלְכָּא טָבָא וְהוּוּ שְׁמַהֲתַהוֹן³⁵ יְהוּדָה בּוֹכְרָא שְׁמַעוֹן
 תְּנִינָא³⁶ יוֹחֲנָן תְּלִיתָאָה יוֹנָתָן רַבִּיעָאָה אֶלְעָזָר חֲמִישָׁאָה: (53) בְּרִיד יַתְהוֹן אַבְהוֹן

¹ D. E. add טבא² D. E. ולא B. לא³ D. om.⁴ D. E. בהון⁵ D. E. add בהון בגוברין ועירין⁶ D. E. add תחפחת D.—E. om.⁷ D. E. כתובו⁸ B. F. אינרין D. אנרין⁹ B. F. לכל¹⁰ B. F. ויתיו¹¹ D. E. ויתון¹² B. פחותא F. חילותא D. E. חיליא¹³ B. adds these words after עמ' ולא ישחאר מנהון חד: ו' כ' ע'¹⁴ F. פי¹⁵ D. E. add להון בהון¹⁶ F. פתגמוהי¹⁷ D. E. וסנר נהרא דמדינתא ושרף אבנה עד ריהוה כעפרא¹⁸ F. פוליא ופילא¹⁹ D. E. add עמהון הו²⁰ D. תני הוי²¹ B. למדינת ירושלם²² B. adds מקדשא²³ D. E. תרע כעפרא²⁴ E. om. אביליה²⁵ D. חשב E. ח' F.²⁶ D. יבלין E. יבלין²⁷ D. E. די²⁸ E. תקיפת²⁹ B. adds סני³⁰ B. D. E. F. ואתו³¹ D. פייה E. מעפייא³² D. E. om.³³ B. F. רהנה³⁴ D. E. תמן³⁵ B. E. נביא D.³⁶ F. adds קדם³⁷ D. E. om. ו' ש'³⁸ D. תניניה

גִּדְם דִּישְׁלַח יְתֵהוֹן לִקְרָא 1 וְאָמַר לְהֹנָן 2 יְהוּדָה בְּרִי אוֹרִי עוֹבְדָךְ 3 כִּיהוּדָה בֶּר
 יַעֲקֹב דְּמִתִּיל בְּאַרְיָא 4: (54) וְאֵת 5 שְׁמֵעוֹן בְּרִי אוֹרִי עוֹבְדָךְ בְּשִׁמְעוֹן בֶּר יַעֲקֹב
 דִּקְטַל יֵת 6 יְתֵבִי נֶשְׁכָּם דְּחִבּוּ עַל דִּינָה אֶחָתִיה 7: (55) וְאֵת יוֹחָנָן בְּרִי אוֹרִי עוֹבְדָךְ
 בְּאֲבִנָּה 8 בֶּר גֵּר רַב חֵילָא דִּישְׂרָאֵל: (56) וְאֵת יוֹנָתָן בְּרִי אוֹרִי עוֹבְדָךְ בְּיוֹנָתָן בֶּר
 נִשְׁאוֹל דִּקְטַל 9 יֵת 10 פְּלִשְׁתָּאִי: (57) וְאֵת אֱלֶעָזָר בְּרִי אוֹרִי עוֹבְדָךְ בְּפִינְחָס בֶּר
 אֱלֶעָזָר דִּקְטַל 11 גִּדְם 12 אֱלֹהִיה 18 וְשִׁיזִיב יֵת בְּנִי יִשְׂרָאֵל 14: (58) עַל דִּינָה קָמוּ 15
 חֲמִשָּׁה בְנֵי מִתְתִּיה 16 וְאִנְיָהוּ קְרָבָא בְּעַמְמִיָּא הָאֲנָן 17 וְקָטְלוּ מִנְּהוֹן 18 קָטְלָא סְנִי 19
 וְאִתְקַטְּל מִנְּהוֹן יְהוּדָה: (59) בַּה שְׁעָתָא 20 בֶּר 21 חֲזוֹ 22 דִּי אִתְקַטְּלוּ 23 יְהוּדָה תְּבוּ
 וְאֵתוּ לְנֵת אֲבוּהוֹן וְאָמַר לְהוֹן לְמָא תִּבְתֵּן: (60) עֲנֹ 24 וְאִמְרִין 25 יְהוּדָה אֲחוּנָא
 אִתְקַטְּל דִּי הָהּ מִתְחַשִּׁיב 26 כּוֹת כּוֹלָנָא: (61) עֲנֵה 27 מִתְתִּיה 28 וְאָמַר לְהוֹן אָנָּא
 אַפּוֹק עִמָּכוֹן 29 וְאִנְיָה 30 קְרָבָא בְּעַמְמִיָּא 31 הָאֲלִין 32 דְּלָמָּא יְהוּבִדְוִן 33 בְּנֵי 34 יִשְׂרָאֵל
 וְאִתּוֹן תְּחַנְּקִמוֹן 35 עַל אֲחוּכוֹן: (62) וּנְפַק מִתְתִּיה 36 בְּיוֹמָא הַהוּא 37 עִם בְּנוֹהִי
 וְאִנְיָה 38 קְרָבָא בְּעַמְמִיָּא הָאֲנָן 39: (63) וְאֵלָה 40 שְׁמִיָּא מִסֵּר קָל גִּיבְרִי 41 עִמְמִיָּא

1 D. E. om. ק' ד' י' ל'	2 D. om. וכן אמר: ו' ל'
3 D. אודה מנך: א' עוב' אודמינך E., and so in verses 54-57.	
4 D. E. דהוה מתיל כא'	5 D. E. om.
6 D. E. om.	7 D. E. om. ד' ע' ד' א'
8 B. לא'	9 B. דיקטל
10 B. D. E. עם	11 D. E. add קנאה
12 D. E. om.	18 D.—E. om. לאלה שמיא
14 B. F. add מְרִנָּא; so also in the Arabic translation in A. and B.	
15 D. E. נפקו	16 B. F. add [בְּיוֹמָא הַהוּא] D. E. add דנא
17 D. om.	18 D. בהון
19 D. E. F. סניא	20 C. F. add ההיא
21 D. כרי	22 D. E. add מתתיה
23 B. C. דאִתְקַטְּל	24 B. ענה C. ענין
25 D. ואמרו	26 D. E. חשיב B. מתחשיב
27 B. C. עני	28 D. adds אבוהון
29 B. om.	30 C. ואִנְיָה
31 C. F.—D. om. עם עִמְמִיָּא	32 D. E. om.
33 D. יאבדון E. F. adds ית	34 B. D. בית
35 D. E. אתבריתון	36 C. מתתיה
37 D. E. דנא	38 B. C. ואניחו
40 E. adds די שכין	39 C. D. F. om.
	41 B. גברי

הָאֵלִין בִּידֵהוֹן¹ וּמָטְלוּ מִנֵּהוֹן² מָטְלָא סְנִי כָל שְׁלִיף חֲרָבָא וְכָל אַחִיר קִשְׁתָּא וְרַבְרָבִי
פְּחוּתָא³ וְלֹא⁴ אֲשַׁתָּאֵר מִנֵּהוֹן מְשִׁיב⁵ וְעָרַק מִן דְּאֲשַׁתָּאֵר⁶ מִנֵּהוֹן לְאַפְרָכִי⁷ יִמָּא⁸
וְאַלְעָזָר הָהוּא מִתְעַסֵּיק בְּמָטְלָא⁹ דְּפִילָא¹⁰ וּטְבַע בְּפוּרְתָא דְּפִילָא: (64) וּבַעֲהִי¹¹
אַחֵיהּ¹² בִּין חֵינָא וּבִין מִיתָנָא וְלֹא אֲשַׁכְחוּ יְתִיה¹³ וּבְתֵר בִּין אֲשַׁכְחוּ יְתִיה טְבִיעַ¹⁴
בְּפוּרְתָא דְּפִילָא¹⁵: (65) וַחֲדוּ בְּגִי¹⁶ יִשְׂרָאֵל דִּי אֲתִמְסְרוּ סְנֵאִיהוֹן בִּידֵהוֹן¹⁷ מִנֵּהוֹן
קָלוּ בְּנוּרָא¹⁸ וּמִנֵּהוֹן צָלְבוּ עַל אֵילָנָא¹⁹ וּבְזָרַם חֵיבָא מַטְעִי עָמִיה קָלוּהִי בְּנוּרָא
עָמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל: (66) וְאַנְטִיּוֹכוס²⁰ מַלְכָּא בְּדִ שְׂמַע דִּי אֲתִקְטִיל בְּזָרַם תְּנִינָה²¹
וְכָל בְּרַבְבֻּנְהִי²² דְּעָמִיה יְתִיב²³ בְּסַפִּינְתָא וְעָרַק לְאַפְרָכִי²⁴ יִמָּא וְכָל אַתֵּר דִּיִּתִי²⁵
מְרִידִין²⁶ בִּיה וְאַמְרִין לִיה עָרִיקָא²⁷ עָרִיקָא וּרְמָא בְּנַפְשִׁיה לִימָא²⁸: (67) בְּתֵר דְּנָא
עָאֵלוּ²⁹ בְּגִי יִשְׂרָאֵל³⁰ לְבֵית מַקְדָּשָׁא³¹ וּבְנוּ תַרְעִיָּא³² וְרַבִּיאֵו בֵּית³³ מַקְדָּשָׁא³⁴ מִן
קְמִילָא וּמִן סְאֻבְתָּא³⁵: (68) וּבַעֲזֵי מִשְׁחָא דְּוִיתָא³⁶ רַבִּיאֵו לְאַדְלָקָא בּוֹצִינָא³⁷
וְלֹא אֲשַׁכְחוּ אֶלְהִין³⁸ צְלוּחִית חֲדָא דִּהֲוֹת חֲתִימָא בְּעֻזְקָת³⁹ כְּהֵנָא רַבָּא⁴⁰ מִיּוֹמִי

- 1 F. בִּידֵהוֹן. 2 D. E. בהון. 3 C. פְּחוּתָא. 4 D. E. כל אחרי סיפא וכל נגדי קשתא ורברבי חילא וסגנייא לא: כל שלף- ולא.
5 C. מְשִׁיב. 6 B. C. F. דְּאֲשַׁתָּאֵר. 7 C. לְאַפְרָכִי. 8 D. E. וְעָרַקוּ שֶׁאֵר עָמָא לְהַפְרִיכִי יִמָּא.
9 D. E. דְּפִילָא. 10 B. F. דְּפִילָא. 11 D. E. לְקַטְ. 12 D. E. om.
13 B. D. E., both times so. 14 C. טְבִיעַ. 15 D. E. om. 16 B. F. בִּידֵהוֹן. 17 B. F. בֵּית.
18 B. adds וְרַבִּיאֵו בְּסִיפָא C. D. E. F. וּמִנֵּהוֹן דְּקָרוּ בְּסִיפָא (is missing in the Arabic translation in A as well as in B).
19 D. E. צִלְבָא. 20 E. בְּאֲדִין אֲנִי. 21 D. E. רַבְרָבִי חִילָא. 22 C. בְּרַבְבֻּנְהִי.
23 B. C. F. יְתִיב. 24 D. E. לְהַפְרִיכִי. 25 C. דִּי יְתִי. 26 D. F. adds דִּהוּה עֵלִיל. 27 F. מְרִידִין. 28 D. E. om. ע- לִימָא.
29 B. C. E. F. עָלוּ. 30 D. E. בֵּית חֲשִׁמוֹנָא. 31 C. F. תַּרְעִיָּא. 32 C. מִקְדָּשָׁא. 33 D. E. om. 34 C. מִקְדָּשָׁא. 35 D. E. מִקְדָּשָׁא. 36 D. E. om. 37 D. E. לְאַדְלָקָת אֲנֵהוּרָתָא.
38 E. om. 39 C. D. E. F. add וְיַדְעוּ דִּהֲוֹת רַבִּיאֵו. 40 C. om. and C. D. E. F. add וְיַדְעוּ דִּהֲוֹת רַבִּיאֵו.

שְׁמוּאֵל נָבִיא¹: (69) בְּאֶדְלָקוֹת² יוֹכֵא חֵד הָהָה בַּה³ וְאֶלֶה⁴ שְׁמִיָּא⁵ דִּי שְׁבִין
 שְׁמִיָּה⁶ תָּמָן יִתֵּב בַּה בִּרְבָּתָא⁷ וְאֶדְלִיקוּ מִנָּה⁸ תְּמִנָּא יוֹמִין: (70) עַל כֵּן⁹ כְּיִמּוֹ
 בְּגִי חֲשִׁמוֹנָאִי¹⁰ הָדִין¹¹ תְּמָא¹² וְאֶסְרֵי הָדִין אֶסְרָא אָנּוּ וּבְגִי יִשְׂרָאֵל כּוֹלְהוֹן¹³:
 (71) לְהוֹדְעָא לְבָגִי יִשְׂרָאֵל לְמַעַבְדִּי הָדִין¹⁴ תְּמִנָּא יוֹמִין חֲדָא וְיָקֵר¹⁵ כְּיוֹמִי מוֹעֲדָא
 דְּכַתְיָבִין בְּאוֹרֵיתָא לְאֶדְלָקָא בַּהוֹן¹⁶ לְהוֹדְעָא לָמֶן דְּיִיתִי מִבְּתְרֵיהוֹן אָרִי עֶבֶד לַהוֹן
 אֶלְהֵהוֹן פּוֹרְקָא מִן שְׁמִיָּא¹⁷: (72) בַּהוֹן לֹא לְמַסְפֵּד וְלֹא לְמַבְכִּי¹⁸ וְלֹא לְמַנְזֵר
 צוּמָא¹⁹ וְכָל גִּבְרִי דִּיהִי עֲלוּהִי נִדְרָא יִשְׁלַמְנִיה²⁰: (73) בְּרַם חֲשִׁמוֹנָאִי וּבְנוּהִי
 וְאֶחָוִהִי לֹא נִזְרוּ בַּהוֹן לְמַשְׁבַּק עֲבִידְתָּא וּפְלַחְנָא²¹ מִן עֲדָנָא דְנָא לֹא הָוֵה שׁוּם²²
 לְמַלְכוּת יָנוּ: (74) וְסָבִילוּ מִלְכוּתָא בְּגִי חֲשִׁמוֹנָאִי אָנּוּ וּבְגִיָּהוֹן²³ וּבְגִי בְּגִיָּהוֹן מִן
 עֲדָנָא דְנָא וְעַד חֲרָבֵי בֵּית אֶלְהָא תִּנְיָנָא²⁴ קָאֲתֵן וְשִׁית שְׁנִין: (75) עַל כֵּן²⁵ בְּגִי
 יִשְׂרָאֵל נִטְרִין לְיוֹמִיָּא הָאֵלִין²⁶ בְּכָל גְּלוּתֵיהוֹן וְקָבִין²⁷ לַהוֹן יוֹמִי חֲדָא²⁸ מַעֲסָדִין וְחַמְשָׁא
 יוֹמִין לְיִצְחָק כִּסְלוֹ²⁹: (76) וְעַד עֲלָמָא לֹא עֲדִין³⁰ מִנְהוֹן דִּי בֵּית מַקְדָּשָׁא³¹ כְּהִנָּא
 וְלִיּוֹאִי וְכָל חֲכִימֵהוֹן³² כְּיִמּוֹ עֲלֵיהוֹן וְעַל בְּגִיָּהוֹן³³ וְעַל³⁴ בְּגִי בְּגִיָּהוֹן עַד עֲלָמָא³⁵:

¹ D. E. om. F. om. מ' ש' נ'

² B. כְּאֶדְלִי.

³ C. B. D. בִּיה

⁴ B. וְאֶלְהָא

⁵ B. D. om.

⁶ E. om. שְׁמִיָּא-שְׁמִיָּה F.

⁷ B. C. D. F. בִּרְבָּתִיָּה

⁸ C. D. מִנָּה

⁹ B. F. בֵּין

¹⁰ C. F. חֲשִׁמוֹנָאִי

¹¹ E. om.

¹² C. F. תְּמָא

¹³ וְחִקְיָפוּ אֶסְרָא וְרִשְׁמוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחֲדָא [עֲמַהוֹן E.] לְמַעַבְדִּי D.; קִימַא-כּוֹלְהִין

¹⁴ D. אֶלֶין

¹⁶ D. adds אֶנְהִירוּתָא

¹⁵ D. E. חֲדוּתָא

¹⁷ D. לְהוֹדְעָא דִּי עֲבִדִּין לַהוֹן שְׁמִיָּא נִצְחָנִין: לְהוֹדְעָא לְמַחְשֵׁמִיָּא

¹⁸ E. נִצְ

¹⁹ D. E. om.

¹⁹ D. E. צוּם וְחַעֲנִית

²⁰ לַהוֹן כָּל אִנְשֵׁי דִי אִיתִי עֲלוּהִי מִן קִדְמַת דְּנָא יוֹדֵה וְיִצְלָה קִדְמֵי אֱלֹהִיָּה: וְכָל-יִשְׁלָמִי

²¹ D. E. om. יוֹדֵה

²² E. adds דִּי מַקְדָּשָׁא

²³ D. adds רִשׁוּת

²³ D. E. om.

²⁴ D. adds דִּין E.

²⁵ E. עַד יוֹמִיָּא הָאֵלִין

²⁶ D. לְיוֹמִיָּא דְנָא

²⁷ D. וְקָרִין

²⁸ D. E. חֲדָא

²⁹ D. E. adds תְּמִנָּא יוֹמִין D. יוֹמָא לִירַחָא דְכִי

³⁰ D. עֲדִין

³¹ בְּבֵית מַקְדָּשָׁהוֹן

³² D. וְחֲכִמֵּי

³³ D. om. וְ בִּי

³⁴ D. עֲדִי

³⁵ E. om. וְלִיּוֹאִי-עֲלָמָא E. concludes נִשְׁלָמָה

עַד וְסִימָן וְאַרְבַּעַה

The Oldest Version of Midrash Megillah

מדרש מגילה¹.

f. 265 b.

I, 1. כתוב ויהי בימי אחשורוש ואין ויהי אלא לשון קשה. ויהי בימי אחשורוש היה המן הרשע. ויהי בימי שפוט השופטים (Ruth. I, 1) ויהי רעב. (I, 1) ויהי כי החל האדם לרוב (Gen. VI, 2) ויאמר יוי לא ידון רוחי באדם. (Gen. VI, 3) ויהי בימי אמרפל (Gen. XIV, 1) עשו מלחמה את ברע מלך סדום (Gen. XIV, 2) ויהי כי זקן יצחק ותכנהנה עיניו מראית. 266 a. (Gen. XXVII, 1) ויהי יוי את יוסף (Gen. XXXIX, 2) וחשש אשת אדוניו את עיניה. (v. 7) ויהי בשלח פרעה ולא נחם אלהים. (Exod. XIII, 17) ויהי יוי את יהושע (Jos. VI, 27) וימעלו בני ישראל בחרם. (Jos. VII, 1) ויהי איש אחד מן הרמתיים (I. Sam. I, 1) ויוי סגר רחמה. (v. 5) ויהי איש אחד מצרעה ואשחו עקרה ולא ילדה. (Judg. XIII, 1) ויהי כי זקן שמואל. (I. Sam. V, 1) ולא הלכו בניו בדרכיו. (v. 3) ויהי דוד לכל דרכיו משביל (I. Sam. XVIII, 14) ויהי שאיל עין את דוד. (I. Sam. XVIII, 9) ויהי כי ישב המלך בכיתו (II. Sam. VII, 1) רק אתה לא חבנה הבית. (I. Kings, VIII, 19) ויהי בימי אחז (Is. VII, 1) אדם מקדם ופלשתיים מאחור. (Is. IX, 11) ויהי בימי יהויקים (Jerem. I, 3) ראיתי את הארץ והנה תוהו. (Jer. IV, 23) שבכל מקום שחמצא ויהי חמצא אחריו צרה. ויהי בבית אדוניו המצרי (Gen. XXXIX, 3) נחנה בו עיניה שנ' ויהי כדברה אל יוסף יום יום וג' (ib. v. 10).

ד"א ויהי בימי אחשורוש. כמו כן מצינו ויהי בימי שפוט השופטים (Ruth I, 1) שִׁמְחוּ מחלון וכליון ואלימלך. אביהם. ד"א מצינו בו 266 b. ויהי ביום השמיני (Levit. IX, 1) לשון קשה וצרה שבאה על אהרן שמתו שני בניו. כמו כן ויהי בימי אחשורוש. באה צרה על 10. ישראל בימיו. (ביום השביעי²) יום שבת היה מלמד שִׁהְיָאָה ושתי הרשעה בנותיה של ישראל והפשיטן ערומות ועשתה בהן מלאכה בשבת. שנ' (II, 1) זכר את ושתי ואת אשר עשתה ואת אשר נגזר עליה. מה גזרה

¹ Cf. Tr. Megillah f. 10 b v. Petihata to Esther Rab. No. 11 and יד יוסף; Buber, ספרי דאגדתא, p. 55, n. 4. This text here seems the most complete, agrees more closely with Talmud than Midrash; cf. also Number Rabb. ch. X § 11.

² Cf. Tr. Megillah f. 12 b, but shorter. Ed. Horowitz, p. 60, n. 32; Targum Esther I. 10.

נגזרה נגזר עליה שְׁתִּהְרַג ערומה בשבת. מדה כנגד מדה. בשביל שנשתמשה בנשייתיהן של ישראל ערומות בשבת. אף היא נהרנה בשבת ערומה. לכך נאמר ואת אשר נגזר עליה. ד"א¹) ביום השביעי יום שביעי ללידתה שלושתיו היה. שהטיבה לב המלך אחשורוש. שהייתה אומרת ביום השביעי תפסוק הנדה שלי. לכך היה שְׁמַח ולבו טוב. שנ' כטוב לב המלך ביין וג'. (I, 10) וחמאן המלכה ושתי. למה מיאנה בדבר המלך. בשביל שני דברים. אחד שהייתה שונאה

- 267 a. לדניאל ע"ה שלא היתה יכולה לראותו שהיא (ושתי) היתה בתו שלנבוכדנצר ומלכות אביה על דבריו שלדניאל עברה. שדבר לאכיה ברוח נבואה. והשני שלא הלכה. בשביל שנפתח מקור נדחה ולא היתה יכולה להסתיר נדחה. וזה בעבור שלא היתה מנחת בנות ישראל לשמור נדתן כראוי. ובנות ישראל היו משמרות בסתר והקבה נפרע ממנה בגלוי. על זה נאמר וחמאן המלכה ושתי וג' (12) ויאמר המלך לחכמים אלו חכמי ישראל והינא כתיב במגלת גמרא (! II, 5 איש יהודי²) שהייתה אמו מיהודה ואביו מבנימין. בן יאיר³) שהאיר עיני ישראל בתורה ובהלכה. ד"א⁴) איש יהודי שלא השתחוה לעברה וזה וכפר בה ולמה נקרא שמו יהודי בשביל שכפר בעברה וזה. שכך מצינו באברהם אבינו ע"ה שנקרא עברי שכפר בעברה וזה שלנמרוד הרשע וכן מצינו בבחיה בת פרעה שנדלה למשה ר' ע"ה ונקראה

- 267 b. יהודית בשביל שכפרה בעברה וזה שלאביה. שנ' ואשתו היהודיה. (I. Chron., IV, 18) אמר הקבה מי שהציל רועה שלצאני יבוא ויציל זה הצאן מיד הזאב⁵) ומי היא זו. בחיה בת פרעה. שהצילה למשה ר' ע"ה ונדלה אותו ונקראת יהודיה בשביל שכפרה בעברה וזה שלאביה שנ' ואשתו היהודיה. אמר הקב"ה מי שהציל רועה שלצאני יבוא ויציל זה הצאן מיד הזאב תבוא ותנשא למי שיציל את הצאן הזה מיד אחשורוש והמן. ומבני בניה היה מרדכי. ולמי נשאת בתיה. לכלב בן יפונה :

ד"א איש יהודי ראו מה עשה יהודי לבנימין אלולי הרג דוד את⁶) [Persian gloss תסדר בִּוְרְדִין] שמעי בן גרא לא נתקנא המן במרדכי שהיה בן בנו ולכן נקרא איש יהודי בשביל מעשה דוד שלא הרג שמעי בן גרא :

ד"א איש יהודי [איש ימיני : read] למה נקרא שמו איש ימיני בשביל שהיה משבט בנימין. ושמעי בן גרא היה משבט בנימין והיה דודו של שאול המלך. ולכן נקרא איש ימיני : איש ימיני (*ibid.*) אלולי הרג שאול את אגג. לא בא המן הרשע לעולם ולא נתקנא במרדכי לכך נאמר. איש ימיני : ומעשה שהיה מרדכי גולה עם הגולה והיה הולך בדרך והיה עמו המן הרשע ונרעב בדרך

¹) No parallel for this passage, down to II, 5.

²) Tr. Megillah f. 32 b.

³) Ed. Horow. p. 63.

⁴) Cf. Tr. Megillah 13 a; v. Esther R. ch. VI, § 4; and ed. Horow. l. c., but all much shorter.

⁵) In the Talmud a different argument is used.

⁶) Cf. Tr. Megillah l. c.

וגו' ונשאל למרדכי ליתן לו לחם. ואמר לו בעבור השם הגדול והנכבד חן לי לחם. ונתן לו לחם. יום שני בקש המן בכל המהנה ולא מצא כי אם עם מרדכי. אמר לו חן לי לחם כדי שאחיה אמר לו מרדכי איני מצווה שאחיה אותך ואָמַית את עצמי. אמר לו המן למרדכי. קנה גופי אמר לו מרדכי אקנה את ידיך בככר אחר. אמר לו המן קנה את חצוי בשתי ככרות. קנה חצוי בשתי ככרות. אמר לו מרדכי. אכתוב על רגלך שטר בכתיבת קעקע. אמר לו כתוב : כתב על רגלו שהמן בן המדחא עבד למרדכי. ובשביל זה הדבר נתקנא המן למרדכי. לכך נאמר איש יהודי : 7. ויהי אָמֵן את הרסה ובמות אביה ואמה לקחה¹⁾ מרדכי לו לבת. אל תקרא לבת אלא לבית. ובית הוא אשתו שלאדם. שני' ולרש אין כל כי אם כבשה אחת מפניו תאכל ומכוסו תשתה ובחיקו תשכב ותהי לו לבת²⁾ (II. Sam. XII, 3) 268 b. 9. ואת שבע הנערות הראויות לתת לה³⁾ נתן לה שבע נערות כדי שְׁתַּמְנֶה בהם ימי השבוע כדי שתכיר בהם יום שבת איזה הוא. ד"א⁴⁾ ואת שבע הנערות הראויות לתת לה. שהיתה מכנה לאותן השפחות בימי השבוע. והיתה הראשונה קֶרָא אותה יום ראשון. והשנייה שְׁנִי. והשלישית שלישי. והרביעית רביעי. כך עד שבעה : ד"א ואת שבע הנערות הראויות לתת לה. מה הוא הראויות לתת לה שהיו בעלי סודה. והיתה מתיעצת עמם. והיתה מונה ספירת ימי נדחתה. לכך נאמר הראויות לתת לה. שהיו ראויות לה כמות :

ועוד אמרו חכמים ז"ל שהודיעה אותם שהיא יהודית וגיירה אותם בפתר לֶכָךְ נאמר ואת שבע הנערות הראויות לתת לה :

III, 1 אחר הרברים האלה גִּרְל המלך אחשורוש את המן בן המדחא. מהו גִּרְל שגדלי⁵⁾ בצלם ועשה לו מלבושים שהיה בהן צורת הצלם שלו כדי שישתחוו לו לכך נאמר גִּרְל המלך וגו'. ולמה⁶⁾ לא היה מרדכי משתחוה לו. בשביל שני דברים. אחד בשביל שהוא עבדו. ואחר בשביל שהוא לבוש בנדים שיש בהן צורת עבדה זרה. לכך נאמר. ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה : (6.) ויבנו בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו⁷⁾ ובסוף. עם מרדכי. ומי

הם עם מרדכי. אלו החכמים שהן דומין למרדכי. ובסוף. כל היהודים : (7.) התחיל להפיל פור וגורלות⁸⁾ בעת שנפל לו פור בירח אדר שמח שמחה גדולה ואמר. נפל לי פור בירח שמת בו בן עמרם. והמן הרשע לא היה יודע שבו נולד בן עמרם וצמחה ישועה לישראל. (8) אמר המן

¹⁾ Tr. Megillah f. 13 a.

²⁾ In Bible: בבה.

³⁾ *ibid.*; v. Targum *ad loc.*

⁴⁾ No parallels for all the rest up to III, 1.

⁵⁾ Cf. Pirke de R. Eliezer ch. 50; Esther rabb. ch. 7 No. 6. (*ad loc.*) Ed. Horow. p. 64 (Targum Esther III, v. 2.); cf. Buber p. 46. (A. 1).

⁶⁾ In this form no parallels.

⁷⁾ Tr. Megillah 13 b.

⁸⁾ *ibid.* l. c.; cf. Lekah Tob ed. Buber p. 99. — *ib.* p. 100. Horow. p. 65 (more elaborate in the last 2 places).

- למלך אחשורוש¹⁾. יש אימה אחת ביננו שהן מורדין בדתי המלך. ואם חתן להם בתך או אחותך עם אלף אלפי דינרי זהב אינן מתחתנין בך. ואם חתן להם חצי מלכותך אינן שותין מיינדך. ואם אחת נוגע בכוס יין שלהם. אינן שותין אותו אלא שופכין אותו. ואם יפול זכוב אחד. משליכין את הזכוב ושותין את היין. והרבה הן משונין מכל האומות. ועתה אם יישר 269 b. בעיניך. חתן לי רשות לאבדם. שנ' (9) אם על המלך טוב יכתב לאבדם וג' ואל²⁾ יאמר אדוני המלך שמא תחסר מלכותך מהן כלום. כי אינם מועילים במלכותך במלחמה. ואפי' אם תמנה מהם אחד דיין שוטר או מושל אינן יכולין לעשות זה הדבר. והם בכל יום מתפללים בתפלתם ומתחננים לפני הקבה כדי שִׁיאָבֶד את האומות שבעולם שנ' וי מלך עולם ועד אברו גוים מארצו. (Ps. X, 16) ועוד וי הפיר עצת וג' (Ps. XXXIII, 10) מיד אמר המלך אחשורוש הרי הם נתונים לך שנ' הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך. אמרו חכמ' ז"ל³⁾. גדולה היא הסרת⁴⁾ הטבעת יתר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנחנבאו להן לישראל. כדי שיעשו חשובה ולא עשו חשובה. אלא בהסרת הטבעת שנ' ויסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתנה להמן וג'. ובעת ששמעה אסתר נתחלחלה ופרשה נדה שנ' (IV, 4) ותחלחל המלכה מאד⁵⁾: (IV, 5) וקרא אסתר להתך⁶⁾ 270 a. התך זהו דניאל⁷⁾ ולמה נקרא שמו התך. שחתך זכרותו בימי נבוכדנצר הרשע. הוא וחביריו חנניה מישאל ועזריה. בעת שהלשינו עליהן שונאי ישראל ואמרו לנבוכדנצר. אלו היהודים שהבאת הם מזוני עם שפחות המלך ועם נשי השרים. מיד שמע דניאל וחביריו חנניה מישאל ועזריה וחתכו וזכרתם⁸⁾. שנ' כה אמר יוי לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וג'. (Is. LVI, 4) מיד נחמלא נבוכדנצר חֲמָה עליהם וצוה להביא אותם כדי שיהרגם. אמרו לו. אדונינו המלך חלילה לנו מעשות הדבר הזה שבדין ישראל אסור בניאוף ובזנות שנ' לא תנאף (Exod. XX, 14) והראו לו וזכרתם. מיד שִׁמַח נבוכדנצר שִׁמַח גדולה לכך נקרא שמו התך: ד"א⁹⁾ למה נקרא שמו התך שכל דברי מלכות נחתכין על פיו¹⁰⁾. שהיו יודעין שהיה נביא מימי נבוכדנצר שפשר חלומי. והיו מאמינין בדבריו: ד"א¹¹⁾ למה נקרא שמו התך. שדבריו נחתכו גזירות על . .

¹⁾ Megillah l. c., 13 b etc.

²⁾ From here on no parallels.

³⁾ Megillah f. 14 a.

⁴⁾ Persian gloss: דוד בידן.

⁵⁾ *Ibid.* f. 15 a; cf. Buber p. 51. A¹; Horow. p. 70 (cf. No. 98).

⁶⁾ *Ibid.* Esther ch. VIII § 3 etc.

⁷⁾ Only this small point in Midr. Esther ch. VIII § 4. Tr. Megillah 15 a, B. Bathra f. 4 a. all the rest missing. Pers. gloss.

⁸⁾ באיה כוד בבנר.

⁹⁾ *Ib.* f. 15 a, much shorter & Lekah Tob ed. Buber p. 102, here more.

¹⁰⁾ Pers. gloss: מהר (?) פרמאן איי. The first word is almost obliterated.

¹¹⁾ ?

270 b. (5) לדעת מזה ועל מזה¹) אמרה אסתר. חס ושלום איפשר שעבר ישראל על דברי תורה שכתיב בהם מזה ומזה הם כתובים. (Exod. XXXII, 15) (11.) כל עברי המלך ועם מדינות המלך יודעים אשר כל איש ואשה וג'. (V, 2) תניא במגלה גמרא²) שלשה מלאכים נודמנו לאסתר באותה שעה אחד שמשך חוט חסד עליה ואחד שהגביה את ציורה ואחד שמתח³) את השרביט וכמה מתחו מלמד שהיה שתי אמות ומתחו עד שתיים עשרה אמות. שנו חכמ' (6) מה שאלתך וינתן לך אמרה אסתר יבוא המלך והמן אל המשחה. אמרה אכנים בו במלך (!) רעה כדי שיקנא בי ובהמן ויהרגנו ואל אראה ברעת ישראל: ד"א⁴) אמרה אומננו להמן כדי שיפול בידי כי כך אמר החכם. אם רעב שונאך האכילו לחם ואם צמא השקהו מים כי נחלים אתה חותה על ראשו ויוי ישלם לך (Prov. XXV, 21. 22) אל תקרא ויוי ישלם לך אלא ויוי ישלמנו לך⁵): ד"א כדי שלא יכירו בה שהיא יהודית שנ' לא הגירה אסתר את עמה ואת מולדתה וג'. ד"א⁶) כדי שתראה לו פנים יפות ויהרג היא והוא שנ' וכאשר אבדתי אבדתי: ד"א⁷) כדי שלא יאמרו ישראל יש לנו אחות בבית המלך ויסמכו עליה ולא יבקשו רחמים: אמ' ר' שמשון אמר הקבה בלבו כדי לעשות לה נס: כיון שראה המן שהוא מוומן לאסתר עם המלך גבהה דעתו עליו ואמר מי כמוני בעיני המלך והלך להשתבח בביתו כדכתיב (11) ויספר להם המן את כבוד עשרו ורוב בניו וג' ועוד ויספר המן לורש אשתו ולכל אוהביו וג' ואף ורש אשתו היתה רשעה יותר ממנו שהיא יועצה אותו (14) יעשו עץ גבוה חמשים אמה וג':

VI, 1 בלילה ההוא נדרה שנת המלך⁸) אין מלך אלא מלך מלכי המלכים ברוך הוא. שאותו הלילה עמדה להם זכות אכילת קרבן פסחים⁹):

271 b. ד"א¹⁰) בלילה ההוא נדרה שנת המלך שהרהר אחשוורוש בלבו ואמר. מה יום זה מיומים. שזימנה אסתר את המן עמי. שמא יעשו עלי עלילות דברים ויהרגוני. ובא בלבו כדי להרוג את אסתר ואת המן. עוד חזר ואמר אראה בחלה שמא היה לי לעשות להם טובה ולא עשיתי. הריא הוא דכתיב ויאמר

¹) Cf. Tr. Megillah f. 15 a.

²) *Ib.* f. 15 b. The whole passage in a somewhat altered order, cf. Lekah Tob ed. Buber p. 104; Horowitz p. 71 No.

³) Pers. gl. بکشد (בכשיר).

⁴) Cf. Buber A², p. 71.

⁵) Lekah Tob. *ib.* p. 104.

⁶) Megillah l. c.

⁷) Horowitz p. 71, No. 110.

⁸) Cf. Buber A² p. 74 f No. 165. Here alone in our text is the passage clear.

⁹) Pers. gl.: אז בראי אן כי שב פסח בור (It is evident from here that it was the night of Pesah).

¹⁰) Tr. Megillah f. 15 b. a little different; cf. Buber A², p. 74; Lekah Tob *ib.* p. 106; Horowitz 71 (ut 115).

להביא את ספר הזכרונות דברי הימים. ויהיו נקראים לפני המלך וג'. ויהיו קוראים לא נאמר אלא ויהיו נקראים. מלמד שהיו נקראים מעצמן. עכשיו ידענו כי לא קראו אותן אלא מאליהן נקראו. שנ' ויהי נקראים לפני המלך: 2 וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי על בנתנא ותרש מלמד שהיה הכתב

נושא קולו וקורא. (VIII, 16) ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר⁴) אורה זו תורה שבכות התורה ניצלו ומנין שהאורה נקראת תורה שנ' כי נר מצוה ותורה אור (Prov. VI, 23) מפני שהיו ידיהן רפין מן התורה ומן המצות באה עליהן הצרה וכיון שנעשה נס אסרו אותו היום מן המלאכה ושמחו בו ושמחה גדולה. ההוא דכתיב ליהודים היתה אורה ושמחה וששון

ויקר ואין שמחה אלא יום טוב דכתיב. ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך. 272 a. (Deuter. XVI, 14) לכך נאמר שמחה ומשתה ויום טוב: תניא חייב אדם לשחות עד שלא ידע בין ברוך מרדכי לארור המן. לכך נאמר. אורה ושמחה וששון. ששון זו מילה דכתיב שש אנכי על אמרתך כעל כל הון (Ps. CXIX, 162) ואין אמרתך אלא מילה שנ' כי שמרו אמרתך ובריתך ינצורו (Deut. XXXIII, 9). IX, 19. ומשלוח מנות איש לרעהו. מחנה אחת לאדם אחר. ושתי מנות לשני בני אדם: בונה ירושלם ויי נדחי ישראל יבנם (Ps. CXLVII, 2) א'נ'ס:

⁴) Tr. Megillah f. 16 b; cf. Lekah Tob ed. Buber p. 109; Horow. p. 74 (141).

Ein Targum der Amidah.

בשם רחמן

אתחיל לכתוב תרגום י"ח ברכות התפלה בעזרת אלהי אברהם •
במטותא מנך יי"י הב לי מפתח פומא לחוואה תשבחתך ולמפלח
קדמך כמא דפלחו קדמך אבהתנא בלבא שלימא • את הוא אלהיה
דאברהם אלהיה דיצחק ואלהיה דיעקוב • אלהא גיברא ורחילא דלית
דחילו כדחילותא דידך • דאת יכילתא לקימא עמא מביכא בין שבעין
אומין דעלמא בנבורתך • אלהא עלאה • משלם טבון טבין לכל קנינא
דילך דקנינא כולא עלאין ותתאין דאת ברית לחון וכלהון חדתין
קדמך • ואת עבד עמהון טיבו ברחמתך • ומדכר לעמך ישראל טבות
אבהתהון אברהם יצחק ויעקוב • ופרקתא לבניהון ממצרים מבית
עבדותא ברחמתך • ואי הכי פרקתיעון מיד כל דקימין לאבאשא להון •
זאף את עבד (עתיד 1) לאיתאה פריקא דמשיחא בר דויד למפרק לבני
בניהון בריל שמך דאשתתף ביניהון ברחימו • מלכא רחמנא סעיד ופריק
ותקוף לצדיקא דמודך ומברכין לשמך • ובכין עתידין לאודאה ולברכא
קדמך • יי"י דאת הוית תקוף לאברהם רחמך •

אתה ג' • גבורתא ויכילתא למריה דעלמא יי' וגבורתא דיליה
לעלמין • ולית חד מכל די דירין על ארעא דיעבד כעובדך וכגבורתך (!) •
דאת עתיד לאחואה מיתאי ולא תשרא כל דמיכי עמיה • לשלמא לצדיקא
טיבו וקשוט בריל עובדיהון דסגילו קדמך דיסתלקון מהאי עלמא •

בכין את עתיד לאתערא להון • ואלו רשיעיא את עתיד לאחיאה לדודעא
להון גבורתך • דאת משלים לצדיקא דהליכו בצבו באורחתך ברחימו •
בדיל דא את עתיד למפרק יתהון ולאחיאה להון בדאי טלא דגניז
באוצרך עלאין • דאיהו טלא דחיא ודי מניה מתזנין מלאכין ונשמתי •
וגבורתא דילך • דאת מיטיב עם חייא בהאי עלמא וון יתהון בטיבו •
מחיי מיתיא ברחמין סגיאין • סעיד למסכנין • מקים דנפילין • משרי כל
קמרי אסירין • ומסי דמריעין על ערסיהון • ומקים הימנותא ושבועתא
דקים עם דמיכי חברון דהון מאיכין בעיני גרמיהון כעפרא • ולית בר
מנך מריה דנברותא ומן דדמי לך מלכא • ממית לאנשא בדיל חוביה
ומחיי מיתיא בדיל שמך • ואף לאפקא לישראל מן גלותא דאינון דמן
למיתיא דלית להון חיל ותקופה בהאי מיתא • דאם יהון מחן ליה לית
חילא למחאא על יקריה • כך אינון ישראל בגלותא • דאינון דמן לגבר
דלית ליה שימע אודנין • דשמעין חסודיהון מן עממיא • ולית בידיהון
חילא למחאא על קלניהון די קלון בהון עממיא • בכין את עתיד
לאחיאה להון דאנון דמן למיתיא • ומצמח להון פרקך • ולך מהימנותא
לאחיאה להון ולאתערא להון מיתיא • וישבחון קדמך ויברכוך ית שמך
ואמרין יהא שמייה רבא מברך דיכילתא לאחיאה מיתיא • א"ך: בכין
כל עלאין ותתאין ידעין דאת קדיש • ולית קדושתא דילך כשאר קדושן
דעלמא • אלא קדושתך קדושא עלאה • ולית היא כקדושת בני נשא
דאית בה הפסיקא לבתר יומין • ואית בה גופא חומארה ויתיר וחסיר
ואית לה מגיעו מסטרא דחימוד גופא במיכלא ומשתיא ומשכבא • בגין כך
לית קדושתהון בדאי • ואוף הכי לית קדושתך כקדושת מלאכין עלאין
דאית בה אכזותא תכליתא וצורה ידיעה לכולא דתהוי רשימא בליבא
כדקא יאות • אלא קדושתך מריה דעלמא גרידא איהי מקדושת בני
נשא ומקדושת מלאכין דמשמשיין קדמך בצורה קדישא • ארום קדושך
לעילא מקדושת כולא • דלית חר יכיל לאשקא יתה כדקא יאות •
דחלשין כלהון דאתבראו לאשקא ההיא קדושתא • וכל קדושי קדישן
לא ילבשון ההיא קדושתא דידך בגין אתאמר קדושא צבא (רבא 1.)
א"ך: קדם דיפוק אנשא לאוירא דעלמא • ההוא מלאכא דממנא על
עדוי אנשא נטיל ההוא עוברא ומוקים ליה קמי מריה דעלמא והכי
אמר • מריה דעלמא מא יהי להאי אינשי • איהו יהי גבר חכים או
קורטמן או רשיע או זכאי • ולית מריה דעלמא מגיב ליה • דאיהו
מגיב ליה משתכח ההוא טיבעא ביה גזירא • אלא יהי רשותא בידיה

לאתפנאה לדרומא (!) • דלא תהוי גזירא ההוא לאתפנאה לאיניש דימטי
 לחד סטרא • אלא לא מגיב ליה • בגין דיהי ההוא איניש בעי לגרמיה
 רוחא וסכלתנו ומדע • והוא דיאמר בצלותיה קמי מריה דעלמא • את
 הוא דמרחים דעל בר נש מנדע ומליף ליה סוכלתנו ומדע • והב לנא
 מן אוצרי טובך סוכלתנו ומדע וחכמתא • בדיל דינדע ית אורח טובך
 במדע שלים • ונהוי מברכין לך על דרחימתנא ברוח מדע •

השיבנו • כד חבו ישראל ואתחרב בית מקדשא תחתו (!) לבבל
 זאתנשיאו אוריתא מפומהון • ולא הוו יכלין לצלאה ולמכשי ולרצאה
 למריהון רבון דעלמא • אלהא חיא וקימא • לרחמא עליהון • ולאחבא
 ית שבי גלותהון מארע ששך • ארום אתבלבלת לישנהון • ולא הוו
 יכלין לאפקא מלין דאוריתא כדקא יאות • כמא דאתאמר • ובניהון
 פלגהון ממלין בלישן אשדוד ופלגהון ממליל יהודית¹⁾ • ולית אנון יכלין
 לאפקא מלין דצלותא כדקא יאות • ובההוא עדנא יויכין מלכא דבית
 יהודא עמהון בגלותא • דאחתיה נבוכדנצר עבדא דמלכא דבבל עבדא
 בישא על יד נבור אדן רב קטוליא ואגלינון לבבל גלות יהודא וכנימין
 עם מלכהון יויכין • בה זמנא אתנשי אלפן אוריתא בשישך עד סטרא
 אחרא • ואף יויכין מלכא דבית יהודא גבר חכים וחסיד הוא בהאי
 יומא • ותב בתיוכתא קמי מריה דעלמא • והוא ידע ברוא עלאה דהוא
 מעשה מרכבה • אף הוא אתנשי עיקרי רוי מלין דמרכבה • וכד ארים
 יתיה מרודך אתעורר בנפשיה לחדרה ליה רוי מלין מרכבה • וגזר על
 בני כהניא דהוו בהאי זמנא • דיתנן רוי דמלין • כגון יחזקאל וחברוהי
 כהניא נבייא דיי • וקבע להון זמן וקרו בתעניתא יחזקאל וחברוהי
 דהוו זכו בהאי זמנא ובהאי דרא • ולבתר האי זמן דהוו מתענין
 וקימון בתחננא וצלו קדם מריה דעלמא • ובתר כין נחתו לבבל • ארום
 הוו נחתין וסלקון לארעא דישראל ברשות מלכא • וכד נחתו בההוא
 זמנא תניתא • ארום מטי לגו נשר דעל נהר כבר • שרת רוח נבואה
 מן קדם יי על יחזקאל בר כוזי כהנא בארעא דכשדאי • וחזא בנבואתא
 דשרת עליהו רזין טמירין וסתימין דעובדא דמרכבה • ונחתו תנא
 ליויכין רזין דמלכא ואווי (ואורי. od.) ליה תלמודיה כדקא יאות •
 ושריאה רוח קודשא במעיהון דישראל • והוו מצלן קדם מריהון •
 דיתוב בתיוכתהון לכנשא גלותהון ולמפרק יתהון מעקתהון • ותהדר
 להו אוריתא • והוו מצלן השיבנו אכינ לתורתך • ואתקבעת ההיא

¹⁾ Nehem. 13, 24.

צלותא עד דסלוקי מארע שביא • וקם עורא כהנא וחברוהי בכנשתא
 רבתא וקבעו ההיא צלותא • דהוא כללא דכל צלותין וכל שאלתין •
 ואתרשימת בפום כל ישראל וחות סדירא בפומהון בהאי דרא • ואף
 הכי אנן מצלן בה קמי מרא דבשמיא • דהוא יתוב מימרא לרחמא
 עלנא כיומי קדם • ויעביר לנא נסא ופורקנא כמא דפרק לן מבבל •
 ובען מניה במשנותא לא יתנשי פתגמי אוריתא מלכך דנחוי מתנחמין
 בגלותא • והא מצלינן • אתיבנא מרנא לאוריתך • וקרנא מלכנא
 לפולחנך • ותהדר לנא בתיובתא שלימא קדמך • ותהי תיובתא
 דרעותא לקבלא לן קמך • ונכריך לך מרן דקבילתא תיובתא •
 סלח לי • ואף כד אנחנא חייבין לאוריתא מתרחם עלנא ומשתביק
 לחובנא • ונכסי לן מן מרנא דישובק לנא • כמא דשבק לן על כמא חובין
 דחבנא קדמוהי • מיומא דקמנא על ימא דסוף ובמדברא • וכד סליקנא
 לארעא דישראל • ואנן חבן קמיה ומצלן קדמוהי ושבק לן • והוא פריק
 לן על ידי נגודיא דדנו ית ישראל • ואף הכי על ידי חובנא אנחנא
 בגלותא • בכין אנחנא בעין מניה דישובק על חובנא ברחמתיה • והא
 אוקמוה חבריא • ישובק לנא מרנא ארום חבנא • שרי לן מרנא ארום
 מרידנא • אלהא טב את למשבק על חובין ועוין לכל מן דיהדר בתיובתא
 קמך • בריך הוא יי דמרחים ושביק לכל מן דתב קמיה • • ראה ב'
 שלחו להון בני בכל לבני ארעא דישראל • יאות להון למבכי על חרבן
 בית אלהנא • ולמעבד הספדא על דגלו עמא קדישא מארעהון ואשתארן
 בלא שכינה • ואהון (!) מיטלטלין מאתר לאתר • הא כעניא דמהדר על
 כל פתחין ותריצין • ואף הכי אפלו שכינתא אשתארת במסכינותא
 ביניהון • ולית לה בהאיי זמנא כלום מגרמה דלא תהי משנא להון טיבוי •
 ואנן מצלינן קדם מרן דיסתכי ממדור קודשיה לרחמא לשכינתא דאיהי
 בגלותא עמן • וכדי ירחם קודשא בריך הוא על ברתיה בת שבע אמיה
 דשלמא מלכא • בכין ירחם עלנא עמה • והא אמרינן • חיי כען במשנותא
 מגך • חוי עניותנא • ודון דיננא מיד דמלטילו לנא • אתפרע מנהון
 בארעא ומן שרין דילהון בשמיא • ורחים לברתך ולבנך מסכינא •
 אוחיל (?) למפרק יתנא ארום אלהא פריק בתקופא את • בריך יי דמימריה
 פריקא לישראל • רפאינו • אמרת כנשתא דישראל אסיאני יי דהוית
 מריעא בחובי ביני עממיא דאת אשלישתא יתהון עלי בדיל חובי קרמאין
 דחבית קדמך • והכא תבית לותך ולך יאי יאות (לחמא) לרחמא עלי •
 גלי גבורתך עלי למפרק יתי • לית אנון מסברין אלא לאסותא דתיתי
 מגך • פרוק לן פורקנא שלימא • דלא תהי עקתא וגלותא בתראה

ואתפריק פורקן עלם מן עממיא דמשתעבדין לי • גלי קרמך מה דאנון
עבדין עמי • ואסיק אסותא שלמתא לכל אנון דאתבדרו ואתמרעו
מיחוביהון • ארום אלהא מסי ברחימו וחימנו את • לדין חייבין כל בריתא
לברכא לשמך ולמימר • בריך את יי דאסותא מניה לאסאה לעמיה
ישראל דמריעין • ברכינן • כד נפקו ישראל בגלותא מן ארעהון
לארע נוכראה • ואיפסיקו כל קורבנין • פסקן ברכן • לדא כנשתא
דישראל בעיא מן קמי מריה דבשמיא • דברכן דיליה ואיהו מבועא
דברכת ותשבחות ברכן לעלמא מאשנחותיה • ואיהי מעליא קדם יי
אלהנא בריך דו לאשנחא לנא בברכתך כיומיא דהוייתא מברוך
לן • כד הויתי מקרבא לבית מקדשך פלגות סלעא לכפרא על
נפשתא קרמך • וברך לן שניא בטלא ומטרא דרעוא • כשנא דהויתי
מקרבא קרמך כבי מקדשא עומר ושתי הלחם • ודהויתי יהבא לכהניא
אפרשותא • ולשבטא דלוי מעסרא • ומעסרא תנינא דהויתי אכלא
בומן דהויתי מתחויא קרמך תלת זמנין בשתא • ומתנתא דעניי ומסכניי
בלקט שכחה ופיאה ומעסר עני • ארום בטילת תפקידתא דשקלי •
בטיל עלי משא ומתן • וארום בטיל נסוך המים • בטיל טלא ומטרא
דברכתא • וארום בטילו שתי הלחם והעומר • אתבטילת ברכתא מן
עללתא דחקלא • וכען כבעו ובמטו מנך (ברכך) בריך לן בעובדי ידנא
יי אלהנא • וברוך לן שניא בטלא ומטרא דברכתא ורעוא • כשנין
טבין דהוו מיומי קדם • ונברוך שמך דתברוך לן שניא • דאת מברוך
לן בשניא • תקע ב' ג' • אמרת כנשתא דישראל רבון כל עלמא •
את קימתא לנא (בימיך) בימינך ובדרע תוקפך דתפרוק לן ותסיק לן מן
גלותא • וכען אמתי יתקים מימרך לכנשא גלותך • והיכי אמרא • תקע
בשופרא רבא לכנשא יתנא לחירו • וארום אתא לכנשא גלותנא מארבע
כנפי ארעא לארענא כמא דכתיב על ידי נביאה • ויהי בעדנא ההוא כד
יתוב יי לכנשא גלות עמיה יתקע בשופרא רבא ויתון דהוו אבידן
בארעא דאתור ודאטלטלו לארעא דמצרים ויסגדון קדם יי בטול
(בטור 1) קודשא דירושלם • בכין יאמרון • בריך יי דכניש גלות עמיה
ישראל • השיבה • בכין אמרת כנשתא דישראל • כד הוינא בארעא
דקודשא • הוא לן מתיבתא רבתא בעזרתא דקודשא • הוו דינין לי
בפתגמי אוריתא • והוו חביבין עלי כבבת עיני • ורחמין לנא כנפשתהנא •
וכען גלותי בטילו מני שבעין סנהדרין דהוו חביבין באדרא סגלגלא קדם
מדבחא ומקיס פיקודין דאוריתא כללא דפקודי אוריתך • כען כבעו

ובמטו מנך • אתיב לן דיינא כדבֿקֿדמיתא ומלכי מלכאנא כדמן אולא (!)
 כמא דכתבתא לן על ידי ישעיה נביך • ואמני ביך דייני קשושא (קושטא 1.)
 תקנין כדֿבֿקֿדמיתא ומלכי מלכך כדמן אולא¹⁾ • ואעדי מנן דיונא ותניחתא
 ומלוך עלנא במלכותך בפריע יחידאה ברחמין בקשוט וכדינא • בריך
 שמא דיי מלכא דרחים קושטא ודינא • למשומדיים • ברם (ברם)
 ווי לרשיעיא דעברו על מימרך ואולו ופלחו לשעות עממיא • וכל
 עממיא דאתרחיצו בטעותא • ווי להון כיומא דיתגלי מריה דעלמא
 למתבע מנהון דינא • על דלא אסתכל בסופהון • מא יהי להון • כיומא
 דיתפרע מריה דעלמא פורענות עבדוהי צדיקיא מנהון • ולא יהי להון
 סומכן ולא סיכור בההוא יומא דאתאמר ביה • ארי יום פורענותא קדמי
 ושנת פורקן עמי ממא²⁾ • ורשיעיא עלמא יתרחצון ולית להון עובדין
 טבין לאננא עליהון • וכנשתא דישראל אמרא (!) קדם מריה דעלמא • ווי
 לחייביא האלין • לא יהי להון סכור קדמך • וכל אלין דטען ומבאשין
 עובדיהון בשעא חדא יבדון • ומלכוהא דרשעא כפריע תעקר ותתבר •
 ותשיצינן ותתברינון מן קדמך כפריע • ועיננא יחויין • כמא דאמר דוד
 מלכא • יחרון צדיקיא ארי יחזון פורענותא ורגליהון כדם חייביא יסחון³⁾ •
 בכין יולון צדיקיא קדמך וימרון • ברוך הוא יי דתבר סנאין ובעלי דכבי
 ורשיעין כחדא • על הצדיקים • ארום צדיקיא באורחתהון • וחסידיא
 בעובדיהון • ודמסתמכין עליהון בקשוט • ושארא דעמך ישראל יתגוללו
 רחמך עליהון יי אלהא • והב לנא חולק טב ואגרא טבא לכל דמתרחצי
 על שמך בקשוט • והב חולקנא עמהון כננתא דעדן לעלמא דאתי בהאי
 נשמתין (!) יומא דנהורא סניאה • ולעלם לא נבדות קדמך • ארום
 בשמך אתרחיצנא • ופרקנך סברנא • בריך את הוא יי דאת סמכי
 ורחצן לצדיקיא • תשכון ד' • אמרת כנשתא דישראל בצלותה •
 מרי שמא • גלי גבורתך עלן • ותשרי שכינתך בנו ירושלם קרתך •
 דבחרתא לה מכל ארעתא • ואשרינן לרחצן בקרוב כמא דמלילתא
 ואשבך שכינתך (שכינתי 1.) בנו בני ישראל ולא ארחיק ית עמי ישראל⁴⁾ •
 ובנה ושכללה (ושכללה 1.) בנין ושכלול עלם • ואודי למריה כיומנא
 ועיננא יחויין ונחדי בה קדמך • וכרסיא דמלכא דוד בנוה תתקן • בריך
 את הוא יי דאת גנתיה (?) למכני ירושלם • את צמח • במטותא מנך •

1) Jes. 1, 26.

2) Jes. 63, 4.

3) 58, 11.

4) I Reg. 6, 13.

תקים פורקן לבית דוד • ותוקפיה תרים בפורקן • ברוך תהיא יי' מקים תוקפא לפורקנא דעמיה • שמע קולינו • אמרת כנשתא דישראל קמי קודשא בריך הוא • רבון כל עלמא • אלהא רחמנא • במטותא מנך • דבכל עדנא דאנחנא מצלן קדמך • קביל צלותא • ארי את הוא יי' אלהנא • וחוס עלאנא ברחמתך • וקביל ברחמי ורעו ית צלותא • ומן קדמך מרנא לא נתוב ריקנין • ארום את מקביל צלותא לכל מן דצלי קדמך • בריך את הוא יי' דמקביל צלותא • רצך • אמרת כנשתא דישראל • במטו מנך • יי' אלהנא • דיהי רעוא קמך בעמך ישראל • ולצלותהון תקביל ברעוא • ותתיב לן פולחנא די לשמך לבית כפורי דביתך • וקורבניהון וציותהון תקביל ברעוא • ותהי לרעוא תדירא פולחן ישראל עמך דיפלחון בה קדמך • ותתרי בן • ויחויין עינא כל תתוב שכינתך לאתרך לציון ברחמין • כערן הוית שכינתך שריא ביניהון • בריך את הוא יי' דאת מהדר שכינתך לציון • מודים אמרת כנשתא דישראל • פתגמי אודאה נודי קדמך יי' • אנת הוא ברית חיון לנא • ותקוף פורקנא • את הוא קיים לדרי עלמא • נודי קדמך ונשתעי בתיבתך (בתושבתך 1) • על חיינא דאינון מסירין בידך • ועל נשמתנא דאנון עמנא בפיקדנא לך • על אפואתך ועל פרישות ושיבותך • דבכל ערן וערן רמשא וצפרא למעבד עמנא אלהא טבא ארום לא פסקין רחמך • בבכו מנך רחמנא • ארום לא שלמין טבותך • ארום כל חייא ישבחון ית שמך רבא • ארום טב אלהא טבא את • בריך את יי' דטב שמך תדירא • שים שלום • בכין אמרת כנשתא דישראל • מרי מלכא • שוי לישלמא טיבו וברכאן וחיון אריכין וטבו חנא וחסדא ורחמי עלנא ועל ישראל עמך • וברוך לנא יי' אלהנא כולנא כחדא בניהור שכינתך • ארום בניהור שכינתך יהבת לנא יי' אלהנא • אוריתא דאיהי חיון • רוחימותא • ושיבותא • וחסדא • צדקתא • ורחמי • וברכו • ושלם כלילן כחדא • ובמטו מנך לברכא ית עמך בכל ערן בשלם תושבתא וברכתא דידך • בריך את הוא יי' דאת מברך לעמך ישראל בשלם • יהיו לרצון • ידון לרעוא קדם רבון עלמא מימר פוימי והגיות לבי קדמך יי' אלהנא תוקפי ופרקני דעביד שלמא בפיימליא דילך בין מיכאל וגבריאל • ואנת ברחמתך עביד שלמא עלנא ועל כל עמך ישראל אלהא מהימנא •

נשלם תולבע בנלת שבט.

PIÈCES JUSTIFICATIVES

I

PRÉFACE DU YALKOUT MAKHIRT.

אמר המלֶקֶט החכמים שהם לפנינו והרבנים אשר בדורנו קבעו עהים להוריה ופלפלו בחכמת הגמרא ועלתה בידם והגיעו להכלית הפסם וחקר כבודם גד שחברו ספרים כספירים מאוירים במותר ואסור בחייב ופטור עשו כמוכרז לדת ספרים שהדור נשען על ידיהם עמודים אשר הבית נכון עליהם להם יד ושם בפני גדולים ובמושב זקנים להם קורא הגלגל סורו שבו פה נטעי נעמנים. ואנחנו קצרי יד יושבי קרנות שמנו ימי הנעורים למענות וכלינו ימי הבחרות אחר היתקדשים ודמטהרים אל הגנות השבנו כי החכרון זמן אמרנו עוד חזון למועד ולכל זמן בנינו על ההו ומצאנו עצמנו רקים מכאן ומכאן התרנו להשיב הפשיעה ולושר התועה ולא יכלנו כי התלבנות השער כבה להגבורה השכחה ולקושי הלמוד והשמיצה ולערבוב המחשבה מרוח סוער, לדבר הזה התעוררתי אני המלֶקֶט מכיר בר' אבמרי בר' מכיר בר' טדרוס בר' מכיר בן הרב ר' יוסף בר' אבמרי זלה"ה כי בשתי במעשי בהיותי בכת הבטלנין נחשב ואת פושעים נמנה והבטלה היתה לי למנה ובקשה למצוא דברי חפץ למשוך בהם הלבבות ולהעיר המחשבות ומי יתן לי שומע לי להביא האנשים אשר כגילי שיקבעו להם שעות או רגעים לקרא בספר הזה או בכיוצא בו וישמעו ויבינו על נקלה בלי עמל ובלי יגיעה וימצאו להם מנוח וזאת המרגעה אחר אשר אין דעה . . . בחכמה ולהבין שמועה וקבצתי להם המדרשות והאגדות וכתבתי כל . . . איש על מקומו ועל הפסוק הראוי להמשך אחריו לפי תמו וקראתי שם הספר ילקט כי לקטתי אותו מן המדרש מן המשנה ומן הגמרא ירושלמי והוספתא סיפרי וסיפרא לא דנחתי דבר אשר לא כתבתי בספרים אלו תלים איוב ומשלי ירמיה יחזקאל ותרי עשר כפי יכלתי וכיד אכדי הטובה זיכתי מה שהנחתי דרך שכחה ושוגה שאין אדם נצל מאחת מהנה . . . בחכמה אשר בקרבי ודעת ותבונה אשר בלבי חברתי הספר הזה . . . כי עשיתי . . . בית אבי כי המלאכה הזאת אין . . . כי . . . הנוקרות של בית . . . אבל . . . היות שאפילו החכמים ימצאו בו נחת רוח לפעמים כי המדרשות והאגדות מפוזרים ומפורדים הנה והנה ורובם אינם נמצאים במקומם ובטרדת לבם בתלמוד בדינין באסור ומותר לא ימצאו ידיהם לאלתר המדרש הנדרש בכל פסוק ופסוק כפי הצריך להם והספר הזה יהיה להם מבוא לבא עד הכונת מחשבתם וכונתם ואולי יזכרנו לטובה ואשר לכף זכרה ידינו ובמאזני צדק ישקלני השם

הטוב וכפר בעדו ויניחהו במעגלי צדק למען שמו ומי"י אשאל העזר
אשר בידו העזר היכלת והחמלה ואל כל יודע ספר אשאל המחילה :

כי בער אנכי מאיש	ולא בינת אדם לי
ולא למדתי חכמה	ודעת קדושים אדע
עזרי מעם י"י	עושה שמים וארץ.

II

EXTRAITS DU YALKOUT MAKHIRI SUR ISAIE, X-XI, ET OBADIA.

כח. בא על עית עבר במגרון למכמש יפקיד כליו. פרק
הכנס צאן לדיר. הנו רבנן דבר בעיר אל יהלך אדם
באמצע דרכים מפני שמלאך המות באמצע דרכים דכיון דיהבו ליה
רשואה מסגיה בהדיא. שלום בעיר אל יהלך אדם בצדי דרכים מפני
שמלאך המות מהלך בצדי דרכים דכיון דלית ליה רשואה מחבי
חבוי ומסגי. הנו רבנן דבר בעיר אל יכנס אדם יחידי לבית הכנסת
מפני שמלאך המות מפקיד שם כליו שנ' למכמש יפקיד כליו, והני
מילי דלא קרו בה דרדקי ולא מצלו בה עשרא. פרק חלק. אמר
רב הונא עשר מסעות נסע אותו רשע באותו יום שנ' בא אל עית
עבר במגרון וגו', עברו מעברה גבע מלון לנו. צהלי קולך בת גלים
(ל). נרדה מדמנה (לא). עוד היום בנוב לעמוד (לב). הני טובא
היו צהלי קולך בת גלים, נביא הוא דאמר לה לכנסת ישראל.
(ג) צהלי קולך בת גלים. בהו של אברהם יצחק ויעקב שעשו מצות
כגלי הים מהאי לא תסתפי, איסתפי מנכוכד נצר הרשע דמתיל לאריא
דכתי' עלה אריה מסבכו (ירמיה ד' ז'), הקשיבו לישא עניה ענתות.
עתיד ירמיה בן חלקיה מענתות דמתנבי עלך דכתי' דברי ירמיה בן
חלקיה וגו' (שם א א) מי דמי התם ארי והכא לישא אמ"ר יוחנן
שש שמות יש לו, ארי כפיר לביא ליש שחל שחץ. רבתי. רב
אבא בר כהנא פתח צהלי קולך בת גלים, אמר להם ירמיה
לישראל אתם אומרון שירים וזמירים לפני ע"ז, צהלי קולך בדברי
תורה צהלי קולך בבתי כנסיות, בת גלים מה גלים הללו מסויימים
ביס כך אבותיכם מסויימים בעולם ד"א בת גלים ברתהון דגלואי,
בתו של אברהם אותו שכתב בו ויהי רעב בארץ ויירד אברהם מצרימה
ובראשית יב י). בתו של יצחק שכתו בו וילך יצחק אל אבימלך מלך
פלשתים גררה (שם כו ב), בהו של יעקב שכתו בו וילך פדנה
ארם (שם כח ה ז). הקשיבו, הקשיבו למצותי הקשיבו לדברי תורה
הקשיבו לדברי נבואה, הקשיבו לצדקות ומעשים טובים. לישא ואם
לאו לישא הא אריא סליק עלך זה נכוכד נצר הרשע דכתי' ביה עלה
אריה מסבכו, עניה עניה מן הצדקות עניה מדברי נבואה עניה
ממצות ומעשים טובים, ואם לאו ענתות, הא ענתותיא אתי ומתנבא
עלך דכתי' דברי ירמיה בן חלקיה מן הכהנים אשר בענתות;

ל'ב. עוד היום בנב לעמוד. פרק חלק. מאי עוד היום בנב לעמוד. אמ' רב הונא אותו היום נשתויר משונה של נב. אמרי ליה כלדאי אי אזלת האידינא וכלת ליה ואי לא אזלת האידינא לא וכלת ליה. אזל אורחא דבעי לסגויה בעשרה יומי סגויה בחד יומא. כי מטא לירושלם שדו ליה בוסתרק' סליק ויהיב מעלוו שורא עד דחזא כולה, כד חזיה אדורטר בעיניה ואמ' עוד כען יומא רב וסגי עידן ליה למיעל וכו', אמרי ליה נשרי בידה ידא האידינא אמ' להו תמהיתו האידינא למחר כל חד מיניכו איתו לי גולתיכו ואיתמלי מיניהו, מיד ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך י"י ויך במחנה אשור וגו' (מ"ב יט לה), אמ' רב פפא היינו דאמרי אנשי בת דינא בטל דינא:

ל'ג. הנה האדון י"י צבאות מסעך פארה במערצה. כוטה. אמ"ר אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח ראוי לגדעו כאשר כתב הכא ורמי הקומה גדועים וכת' התם ואשיריהם הגדעון (דברים ז ה):

ל'ד. וניקף סבכי היער בברזל והלבנון באדיר יפול. ספרי. ארץ הכנעני והלבנון (דברים א ז). אמר להם כשאדם נכנסין לארץ ישראל אתם צריכין להעמיד לכם מלך ולבנות לכם בית הבחירה; מנין שאין לבנון אלא מלך, שנ' בא אל הלבנון ויקח את צמרת הארז (יחזקאל יז ג), ואומ' החות אשר בלבנון (מ"ב יד ט), ואין לבנון אלא בית המקדש שנ' גלעד אתה לי ואש הלבנון (ירמיה כב ו) וא' והלבנון באדיר יפול. ד"א למה קורין אותו לבנון שמכנין ענותיהם של ישראל, שנ' אם יהיו הטאוכם כשנים כשלג ילבינו (ישעיה א יח). פרק הנזקין. אמ"ר יוחנן מאי דכתי' אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לכו ופול ברעה (משלי כד יד), אכמצא ובר כמצא חרב ירושלם וכו', דההוא גברא דרחמיה כמצא ובעל דבביה בר כמצא עבר סעודת', אמ' ליה לשמיעה זיל איתי ליה כמצא. אזל איתי ליה בר כמצא אתא. אשכחיה דיהיב א"ל מכדי ההוא גברא בעיל דבביה דההוא גברא הוא, מאי בעית הכא. אמר ליה הואיל ואתאי שיבקן ויהיבנא לך דמי מה דאכילנא ושתינא אמ' ליה לא. יהיבנא לך דמי פלגא דסעודהא אמ' ליה לא. יהיבנא לך דמי כולה סעודתך אמ' ליה לא. נקטיה בידיה ואוקמייה. אמ' הואיל והו יתבי רבנן ולא מחו ביה איזיל ואיכול בהו קורצא בי מלכא. אזל אמ' ליה לקיסר מרדו בך יהודאי. אמ' ליה מי יומר? אמ' ליה שדר להו קורבנא, מי מקרבי ליה. שדר בידיה עגלא תילתא. בהדי דקא אתי שדא ביה מומא בניב שפתים ואמרי ליה בחרין שבטין, דוכתא דלדידן מומא לדידהו לאו מומא. סבור רבנן לקרוביה משום שלם מלכותא אמ' להו ר' זכריה בן אבקולס ואמרו בעלי מומין קרבין לגבי מזבח. סבור למקטליה דלא ליזיל לימא למלכא. אמר להו ר' זכריה בן אבקולס ואמרו מטיל מום בקדשים יהרג. אמ"ר יוחנן ענותותו של ר' זכריה בן אבקולס החריבדה את ביתו ושרפדה את היכלו והגלתו מארצו.

שדריה עלויהו לגרין קיסר; כי קא שדי גירא למזרח אתא נפלא
 בירושלם, למערב אתא נפל בירושלם, לארבע רוחות העולם אתא
 נפל בירושלם, אשכח ינוקא אמ' ליה פסוק לי פסוקין אמ' ליה
 ונתתי נקמתי באדום ביד עמי ישראל (יחזקאל כה יד), אמ', הקב"ה
 ניתא ליה לאחרזובא לביתיה וכפורי ידיה בההוא גברא בעי ערק אזל
 איגרי נזק מיניה ר' מאיר, שדריה לאספסיאנוס קיסר אתא צר עלה
 תלת שני. הווי בה הנהו תלת עתירי נקדימון בן גוריון ובן כלבא
 שבוט ובן ציצת הכסא, נקדימון בן גוריון שנקדה חמה בעבורו.
 כלבא שבוט שכל הנכנס לביתו כשהוא רעב ככלב יוצא כשהוא שבע.
 בן ציצת הכסא שהיה ציצתו נגררת על גבי כסתות. ואיכא
 דאמרי שהיתה כסתו מוטלת בין גדולי רומי. חד אמ' אנא זיונא
 לה בחטי ושערי, וחד אמ' בחמרא ומשחא, וחד אמ' להו אנא בציבי
 ושבח רבנן לרציבי, דרב חסדא כל אקלודי מסר לשמיעה לבר מדציבי
 דאמ' רב חסדא אכלבא דחייט בעיא שיהא אכלבי רציבי. הווי בה הנהו
 ברוני אמרו להו רבנן לא מסתעייא מילתא ליפוק ליעביד שלמא
 בהדיהו, לא שבקינהו אמרו להו אנהו ליפוק ליעביד קרבא בהדיהו.
 אמרו להו רבנן לא מסתעייא מילתא. קמו קלוניהו אמברי והווי
 כפנא. מרהא בת ביתוס עתירתא דירושלם הווי שדרתיה לשלוחת
 אמרה ליה זיל איתי לי סמירא משוקא, אדאזל אודבן, אתא אמ' לה
 סמירא ליכא חיריתא איכא, זיל איתי, אדאזל אודבן אמ' לה חירתי
 ליכא כושכרא איכא, אדאזל אודבן, אמ' לה קושכרא ליכא קימחא
 דשערי איכא, אמ' ליה זיל איתי, אדאזל אודבן, הווי שלופא מסאנה
 וזמרה איפוק ואחזי אי משכחנא מידי למיכל, אדנפקא איתביא ליה
 פרתא בכרעה ומיתה, קרי עלה רבן יוחנן בן זכאי הרכה בן
 רחננא וגו' (דברים כח נו), איכא דאמרי גרוגרת אכלה מדר' צדוק
 ואתניסא ומיתה, דר' צדוק איתבי ארבעין שנין בהעניתא דל'א
 ליחרב ירושלם כי הווי אכול מידי הווי מתחזי מאבראי וכי הווי
 בארי מיתין ליה גרוגרות מייץ מיהו ושדי להו, כי הווי נח נפשה
 אפיקתיה לכל דהבא וכספא שדיתיה בשוקא, אמרה האי למאי
 מתבעי? והינו דכתי' כספם בחוצות ושליוכי וגו' כספם וזהבם לא
 יוכל להצילם ביום עברת י"י (יחזקאל ז יט), אבא סקארא ריש
 ברוני דירושלם בר אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי היה, שלח ואיתיה
 בצנועה לגביה אמ' ליה עד אימת עבדתה הכי וקטלתון לעלמא
 בכפנא, אמ' ליה ומה אעביד? דאי אמינא להו מידי קטלי לי, אמ'
 ליה חזי לי לדידי הקנתא דאיפוק איפשר דהוי הצלת פורתא על
 ידי, אמ' ליה נקוט נפשך בקצירי וליתו כולי עלמא לשיולו בך
 ולימרו דנח נפשיה, ולעלון בך תלמודך דאיהו קשבי דחייא קליל
 ממיתה, עבד הכי ונכנס בו ר' אליעזר מצד אחד ור' יהושע מצד
 אחר כי משא פיתחא בעו למוקריה, אמ' להו יאמרו רבן דקרו, בעו
 למדחפיה אמ' להו יאמרו רבן דחפוי, פתחו ליה באבא נפק, כי משא
 לגביה אמ' ליה שלמא ענך מלכא! אמ' ליה מיחיבת תרי קטלא, חדא
 דלאו מלכא אנא וקא קרית ליה מלכא, ועוד אי מלכא אנא מאי
 טעמא לא אתית לגבאי? אמ' ליה דקאמרת לאו מלכא אנא אי לאו

מלכא את לא הוה מימסרמ ירושלם בידך דכתי' והלבנון באדיר
 יפול ואין אדיר אלא מלך שנא' והיה אדירו ממנו ומושלו מקרבו
 יצא (ירמיה ל כא), ודקאמרת אי מלכא אנא אמאי לא תיתי לגבאי,
 בריוני דאית בן לא שבקין. אמ' ליה אלו חבית טל דבש ודרקון
 כרוך עליה לא טוברין את החבית בשביל דרקון, אשתיק. קרי עליה
 ר' יוסף משיב חכמים אחר ודעתם יסכל (ישעיה מד כה). איבני
 ליה למימר ליה שקלינן צבתא ושקלינן לדרקון וקטלינן ליה ורבינא
 שבקין ליה. אדחבי אתא ההוא פרוסקתא אמ' ליה קום דמית ליה
 קיסר ואימנו להו חשיבי דרומאי לאותובך ברישא. הוה סייס חד
 מסאנא, בעי לסיימא לאחרינא לא עייל, בעא למשלפיה לאידך לא
 נפק. אמ' ליה לא הצטער דכתי' שמועה טובה הדשן עצם (משלי
 טו ל) אמ' ליה ואלא מאי תקנתא? ליתי איניש דלא מיהבא דעתך
 מיניה לחלוף קמך דכתי' ורוח נכאה תיבש גרם (שם יז כב), עבד
 הכי עייל וכו'. רבתי. כי רחק ממני מנחם משיב נפשי (איכה
 א טז), מה שמו של מלך המשיח? ר' אבא בר כהנא אמ' ר"י שמו
 טי' וזה שמו אשר יקראו ר"י צדקנו (ירמיה כג ו) דאמ"ר לוי טבא
 למדינתא דשמה כשם מלכה ושם מלכה כשם אלהיה, טבא למדינתא
 דשמה כשם מלכה דכתי' ושם העיר מיום ר"י שמה (יחזקאל מח לה)
 ושם מלכה כשם אלהיה וזה שמו אשר יקראו ר"י צדקנו (ירמיה
 כג ו). ר' יהושע בן לוי אמ' צמח שמו שנא' הנה איש צמח שמו
 ומתחתיו יצמח (זכריה ו יב), ר' יודן בשם ר' איבו אמ' עובדא הוה
 בחד בר נש דהוה קא רדי גגת חדא תורתיה עבר עליה חד ערבי
 אמ' ליה מה את? אמ' ליה יהודאי אנא. אמ' ליה שרי תורתך
 ושרי פדך. אמ' ליה למה? אמ' ליה דבי מקדישהון חרב. אמ' ליה
 מנא ידעת? אמ' ליה ידעית מן געיהא דתור. עד דהוא עסיק עמיה
 געיה זימנא אחריתי, אמ' ליה אסר תורתך אסר פודך דאיתילד
 פריקהון דיהודאי. אמ' ליה ומיה שמייה? מנחם שמייה. ואבוי מה
 שמייה אמ' ליה חזקיה. אמ' ליה והיכן שריון אמ' ליה בבירה ערבא
 דבבית לחם יהודא. זבין ההוא גברא תורוי זבן פדניה והוה מזבין
 לבדין דינוקין. עליל לקרתא ונפק לקרתא עליל למדינתא ונפק
 למדינתא עד דמטא להמן. אתיאן כל נשייא למזבן מיניה וההיא
 אתתא אימיה דההוא ינוקא לא זבנת מיניה. אמ' לה למה לית את
 גבנה לבדין דינוקין? אמרה ליה רחשיה קשי לינוקא; אמ' לה למה?
 אמרה ליה דעל רגלוי חרב בית מקדשא. אמ' לה רחשינן אנן
 במארי עלמא דעל רגלוי הרב ועל רגלוי מתבני. אמ' לה איתא
 נסרבה לך מן אילין לבדין דינוקין ולבתר יומין אנא אתי לביתך
 ונהיב פרוטיך, נסבא ואזלא. לבתר יומין אמ' ההוא גברא לית
 אנא אזיל ואיחמי ההוא ינוקא מאי קא עבדי. אתא לגביה אמ' לה
 מאי קא עבדי ינוקא. אמרה ליה לא אמרית לך רחשיה קשיה דמן
 ההיא שעתא אתון רוחין ועלעולין טענוניה ואזלין להון. אמ' לה
 ולא כך אמרית לך דעל רגלוי חרב ועל רגלוי מתבני. אמ"ר אבין
 למה לי ללמוד מן הדין ערביי ולא מקרא מלא הוא דכתי' והלבנון
 באדיר יפול. וכת' בתריה

י"א.

א. ויצא חוטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה. דבי ר' שילא אמרי שמו של משיח שילא ש"ל עד כי יבוא שילא שלח כתי'. דבי ר' חנינא אמרי חנינא שמו ש"ל אשר לא אתן לכם חנינא. דבי ר' ינאי אמרי ינון שמו דכתי' לפני שמש ינון שמו (תהלים עב יז). ר' ביבא סגונוריא אמ' נהירא שמו שנאמ' ונהורא עמיה שרא (דניאל ב כב), נהירא כתי'. ר' יהודה בר' סימון אמ' בשם ר' שמואל בר' יצחק הדין מלכא משיחא אי מחייתא הוא דוד שמיא אי ממתייא הוא דוד שמיא. אמ"ר תחומא אנא אימר טעמ' מגדול ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם (ש"ב כב נא). פרק גגמר הדין. תנו רבנן חמשה תלמידים היו לו לר' ש"ר הנבי"ר אלו הן נקי ומתי נצר בוני ותודה אתויה למתי אמ' להו מתי יהרג והא כתי' מתי אבא ואראה פני אלהים (תהלים מב ג), אמרו ליה אין דכתי' מתי אמורא ואבד שמו (שם מא ו). אתויה לנקי אמ' להו נקי יהרג דכתי' ונצר משרשיו יפרה (ישעיה יא א), אמרו ליה אין דכתי' ואתה השלכת מקרבך כנצר נתעב (שם וד יט). אתויה לבוני אמ' להו בוני יהרג והא כתי' בני בכורי ישראל (שמות ד כא), אמרו ליה אין דכתי' הנה אנכי הורג את בנך בכורך (שם ד כג). אתויה לתודה אמ' להו תודה יהרג והכתי' מזמור לתודה (תהלים ק א), אמרו ליה אין דכתי' זובח תודה יכבדנני (שם נ כג). תנחומא. יהודה את יודוך אחיך (בראשית מט ח). למה יודוך אחיך שכל ישראל נקראין לשמך יהודים ולא עוד אלא שהמשיח יצא ממך והוא גואל את ישראל שנאמ' ויצא חוטר מגזע ישי, איזה זה מלך המשיח.

ב. ונתת עליו רוח וי' רוח חכמה ובנה וג'. בראשית רבה. ורוח אלהים מרחפת על פני המים זה רוחו של מלך המשיח כד"א ונתת עליו רוח וי'. באי זו זכות ממשיכה ונבאה, מרחפת על פני המים בזכות התשובה שנמשלה למים שנא' שפכו מים לבך, במדבר סיני רבה. עתודים חמשה, למה עתודים מלא והוא יתר ואז? כנגד ששה בנים שהיו מנחשון בעלי שש ברכות, ואלו הן דוד ומשיח דניאל חנינא מישאל ועזריה. דוד דכתי' יודע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה ונכון דבר ואיש תואר וי' עמו (ש"א טז יח), משיח דכתיב ונתת עליו רוח וי' רוח חכמה ובונה הרי הדין, רוח עצה וגבורה הרי ארבע, רוח דעת ויראת וי' הרי ששה, דניאל חנינא מישאל ועזריה דכתיב ויהי בהם מבני יהודה וגו' ילדים אשר אין בהם כל מום וטובי מראה ומשכילים בכל חכמה וגו' (דניאל א ד) [עוד בפסוק והדריחו]. פרקי ר' אליעזר. בעשרה נאמרות נברה העולם ובשלשה כללו שנאמר וי' בחכמה יסד ארץ כוון שמים בתכונה בדעתו ההומות נבקעו (משלי ג כ) ובשלשתן נעשה המשכן שנאמר ואמלא אותו רוח אלהים בחפצמה בתבונה ובדעת

ד ז), וממני הוא יוצא מזרובבל, וזרובבל ממני מן דוד [וכו'] בפסוק' הנדה ישיביל עבדו (ישעיה נב יג ו'), לפני זרובבל למישור אותו שכתו' בו ושפט בצדק דלים והוכיח במישור. מדרש רות. ויאמר לה בועז לער האכל גשי הלום (רות ב יד), מדבר במלך המשיח, גשי הלום קרובי למלכות, ואכלה מן הלחם (שם) זו לחמיה של מלכות, וטבלת פתך בחמץ (שם), אילו היסורין שנאמר והוא מחולל מפשעיו (ישעיה נג ה), וחשב בצד הקוצרים (רות ב יד), שעתידה מלכותו ליצד ממנו לשעה שנאמר ואספתי את כל הגוים אל ירושלם למלחמה ונלכדה העיר וגו' (זכריה יד ב) ויצבט לה קלי (רות ב יד), שעתידה לחזור לו שנאמר' והכה ארץ בשבט פיו. תנחומה. וקראה אליה לשלום והיה אם שלום תענך (דברים כ יא), מדבר בימורת המשיח שהוא פותח להם בשלום שנאמר וידבר שלום לגוים (זכריה ט י), והיה אם שלום תענך שהן כופתין את עצמן שנאמר וכתתו חרבותם לאתים (ישעיה ב ד), והיה כל העם הנמצא בה יהיו לך למס ועבדוך (דבר' כ יא), שהן מביאין לו דרגות שנאמר יאתיו חשמיים מני מצרים (תהלים סח לב), שהן חשין ובאין ובאין במנתחם, ואם לא השלים עמך וצרת עליה (דברים כ יב), רוח תזויר נכנסת בהן והן מורדין על מלך המשיח, ומיד הוא הורגן שנאמר והכה ארץ בשבט פיו ואין נשתייר אלא ישראל שנאמר וי' ביד ינחנו (שם לב יא). מדרש, רות. לעתיד לבא אומרים למלך המשיח מדינה פלנית מרדה בך והוא אומר יבא גובאי ויחריב אותה שנאמר והכה ארץ בשבט פיו, אפדינה פלניית מרדה בך והוא אומר ילך מלאך המות ויחבל אותה שנאמר וברוח שפתיו ימית רשע. כיון שהן רואין שצרתן צרה הן באין ומשתחווין למלך המשיח שנאמר אפים ארצה ישתחוו לך (ישעיה מט כג). ורוזנים נוסדו יחד על וי' ועל משיחו (תהלים ב ב). משל לגבור שהיה במדינה וכשהיו הגיוסות באות לאותה מדינה יראין מאותו גבור וחוזרין ואומרים מה נעשו באו ונהרוג אותו גבור ואחר כך מדווג לאותה מדינה כך אילו. שיר השירים. איומה כדגלות (ש"ה ו י) ר' יוחנן בשם ר' אלעזר המודעי אומר כדגלים אין כתוב כאן אלא כדגלות כדור שנתנדנד לגלות ולא גלה. ואי זה דורו של מלך המשיח הה"ד ואספתי את כל הגוים אל ירושלם למלחמה וגו' (זכריה יד), ומניין שיש לו אימה שנאמר והכה ארץ בשבט פיו ר' אלעזר בשם ר' יוסי ב"ר ירמיה בשעה ההיא יהיה ישראל מתהנדין ממסע למסע.

יד. ועפו בכחך פלשתים ימה וגו'. במדבר סיני רבה. מואב סיר רחצי על אדום אשליך נעלי על פלשת אתרועע (תהל' ס י, וקח ו) אלו שלש אומות אשר הקב"ה לישראל כשנכנסו לארץ לירש את ארצם, מואב מנין שנאמר אל תצר את מואב (דברים ב ט), אדום מנין דכתיב ולא נחם אלהים דרך ארץ פלושתים כי קרוב הוא (שמות יג יז). קרובה היתה השבועה שנשבע אברהם לאבימלך ועתה השבעה לי באלהים הנה אם תשקור לי ולנתי ולנכדי (ברא' כא כג). ועדין היה נפדו קיום, ולעתיד לבא עתיד הקב"ה להחיות את

(שמות לא ג) ובשלשתן נעשה בית המקדש שנאמר בן אשה אלמנה הוא וגו' וימלא את החכמה ואת ההבונה ואת הדעת (מלכים א ז יד). ובשלשתן עתיד להבנות שנאמר בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן (משלי כד נ) ובדעת חורים ומלאך (שם ד). ובשלשתן עתיד הקב"ה לתת אותן שלש מתנות טובות לישראל שנאמר כי י"י יתן חכמה מפיו דעת ותבונה (משלי ב ו). נתן חכמה אין כתוב כאן אלא יתן חכמה ושלשתן ניתנו למלך (המשיח) שנאמר ונחה עליו רוח י"י רוח חכמה ובינה וגו' רוח דעת ויראת י"י:

ג. והריחו ביראת י"י. פרק ח"ק. אמ"ר תנחום דרש בר קפרא מאי דכתיב שש השעורים האלה נתן לו (רות ג' יז), וכי דרכו של בועז ליתן מתנה של שש שעורים, אלא שש סאין. וכי דרכה של אשה ליטול שש סאין אלא רמז לה שתתידון לצאת ממנה שמתברכין בשש ברכות ואלו הן דוד ומשיח הניאל חנניה מישאל ועזריה. דוד דכתיב ויען אחד מהנערים ויאמר הנה ראיתי בן לוי בית הלחמי יודע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה וגו' (ש"א טז יח), אמר רב יהודה אמר רב כל הפסוק הזה לא אמרו דואג אלא בלשון הרע, יודע נגן לשואל, וגבור חיל יודע להשיב, איש מלחמה יודע לישא וליתן במלחמה של תורה, ונכון דבר שמכין דבר מתוך דבר, איש תואר שמראה פנים בהלכה, וי"י עמו שהלכה כמותו בכל מקום. בכולהו אמר ליה יונתן בני כמורהו כיון דאמר ליה מילתא בדבדיה נמי לא הוה חלש דעתיה ואיקני ביה. ומנא לך דדואג הוה כתיב הכא ויען אחד מהנערים מיוחד שבנערים וכתוב ההם ושש איש מעבדי שאול ביום ההוא (ט"א כ"א ח). משיח דכתיב ונחה עליו רוח י"י רוח חכמה ובינה וגו' והריחו ביראת י"י לא למראה עיניו ושפט בשפק דליב וגו' בר כוזבא מלך תרתין שנין ופלגא אמר' להוא רבנן אנא משיח, אמרו ליה משיח כתיב ביה מריח ודאין, נחזי אי מריח ודאין כיון דחזירה ללא מריח ודאין קטליה. דניאל מישאל ועזריה כתיב בהו ילדים אשר אין בהם כל מום אמ"ר חנינא אפילו דיברא דכוסילתא לא א ד' מאי אשר אין בהם כל מום אמ"ר חנינא אפילו דיברא דכוסילתא לא הוה בהו, מאי ואשר כת בהם לעמוד כהיכל המלך, אמ"ר אחא בר חנינא מלמד שהיו אונסין את עצמן מן השחוק ומן השיחה ומן השינה ומעמיון עצמן בשעה שצריכין לנקביהן מפני אימת מלכות עליהן:

ד. ושש בנדק דלים והובית במשור לעניי ארץ. תנחומא ויתן לך האלהים מטל השמים ובראשית כז כח), אשא עיני אל ההרים (תהלים קכא א) וכתוב מי אתה הר הגדול לפני זרובבל למישור (זכריה ד ז) מי אתה הר הגדול זה המשיח ולמה קורא אותו הר הגדול שהוא גדול מן האבות שנאמר הנה ישכיל עבדי ירום ושם וגבה מאד (ישעיה נב יג), ירום מאברהם דכתיב ביה הרימותי ידי אל י"י (בראשית יד כב), ושם משה דכתיב ביה שאהו בחיקך (במדבר יא יג), וגבה ממלאכי השרת שנאמר וגובה להם (יחזקאל א יח), לכך נאמר מי אתה הר הגדול (זכריה

שלתהן לישראל שנאמר וצפו בכהן פלשתים ימה וחדו יבזו את בני קדם אדום ומואב משלוח ידם ובני עמון משמעתם. ומתרגמין ויחברון כהן חד למימחי ית פלישתאי. לכך נאמר פלשת אתרוצ, אדום ומואב משלוח ידם, כמה דתימר מואב סיר רחצי על אדום אשליך געלי, הגדרה שיר השירים, פתחי לי אחותי רעיתי (ש"ה ה ב), הרי זו לימרגוג ומגוג שישראל עתידין להורות טמונים במערות ובמחלות והמקום מרתיק עליהן. שמעון בן זומא אומר שהמקום אומר לישראל פתחי לי אחותי והם מכתכלים והמקום עושה להם נסים והם רואין את המשיח עומד בראש מדבר מואב ועמו ארבע מאות איש והמקום נותן להם גאולה ולקיים מה שנאמר ונתתי לה את כרמיה משם (הושע ב יז). והמחילה נפתחת להם משם ממדבר מואב לחורב וישראל הולכין ונוטלין ממדבר חורב, שהרי הטם כהוב עליו ובאין ונוטלין עמון ומואב לקיים מה שנאמר אדום ומואב משלוח ידם ובני עמון משמעתם, אמר ר' יוסי ב"ר יהודה כדרך שהגלויות עושין להם בית חכמה כך חורב עשוי לישראל בית חכמה, הרי מלכי הצפון שומעין שנהרגו עמון ומואב וכולם מתכנסין ובאין וקובעין המלוכה בדמשק, ומלכי המערב והדרום מתכנסין אף הן ובאין ונוטלין עצה במדין, וישראל מצירין להניח את אחיהם החכמים שבמדין אופטר ולהניח את אחיהם החכמים שבירושלם אי אופטר והמקום פותח פתח לאליהו והוא יוצא למדין ומניח את החכמים שבירושלם. ומה אליהו עושה כל אותו המדבר שהולך מירושלם למדין שכולו טרשים וחיה רעה והמקום עושה לו נסים והוא בא ועומד לפני המשיח במדין והמשיח נפטר משם ואליהו עומד שם. באותה שעה הוא מוציא ספר הישר שכל התורה הזאת אינה אלא טורה אחת מתוכו. הארץ נפתחה מתחתיהם ושורפתם ונגשה שם קבר גדול ונמצאת מקיים פתחי לי אחותי רעיתי, והמשיח בא לו ממדין ונוטל כל בזהב, וכן לדמשק ונוטל ביזתה לקיים מה שנאמר ישא את חיל דמשק (ישעיה ח ד), עד שלא הפול מלכות אדום והפתח נפתח משם לרומי לקיים מה שנאמר שם ירעה עגל וסב ירבץ (שם כז ו). שראשי נמלא טל (ש"ה ה ב), אמר להם המקום חזרו לכם לירושלם הרי אתם דומין לישן הזה שישן, הרי מלכי המזרח מתכנסין לתרמוד וישראל באין מרומי ומקריבין בירושלם סבבת ימים והמקום משיב רוח ואומר לישראל חזרו לתרמוד כנג מלכי המזרח. ומלאכי הגוים אומרים נותן רשות לבנות בית המקדש והן באין לשרפו והמקום יוצא ונלחם עמהם לקיים מה שנאמר ויצא ונלחם בגוים ההם (זכריה יד ג), והמשיח בא לו לצור ולצידון ולתרמוד ולבורר לקיים מה שנאמר אדום ומואב משלוח ידם ובני עמון משמעתם:

י. כי כוכבי השמים ובסיליהם לא יהלו אורם חשך השמש בצאתו. שיר השירים. דודי שלח ידו מן החור (ש"ה ה ד), אמ"ר אבא בר כהנא וכי מה טיבו של חור זאת להיות מגדל שרצים, אלא כך אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה, רבוננו של עולם כל נסים שעשית לי על ידי כרש לא היה מוטב לעשותן לי על ידי דניאל ועל ידי

אדם צדיק אע"פ כן ומעי המו עליו (שם) אמ"ר עזריה אמ' הקב"ה גוי טב אמ' ואחון אמרין ומעי המו עלי גם אני אמרתי מעי מעי אוחילה, קמתי אני לפתוח לדודי (שם ה), קמתי (אני) ולא אומרת העולם לפתוח לדודי בתשובה וירי נטפו מור (שם) מדרים דגור ואמ' דעבר פרת עבר דלא עבר לא יעבור. אמ"ר יוחנן כתיב חשך השמש בצאתו לוא היה מקבל ההיא יומא ולא דנחה שמשא, יצא כורש לטייל במדינה וראה המדינה שוממא אמ' מזה טבה של מדינה זו שוממא איכן הם הזהבים איכן הם הכספים, אמרין ליה ולאו את הוא דגזרת ואמרת כל יהודאון יסקון ויבנון בי מקדשא מנהון דהבין מנהון כספין יהא דסקלון למיבנא מקדשא, בההיא שעתא גזר ואמר דעבר פרת עבר דלא עבר לא יעבר, דניאל וחבורתו עלו באותה שעה אמרו מוטב שנאכל סעודה ארץ ישראל ונברך על ארץ ישראל, עזרא וחבורתו לא עלו באותה שעה, ולמה לא עלו באותה שעה עזרא וסיעתו, שהיה צריך לברר תלמודו לפני ברוך בן נריה, ויעלה ברוך בן נריה אלא אמרו ברוך בן נריה אדם גדול וישיש היה ואפי' בגלקטיא לא היה יכול להטען, אמ' ריש לקיש לא עלה עזרא באותה שעה שאלו עלה עזרא באותו שעה היה לשטן לקטרג ולומר מוטב שישמש עזרא בכהונה גדולה מלשמש יהושע בן יהוצדק כהן גדול ייהושע בן יהוצדק היה כהן גדול בן כהן גדול אבל עזרא על ידי שהיה אדם צדיק לא היה אדם ראוי לשמש בכהונה גדולה כמוהו, אמ"ר סימון קשה היא שלשלת יוחסין לפני הקב"ה להעקר ממקומה, על כפות המנועול, שמשם נעל פרת לפניהם, פתחתי אני לדודי ודודי חנק עבר (ט"ה ז ו), נתחטא והמלה עלי עברה, נפשי יצא בדבורו (שם), בדבורו של כרש שאמר דעבר פרת עבר דלא עבר פרת לא יעבר:

יז. הנני מעיר עליכם את מרי אשר כסף לא יחשובו. מדרש אבשרורש, כה' השמיצו אל בבל רבים כל דורכו קשת וגו' (ירמיה ג כא), שלמו לה כפעלה ככל אשר עשתה עשו להם (שם), וכי כסף נטלה שתהן כסף, זהב נטלה שתהן זהב, נשים בציון ענו (איכה ה יא), מה ת"ל שלמה לה כפעלה אלא כך אמר הקב"ה אתם להוטין אתר הערוה חייכם שאני מביא עליכם אומה שאינה מבקשת מכם לא כסף ולא זהב הה"ה הנני מעיר עליכם את מרי אשר כסף לא יחשובו וזהב לא יחפצו בו, ומה היא מבקשת מכם (וכו'):

יח. וקשתות נערים תרשנה ופרי בטן לא ירחמו וגו'. כא. ורבעו שם אים ומלאו בתיכם אוחים וגו'. שבת פרק שוא"ל, אמ"ר יוחנן אסור לעמוד בביתו של אותו רשע שנא' ושעירים ירקדו שם, ואמ"ר יוחנן כל ימיו של אותו רשע לא נמצא שחוק בפי כה הבריות שני נחה שקטה כל הארץ פצחו רנה (ושעיה יד ז), מכלל דעד השתא לא היה [רנה] וכו':

יד

א. כי ירחם י"י את יעקב ובחר עוד בישראל וגו' ונלוה הגר עליהם ונספחו אל בית יעקב. פרק עשרה יוחסיון. אמ"ר חלבו קשים גרים לישראל כפסחא שנאמ' ונלוה הגר עליהם ונספחו אל בית יעקב, וכת' התם ולשאת ולספחת (ויקרא יד נב) ואלה שמות רבה. בחוץ לא ילין (איוב לא וב) אמ"ר ברכיה כנגד מי אמ' בחוץ לא ילין גר אלא עתידין גרים להיות כהנים משרתים בבית המקדש שנ' ונלוה הגר עליהם ונספחו אל בית יעקב, ואין ונספחו אלא לשון כהונה כמה דתימר ספחני נא אל אחת הכהנות (ש"א ב לו):

ספר עובדיה.

חזון עובדיה כה אמר י"י שמועה שמענו. בראשית רבא. עשרה לשונות נקראת נבואה חזון הספד דבור אמירה צווי משל מליצה חידה נבואה. ויקרא רבא. אמ"ר יצחק עובדיה גר צדק היה אדום עמו ומתנבא על אדום ולא יהיה שריד לבית עשו. ואלה שמות רבא. כספו לא נתן בנשך. בא וראה שכל מי שיש לו עושר ועושה צדקות לעניים ואינו לזה ומפלה ברבית מעלין עליו כאלו קיים שנ' עושה אלה לא ימוט לעולם. ומי היה זה זה עובדיה שהיה עשיר ואפטרופוס של אחאב מלך ישראל שנ' ויקרא אחאב אל עובדיה אשר על הבית והיה עשיר יותר מדאי והוציא כל ממנו בצדקה שהיה זן את הנביאים וכיון שבא על אותו רעב היה לזה מיהורם בן אחאב שהיה מספיק לנביאים. פרק דיני ממונות. ויקרא אחאב אל עובדיה אשר על הבית מאי אמ' ליה הכי קאמ' ליה ביעקב כת' נחשתי ויברכני י"י בגלגל. ביוסף כת' ויברך י"י את בית המצרי בגלגל יוסף. ביהח דההוא גברא לא קא מברך, שמא אין ירא אלהים הוא. יצתה בת קול ואמרה ועובדיה היה ירא את י"י מאד, ביהו של אחאב אינו מזומן לברכה. אמ' רבא גדול הנאמ' בעובדיה כת' ביה מאד אמ"ר מפני מה זכה עובדיה לנבואות. מפני שהחביא מאה נביאים במערה דכת' והיו בהכרות אחאב את נביאי י"י ויקח עובדיה מאה נביאים ויחביאם חמשים חמשים איש במערה ויכלכלם לחם ומים מאי שנה המשים אמ"ר אלעזר מבית אביו למד והיה המחנה הנשאר לפליטה. ר' אבהו אמ' מפני שאינה מחזקת יותר מחמשים. חזון עובדיה כה אמר י"י לאדום. מאי שנא עובדיה לאדום אמ"ר יצחק אמ' ה"ה יבוא עובדיה שדר בין שני רשעים ולא למד ממעשיהם ויפרס מעשו שדר בין שני צדיקים ולא למד ממעשיהם. אמ' אפרים מקשאה וזלמירו של ר' מאיר משום ר' מאיר עובדיה גר צדק אדומי היה והינו דאמרי אנשי מיניה וביה אבא מויל ביה נגרא. תנחומא. מעשה בר' יוסי בן קסמא ור' אלעאי ותפמיריו

שהיו מטיילין בטבריא. אמ' לר' יוסי אימתי בן דוד בא אמ' להם אם אני אומר לכם אומרון לי אתם מנין, אלא אומר לכם הרי השער של טבריא נופל ונבנה והשני נופל ונבנה והשלישי נופל ואין מספיק להבנות עד שבא בן דוד. אמ' לר' יוסי זו שאמרת לנו מנין א"ל הרי מערת פמיאס נהפכת לדם ונהפכה לדם כדבריו. באותה שעה אוי למלכותו של עשו שוורד לה הב"ה ופרס ממנו מצינו במצרים באשקפה פרס מהם שנ' ויהי באשמורת הבקר וישקף י"י וגו' ובאשור מה כהו' בו ויצא מלאך י"י ויכה במחנה אשור וגומ' ובמדד על ידי מרדכי ואסתר. ביון על ידי מתתיהו ובניו. אבל באדום אמ' הב"ה אני פרס ממנו שכן משלימין נביא חזון עובדיה כה אמר י"י אלהם לאדום וגו', אמ' ר' ברכיה מה ראה עובדיה לפרס מאדום ראה הב"ה משלם גמול לאויביו לאוהביו על אחת כמה וכמה. ע"ד. הנסה דבר אליך תלאה אמ' לו אליפו וכי מעשיך כאברהם וכ' אמ' לו איוב ואתה מה אתה אמ' לו ואלי דבר יגונב וגו' אמ' לו נביא אני ואין לי עסק עמו להוכיחך בסעיפים מחזיון לילה. אמ' הב"ה אתה הוכחת איוב בסעיפים וחזיון אף אני אעמיד נביא שיפרס מבית אבך בחזיון לכך נאמ' חזון עובדיה. איכה רבתי. אמ"ר פנחס בשם ר' אושעיה למה נבראו יסורין להתלות ביתר אית לחון למיזל הה"ר ונתנם בכל שונאיק. ודכותיה חזון עובדיה כה אמר י"י וגו' והדיון פסוק הם עונך ברת ציון לא יוסיף להגלוהיך. ספרי. עובדיה גדל בין שני רשעים אחאב ואחזבל ולא עשה כמעשיהם ונהנבא על עשו הרשע שגדל בין שני צדיקים יצחק ורבקה ולא עשה כמעשיהם שנא' חזון עובדיה וגו'. סדר עולם. חזון עובדיה כה אמר י"י וגו' קומו ונקומה עליהם למלחמ' אימתי היתה מלחמה זו בימי יהושפט ומלך אין נצב באדום מלך:

The Sword of Moses.

[f. 1^a] בשמיה דאלהא רבא וקדישא

I. ארבעה מלאכים הממונים על החרב הנתונה מפיי אה ויה יה הה²
היה אדון הרזים וממונין על התורה והם רואים במחקרי רזי מטה ומעלה
ואלה שמותם שקד חווי " מרגיואל " והדריוול³ " טומריס " ולמעלה
מהם חמשה שהם קדושים ועזויים והסוברין כך מסתבר סתרי אהי הי 5
יהי בעולם שבע שעות ביום וממונים על אלף אלפי רבאות ואלף
מרכבות מזורזים לעשות רצון [קונם] " אהי הי היה " אדון האדונים
ואל אלהים נכבד " ואלה שמותם " מהיהוגצי " פחדותתם " אסקריהו "
שיתניחום " קתנניפרי " וכל מרכבה ומרכבה שהן ממונים עליהם על
שרי כל אחת ואחת " מתמיה " ואומר היש מספר לגדודיו והפחות 10
שבמרכבה שר ורב על כל ארבעה שרים הללו " ומעלה מהם שרים
שלשה שרי צבא של " אה יוה ויו ויו " אדון הכל שהן מזיעין ומבהלין⁴
היכלות שמונה שלו ביום יום ברעש וברעד ורשות להן על כל פועל
ידיו ומתחתם כפלים מרכבות אלו " והפחות שבמרכבות שר ורב על
כל השרים הללו " ואלה שמותם " אסההי " שטריס " הויה " סהותניאיה " 15
שר ורב מלך אהיו " פסקתיה שמו " שהוא יושב וכל צבא מרום בקידה
ובכריעה ובהשתחויה אפים בתראש ארצה לפניו בכל יום בפטירתן
מהשחואות⁵ לפני נקץ " שלאה הו אוהה " אדון הכל " וכשאתה
משביעו נזקק לך ומזיק לך את החמשה שרים האלו וכל המרכבות
אשר תחת רשותם ואת כל השרים האלו אשר מתחת ידם כי כך נתפקד 20
הוא וכל אותם השרים ליזקק למשה בן עמרם ולהזיק לו כל השרים
שמתחת רשותם ולא יתעכבו בשמעתן ולא לזוז ממנה הנה והנה
להמשיל את כל המשביעין אותן על זה החרב את רויה ואת צפוניה
כבודת גדולתה ותפארתה ולא יעכבו כי גזירת " אברוהו " הוה צל
אליה אל יה " עליהם לאמר כל בשר ודם שישיביע אתכם אל תעכבוהו 25
ואל תשנוהו ממה שנצטויתם על משה בן עמרם עבדי כי בשמותי
המפורשים הוא משביע אתכם וכבוד לשמי אתם עושים ולא לו " ואם
תעכבו בו אני שורף אתכם כי לא כבדתם אותי וכל א' וא' מסר לו

³ מרגיואל והדריוול.

² יה.

² פלונתא . . ה שבגלילין ושעל השמות.

⁴ ומבהלין. ⁵ מהשתחואות.

דבר שהעולם משתמש בו הדברים דברי אלהים חיים ומלך עולם ואמרו
 לו אם תרצה להשתמש בחרב הזאת ולמוסרה לדורות הבאים אחר־
 אדם המזיק נפשו להשתמש בה יקדש עצמו ג' ימים מן הקרי ומן
 הטומאה ולא יאכל ולא ישתה אלא מערב לערב שיאכל לחם אדם
 5 טהור או לחם (!) ידיו במלח נקיה וישתה מים ולא ידע בו אדם כשהוא
 [f. 1^b] עושה מעשה זה להשתמש בחרב זה כי סתרי עולם הן ובסתר
 הם נעשים ולצנועים הם גמסרים ומיום הראשון שאתה פורש טבול ושוב אי
 אתה צריך והתפלל ג"פ ביום ואחר כל תפלה התפלל תפלה זו " ברוך אתה
 קוסיס אלי הנו(?) מ"ה האל הפותח בכל יום שערי מזרח ובוקע חלונות
 10 קדים ומאיר לעולם כלו וליושביו בהמון רחמיו ברזיו ובסתריו ולמד את
 עמו ישראל רזיו וסתריו ונלה להם חרב שהעולם משתמש בה ואמר
 להם כשתבואו " להשתמש בחרב זה שכל שאלה בה נעשית וכל רז
 וסתר בה מתגלה וכל אות ומופת ותמהון בה נעשית כך וכך אמרו
 לפני וכך וכך קראו לפני וכך וכך השביעו לפני מיד אני מתפתה ומתדצה
 15 לכם וממשיל אני אתכם בחרב הזאת לעשות בה כל שאלה והשרים
 מתפתים לכם וקדושי מתדצים לכם ושאלתכם מיד עושים לכם ורזי
 מוסרין לכם וסתרי מגלים לכם ודברי לכם משמיעים ונפלאותי לכם
 מגלים והן נשמעין ומשמשין אתכם כתלמיד לפני רבו ועיניכם מאירות
 ולבבכם צופה ומביט כל נעלמות וקומתכם נפשטת לפניך לך אני קורא
 20 סוקים מלך עולמים " אתה הוא שנקרא יהונה הו אל יה מלך עולם "
 אתהו שנקרא פהו זה וז' אל יה " מלך רחמן " אתהו שנקרא
 זהות גיהה אל יה " מלך חנון " אתהו שנקרא צהפרוהו הוה אליה מלך
 חי " אתהו שנקרא ספטהוהו אל יה² " מלך עניו " אתהו שנקרא
 קניויה הו חי אל יה " מלך ישר " אתהו שנקרא שהרו סגהורי אל יה
 25 מלך רם " אתהו שנקרא ספקס הפיה והה אל יה מלך תם " אתהו
 שנקרא קתהו גתהי אל יה " מלך תמים " אתהו שנקרא פתרים הופיהו
 אל יה מלך אדיר " אתהו שנקרא רעפק ציוהיה אל יה " מלך בחור "
 אתהו שנקרא חוסה יהו חי אל יה " מלך נאווה " אתהו שנקרא והו
 הו חי הוה אה יה וה יה יה יה וה יה יה וה יה יה הו יה " אתה
 30 שומע תפלתי כי שומע תפלה אתה והזיק לי את משרתיך שרי החרב
 כי מלכם אתה עשה לי כל חפצי כי כל בידך וכן כתוב פותח את ידך
 ומשביע לכל חי רצון " משביעני עליכם אזלי אל שנקרא הודי זהו הו
 הוה " אראל שנקרא סקריסיה " טעני אל שנקרא אתרץ אהיה יה "
 טפאל שנקרא הופקי הוה אהיה " והאדירים מכלם הליכיה הוא יופיאל
 35 מיטטרון שנקרא גהורפמהו הוה יהה הדר מרום " מרשות מלכי יריאל
 שנקרא סנהוה היה " רעשי אל שנקרא מהופתכיהי"צ חניאל שנקרא

¹ וה. ² ספטהוהו הו אל.

רהו פנטיה " הניאל שנקרא פהוצפני¹ ניה " אשראל שנקרא תהמותיהיהיה
 " וישריאל שנקרא קנתי פציה " עשהאל² שנקרא יהות גמתי היה³ "
 עמוהאל שנקרא רופניניה וססיה " ואצראל שנקרא שהגנו תניהה "
 שתזדקקו לי ותכופו [f. 2^a] לי את החרב להשתמש בה כחפצי ולחסות
 בצל אדונינו שבשמים בשם הנכבד הגדול והגורא הזה " הו הי ההי ⁵
 הו הה אה זה יה יה הו הי הו [גא הוה יהו] יא הו הו יה יהו
 הי הו יא יה זה יה יא הו הו הי הו יה זה יה הו הו יהי הו יה
 אהיה מהוה " עשרים וארבעה אותיות שעל הכתר שתמסרו לי בחרב
 הזאת רוי מעלה ומטה סתרי מעלה ומטה ותהא שאלתי נעשית ודברי
 נשמעין ובקשתי מתקבלת בפירוש שבועת השם היקר הזה הנכבד ¹⁰
 בעולמו שבו אסורין וכבולין כל צבא מרום שפירשו " הה הה הוה
 ההי יוהה אה זה ניה הוה פה והו היה צהו אה זה היה תה זה יה
 זה יה סיה זה יה ויה " ברוך הוא שלא תעכבו ולא תזיקוני ולא תרעישוני
 ולא תפחידוני בשם השם הנערץ בפי מלככם ואימתו מוטלת עליכם
 ונקרא " פרזמותניה " סרחוקתיה " היגניתיה " טרסניתיה " קרזמתה ¹⁵
 צניה יה זה היה הו הי הא הוה הוה אהה התי אה זה הוה היה אה
 זה יה יהה יהו יהי או הה אה הה הא היה אה זקדידריה " קימו לי
 מה שהשבעתי אתכם ושרתוני כרב כי לא בגדול מכם השבעתי אתכם
 אלא באדון הכל בשמו שאתם בכל צבא מרום אחווים תפוסים אסורים
 כבולים בו ואם תעכבו לי⁴ הרני מוסר אתכם לאדון להיבה⁵ ולשמו ²⁰
 המפורש שחמתו וקצפו וחרונו בוערים בו והוא מכבד את כל פעלו
 באות אחת ממנו ונקרא " ורזגדקנטא קצופצחתיה " אהוה כחתי ניה
 נינים⁶ היגיה הו⁵ יה הניה הוה קלצג שאם תעכבו הרי הוא מאבד
 אתכם ותבוקשו ולא תמצאו ותשמרוני מקוצר רוחי ומחבל גופי בשם
 חוקאי אהיה זה יה הה יהה יה זה הה יה היה אהי יה היו יהי והי ²⁵
 הי היו יה קקהוה סקקהוה נוצר ישראל " ברוך אתה סוקים חכם הסתרים
 גולה הרזים ומלך עולם ♪ קלא שמעית ברקיעא קל מאריה רקיעא דכולו
 ואמר בעניא שליחא קלילא דלבני אנשא אמר ואם שליחותי יתעבד
 יתגאון בני כתרבא דילי אנא מסר להון דהיא ראש כל רוי ועלה על
 יד חווי פרישן כי כן יהיה דברי ונאמר הלא כה דברי כאש נאם ה' " ³⁰
 אמר [פגנינינו נסיה] פגנינינוגסיה אלה שמיא וארקא וסלקית לקדמיה
 אנא אססי ♪ אססי ואסיסיה ואפרנסיה⁶ שליחא קלילא דבישליחותי
 אנא יאה ובשתדרותי אנא מוחי למעבד... [f. 2^b] ופקד יתי מאריה כולא
 איזיל ואשתמע לבנא אנשא חסידין טבין כשרין וצדיקין ומהמנין דלבהון
 לא פליג ופומהון לא חליק ובלישניהון לא מכדבן ושפתיהון לא ³⁵

⁶ יעני⁵ הה.⁴ נינים.³ איה.² עשריאל.¹ פהוצפני.

סמע הרא צותאל מלאך אלדי יסמיה. בעד ראש.

משקרין ידיהון לא חטפין ועיניהון לא מרמזין לביש לא רהמן בנופיהון
 בדילין מכל טומאה מרחקין מכל מסאב מקדשין מכל חורפין ולות אתתא
 לא קריבין וכד פקיד יתי מאריה כולא אנא אססי אסס ואס יס יה
 ואפרגסיה שליחא קלילא נחתית לארעא וכד עברית ואמרית¹ מאן בני מני
 5 אנשא דכל אילין בידיה איזיל ועלוהי אשרי ובעינא ברעותי וסברנא
 בלבי דלית בר אנש דיכול למעבד כדנא בעתי ולא אשכחת ולא אתקל
 עלי ואשביעני מאריה כולא בימין תוקפיה והוד הדריה ועטרת של
 הוד הוה ריה עקן הי דריה טהר קרונגיה² יה זה הה תהו הי יה דא
 שבועה דימין תוקפיה ואשבע יתי ואדר יתי מאריה כולא ולא נפליה
 10 בכך קמית ליאתאחסנא אנא אססי אסס ואסיסיה ואפרגסיה על ברית
 צבותא דפ'ב' בשם קמבנל עקמה זה זרומתיה יה יכרוק זנותיה ירפהו
 חתיה קצי וציהין יהין יהין " דין הוא שמא רבא ויקרא דאתמסר לבר
 אדם " יה ביה אין אה באה הוי הו הו יא הו זה זה אה יה
 יהו הה יהו יהו אקף הי הה ייאה הה האה תואה ההוה היי הו הו הי
 15 קדוש אדיר אדיר סלה " צלי יתיה בתר צלותך " ואילין שמחת מלאכין
 דמשמשין לבר אדם " מיטטרו " סגדרתציה " ומקטטרו " וסנגותיקתאל
 ונגיקתגאל " ויגואתקתיאל " ואנתגקסאל " ואנתוססתיאל ומיכאל סרוג
 וגברי אל שקתכניה " והדקרונתיאל " ואנהסנאל " יהואל " תיזרת "
 נסי אל " וסינסטהאל " וענפי " קפפאל " ונהר " גסנהיאל " ויכני "
 20 אתיהאל " ואקתקליקאל " ינה " גיתניאל יה " כן תשמשון לי אנא
 פ'ב' ותקבלון צלותי ובעותי דאנא בעינא ותעלונגה לקדם יהוה הה
 סהה אהה הה זה זה " קודשא בריך הוא דבשמוהי אנא אומית
 ואדרית יתכון כמא דעילא ציפרא לקינא וזכותי אדכרו קדמוהי ובפתגמי
 תחנונים כפרו חטאי בעידנא דנן ולא תתעכבון בשם הה הה זה ויה
 25 יה ויה זה ויה ויה אה תהוי אהו יא הי הי הו הו יהו הה הוה יה
 [f. 3^a] זה ברוך הוא צבאות צבאות סלה " יקדישוהו משרתיו ויעריצוהו
 בנעם ויאמרו ק'ק'ק אדון השם הקדוש הזה מלא כל הארץ כבודו "
 ואל תעכבו בגיורת הו הית יה תו³ יי יהו הי הי הוה הי הו הה הית
 הי הוה הית הויה יהו ההו הה תהוי יהו אהו הה יה אהה איה אי
 30 אה אי אה זה יה " חי עולמים " ובשם דיטימין קריאס⁴ והו ארקס⁵
 גנליאוס קוסמוס קליקס אסקליטתרא אילי אלי מופיספרא סטנדאנס⁶
 טלאסי קסם אנתפרגו פיגה דיהי מיתקאס נפלא תמא דוניטא תתמנאס
 טוף דוגו מטינא מהו והוטיר זיקקתיהו אהוני יהו יה אל חינקיה פפטי⁷

¹ יעני אלריפאל (?) אלרי יתערץ בהרא. ² קרונגיה. ³ היה נ"א יה אה
 איז זה ני הו היה הי יתי ותיהוה יהו היה היה זה הוה הה ויה ייה והי הי יהו הי
 שמא רבא ומנמלא ומפיר. ⁴ קריאס. ⁵ ארקס. ⁶ סטנדאנס.
⁷ ספטי.

הי אם ספצפנמר¹ " ובשם סמרת סמס פצץ אדונותת הוסיה עליון יה
 הואי או היה פי פי איתיה ובצרס מצרפיה תסקיהו בשתקצר רבא דלא
 כסי מיניה כלום דחמי ולא מתחמי " ובשמיה דטירקתיה² " דהוא שר
 על שמיא דמתקרי יהו יהו וא וזה " ומפיק יתיה מלך עלמיא מפומיה
 בלישן אוחרן " יהו אה יה ותהה יה ות יה יהו הה יה הו הווי 5
 הי הה הי הו הוא הו היה הויה³ יה ות יה ות יה יה היה הי אהה
 אהי הו הה יה יהי הו הוה יהו הו הה יהו הה ייו " את סרה
 קלילא לא תתעכב ותרעיש ותיתי ותעביר לי אנא פ'ב'פ' כל צרכי
 בשם " יהו ההיו יהו אהיו ההו הו היה ההי הוה יה ות ההי יה הו
 היו היה והוטר קתנניה זו קוססיה אהוניה אל הי נקטסאל יה הוה 10
 ניגנהה פסקתרה הי⁴ הוה יה זרומתה היה ובר שטה הי הה יה " רבה
 דחמי ולא מתחמי אהוה דפירושה אתגלי לכל חילי מרומא ובפירושה
 אנא משבע יתכון די הכדין דאתמסר למשה בן עמרם מפום מאריה
 כולא " יהוה והאה הוה יהוה היה הו הניהה יה הי הי הו הה יהוה
 סה הה ות יה והה הוה יה יה יהי לנהה יה יה אה תבינו⁵ איה יהוש 15
 אהישה ואגריפט יהו צבאות יהוה יהוה צבאות שמו בא" אדון הנברות⁶
 חכם הרוים " ומה הן אותיות שמסר לו " שקד חווי " אמר לו אם
 תרצה להתחכם ולהשתמש בחרב זו קראני והשביעני וחזיקני ואמצני "
 ואמור מ'א'ע' שקד חווי ברז גדול קדוש ונפלא טהור ויקר אדיר ונורא
 וזה שמו ירוניקא " אקפתה " הנה " נהה " ירך " ידכירוהו יה יה 20
 ציקעץ " באותיות האלו השבעתיך שתכוף לי ותחכמיני [f. 3^b] ותזיק
 לי את המלאכים משעבדי החרב בשם גולה הרוים אמן " חקוק על עור
 בדיו ושא עליך אותן ג' ימים שאתה מטהר עצמך והשביע כן קודם
 תפלתך ואחר תפלתך " מרגיאל אתמסר ליה " הי הו היה והי הוה יהו
 יהוה הו היה הו הויה והו ההיהו ויה ההוניה הי או היה ות ות יה 25
 וה יהוה יהוה יהוה יהו יהו יהו גניניה והה " טרוטרוסי ' אתמסר לי "
 אהו⁷ הוה⁸ אהי⁹ הוה אהויה יהא¹⁰ הוה¹¹ יה יה הוה הודא את והה
 הי הוה וא היה הויה אהה ויה ות הי אהיה יה יה ויה הי אה אה
 יה אהה ויהוה היה אהי היה יהיה אה היה איה " הדוויולו אתמסר
 לי " ההוא הה יה או יהו ההא יהוה אה הה אויה האה ויה אהיה 30
 אוהא היה ויה הה יה תוהא¹² היה הה ות יהה וההיה הוהי הוהה
 ויהה " מהיהונצי " אתמסר לי יהה ההי והה ויהה ההי יהה הה והה
 הוה אהיה יהו הה ות יה היה יה הא הוה יהו יה הא הוה יה אה
 הו ייה הויה הה ות אה ות אהיה¹³ יה יהוה הו הוה הי הוה "

5 תכינו.

4 הה.

3 הויא.

2 דטירקסיה.

1 פפצפנמר.

11 אהוה.

10 יה.

9 אהיה.

8 והוה.

7 אה.

13 אהוה.

6 הנברות.

12 אוהא.

פחדותתגם " אתמסר לי הא היה יהו ד' יה הא הוי הא וה אה הי וה
וזה היו הה יה ויה יהו יה הוייה הוייה אאה הוייה היו הא וההיה
האהניהה " אסקריהו " אתמסר לי באה בהין אסוניהה שמניהה הוי¹
יהה² יה הו והויה הוי הי וה הי ויה הו הוה יהי הו יהי הויה³ הוה
הה יה התייו ויוהה ויהה אל היה אה היה האה אה הי אהוי אהויה " 5
שיתיניחום " אתמסר ליה " אה אה ויה האל וה היה אל התי וההאל
היהיאל אלהיה היה אהוי ויה אהוי יה ותי היה אה הא היה אל ההואל
התי אהא קממאה' הלאל " קתגניפיי " אתמסר לי " הא הוא ואה
אלהא סמה אה אלהא סיאה וזה אה יהה אהה אההא ומצהו⁴ היה
מיתיה אאל דהוי ויה הו הו אל ליה הו הי והאי והאו יה הא הו ותי 10
והי ויה אהה הוה יהו יה יהה הה⁵ הי היה וה ויה ויה אה אש אחי
שיה " אסקוהי " [f. 4^a] אתמסר לי " אהוי יה יהי שיה יהו יה יהו
יהה אה וה אהוה אהיה אהוי יה יהה שני הוה מכנוסיהה⁶ יה הוה
הוי הא מסכפניהה יה היא " סטריסהויה " אתמסר לי " הוי הא דיהא
אהיש הוה סקק הוה היה אהי הוה קנקסהיה הוה יהה יהד⁷ אה אה 15
והיה אה יה וה יה וד היה יהו הה יהו היה הוה יה היה וה היה יה "
סהותגאיה⁸ " אתמסר לי " יה' הא יה אה יהו יו הויי יהה יה הוה
ייהה הה הה הי הה וה ייה היו אה⁹ יהא הה אל הו היה קהיה ויוהה
אהי הי הה¹⁰ סתיהו הה " הוה יהו¹¹ הי יהוה יאוהיה יהו יהו היה
יה יה יה הוה יהוה הה היה יה ויה דיה יהו יהי הי " איה פסקתיה¹² 20
אתמסר לי " הו ליה היה ההוה אה וה ההיה יהו הוה וה אהו היה יהו
הו דיה יה היה אהה וזה יה וזה הי הוה והיה וה היה והיה והו
הי היה הוה אה הי או הה אה יהה וזה וי¹³ ויה יה ותי הו הי הוה "
ולא כסו ממנו כל דבר ואות מן השמות האלו המופורשים ולא כינו
לו אפילו אות אחת מהן כי כך נצטוו מפי אדון הנסתרים למסור לו 25
החרב הזאת בשמות האלו שהן סתרי החרב ואמרו לו צוה לדורות
הבאים אחריך יברכו ברכה אחת זו עד שלא יתפלל כדי שלא ישטפו
באש " ברוך איזוא איזונים¹⁴ שהיה עם משה יהא עמי ששמו
אהוצוציה: רפאותיה: רפואתיה: והוגיהיה: הקצציה " ענתותיהוה "
גודיהוה " ויפעטמקתיה " פצאפי " פי " אויה " טהרוגסניה " שדיה " 30
קתציה " רהוני " הוה " תגפמציה " אהיופסקתיה " תישמצייה
מצהוגתיה " אבהיתיויה " קפהווי " רפטנות¹⁵ " רפרפמר " ימרטריה
קברס ה " נכד " קתסניה " מרכאיריה " גנטסרד " הוה " דיאדראת "
קדירהה " קניצהה " ודינאוציה¹⁶ " אפסוניה " אי פי לי " מאססון "

¹ הו. ² הוה. ³ הוהה. ⁴ ומציהו. ⁵ יה. ⁶ מכסוניה.
⁷ יהה. ⁸ סה' ותגיהא. ⁹ הה. ¹⁰ הי. ¹¹ יהי. ¹² אה' יופסקתיה.
¹³ הוה. ¹⁴ אי' וזנאס. ¹⁵ ר' פקנות. ¹⁶ דינאוסיה.

פרקומיה " אי פי קותויה " אירוניה " אפרונסיה " אפסימאה " אחיה
 אה " די " שלח לי " אתריאוססי " יהו קתסההיה " דהוא מטלית
 כרוביאי ויעזרוני ברוך אתה קוסים " על החרב " הרוצה להשתמש
 בחרב זו יתפלל תפלתו ובשומע תפלה יאמר השבעתי עליכם ד' השרים
 שקד חווי " [f. 4^b] מרגיאל " וטרורוסיה " והדריולו " משרתי הדיריון " 5
 יהוה הריריון הו הי הדיהי דיהירון הוה " שתקבלו שבועתי עד שלא
 אתפלל ושוועתי עד לא אשוע ותעשו לי כל חפצי בחרב זו כמו שעשיתם
 לו למשה בשם אדיר ונפלא בעל פלאות שפרושו " הו הי הוה ספר הוה
 היה יהוה¹ וה² יה והו יוהה אהוסהה יהה קק"ס הוה " ויקרא את ה'
 שלמעלה מהן ויאמר השבעתי עליכם מהיהוגציי " פחדותתגם אסקריהו 10
 שיתניחוס קתגניפיי הדודי וה יד גבראל יה הו הדיריון " שתקבלו
 שבועתי עד שלא אשביע אתכם ותזקקו לי ותזקיקו לי את ד' השרים
 האלו ואת כל מחנות המרכבות השרים שאתם פקידים עליהם לעשות לי
 חפצי בחרב זו בשם האהוב הוה " אחי הוה יה וה אי או ההי³ הוהי
 שהוססה " יוה הו הווי⁴ יה יהה יוה היי " ויקרא ג' שעל גבתן ויאמר 15
 השבעתי עליכם " אסקוההי שטרים הויה סחותגיאיה אהובי ורהודריו
 והוא הדיריון " שתזדקקו לי ותזקיקו לי מהיהוגציי פחדותתגם אסקריהו
 שיתניחוס קתגניפיי שקד חווי מרגיאל הדוריולו " אשר מתחת רשותכם
 לעשות לי חפצי בחרב זו בשם היחיד הוה " הה דהוה הוי שקצר השת
 הי או הו הה יהה פתטגהו הה יה יהו הו היי והי יתניה ונההיה 20
 מתגמהוה היקהה והי הא צר מקוקצוה היה והי הה תס הווי יה יהו
 הי היה ויה תיה ויה תהוהי " ויחזיק את שר הראש של כולם ויאמר
 השבעתי עליך " אהיופסקתיה " אמין וחזק ראש כל צבא מרום שתזדקק
 לי אתה בעצמך ולא שלוחיך ותזקיק לי את השרים אלו עמך לעשות
 לי חפצי בחרב זו בשם שאין לו תמורה " יהוהה אהה הוה ההי הה 25
 איה היה הו הוה יהוהי הו הי⁵ והיה והה אהוהי ההי אה והוהי יה וה
 וה אה אה יו הי הו הי היה הה וה יהו⁶ ההי ההוה יהו יהו "
 שאתה ידיד והוא ידיד ואני מזרע אברהם שנקרא ידיד " ב'אי' מלך
 הרזים ואדון הסתרים שומע תפלה " ואל יגע וישתמש בזו החרב עד
 שיעשה מעשים האלו ואח"כ יעשה כל חפצו כמא שכתוב דבר דבר 30
 וסידורו "

וזהו החרב

II. [f. 5^a] 1-2 תובר תסבר אכן טטה⁷ מיטס אולי אנגידואסקיא דיוקמאס

לסוס אנתם סדופילא ססא או או³ הו פה אמא היפורקסמא⁸

¹ יהו. ² ההי. ³ הה. ⁴ היה. ⁵ היה. ⁶ יו. ⁷ טטר.

⁸ היפורקסמא.

מונבגידין " 4 מגנינן נט נטלאם דיניקא דיסוקא גוהיא טאקס קוסמוסיה
 הידרסא " 5 הידרסמא¹ אנטא דימנא דאימנא הינין טלאין טלאום פאמומוס
 אטופרמא " 6 הא בשמהת כולכון וכגוייכון דרבביתון אתון וכל אתר לית
 דכותהון אוהו ואבעו ואיתו לי ית אססי אסס ואססיה ואפרנסיה יוניקא
 5 ירך ירץ יהץ יקץ ויעביד לי כל צביוני הא בשם יאו יהו הו הו הו הו
 אזורס אוזורס סומרטא " 7 יאו יהו או ליהו פארי גא אבכסס² לוקי
 לוקיאס נססתיה נכסתא נססתא יואוס יואוס יואו יואו יואו יואו
 יאיי אדוני אדוני " יי יי יי יי יי ייאה ייאה⁸ קסתהא קנטרא קתטרס
 קנטסה נטגהוס סמאה קנטא קנטאה קנטאו⁹ אונטו קונטאו קונטו קונטו
 10 שהונג הרקון³ פרגוניה פרהוקא פרוגניא " 10 הותמים תגמיקום סרגי
 נטניא איהומי יה אהמי יה סספסס סנפסססא אסמילים סאסילים סא " 11
 מסולם מסולם סא אתידס אתירס איתיתי⁴ טיתי יאו הוהי סוסבי הוה
 הוא יהו סוסבאל ססבאל⁵ סאהמתו " סדמתיה סותמיה בסומיה בסונאי
 דיסא " 12 פסמי רוסא רימאט דימא סגדרא אתיס נהרא דור איסוס
 15 קוסטאה קוסאו קוסאה " 13 פיתון⁶ קותריה אפלואי מפלואי הי הי אי אי
 יהו יהו קירא דודפס דוגפתתס פיהו רפאה " קורידאוס קורודסאי איי
 14 יקורי יא קובי פרויתו מנסס אבלא נאתה תתמסיה קתומסיה שתות
 מהיה " 15 הימי הומי הוה לבאנתה יה יה יאיי יאהו איי או הו הי או
 למו אבר תוהות וארהם " 16-17 שדי אלהו איליהו אלהים אלוהים קקוסטאו
 20 קקותסוציה⁷ סהומתיה בלתי אדוני " 18 אהיה יהוה אסיהו הי קרנס הוה
 סדום הוה יפהיניהם [יהו] [f. 5^b] יהו אתנוס יה יה אני אל אני הוא הא
 הוא זה הוא אל אלהים יה קדוש " 19 רוס מיכאל גבריאל סהותניאל
 אקדסיאל טתוניאל מצהוהיאל שסרוסטיאל פהנידוסטיאל " 20 ששתומתיאל
 ייגד ארס ייסרותיה " 21 ייאזניה⁸ " ייבקתיס ייהוסהוסיא יינתהניסיה
 25 יידפעקתס ייהסרהיה ייוניה " יימתמיה " 22 ייהקלתיה יימרהיה ייו
 זפנסניסיה ייבהוגיה " יילששהק יימותתהיני ויינוססיה " 23 ייוסמוניה
 ייפפוביהה ויצקויה " 24 ייקרמתיה ייקסקפיה⁹ יישרהגסס ייתתיה זרהותי
 צבאות קצפת צבאות סרגיא צבאות " 25 חותמו¹⁰ צבאות פתסג צבאות
 קשנץ צ' סניסקר צ' פרשגתי צ' סגמסי צ' " 26 גיפריא צ' פיפיה צ'
 30 כיפף צ' סוגהו צ' קדשג צ' תימואס צ' " 27 הוילוה צ' הווקטאה צ' טוסיאה
 צ' רתיב צ' " 28 אמאוס צ' יירקוד צ' פלואי צ' אסקטו צ' צבאות סולג
 צ' פומיאה צ' ארתס צ' " 29 יואוס צ' אלקסה צ' יהפס צ' הואי צ' אטמס
 צ' " 30 רתבו¹¹ צ' אכסוי צ' סהוהץ אססלק צ' ייחטאה צ' " 31 ססנון צ'
 מושבו צ' אשהיהו צ' שהוהס צ' יבעתני צ' " 32 יכצרץ צ' אטקנץ צ'

5 ססיבאל.

4 תיתי.

3 הרקון.

2 אברכסס.

1 הידרסמא.

10 הותמו.

9 ייקצקפיה.

8 ייאייגויא.

7 קקותסוצייה.

6 סיתון.

11 רתבו.

אמפור צ' מוסתם צ' מיהקנאה צ' " ³³ תפצמת צ' רקרמץ צ' סיהדאה צ' פהשניא צ' " ³⁴ יגלוניא צ' כינא צ' עפניאה צ' ניגשומיתון צ' " ³⁵ אהריביה צ' המוניאם צ' אמנפר צ' אתסמו צ' " ³⁶ אפנניכים צ' פסיסים צ' אסתי אסמו אמאטרקם קום אפרקים " ³⁷ קיסא אמריכים אמתיפס כסא דימנס דמנמו יקוב אנמן אסיא " גופריא צ' פינואה צ' כיפטצב סוחי צ' קרשנ 5 צ' תומיא ² צ' " ³⁸ אתקסקידא דופפספירו דפא דרוחי אור אדויה אדוני יהו אדון יה " ³⁹ אליהו אכת אכתימוס מססהזה מסגתותיה סגנאו [f. 6^a] סנן יאו פנדואי ואפנט או יאו יה יה " ⁴⁰ אתנוהי נוני גיאו סאו ניבו אריזפא ארפאי קרבת אוטר אסאדבת פאותיה ותו מורתיל מוגמר פאליה " ⁴¹ מיבנאם פאו פגהזה פוהנפי וזומי הוה דקטפם הוה קותנא 10 הוה גיהגטאי הו " ⁴² תוסי הוה קרבסמרני הוה טתנאם הוה אמטפניס הוה " ⁴³ שקבס ³ הוה סרגנקאם הוה תפסגרני הוה קדלותיא הוה קוסב שניא הוה " ⁴⁴ סלגני הוה יה גותיוס הוה עפרנוהה הוה אסגנוהה הוה בתנוסיי הוה " ⁴⁵ יגטוס הוה מגעצי הוה נהרותתיא הוה פרמם הוה " ⁴⁶ קתנק הוה סלנותתיא הוה קרגיננס הוה טלטוטס הוה נעלקוס הוה " 15 ⁴⁷ נתעלסם הוה מרצומי הוה סיגנייה הוה קעקת יה ביה בי או טיה הוה " ⁴⁸ מיבנאם פרוספיה פיבאלו פהרכו פידא פיפי יואי אי אזורזא אזדא " ⁴⁹ אסא גרמני קריפו אברו בברוך פסויד יה פינוד גידו פוכן פוכפי קו וא הוהא " ⁵⁰ האהון אה הויה אההין אהין אהון אדין אנף ארט ביסמי ביתרי ביסמאו ביפראטו בנפו בניהו " ⁵¹ באתיר ביניפי כינופי בתור 20 ססנגניס בר סרגניא ססנן בר ערגניס אתומי בר באתומי " ⁵² אהסותי בר קקתהוס אנופי בר אבקמי " ⁵³ אפוני בר אפופיני אדני אנטמט בר שעקטם שברוסיא בר פתגנהוס אדאס קזיאס בר אנתש " ⁵⁴ קוקתם בר סהוהוסי ⁴ אברממוא בר יהותנפא אברמו בר אשניה בר אילמו ⁵⁰⁰ 55 אתקנו בר דוחיהן אהילמו בר אדוסאייא אהילמוס בר אהדופי אהרוסי ²⁵ בר אהנוסי " ⁵⁶ אתומי בר באתמי אתמיו בר באתיהול אבדנהא דסא בר גהוהיהוס " ⁵⁷ פנביר בר בסנבים פנביר בר פסנביר אנתלמו בר גיתצנס אהסמו בר אפרני " ⁵⁸ ברייואילה בר הגנסיא אופרגניס בר שהניגיה אהרוגי בר אהפורי יוקסמירון בר ברתיא " ⁵⁹ יוניאוסם בר תיברנוס אבנהוק בר טהטרס סימנל בר אוזורוס " ⁶⁰ יהואילון בר 30 פארגנ יואתמא ב' אבנתימניא אקנינס בר רכסוי לוקוסי ב' סמאג " ⁶¹ נאסתרופן ב' יואס קנתאות בר איהומנס " סאסיה ב' איתוהיהם איגוסי (?) שטרסי היאלתם ב' פיסווי " ⁶² סארמוג בר ביסתניא דוסייהם ב' דמסמנסגנסיי אפיתני ב' דותאה טיסוס ב' קוסטרסוס אפלני ב' מפלגים איאתו בר אותות קדוסיא ב' אקוטג " ⁶³ אבלקם ב' באתיתא 35 הומנס ב' הוהססיא איגנסס ב' היאגלם אברסק ב' (?) תתהוסיואה ב'

דמהותתיא " 64 אליהם בר שהסני קקתריאס ב' כלתית אהיסיא ב'
 אדוניתה " פרומס¹ ב' אניהוס זוהוססמא ב' ההיאסי " 65 גסכיא ב'
 פרתניא מבאתסי ב' אפופיא אנפני ב' בססי " 66 אסדוס ב' אמדיתית
 אפתמא ב' דמנסמא וספדנוס ב' גהושט " 67 יקותני בר אכתת הוה
 5 דהרוס ב' אנתתחס אדונישא ב' יחמני 68 אתתרס ב' שלומים מיבגסס ב'
 סהותתיא² " 69 פרסוסי ב' פיבל קוסן פגדא ב' דגדאת פידאוס ב'
 פפנישי " 70 אבנסנס ב' טטרוותני אוולאה ב' סותתנוס דוסמתיי³ ב'
 הידאס " 71 קיריואס נתגלתתי קוסמי הוה ב' קסמלית קסמא ב'
 קלוסדאיי " 72 אילוהש ב' אלפי ב' סגכס ב' פסאות אעסגני ב' גדהוסי
 10 הוסתקות ב' תלונתסס " 73 אסטרפי ב' אנטפרומי דיהומית ב' שותימת
 פשמנת⁴ ב' אפטונג " 74 נפטנגס ב' נטרוסי דוניק אסיא ב' תסמניא
 תתמציא ב' שסנות טוגנות ב' נאמות סרעהותיתן ב' זקנוס " 75 ספטסיא⁵
 ב' אהוסניא סטפנאות ב' צנפנטס פרמית צפניאי ב' רכסוס מתיא " 76
 גסמס בר גוסמוט משטרו מתיי להם ובה פרנסוס אנסס קקתת ב'
 15 מהירגי " 77 אפסומת בר פרגוס סתנותי ב' שפתנס תנפסיסי ב' סרפטי " 78
 קהוהיהוט ב' אבגניר עפקינו ב' תסמתיא סהדור ב' עצמס לוסרג ב'
 גפטני " (78a) אהושוני ב' אהשני אתקס ב' סרקוף עוזום ב' אצליאי " 79
 עזירקי בר כוריסוי שמעס בר שעריאס בעדאה ב' עזבואה " 80 נגהיה
 ב' אטטאה רגוני ב' צקתי שריסי ב' תהלוסאי שיהם ב' ברקין " 81 היתני
 20 תדעוס אקשר ב' יהותיהה כלמוס ב' אמואס " 82 ברקס ב' שהרוס בטהון
 ב' בבעת שיפכן ב' פניס בתוקין ב' אשרוס " 83 תמימס בר ההלכן
 אשרהץ ב' גיתנץ אפנטי בר פעלתו " 84 ברדקס ב' להבן בדרהוסי
 ב' טתמתיא עוזותיא ב' מלכוק " 85 אחית⁶ בר תמיתי כיניחי ב' משפקוהי
 ביועי ב' הוגתיא לפניאס ב' אידהס שלושגסא ב' אסרומים " 86 שאילס
 25 ב' שאילסיון מסינייה בר מסרהיה יואוס ב' יהוחש והותשטק ב'
 סשנסהי " 87 אספכל⁷ ב' אקתנאי סרוהס ב' טביהס הסדהג ב' שהדורס " 88
 עזמיס ב' תתמפאס " אהרותיי ב' סגנאוס והוהוס ב' אהבסג שמתיא⁸
 ב' אתתריוי לסותתיי ב' אסמרהיי " 89 יציאוס ב' תרומגטי אכסלס ב'
 סהנותיא עלפנת ב' ססקתין קבלהם ב' קתרותי " 90 נאסמג ב' רופניהוס
 30 שירמטי ב' אשמגי שלתתהון ב' סהמגי ישקוס ב' פנהוס טוביס⁹ ב'
 ייהוסי " 91 להרטן (ב') גמולטס אהוסגי בר אפריהץ משכנו ב' ארתו הקלקת
 ב' שלקות " 92 דודיאה ב' אשסולסי " צהומתיי ב' כאסיי גילגדאי ב'
 שהנוסיא קתילתיו ב' אסדוהי " 93 אפטינוניא ב' תלומת הוה נגעוסי ב' אפהיגקוי
 שיתמווה [f. 7^a] ב' מההסוה לבותניאת בר תסנותתיא רב שצדי ב' רב
 35 קמוס רב אמרס ב' איניתהה סגניהה ב' מעלתיהה " 94 יולילויהו אופדאסי

¹ פרומס, ² פסהותתיא, ³ דוספתיי, ⁴ פשמנ, ⁵ ספטסיא, ⁶ אחיית, ⁷ אספרל, ⁸ שעתיא, ⁹ טוכים.

- והיה הו הי אי איה איה אה או אה היהון אהין אהין אהי אהיו
 אהיהון אהיהי אהיהי " ⁹⁵ אפון אפיון ב' אוסותי יההי יואי הוא אולמו
 למיא למיון ארטג ארטגן גידה גדיאל תרו " ⁹⁶ לדראך יהוה והי
 הוה יאו יאו יואה יואה יואה תאי יהאי יאו יאו אי תאו " ⁹⁷
 היתפרו היפרו אוסראי ספפידון גופיפיון מאפפיון תיון " ⁹⁸ גדותי ידבתא
 גהוההיר צגדוס הדדיומי פלמומי קטתמי קצטהמי " ⁹⁹ מהריומי אסממי
 הוסימי יואה אתרמי האה יאטיסמי הואה ססמואי אהוה " ¹⁰⁰ קהתמי
 אהוה סדהומי יהוהי " ¹⁰¹ אתגמי הוהי סה שמתני הוה טרומצה " הוהה
 תתליוהי " ¹⁰² איי איי ייא ייא הי אי אה הה " ² יואי הי סס גני פרנני " ¹⁰³
 פרינג אני מיכאל יאו גבהאל אה עניאל יה " ¹⁰⁴ אסהאל יוי ושריאל
 ואתאל ³ יווי אתיאל ווי אליאל יוהה אנתיאל יוהוי מלתיאל ייו זה " ¹⁰⁵
¹⁰⁴ לוקייואל אלתיאל ומהנתיאל יוו היאה אבניאל אהמנאל ייו והי יוקיאל
 משקיתאל יה " ¹⁰⁵ קבצקיאל אה מסטניאל יה מסרהיאל ה"י הו זה
 שפתיאל עא והפיסיאל עה הגטותיאל עא והתמקיאל עאעה " ¹⁰⁶ גתהותיאל
 עווא סגניאל עוא עסתניאל עפיה שפציאל עופיה " ¹⁰⁷ זדוקניאל עפיה ¹⁰⁸
 דיניהאל עצציה מבוהיאל עצקתיה בשגתניאל עתריה גולהותיאל
 עקתריה יובטניאל עצציה " ¹⁰⁸ בתקסניאל עצציה בספיפאל (!) ניתקנאל
 עצניה הסתיאל עצמיה ניקוציאל געלציה " ¹⁰⁹ ¹¹⁰ תשהותיאל עצציה
 בספיפיאל עסייה ⁴ ארעקאל עצמיה הכסניאל עצציה שורסיאל עצציה " ¹¹¹
¹¹¹ כללי סתניאל עצציה נותיתיאל עצציה גדרוהיאל עצציה בדיוהיאל
 עצציה ססטריאל עצציה הדמיאל אהוה " ¹¹² כתריאל אהוה
 שבקתניאל אהוה נורוהיאל אהוה המוניאל אהוה אהיהיאל
 אהוה " ¹¹³ הדסוממאיאל א' ⁵ אנתנאיאל א' להיאיאל א' קתנסהיאיאל
 אהוה קתוהגאיאל א' " ¹¹⁴ סמקתיאיאל א' שגתסאיאל א' עגתיאיאל א' ²⁵
 סהגאיאל א' שרקתאיאל א' קמגניאיאל א' שניקציאל א' שלשגניאיאל
 א' כרשגניאיאל א' שלאסאיאל א' " משקוניאיאל א' הופיהיאיאל
 א' קקמאיאל א' אנסיתאיאל א' חטניתאיאל א' מנהוססאיאל א' " ¹¹⁷
¹¹⁷ קניאוסאיאל ⁶ א' שפצסאיאל א' יותממאיאל א' נתנציאל א' א' " ¹¹⁸ ¹¹⁹
¹¹⁸ ¹¹⁹ בכלהואיאל א' הילבואיאל א' קסגניאל א' " הנצפואיאל ⁷ א' ³⁰
 גטמסאיאל א' סעסגניאיאל א' " ¹²⁰ קדשגניאל א' כוהואיאל א' ⁸
 שלאטאיאל א' להפסאיאל א' " ¹²¹ פיזקיהאיאל ⁸ א' מיתנהיאיאל א'
 קסותגניאל א' שמתיהיאל א' " ¹²²⁻¹²⁴ קרסרנהיאל יהוה מרוסהיאל
 יהוהה היוסקהיאל יה וזה שילהיאסהיאל יהוהה " ¹²⁵ הבקשפהיאל
 יהוהה עסרגהיאל יהוהה הצעסגהיאל יהוהה מודרגהיאל יהוהה " ¹²⁶
 סעסטהיאל יהוהה סגסהיאל יהוהה ששסרטהיאל יהוהה " ³⁵

¹ כריאך. ² יה. ³ ואהאל. ⁴ עסצעה. ⁵ הדסגניריאל.
⁶ קניאויסיאל. ⁷ הנספואיאל. ⁸ פיזקיהיאל.

¹ שבהתהיאל. ² שרהכקיהאל. ³ ואפמיאל. ⁴ אשנהואל. ⁵ אשתנהאל.
⁶ הווי. ⁷ סמנין? 1. ⁸ א"ע שואצרא. ⁹ לאסברתא. * 1—5 = 135

ורדא מן (יִיאָה) ועד אונמו והב לפומיה: ⁹לכבא לחוש על אודניה לגיסא
דכאיב ליה מן אונמו ועד הותמיאס: ¹⁰לכל כאב עינין אמר על מיא יומין
שלשה בצפרא מן הותמיאס ועד מסולס וימש בהון עיניה: ¹¹לברוקתא
אמור על משח שושמי מן מסולס ועד פסמי וישוף שבעה צפרין:
¹²לחילא אמור על כוחלא דקיק בשמיה מן פסמי דעד סיטון וימלי ג' ⁵
צפרין: ¹³לדמא דנחית מן רישא לחוש ליה על רישיה מן סיטון ועד
קורי ג' צפרין כד משיין ירך מן קדם דתיחות מן פוריק: ¹⁴לריח פלגא
אמור ז' זמנין על כלי מלא מים וז' זמנין על משח שושמין מן קורי
ועד הימי דיתיווחון ותפקון מן פ'ב'פ' א'א'ס " ורמי ליה ההוא דולא על
רישיה ושוף ליה מן ההוא משחא " עביד ליה ג' יומין וכתב ליה ¹⁰
בקמיעא מן משבעא ועד אמן סלָה ותלי ליה: ¹⁵לצלחתא ולרוחא דזגמא
טמא כתוב מן הימי ועד שדי ותלי ליה: ¹⁶לרוחא דסתמא טמא כתוב
מן שדי ועד אהיה ותלי ליה: ¹⁷לכיב אודנא אמור על אודניה דשמאלא
מן שדי ועד אהיה אפכית: ¹⁸לטרשא ³ אמור על מעי ⁴ דשליפותא ⁵
כד סליק במשח ידי מן אהיה ועד רוס ואחית ליה באזנו כד פשר ¹⁵
קליל " ¹⁹לשיחנא ⁶ ולסיפתא ⁷ לשימתא ⁸ ולעינבתא ⁹ ולרגשא ¹⁰ ולגירא
כ' דיכפית ¹¹ ולחוזיתא ¹² ולחפזיאתא ¹³ רטיבאתה ויבישאתה ולסקבי ¹⁴
דייהון באנשא אמור על משח זיתא מן רוס ¹⁵ סשתומתיאל ושוף
ליה בידך דשמלא: ²⁰לירקאנא אמור על מיא דסליקין בהון הימית ¹⁶ מן
סשתומתיאל ועד ייאזניא וישתי: ²¹לכאב נחירא ולרוח נחירא לחוש על
משח ידי ¹⁷ מן ייאזניא ועד ייהקלתיה ורמי ליה בנחיריה: ²²לכיב לבא
ולכיב מעיה אמור על מיא מן ייהקלתיה ועד ייסוסניה וישתי:
²³לחכאכא ¹⁸ אמור על מיא דסליקין בהון הרדוף ¹⁹ מן ייסוסניה ועד
ייקרמתיה ויסחי בהון: ²⁴לחוזרתא ²⁰ ולטרסאנא ולאשבי ²¹ אמור מן
ייקרמתיה ועד הותמו אמר עליהון זמנא ועל משח זיתא זימנא ושוף ²⁵
ליה ג' יומין ומיא לא תקרב לותהון: ²⁵לעבדא בישא אמר מן הותמו
ועד גיפריא על ז' כוזין חזורין כד מלח ²² מיא מן נהרא ורמי ליה על
רישיה: ²⁶לגילואה ²³ רוק ליה רוקא בפומיה ואמור על פיו או על כוס
שכר מן גיפהא ועד הליוה וישתי ויחוי מה דנפיק מן פומיה: ²⁷לאינשא
דמחיא חזירא או בלך יתשא דמויק אימא על אתר מחתיה או על חלא ³⁰
מן העיוה ועד אמאוס וישתי וכן לכל קבלין דרחשין וצער הדין קבלא
מן העיוה ועד אמאוס: ²⁸לאתתא דחזירא דמא בלא זמנא אמור על
קליפתא דביעתא דנעמתא ²⁴ מן אמאוס ועד יאוס ותיקלי כנורא ²⁵ ותיקטר

¹ אל כנזיר,	² אל כרס אל ערץ,	³ טרש,	⁴ אמעא,	⁵ כנפתא,
⁶ שור צאר חמר,	⁷ רואטיק,	⁸ שאמאת,	⁹ ענב,	¹⁰ דמאמאל,
¹¹ מרתוק,	¹² חזוא,	¹³ גרב,	¹⁴ אל גרח,	¹⁵ ועד 1.
¹⁶ שוך אכצר,	¹⁷ שירג',	¹⁸ אל חכא,	¹⁹ דפלא,	²⁰ אל הנזיר,
²¹ ונע אלחצא,	²² מלא 1.	²³ ונע אלפס,	²⁴ דנעמיתא,	²⁵ כנורא 1.

ביה. ²⁹ לכל כיב פומא [f. 8^b] אמור על קמחא כד נשיג¹ מן יאוס
 ועד רתבין וידבק בפומיה. ³⁰ לשובתא² ולאשתתא אמ' על חמרא מן
 רתבן ועד ססמן וישתי. ³¹ לגידא נשיא³ כתוב על מגילתא מן ססמן
 ועד יכצרץ ואף לחוש על משחא דזיתא וישוף ההוא קמיעא מן ההוא
 5 זיתא ואף שוף ליה בההיא עטמא דכיבא אליה (!) ותלי ליה ההוא
 קמיעא ביה. ³² לצמרתא⁴ אמ' על כסא דחמרא דמן יכצרץ עד תפסמת
 וישתי. ³³ לתחתוניות⁵ הב אודרא ורמי ביה מלחא וטמוש במשחא ואמ'
 עליה מין תפסמת ועד יגלוניא ויסב עלוהי. ³⁴ לאנש דאית ביה
 עוביאתא⁶ ואף מן דורעין⁷ ליה מיא ארע' ⁹ על מיא דסליקין ¹⁰ ביה הומתא¹¹
 10 מן יגלוניא ועד אהרוניא וישתי. ³⁵ לגישמה אם בעית כת' על מגנב
 מן אהרוניא ועד אפנגיכס ויחית על אתר נשמא לכל דדמי ליה מתסי "
 ואם בעית סב משיבה דעמרא וטמוש במשחא ידיה ואמור עלוהי מן
 אהרינים ועד אפנגיכס ויחית על אתר נשמא. ³⁶ לסתרא ולמחתא
 דפרולא ולכל מחתא דלא תזרוף אמר על נפטא חיורא מן אפנגיכס
 15 ועד קיסא וישוף על אתר מחתיה. ³⁷ לשעולא ולכיב לבא אמר על
 שפר ושמן ידידי ¹² מין קיסא ועד אתקס וישתי. ³⁸ למרתא¹³ ולניפקא
 אמ' (על) מיא דסליקין בהון ענבי מן עתקס ועד אליהו וישתי. ³⁹ לכבדא
 דמרימא¹⁴ אמ' על שתיתא דמלפחי דמיא מן אליהו עד אתנוהי ויטל
 ויטס קליל. ⁴⁰ למחלא אמ' אנפקא דחמרא מן אתנוהי ועד מיבנאס
 20 וישתה כן עשה לו ג' ימים. ⁴¹ לרוחא דשריא על בית ולד דאתתא אמ'
 על משח כופרא¹⁵ מן מיבנאס ועד תוס' ותסב ¹⁶ עלה באודרא¹⁷ דעמרא.
⁴² לאשה דמפלא אמ' על כסא דחמרא או על שכר או מים מן תוס' ועד
 שקבם וישתה שבעה ימים ואפילו חזת דמא אומ' על [f. 9^a] כוס יין
 וישתי ויקום ולדא. ⁴³ לאינש דלא נפיק סערא אמ' על משח אמנווא¹⁸
 25 מן שקבם ועד סלני וישוף. ⁴⁴ לאשבועי סרא כת' על טרף דפנים
 אשבענא עלך סרא די שמיה אברכסם בשם פלניי ועד יגטום ותיתי
 לותי ותגלי לי כל מה דאנא בעי מינך ולא תעכב ואחית אסורך
 ומתגלי לך. ⁴⁵ להסיר קצין מקצינותו אימ' על עפרא מן קן נמלים מן
 יגטום ועד קתנק וזרוק לאפוהי. ⁴⁶ לאסאה נגעא ¹⁹ אפיקיתיה לכיפא
 30 דנהרא ואימא עליה משבענא עלך נגעא בשם קתנק ועד נתעלסם דתיוח
 ותבטול ותעדי מן פ'ב' א'א'ס ויחות ויטבול ו' זמנין בנהרא וכד סליק
 כתיב ליה קמיעא מן משבענא עד סל' ותלי ליה. ⁴⁷ לבורדס ²⁰ כתוב
 על ססא סומקא דנחשא מן נתעלסם ועד מיבנאס ותלי ליה. ⁴⁸ ואי
 (בעית) דלא לילי מטר על גנך כתב מין מיבנאס ועד אסא. ⁴⁹ ואי בעית

¹ מנטל. ² לשובא. ³ ערק אלנסא. ⁴ עצר אלטל. ⁵ אל כואציר.
⁶ עוביאנא. ⁷ מא. ⁸ דערבהין. ⁹ אמור. ¹⁰ מסלוק. ¹¹ שוך.
 אכצר. ¹² שירג'. ¹³ מראתא. ¹⁴ דמריעא. ¹⁵ כאפורא.
¹⁶ ותיסב. ¹⁷ קסנה. ¹⁸ עז. ¹⁹ אל כין. ²⁰ שפכרה.

למחמי שמשא סב בידך אכן דבי ונברא¹ דדיקלא דיכרא וקום לקביל
 שמשא ואמ' אכן דמתקריא אמרופינון וסילו² דאורדינא³ ואמ' מן
 אסא ועד האהן נתחמי יתיה כנבר דלביש חורין וכל דתשאל יתיה
 יתיבינך ואפילו אשה יתי יתה בתרך⁴ 50 מאן דבעי דיחות⁴ לאתון גורא
 יכתוב על מסא דכספא מין האתון ועד באתיר ויתלי בעטמיה ויחות⁵ 5
 51 ואם חוית מלך או שליט ובעית דייתי בתרך סב סורא⁵ דמיא ורמי
 ביה עקר שואצרא ועקר פרפיני⁶ ועקר ארטכלס ואמ' עליה מן
 באתיר ועד אהסותי ורמי על גומרי דגורא בחספא חוירתי ורמי עליהון
 אמרפין דזית וכל דתגזר עלוהי ייתי לותך ואפילו על אשה⁷ 52 ואי
 בעית לאהדורי יתהון סב מי מבוע ואמ' עליהון מן אהסותי ועד אפתי¹⁰
 וזרוק באנפיהון¹¹ 53 לכל מדעם דבעית למשרי ליה אמ' על מיא מן
 אפוני ועד אנתש ורמי עלוהי ואף כתב ליה בקמיעא ותלי ליה וכן
 לאפראה גברא מן בית אינקיה⁷ 54 למצר גונין סב חספא חוירתי ורמי
 עליהון אמרפין דזיתא ואמר עליהון מן אנתשורמי ועד אתקנו על כיף
 נהרא¹² 55 לאשה [f. 9^b] שתבוא אחריו סב אידס⁸ מן דילך וכתב¹⁵
 שמייה על ביצין חדת כד סליק ואמר לקבליה מן אקתנו ועד איתומי¹¹
 56 לגברא דייתי בתרך סב חספא חדתא וצבע במורא⁹ אוכס¹⁰ ואמר¹¹
 על שמייה מן איתומי ועד פנכיר ואיזיל ולא תצפי לאחורך¹⁷ 57 לאילנין
 דלא מפקין פירא כתוב על חספא חדתא מן פנכיר ועד ברי וקבר
 בעק(רא) דאילנא דאין בהון¹² ואשקי מיא לכל אילני וכן עביר לדיקלא דלא
 מפיק פירי¹¹ 58 לכלבא דנפיל בפירי כתוב על חספא חדתא מן ברי ועד
 ברתיא וקבר בבית שקיא בההיא ארעא ואף אימ' על מיא וקיסמא
 ומלחא ואשקי ית ארעא¹¹ 59 למרוביא¹³ כתוב על מסא דאנכא מן ברתיא
 ועד אזורוס ואף לחוש על אונו ג' זמנין ורוק כד לחשת ואף אימ' על
 כוזא דמיא ע' זמנין ואשקי יתיה מנהון¹¹ 60 למאן דנכית ליה כלב שוטת¹⁵
 כתוב על משרא דחמרא כד קליף מן גויה מן אזורוס ועד אנסתרין
 ואשלת יתיה ואמר על משח שומשי וישוף כל גופיה וילבש מאני
 אחריניה ותלי ליה ההוא משרא¹¹ 61 לאשתא או לבני אשתא כתוב על
 קרמא דמוקרא¹⁴ דכרא¹⁵ או דברחא¹⁶ מן נאסתרין ועד מאדמוג ותלי
 ליה¹¹ 62 למאן דאזיל באורחא וטאעי יאמר על ד' קרנות אוואריה מן
 סאדמוג אקותגותריין¹¹ 63 אי בעית למשאל מדעם מן חברך אמ' על
 משח סוסאן או על משח אקוסא¹⁷ או על משח סוסא¹⁸ מן קאותג ועד
 אליהום¹¹ 64 תו אי בעית דייתי אתתא בתרך סב עידם(!) על דילך וכתוב

1 דוכנא צאמיה ליף זכר.	2 סולי.	3 עיסנ.	4 דיחות 1.
5 כצאר.	6 כצאר.	7 צבאה.	8 (אידס. 1) חמרה.
9 מור.	10 אסוד.	11 ואמור.	12 פירי.
13 דינוג.	14 חוס.	15 גירי.	16 מענשה.
17 קשרה.	18 למרצע.	19 קשרה.	20 קשרה.

על תרעא (!) שמך ושמה וכתוב על תרעך שמה ושמך ואימ' לקבל תרעה
 מן אליהום ועד גסכיא⁶⁵ ואי בעית תדע מצלחת בדרךך אם לא סב
 חסא גילאה דפשיטין אטרפוהי וקום לקבל שמש ואמר מן גסכיא ועד
 אסדום וחזי אם כמישין אטרפוהי ומכפפן לא תיזיל ואם כברייתיה
 5 תיזיל ומצלחת⁶⁶ אם בעית לפנאה גברא מן בית זינא אמ' לקבליה
 זימנא וקדם שמשא זמנא וקדם זינא זימנא מן אסדום ועד יקותני⁶⁷
⁶⁷ לכינפא⁶⁸ סב עפרא מן ביתך ואמור עליה ז' זימנין בשבילי מאתא מן
 יקותני ועד אקתרם ואף סב מן שבילי מאתא ואמ' עליהון כן וזרוק
 בתוך ביתך⁶⁹ אם בעית למקטל אינש סב טינא מן תרי כיפי⁷⁰
 10 נהרא ועביד צלמא וכתוב עליה שמה וסב ז' סליון מן דיקלא צווא
 ועביד קשתא דחסקניאתא במיני דסוסיא ואחית צלמתא בנו צרתא⁷¹
 ומתח צלו⁷² בקשתא ושדי בה ואמור על כל סלוא מן אקתרם ועד פרסוסי
 יתחבל פ'ב' וי'ד' (!) מ'ך⁷³ לשדודי⁷⁴ גנעא סב ד' אינשי ורמי
 בחספא חרתא ופוק [f. 10^a] לבר מימתא ואמר עלוהי מן פרסוסי
 15 ועד אבנסנס וקבור באתר דלא דריך סוסיא ובתר כן סב עפרא מן
 עלה דההיא מספא⁷⁵ ובזוק באפיה או על אסקופתא דביתיה⁷⁶ לשדודי
 חלמא על חברך כתוב על מסא דכספא מן אבנסנס ועד קיריואס
 ואחית בפום תרנגלא ושחוט יתיה כד מחת בפיו ואהדר פיו ואחית ביני
 ירכתיה וקבר בעקבא דשורא ואחית עקבך על דוכתיה ואמר כן בשם
 20 ייזיל שליחא קלילא ויצער ית פ'ב' בחלמיה עד דיעביד ריעותי⁷⁷ אם
 אתי נחש בדרך אמור לקביליה מן קיריואס ועד אילוהש ויביש⁷⁸ ואם
 למיכלא אילפא בימא אמ' על חספא או על גלאלא מן איליהש ועד
 אסנורכי ושדי לקביליה בימא⁷⁹ ואם בעית למשריה אמ' על עפרא או
 על קלא מן אסנורפי ועד נפסגנס ושדי במים וכד פשר פשרא למיזל⁸⁰
 25 אם בעית למיצר תניר או כיור או קידרא דלא נטמיין אמ' על עפרא מן
 נפסגנס ועד ספססיא לקבילהון ושדי באפיהון⁸¹ אם בעית למעשריהון
 רוק רוקך קדמיהון ואמר מן ספססיא ועד סנמס ובשלין⁸² אם בעית
 למעבד⁸³ בימא כביבשתא אמ' על ד' קרנאי דסודרא בכר כסא חר קרנתי
 נקוט בידך וחד קרנתי ייזיל קדמך ואמ' מן גסמס ועד אפסומת⁸⁴ אם
 30 בעית דתילוט אינש אימא בצלותך במכניע זדים אסקוהחי יגופט לפ'ב'
 בשם אפסומת ועד קהוהיהוט⁸⁵ ואם בעית למללא עם מיתא אמר על
 אזנו דשמאל מן קהוהיהוט עד אהישוני ועד גנזריקי ורמי בחורתיהון⁸⁶
 35 אם בעית למיקטל אריה או דוב או אפעה או כל חיתא
 דמתבלא אמ' על עפרא רגלך דימינא מן גנזריקי ועד ננהיה וזרוק
 לאפיהון⁸⁷ אם בעית למצאד⁸⁸ יתהון אמ' על עפרא דמתחות רגלך

¹ מנעלעבון. ² קון קצב חסר בשער ערס. ³ האפתי. ⁴ מגדל. ⁵ עלוי. ⁶ לשדודי. ⁷ lacuna. ⁸ חספא. ⁹ למעבר. ¹⁰ תשרהם.

דשׂמאל מן נְנִיחָהּ וְעַד הַיִּסְנָאִי וּשְׂדֵי לֹא־פִיְהוּן. ⁸¹אם בעית למפתח
 דשא סב עקר קניא דזירדא ואחית תחות לישנך ואמר לקביל דשא
 מן הַיִּסְנָאִי וְעַד בִּרְקָם. ⁸²אם בעית למיקטל תורא או בעירא אמור
 על אונו בִּרְקָם וְעַד תְּמִימָם. ⁸³אם בעית דתישחון¹ בליבא אימ' על
 5 אומיצא מן תְּמִימָם וְעַד בִּדְרָקָם וּשְׂדֵי לִיה ויכול. ⁸⁴אם בעית לאשמואי²
 אינשא אימ' על ביצה מין בִּדְרָקָם וְעַד אֵהִיתִי וסב ליה בידה. ⁸⁵אי
 בעית לאחרובי ביתא דחברך אמ' על חספא חדתא מן אֵהִיתִי וְעַד
 שְׂאִילָם וּשְׂדֵי בְּבִיתָהּ. ⁸⁶אם בעית לאגלאה חברך אמר על משח ידי
 מן שְׂאִילָם וְעַד אֶסְפֶּרָל וּשְׂמִד בְּסִיפָא כְּאִבְיָהּ. ⁸⁷אם בעית לאסנואי
 10 חברך אמר על דם גרע מן אֶסְפֶּרָל וְעַד עֲזֻמְרָם וּשְׂדֵי עַל אֶסְקוּפְתִּיהּ.
⁸⁸אם בעית תפיל אשה אמ' על כוזא דמיא מן עֲזֻמְרָם וְעַד [f. 10^b]
 יִצְיָאוֹם וּשְׂדֵי עַל אֶסְקוּפְתִּיהּ. ⁸⁹אם בעית לאמרועי אנשא אמ' על
 משח זיתא מין יִצְיָאוֹם וְעַד נָאֶסְמַג וּשְׂוֹף. ⁹⁰אם דתרע בקצירא או
 מאיית או חאי אמ' לקבליה מן נָאֶסְמַג וְעַד לָהֶרְסֵן אם מהדר אפי
 15 לותך חאי ואם לגודא³ מאיית. ⁹¹אם בעית דתנקוט אריה באודניה
 אמ' מין לָהֶרְסֵן וְעַד דִּוְדִּיָּה וְקִטְרָא בְּכִרְכְּשֵׁתָא⁴ דהמיאנך ו' קיטרין ואמר
 על כל קטרא וקטרא ונקוט יתיה. ⁹²אם בעית דיזיל שבחך בעלמא
 כתב קמיעא מן דודיָּה וְעַד אֶצְמִי גֻּנְגִיָּא וְקִבּוּר יִתְיָה בְּבִאָךְ⁵. ⁹³אם
 בעית דתקפוץ ארעא קדמך אמ' על קניא דזרדתא ויחידאה מן אֶפְטִינֹו
 20 גִּיָּא וְעַד יִלְוִיָּהּ. ⁹⁴אם בעית לתחתוניות דיתסי ותוב לא ימרע סב
 קשיתא... דהאנא שיראה וקלי בגורא ואמ' עליה מן יִלְוִיָּהּ וְעַד אֶפִּינֹו
 וגבול במשח זית ויסב עליה קמיעא דטב. ⁹⁵לכל רוחא כתוב על
 מנצב מין אֶפִּינֹו וְעַד כְּרִיאָךְ ויחלי. ⁹⁶לארסא דק כמונא דפלגני כתב
 על בעא ורמי בחמרא ואמר עליה מן כְּרִיאָךְ וְעַד הִיפְרוֹ וישתי.
 25 לַגְּלָלָא כד אתיא מן שמיא סב חומרתא דפרולא וואברא⁶ ותלי
 במדעס. דא.ך על דוכתא דבעית ואימא עליה מין הִיפְרוֹ וְעַד גְּרומי.
⁹⁸אם בעית למיעל קדם מלכא או רברבני אמ' על משך ארי כד צביע
 במוכא אוכמא וחמר נקי מן גְּרומי וְעַד שְׁהֲרומי ונקוט עלך. ⁹⁹לירקאנא
 דנפיל בארעא סב גידא וטמוש במיא דליפתא בלילי דארבעה נגהי
 30 חמשה ולמחר אולח אינין מיא על ההיא ארעא ואמ' מן שְׁהֲרומי וְעַד
 קֶהֱתִי. ¹⁰⁰לנשקא⁷ דנפיל בפירי סב תולעתא מן טינא ורמי בגופתא⁸
 ואמ' עליה מן קֶהֱתִי וְעַד סֶתְנָמִי וסכר פומא דכופרא⁹ וקבור בהחיא
 ארעא. ¹⁰¹למישרא גברא מן בית זינא אמ' על כוספא דקופי¹⁰ ועל
 תמה דתוחלי¹¹ מן סֶתְנָמִי וְעַד אִי ויכול. ¹⁰²לארעא דלא מפקא פיר¹²

¹ תארין. ² צנץ. ³ חאיט. ⁴ ואעקד גטרף. ⁵ בביתך? ⁶ רצאץ. ⁷ רוד. ⁸ מכחלה. ⁹ דנופתא. ¹⁰ כוסב אל בנה אל
 אסוד. ¹¹ תמר אלדוכאל. ¹² פירי.

סב ח' כוזין מן ח' ביתין ומלי יתהון מיא מן ח' נהרין ורמי יבהון מלחא
 מן ח' ביתין ואמ' עליהון מן איי ועד אסהאל ח' זימנין ואולח על כל
 קרנא תרין כוזי ותבר אינון ב' כוזין על ח' שבילין. ¹⁰³ לקצירא דחליש
 ולא ידעת ממאי חליש סליק שיברא במיא ואמר על הינון מיא מן
 אסהאל ועד לוקי וישתי כד צהי. ¹⁰⁴ למעבד קרבא סב עפר מתחות
 5 רגלך דשמאל ואמ' עליה מן לוקי ועד קבציאל¹ וזרוק לאפיהון והוון
 פרישין ואחדין מאני קרבא ועבדין קרבא. ¹⁰⁵ אם בעית דתהוי אימתך
 על כל בני אדם כתוב על טסא דאיברא מן קבציאל ועד גתהותיאל
 וקבר בבי כנישתא לרוח מערבא. ¹⁰⁶ אם בעית דאתנהר לך נהורא
 10 בשעת חשוכא כתוב על קרטאסא מן גתהותיאל ועד זורקוניאל
 ונקוט עלך אימת דבעית. ¹⁰⁷ אם בעית למיצד עיני² כתוב על מגלתא
 ואחית במאני דהוצי תחות כוכבי מן זורקוניאל ועד בתקנשיאל ולא
 תשתעי כד בתבת. ¹⁰⁸ אם בעית דתשדר חרבא והיא תעביד לך
 קרבא אמ' על סכינא חדתא דכולא פרזלא מן בתקשניאל ועד תשהוואיאל
 15 ושדי לאפיהון. ¹⁰⁹ אם בעית דיקטלון אנון הדרי אמ' על סכינא דכולא
 פרזלא מן תשהוואיאל ועד כללים⁴ תניאל וקבר יתיה עם עקבא בארעא
 ואחית [f. II^a] עקבך על בארעא ואינון קטלין הדאדי עד דנסבת יתה
 תרין ארעא. ¹¹⁰ ואם בעית דניחין סב מין עפרא מין תחות רגלך דימין
 ואיפוך מה דאמות⁵ ושדי לאפיהון ואינון ניחין. ¹¹¹ ואם תפש יתך
 20 אויב ובעי דליקטלך כוף אצבעתך דידך ועירתא דשמאלך ואמ'
 כללים תניאל ועד כתריהאל והוא רהיט מין קדמך כגבר דרהיט מן קדם
 קטליה. ¹¹² למיחר עינין אמ' על משך אריה מן כתריה ועד הרנסומאיאל
 ונקט עלך ולית דאחוי לך. ¹¹³ אם נפלת יטרא ובעית⁶ למיסק מיניה
 אמ' מין הרנסומאיאל ועד סמקתיאל ואת סליק בשלם. ¹¹⁴ אם נפלת
 25 בבור עמוק כד לא ידעת אמור במפלך מין סמקתיאל ועד המגנאיאל
 ולא יחטי בך מדעם. ¹¹⁵ אם טבעת בנהר עמוק אמר מן סמקתיאל
 ועד המגנאיאל ועד משקופיאל וסליקת לשלם. ¹¹⁶ ואם נפל עלך
 חיסיא או מפלה ואת תחותיה אמ' מין משקוניאל ככלהוגאיאל ועד
 קניאסאיאל ואת פליט בשלם. ¹¹⁷ ואם תפסין יתך מלכותא כוף אצבעתא
 30 ועירתא דשמאלך ואמ' מן קניאסאיאל ועד ככלהוגאיאל איאל קדם
 מלכא או קדם דיינא והוא קטיל ית גברי דתפסו לך. ¹¹⁸ אם נפל
 עלך גיסא אהדר אפך למערב ואמ' מן בכלהוגאיאל ועד קדשיגאיאל
 קדם מלכא או קדם דיינא ואינון הוויין כאבנין דלא גדין. ¹¹⁹ ואם בעית
 למשריה להון אהדר אפך למגדנחא (!) ואיפוך מה דאמרת. ¹²⁰ ואם אויל
 35 את בבקעין או בטורין ומיא לית למשתי זקוף עינך לשמיא ואמור מין

4 כללים

3 כתבת 1.

2 תאכד באלעין.

1 קבציאל.

5 דאמרת 1. 6 צ"ע.

קדשגאנאל ועד פיוקהיאאל ומתפתחא לך עינא דמיא. [f. II^b]¹²² אין כנפת זקוף עינג לשמיא ופרוש ידך לשמים ואמ' מין פוקהיאאל ועד קרסנהיאאל וסר קאים קדמך ויהיב לך לחם ובשר. ¹²² ואם בעית למקריא סריאה דאנשא לותך אמ' על סודרך מן קרסנהיאאל ועד הבקשהיאאל ואחית אסרך והוא אתי לותך ומא דבעית אימ' לך. ⁵ ¹²³ ואם בעית למפטר יתיה אמ' לקבליה מא דאמרת באיפוך והוא אזיל. ¹²⁴ ואם בעית כל שר דבשמיא יליף יתך מה דבידיה קרי את אהיופסקתיה ואשבע יתיה בג' שעין ביליליא בשם מארי קדישייא ועד תכלית חרבא שדר לי ויגלה לי וילפינני כל מה דבידיה ויגוס(!). ¹²⁵ אם בעית דתיויל במיא ורגלך לא תטבע סב מסא דאיברא וכתוב עליה הבקשהיאאל ¹⁰ סעסטהיאאל ואחית בהמיינך ואמ' כד אולת. ¹²⁶ אם בעית דתהוי חכים אדכר ג' ירחין בתר הדדי ראשיהון ריש ירח ניסן בחונן הדעת מן שעסטהיאאל ועד עגפנתנסהיאאל יתפתחון לי שערי חכמה ואהגי בהון. ¹²⁷ ואם בעית כל דתשמע תילף אלתר כתוב על ביצה בת יומא מין עגפנתנסהיאאל² קנינסהואל למחוק בחמרא חייא מן צפרא ואשתי ומדעם ¹⁵ לא תטעום עד ג' שעין. ¹²⁸ אם בעית דתשכח מן חברך כל דיליף כתוב על שמיה על אטרפא דרופנים מין קנינסהואל ועד אובריהואל וקבור באסקופתיה. ¹²⁹ אם בעית לשדורי שידא בישא על סנאך סב קמצא³ ידקא ואמ' עליה [f. 12^a] מן אובריהואל ועד קסגנההואל וקבור ביה גרדא⁴ ואפראית⁵. ¹³⁰ לשדורי⁶ מחא סב גרמא מן מיתא ²⁰ ועפרא מן תחותיה בככא וצור בבליתא דקרבאסא⁷ בדוקא⁸ ואמ' עליה מן קסגנההואל ועד מרגהמהואל על שמיה וקבר בבית קברי. ¹³¹ יתאסרון ויתמסרון נגבין ולסמין בש' מרגהמהואל ועד אטמססהואל וכד אמרת אחית אצבעתך ועירתא באונך כד אמרת. ¹³² וכד בעית דתשרי להון אמ' מן יאוייהו ושקול ירך מן אונך. ¹³³ למסתם¹⁰ ביתך ²⁵ מן גנבאי אמ' על כוזא דמיא מן אטסההואל ועד מפגסרההואל ואולח⁹ סחור סחור לאיגרך ואף למחתם מתא. ¹³⁴ למחתם ביתא מן גיאסא סב עפרא מן קניא דשושמאני¹¹ ואהדר סחור לאיגרך ואמ' כד מהדרת מפגסרההואל ועד כל מארי קדישייא. ¹³⁵ למחתם נפשך מן מויקא אמ' בש' תובר תסבר ועד הידרסניא אנא פ'ב'פ אעבר בשלם ולא בהנויק וכן ³⁰ לשמותי יתהון כד משכחת להון. ¹³⁶ ולשאר מילי דלא מפרשן בש' מארי כל קדישייא ועד תכלית חרבא. ועל כל קמיעא דכתבת מן חרבא כתוב ברישא כש'¹² מארי כל קדישייא "דעבדא בחרבא דאיתעביר ויקרב לאשמשא ביה ובכל אילין עובדיא ויתמסרון ליה לאשתמשא בהון

5 וסירה.

4 קשעה.

3 גרדא.

2 עד: add.

1 שדארך.

9 דש.

8 ריק: ברוקא 1.

7 האיר.

6 לשדורי 1.

12 בש' 1.

11 נמל.

10 למחתם 1.

כמה דאתמסרו למשה בן עמרם שלם מאלהא עליה..ובעובדיה לא יעביד
 ל' ויקרב לאשתמשא ביה מלאכי רוגזא וחמתא וחרונה ועברה אינון
 שלטין ביה ומשנקין ית גופיה והכל הכל בגופיה מקרן ליה.. ואילין
 שמדת סריא די ברישיהון שם סרא דממנא על מלאכי רוגזא..
 5 מזופיאסאיאל שמו ושם סרא דממנא על מלאכי חמתא הוא צקצורומתיאל
 שמו " ושם סרא דממנא על מלאכי חרונא קסועפנהיאל שמו ושם
 סרא דיממנא על עברה נעמוסניקתתיאל שמו " ולמלאכייא דתחות רשותהון
 לית להון מניינא וכולהון שלטין ביה וגופיה נוולי ישתון.. (י) ישמרך
 מכל רע אמנ..

10 שלים חרבא בעזרת אל נערין בסוד קדושים רבה.. תם
 תם

APPENDIX A.

בשם יי חרבא דמשה [f. 61^a]

I. דקמאא • יקראך • אח מלכיאל חוה אז את אנון בריך [פתיון]
 חתיכות פחין מאהילו אהל ראבות • דאסתון • פאה לב אטור • פאתו
 איר • אמפראל סרופא גרא גוט כלבי ברבות • גחיל להון • אסכות
 תיגרא דנאהל מישהל • ואיש אלתבי • טבאי סבר גאות • תגרא
 15 באהל • בזאל כלמיא • אסימוך • פסבורי • הותתי ווך • אורי כורחילי
 הפרנס בפאיי באמיר איסטרין ממסאי דאנה אאל כסות פתואל • לברות
 כותרך • ולבדיאל באברות • באות ברי בית אספות תגריאל • הריאל
 מאיהל • ג'ג דר מכות זרניאל אחון לגיחוך בסריד ונוראה • זמדנא •
 אביא גאמי הוי דיי אורין יצחבי מאי פחסיה מלכיה • קיקאנא
 20 [איטרמילין] באתיך כנאן דידה סיתור אינון ואנכלה ואיכא גאל הא
 זבחאי אדר אתון אבדיה טוב לאיסנוגי את יגיריהון אסבי טוב כינתו
 ואידור אינא להילאך אסיאך אוללך אמיאך איללך נתת בי • את אם •
 אסיאך ארת ארד תגדא טרא טורפתות הנא חלון כסא² אסירת
 תיחמי זחר לאמות גלל מאות יא לא קא גת תאות איסאדקופא יאון
 25 דאנה באהל תאיהל אספא בר רבת אבחת ונגנת • תאית גאות
 אטוה •² פאפדא אות מרבי ארי ארינא כל לל איפוא אמרי מכסא
 אסבך טאס אל סטרפאל תרגיאל לגיניאל קמפאל יאבחות סגרחי
 נחנו [f. 61^b] טהראיך אומה דאיבותיו ביה אסבו כאנו אין נטת או
 בי פחדי נהל מאמטו בי אסבית אממתה לאני לא ליאל אחברא

¹ Cod. Oxford. 1531, 6. ² So in Ms.

ארמית אימחת תתריחל לחינה ברינה אטיאל נ"ד • אסטאים טנאל
 אסאך באלכי באתמי אני איב באסא סתתה אברבא אניאס באבך
 תרגיהון יהנה סרידיאס יוא אית סאסילו תקנה סאר אם סוף ברסיהא
 אבנבא קאתה פנפאית תקנה טאס טיחן ניתחת לאב אח אהריאאל
 סרות טאבי אפיריב אביה אדללה יחילה ארסתון מאנות מאר טארות 5
 אתיאו אלים אין אסטור מחרין חמושיה טועת ברבת בית יהוא מן
 שלמה אמ' איש יעיר באכלי אניק אחד ריגאל גחה איס באן אבות
 בליתואל לחומי אסבאית תחק אן תחיסיאף פתתא אבא בא באל ריסאל
 אסריא מאפסי אפי בה אסטורני נחסא באריה אננאין כלמיאת לאבות
 אנתחר אפטיאל לאטחר דאתא נכא אסבנחר אסטחר דאף ניגחל אבאר 10
 אוריה אליאל אנטיניר דארני דאסתחל מיה אמחל מלכות תיאריה
 אסברית תגדגות אסביתל נמיר אננתון נאתחור יאך אכתאך נב' •
 שלום כסא טוב איונא ביה איכחל אטרא מאפסר ואנראן חל ליות
 תרסבאין נקרסאל איספתאות בתתאות נרתא ואיפס אננין איסתוב
 נרדאי סיחאל אסברין אי אהל אמתה יאות טחנדיאל אבריר הרינן 15
 [f. 62^a] יאם תחרא יאפון אירבא מלות תחרך ברוחל אזהאל להנכני
 אחות ומלאכא על בעירא די שמה איתתא לאינמא ומהא דשליט על
 חיותא דמדברא מתניאל • ומה דשליט על עופא ברא ומה דשליט על
 ריחשא תרגיאוב • ומה דשליט על תהומא סדרקא ומה דשליט על
 טורים ראמפאל • ומה דשליט על אילנא מאכתיאל " ומה דשליט על 20
 בסמנסיא² אריאס מה דשליט על ברוניא על גינת עבד ספיאל " ומה
 דשליט על נהריא תרסיאל " מה דשליט על רוחתא מבריא ועל אנשא
 קרה רבא הרה הבמת תלניא יקרא רבה משה שעה יצלי ויבעי רחמי
 על אנש בין טב לבין ביש ואמ' לה כל שעה יהיב לאנש למצלתי
 אלא שעין ג' שעתא קמיתא דיומא צלי ואדכר מאה שמהתא קדישא 25
 ותקיפא וסכומיהן תלת מאה וארבעה אמן שלום • ³קן קן קנין
 בא איכסנדרוס תמא פטא דרימיקל אבא נימא אפסטאקיון וגורסון
 אמרסיו וגברי איולי כסובייא טא מיגלא איש איסורא איגמטא • טו
 תו טא פרקא אירי מנא קין קן תנו לי רפואה • איזו היא אור גדולה
 כל אשר אסרה בו טלני פחות ומבין אבילי מעקרת רוא פפר אילו 30
 שאמ' מקדימין אכלו מעקרת אכלו מותך האריות והרוח • השבעתי
 עליכם אם זכר ואם נקבה התאומות השבעתי אתכם הרוחות הקשות
 בשם יי' [f. 62^b] גבור החיל חי חי [מיכאל] בשם יי' [גבריאל]
 איאל רפאל עליו מן האריות מן האברות ומן התאומות השבעתי
 אתכם הרוחות הקשות בשם יי' גבור החיל יה יהוה יהוה פל' בר 35
 פל' קינין "

1. הציליגי 4

so in Ms. 3

4 בסמניא 1

? נה 1

II. אמת הוא זה חרבו של משה שהיה עושה בו ניסים וגבורות
 ויכלה כל¹ כשפים והיא נגלית למשה בסנה ונמסר לו השם הגדול
 והמפואר ושמות² אותו באמת והוא שומר אותך . לאיתתא לא תגש
 ולא תיכוה והוא מצילך מכל צרה בעולם הזה . ¹ ואם רצית לבדוק קח
 5 עץ עבות ואמור החרב עליו ה' פעמי' במעלה השמש ויבש . ² ואם
 תרצה לאתו דגים קח חול מן הים ועיקר תמרה ביד שמאל ואמור
 החרב עליהן והן באין במקום שתשליך החול . ³ ואם רציתה להלך בים
 קח עץ מפרזלא וקוב אותו וחרו בו חוט שני . וקשור אותו בעקבך
 וכת' ואמ' החרב עליו ולך והכנס וצא בשלום . ⁴ ואם רצית להריץ
 10 יפה כת' החרב בכרטיס אי' אדא טיקון . ותן יין בחרש החדש
 וישתו וירחצו פניהם ונוצחין . ⁵ אם רצית לשבור אותו כת' חרב על
 סם קפרינון וסמון בקמטון ומשתברין ⁶ להבאל(?) כת' מדם ירך על שערך
 שמך³ וכת' במגילת צבי בדם אצבעך בשמך ואמור החרב והיא באה .
 17 ואם רצית לברך בקהל קח זרע כרישין ביד שמאל [f. 63^a] ואמור
 15 החרב ונוזק⁴ בתוכם ורד עד שיבא השמש . ויטול אותך כרצונך וצום
 ימים ג' . ועשן לבנה ופרח לבן ואמור החרב בבקר ובערב מיד יבא
 וידבר עמך ויעשה כרצונך⁸ ואם לשאילת חלום קח שמן אפיבלסמון
 וכת' על קרטיס⁵ . אירטיקון והזכר החרב לפני הנר והכה את הנר
 בשבט של זית וירבץ . ⁹ ואם רצונך לבא אצל אדם גדול קח שמן
 20 וורד ואמור חרב על השמשותן⁶ על פניך וידרך וישמע לך : ¹⁰ ואם
 רצית ליתן ריב בקהל קח חרדל מלא כפך . השמאלית . ואמור החרב
 וזרוק ויהרגו זה לזה . ¹¹ ואם רציתה להפריש איש מאשה קח בשר
 של חמר בניזך⁷ ואמור החרב על שניהן וראה⁸ לא תקרוב בידך .
 12 ואם להפיל שנאך קח סם של עפרת וקח משערו ומבגדו וכת' החרב
 25 ותן בבית החריבה וירביץ . ¹³ ואם רצית להלך בשוק ולא יכירך
 אדם . קח ארטימיסין ובשמים ופיח ועשן עצמך וקח לב שועל ואמור
 החרב וצא . ¹⁴ ואם היית בים וקם סער עליך עמוד נכח הגלים ואמור
 חרב והם נוטשים . וכת' בטס או בחרס או בעץ ותלי יתיה לפני
 הספינה ולא תטבע . ¹⁵ ואם רצית לשבר שנאך כת' החרב על חרס
 30 שלא נכנס לאור זטוח החרס והשלך בביתו . ¹⁶ ואם רצית לעשות
 כל דבר כך בימינך ארטימוס(!) ואמור חרב נוכח השמש ויעשה כל דבר
 ויטהר עצמך ימים [f. 63^b] שבעה ותצלח בכל דבר ולחבירים עשה
 מצוות ושמור עצמך מכל שבועה והצנע לנפשך ובכן תצלח בכל אשר
 תעשה " חזק " שעקץ קמטון " אוחרן . איפת נופיר נקיפוס ג' .
 35 סגבוני כתם כי בתי תימן אביץ . כת' על כף ירך שמאל והבא נר

¹ לכל . ² ושמרת . ³ שמה . ⁴ וזרוק . ⁵ קרטיס .
⁶ השמן ותן . ⁷ בידך . ⁸ ורעה .

חדש וכסה אותו בו מעט שמן זית ומעט נפט ולבוש בנדים נקיים ותישן בבית טהור ומיד בא מלאך ומעמיד לך ומגלה לך כל מה שאתה מבקש.

III. שאל ר' עקיב' את ר' אליעזר הגדול במה משביעין את שר

- הפנים לירד לארץ לגלות לאדם רוי מעלה ומטה ומחקרי יסודי מעלה 5 ומחקרי יסודי מטה ותעלומות חכמה וערמה תושיה • אמ' לי בני פעם אחת הורדתי ובקש לשחת העולם כולו כי שר אדיר הוא מכל פמליא של מעלה ותמיד עומד ומשרת לפני מלכו של עולם בנקיות פרישות טהרה ואימה ויראה בכבוד קוניו (!) לפי ששכינה עמו בכל מקום • א"ל ר' הריני מזיק' בו על אחת שבועה בהודי שהודתני • בשעה שאני 10 מזיק עצמי להשתמש בו יושב אני בתענית יום אחד שהוא מורידו וקודם לאותו היום יקדש את עצמו ז' ימים מן קרי ויהא צובע¹ באמת המים ולא יהא מסית סיחה ולתכלית ימי טהרתו ביום תענית ירד וישב במים עד צוארו ויאמר קודם שישבע משביע אני עליכם שרי אימה ויראה ורעד • שאתם ממונים לפגוע במי שאינו נקרה וטהור ונוגע 15 להשתמש במשרתי עליון בשם הנכבד והנורא הזה שנקרא קתת יה היה סגנ קק [f. 64^a] רותת הו יה סניקק רותת הו יה פפננה יה זה יה אנקס יהוה אדיר על הכל ומושל בכל והכל בידו שלא תזיקני ולא תרעישוני ולא תפחידוני באמת • גבורות גולה הרוי " ואחר יפתח וישבע כי נתחזק כי חתם עצמו בשם של מ"ב אותיות שמי שישמעו 20 יתבהלו ויפחדו וירעשו כל צבא מרום ויחזור וישביע אותם אד"ד גהו הו ז' פצץ יה שר שהוא פוגע ולוהט בכל מלאכי חבלה בשם הזה בלשון הזה לך אני קורא אווהיא שר הפנים נער ומשרת לפני מלכו של עולם שהוא שר רוב על צבא מרום משביע אני עליך וגזור אני עליך שתוסיף לי להיוקק [רצוני] לרצוני ותקבל שבועת גזירתי ושאיילתי 25 עשה ובקשתי תמלא ולא תבהליני ולא תרעידני ולא תחלחלני ולא תזיע קומתי ולא ימער קרסולי ולא תעוות דיבור שפתי ואתחזק ואתאמץ והשבועה יתגבר והשם יסדר בגרוני ולא תאחזיני עות ולא תנידני רגל משרתיך לבהלני וליראני לרפות ידי ולא אשמוף באש ולהבה בסופה וסערה המהלכת עמך נפלא ונשגב שכך פירושו יו הו גג הו היה 30 עתרנ הוו יה ממס יגג הו הו שצמס הו הו היה מקצפו תרעש הארץ ולא יכיל הכל זעמו ברוך מדבורך² " שוב אני קורא לך ב"ד שמותיך שאתה נגלה להם לנביאים וחזוים להמתיק דברי נביאות [f. 64^b] בפייהם ולהנעים אמרי נועם • וכך פירושם וכינויים רוח פיסקוניות • וכינוי קסם נגז' הו היה • מפורש אטימון • כינוי צצמס 35 ניהו הו היה • מפורש פיסקון (!) מפורש הוגרון כינוי מצהום היו נה

¹ צובע כמ' ויכס ומת' ויצבע. ² ומבורך. 1.

הוֹהּ • מְפֹרֶשׁ סִנְיָרֹן כִּינּוּי תַצְנִיגְ גִּהוֹסֶס יוֹהִי • מְפֹרֶשׁ מִשִּׁי • כִּינּוּי
 צִקְנָתָה יֵה וְהִיָּה • מְפֹרֶשׁ מוֹקוֹן • כִּינּוּי כְתַמְנַת פִּנְנִי הִיָּה •
 מְפֹרֶשׁ אֶסְטֶס • כִּינּוּי אֶסְטֶמְנִי הוֹהּ הוֹה • מְפֹרֶשׁ סֶקֶטֶס • כִּינּוּי
 קִדְרָדוֹ סֶס יֵד הוֹה • מְפֹרֶשׁ • יֵהוּ אִיֶּאֱל • כִּינּוּי פִדְרֵי הוֹדִים סִיָּהוּ •
 5 מְפֹרֶשׁ יוֹפִיֶאֱל • כִּינּוּי קִמְהוּ וֶזֶן הִיָּה וִי יֵה וְהִיָּה • מְפֹרֶשׁ סִסְנִיֶּאֱל
 יֵה • כִּינּוּי סֶקֶמְנָה יֵה יֵה יֵה • מְפֹרֶשׁ קִנְיֶאֱל יֵה • כִּינּוּי צִצְמַכַּת •
 שִׁיָּהוּ יֵה וְהִיָּה • מְפֹרֶשׁ זִבְדִּיֶאֱל • כִּינּוּי אֲנַצְצִיָּתִת יוֹהּ יֵהוֹה • הִרִנִי
 מִשְׁבִּיעַ בֶּאֱרֵבָה עֶשְׂרֵה שְׁכַל רוּיִם וְסִתְרִים וְאוֹתוֹת חֲתוּמוֹת בֶּהָן
 וְנַעֲשִׂים (!) • וְיִסּוּדֵי שָׁמַיִם וְאֶרֶץ בָּהֶם • וְאַרְבַּעַה מֵהָן חֲקוּקִין עַל רֹאשִׁי
 10 הַחַיּוֹת וְאִילּוֹ הֵן הֶזְנַגְ מִתִּי וְהוּ צִץ גִּנִּי סִיָּה אֲדוֹן הַגְּבוּרוֹת וְהוּ בִדְ הֶזְנַג
 קִסִּיסָה • בַּעַל נְפִלְאוֹת • תַצְמַצְ שֵׁשׁ גִּהִי הִה • בַּעַל פְּרִישוֹת • קִתְנַת
 צִנִּיָּה וְכִר גִּדְרִיָּה • בַּעַל הָעוֹל • וְאַרְבַּעַה מֵהָן חֲקוּקִין • עַל אַרְבַּע
 רוּחוֹת כֶּסֶף • וְאִילּוֹ הֵן גִּהִי פִרְד גִּהִי וִי הוֹה קִדוּשׁ קִדוּשׁ קִדוּשׁ •
 פִּפְגִּי גִנִּי עֶקְמָה יֵה אֲדִיר אֲדִירִי אֲדִירוֹן סִסְבֵּר טִיל אוֹזִיָּה אֵל אֱלֹהִי
 15 הָאֱלֹהִים אֵת כֵּן עֵתְקֵר [f. 65^a] פִּנְגִּיָּה מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים • וְד' חֲקוּקִין
 עַל ד' כְּתָרֵי הָאוֹפָנִים הָעוֹמְדִים נֶגֶד הַחַיּוֹת כְּאִמּוֹר בִּלְכַתֶּם יִלְכוּ וּבַעֲמַדֶּם
 יַעֲמִדוּ • וְאִילּוֹ הֵן • בְּלִיט גִּיָּה וְיִי[יָּה] שְׁלִיט עַל כָּל • אֶסְנֶגְנֹ צֵב סֶס
 רוֹר יֵה אֲדִיר עַל כָּל • וְגִנְהוּ סֶס הִי צִץ הוֹה מוֹשֵׁל בְּכָל דִּרְהִי
 בִירִנְגָּהוּ (!) שֶׁהִכֵּל בִּידוֹ • וְשִׁנִּים מֵהָן חֲקוּקִין עַל כְּתָרוֹ שֶׁל מֶלֶךְ עֲלִיוֹן רֶם
 20 וְנִישָׁא וְאִילּוֹ הֵן וְזֹתִת צִץ פִּפְ צִץ קִדְרֵר חִי תִסִּיָּה שְׁלַפְנוֹ תִכְרַע כָּל
 בֶּרֶךְ וְכָל פֶּה יוֹדֵה לַפְּנִי אֶזְקָה וְהִ גִּרְזוֹ שׁוּי שׁוּיָה • מִבְּלַעֲדִיו אֵין
 אֱלֹהִים וּמוֹשִׁיעַ • בָּהֶם אֲנִי מִשְׁבִּיעַךְ וְגוֹזֵר וּמִקִּיִּים אֲנִי עֲלִיךְ שֶׁתִּמְהַר
 וְתִרְדֵּי אֲצִלִּי אֲנִי פֶל' בֵּן פֶּל' • אֵתָהּ וְלֹא שְׁלוֹתְךָ וּבִירִדְתְּךָ לֹא תִסְרַף
 דַּעֲתִי וְתִגְלָה לִי כָל מַחְקֵרִי רוּי מַעֲלָה וּמַטָּה וְסִתְרִי צִפּוֹנִי מַעֲלָה וּמַטָּה
 25 וְרוּי בִינָה וְעִרְמַת תּוֹשִׁיָּה כְּאִדָּם שֶׁהוּא מִסְפֵּר לַחֲבִירוֹ כִּי בִשְׁמוֹת הַגְּדוֹלִים
 וְאֲדִירִים וְנִפְלְאוֹים וּבַחֲנוּגִים וְסִדּוּרִין הַשְּׁבַעֲתִיךְ שֶׁבָּהֶן נִכּוֹן כֶּסֶף הַכְּבוֹד
 וּמוֹשֵׁב עֲלִיוֹן כָּלִי חֲמִדָּה שֶׁנַּעֲשֶׂה בַּהֲפִלָּא וּפִלָּא מֵאֵד עַד שְׁלֹא נִוצְרָתָהּ
 וְלֹא נִצְרָף כָּל צִבָּא מִרוֹם עַד שְׁלֹא עָשָׂה [שָׁמַיִם] אֶרֶץ וְחוֹצוֹת • וְדִרִי
 אֶרֶץ וּבְרִיּוֹת שְׁבָה • שׁוּב אֲנִי קוֹרֵאךְ בִּה' שְׁמוֹת בְּרוּרִים שֶׁבִשְׁמוֹתֶיךָ שְׁאִין
 לְךָ לַמַּעֲלָה מֵהָן חוּץ מֵאַחֵד • וְזֶה פִירוּשׁוֹ סִנְיָה צִנִּיָּה רִתִּיָּה אֵל יֵה עֵת
 30 צִנִּיָּסֶס חוּ הוּ הִיָּה אֵל יֵה בִּהוֹרִדְגָּהוּ עֶשְׂמֶשׁ שֶׁהִיָּה אֱלֹהִי פִטְנוֹק צִהוּ
 סִסְעֵן יֵה וְאַהֲהָ אֵל יֵה אֲזַהֲנֶךָ פִּסְפִּסְדִּי הוּהּ יֵהִיָּה יֵה אֵל יֵה • מִשְׁבִּיעַ
 אֲנִי עֲלִיךְ בִּה' שְׁמוֹת כִּנְגֵד ה' שְׁמוֹתֶיךָ שְׁאוֹתוֹת שְׁלֵהָן כְּתוּבוֹת בְּאֵשׁ
 בּוֹלַעוֹת • בְּאֵשׁ וְעוֹפּוֹפּוֹת לַמַּעֲלָה מִכֶּסֶף כְּבוֹד וְאַחַת עוֹלָה וְאַחַת יוֹרֵדָה
 כְּדִי שְׁלֹא יִצִּיצוּ בָּהֶן שְׂרֵי הַפְּנִים • וְכַךְ פִּירוּשׁוֹ וְנִיקּוּבֹן וְהִידּוֹרֹן אֲתִלְמַת
 35 גִּנִּיָּסֶס הוֹה יֵה יֵה קִרִּימוֹס קִרִּיר הוֹה יֵה יֵה יֵהב אֱהִי סִנְיָהוּ יֵה

- תתמגגיה יהב הורגה יה יה הו זה יה יהב אקניעף צר זד שקתתה
 זב היה יהב . בהם השבעתיך שאתה יודע ומכיר שבח וגודל שמות
 אילו שלא יוכל פה לשבח ולא יוכלו אזנים להקשיב שבח גדול של
 אחד מהם עליהן נצמיותה והוזהרתה מפי עליון שאם תשמע שבועה
 בשמות האילו עשה כבוד לשמך ומהר ורד ועשה רצון משמיעך ואם
 5 תעכב הרי דוחפך בריגיון אש רודפת ומעמיד אני אחר תחת רשותך
 עשה לשמו ומהר ורד אלי אני פל' בן פל' . לא בזעף ולא בביהול
 ולא בברוני(!) אש ולא באבנים של ברד וכתלי של זעף ואוצרות של
 שלג . ולא בכניפות סערה ולא בנבולות של סופה ההולכים עמך
 ובקשתי תעשה ושאלתי וקיים רצוני כי בידך כל " מרשות אנדיו רד
 10 הו היה אלהי ואלהיך אדון הכל ואדוניך ובשמותיו השבעתיך שתזקק
 לי ותמהר ותרד ותעשה רצוני ולא תעכב . שוב אני קוראך בשם גדול
 מכל שמותיך ונחמד וחביב בשם רבך לפי שאות אחת מחוסר משמו
 ובו יצר ויסד הכל וחתם בו כל מעשה ידיו . וכך פירושו עיוני תוקפן
 15 והידורן אשש מקצתת מג מסציו מנזקיו פיפג הוגי הסס פצס יה
 סאמינגסא קתו הוהם ופירושו בלשון מזהרה ביוד הי כאיצד נקרא
 יהוה יו הוה הו יהוה יה היה יהוה יה היה יהוה יה היה יהוה יה היה יה
 יהוה יו חי הוה יה יהוה יהוה . משביע אני עליך בימין קדש ובשמו
 ונחמד שהכל [f. 66a] לכבודו נבראו שהכל מפירוש בזרוע גבורה
 20 ומאימתו יפחדו וירעשו כל בני פמליא הפנימית אשסמין קתמפתג אוסינג
 בי עמסין תמתניין אתתומן ייקן פפגהו פהווי צצס היי אמצס אנסי
 הווי . ופירושו בלשון יהוה הה יהיה ווהי הה יה יהוה הו יה יה
 חי היה ויה הוה יהוה הוי חי יהו יהיה יה יהוה יה ההיה
 ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד " והכל יאדירו ויפארו לשמך כי
 25 בך(!) חיבתך השבעתי וגזרתי וקיימתי עליך שלא תעבור ותעכב את דבריי
 ולא תשנה מכל גזרתי וקיימתי והשבעתי וגזרתי וקיימתי עליך בשלום .
 בשם יהוה חי אי יהוה הב יה וא אה באה האה יוה חי הו או יה הו יה
 יהה . בר' שכ'מ'לו " עלה לשלום ולא אפחד בשעה פמירתך מני .
 בשם אה יהוה יהוה יה היה אדון עליון וקדוש . השם בשם יהוה
 30 יי צבאות אלהי מערכות ישר' בשם חיות הקודש ובשם גלגלי המרכבה
 ובשם נהר דינור יה זיי זיין וכל שמשני . ובשם יה זיין . יי יי ו'
 צבאות ו' אל ו' . שדי ו' אהיה אשר אהיה . אהי אשר אהי אי אהי
 אי אשר יהו אי אה יהי אשר חי יהיא אשר יה יאי יהי איה יה יה אדיר
 חסין שמו יה הוא הב היה הנגלה בחר סיני בהוד מלכותו . בהלין שמהתא
 דחילי ועיווי דחשבי שמשא ורחון סיהרא והפכון ימא ופקעין כיפא ודעכון
 35 גורא משבענא רוחין וריוון ושדיין וסמנין תרחקון ויולון(!) מן פל' בר פל' "

לשנאה • אנא קרינא לך שידא ביש ושדאִי אכיראה ושדא דלא
מרחמנותא לך אנא קרינא שידא ביש יתבא בית קברא ונקטא אכסתא
דבני אינשא היא תיוול תיני קטרה לפ'ב פ ברישיה ובעיניה ובפומיה
ובילשניה ובקרקבניה ובקניה ותשרי ליה מיא פיואי בכרסיה ואם לא
תזלון ותרמון ליה מיא בכרסיה משדרנא עלי בישתא מלאכין פוּיאִל
5 וְזוּאִל פסדיאִל פרויאִל אקרינינך וקבוריִיִּאִי אגון שתא דתזלון בעגלא על
פ'ב ותשרון ליה מיא סיוא (!) בכרסיה וקטילו יתיה לפ'ב דאנא בעינא
א'ס :

לשנאה • כתוב על ביצה בת יומא פי קבר נצראני משבענא
עליכון באהרי³ שמיא וארעא כמא דאתפרשו שמיא מן ארעא בן אפריון
ואפריו בן פ'ב' ופ'ב' אנתיתה ואפריו יתהון חד מן חד כמו
דאתפרשו חיי מן מוית וכמו דאתפרשת ימא מן יבשתא ומיא מן נהרא
וטורא מן גלמתא וליליא מן יממא ונהורא מן חשוכא ושמשא מן סהרא
בן אפריו פ'ב' מן פ'ב' אנתיתה ואפריו יתהון חד מן חד בש'
15 תרתי עשר שעין דיממא ותלת ארל(!) ליליא ושבעא יומי שבתא ותלתין
יומי ירחא ושבע שמיטין וחמשין שנין יובלא כל יומא ויומא בש"מ
דטמסמאל מלאכא סטנא ובשם ויאבאל מלאכא ובשם דרסמאל מלאכא
ובשם זאהבון מלאכא ובשם דאתאף מ'ל ובשם זעהמאל מ'ל ובש'
20 זסניאל מלאכא דממנן עלי כיבא ועל פיניותא וצתכא והדריזפא ואפריש
פ'ב' מן פ'ב' אנתיתה וירחקון דין מן דין ולא יכלון למניחמא דין ית
דין מהר בדיו ומהר בצריע... תם

¹ ש.א. ² וקטורי ל. ³ נאהרי.

2. וקטורי 1.

3 באהרי.

INDEX OF THE MYSTICAL NAMES.*

7, 36	אולי	10, 31	אהוסני ב' אפריהץ	9, 26	אברנהא
11, 2	אולמו	7, 9	אהוסהה	1, 24	אברוהו
8, 9. 13, 1. 2	אונטו	6, 29	אהוצויעה	6, 32	אבהיתויה
11, 5	אוסראי	10, 17	אהושוני ב' אהשני	12, 6	אביריהואל הויה
10, 35	אופראסי	11, 2	אהיהון	8, 6	אבכסס
	אופרנים בר שהניניה	11, 2	אהיהי	8, 17	אבלא
9, 28—29		11, 22—3	אהיהיאיל א'	9, 35	אבלקט ב' באתיתא
9, 17	אוארזא		אהיופסקתיה	9, 30	אבנהוק ב' טהטרס
9, 18	אורא	6, 31. 7, 23. 19, 7		11, 12	אבניאל
9, 9	אומר	9, 25	אהילמו בר אדוסאייא	16, 15. 17	אבנסנס
6, 30	אזיה	9, 25	אהילמוס בר אהרופי	10, 7	אבנסנס ב' טטרוותני
9, 6	אזר	11, 1. 9, 19	אהין	9, 18	אברו
10, 23	אחיתי ב' תמיתי		אהיסיא ב' אדוניתה	9, 24	אברמו בר אשניה
7, 34	אטא	10, 1—2		9, 24	אברממוא בר יהותנפא
9, 4	אטאטרקס	6, 15	אהיש	9, 36	אברסק ב' תתהסיואה
9, 11	אטנפנים הוה	5, 16	אהישה	9, 33	אנוסי (?)
9, 4	אטהיפס	16, 32	אהישוני	9, 22	אנופי בר אבקמי
8, 3	אטופרמא	17, 6. 7	אהיתי		אנטמט בר שעקטס
	אטסהסוואל	8, 11	אהמי	9, 22—23	
12, 9. 19, 23. 19, 26		11, 12	אהמנאל יין	7, 33	אנירו-אסקיא
8, 32	אטמס צ'	15, 8. 10	אהסותי	9, 19	אניף
9, 1	אטפור צ'		אהסותי בר קקתהום	10, 14	אנסס
8, 34	אטקנץ צ'	9, 21—22		5, 16	אנריפט
9, 4	אטריכים	9, 28	אהסמו בר אפרני	11, 10	אני
9, 35	איאיתו בר אותות	9, 29	אהרוני בר אהפורי		אנתלמו בר גיסענס
9, 36	אינגנס ב' היאנלס	14, 10. 11	אהרוניא	9, 27—28	
8, 11	איהומי		אהרוסי בר אהנוסי	15, 12	אנתש
6, 27	איווא איוונים	9, 25—26		9, 6	ארויה
16, 21 [22?]	אילוהש	10, 27	אהרותי סננאום	5, 1	ארונותת
10, 9	אילוהש ב' אלפי	9, 2	אהריביה צ'	8, 8	ארוני
8, 14	איסום	14, 13	אהרינים	10, 5	ארונישא ב' יחמני
6, 34	אי פי לי	7, 34	או או	9, 19	ארוץ
7, 1	אי פי קותויה	19, 17. 19	אובריהואל	9, 19	אההין
7, 1	איפרונסיה	10, 7	אוולאה ב' סותתנוס	9, 19	אהון
7, 1	אירוניה	8, 6. 15, 24. 26	אורווס	4, 33	אהוני

* The Numbers refer to page and line.

9, 4	אפרקים	10, 11	אסיא ב' תסמניא	5, 2	איתיה
10, 4	אפתטיא ב' דמנסיא	8, 20	אסיוח	8, 12	איתית'י
17, 18	אצמי נונניא	3, 32. 4, 3. 10	אסיסיה	8, 33	אכסוי צ'
8, 23	אקדסיאל	16, 23	אסנורכי		אכסלם ב' סהנתיא
15, 31	אקותנורין	16, 24 ?	אסנורפי	10, 28—9	
9, 31	אקינים ב' רכסוי	8, 11	אסמילים	9, 7	אכת
5, 20	אקפתה	11, 6	אסממיי	9, 7	אכתימום
10, 20	אקשר ב' יהותיהה	4, 3. 10. 8, 4	אסם	11, 11	אליאל יהוה
15, 16	אקתנו	3, 32. 4, 3. 10. 8, 4	אססי 4	9, 7. 14, 17. 18	אליהו
4, 20	אקתליקאל	8, 4	אססיה	15, 33. 16, 2	אליהום
16, 8 [12 ?]	אקתרם	8, 33	אססלק צ'	10, 1	אליהום ב' שהסני
2, 33	אראל	12, 5—6	אסמפהאל הויה	10, 9	אלפי ב' סנכס
8, 19	ארהם	10, 26	אספכל ב' אקתנאי	8, 32	אלקסה צ'
9, 19	ארט	17, 9. 10	אספרל	11, 12	אלתיאל
11, 3	ארטאן	6, 12	אסקוההי		אמאום צ'
11, 3	ארטנ	7, 16	אסקוההי	8, 31. 13, 31. 32. 33	
9, 9	אריזפא	16, 30	אסקוהחיי יגופט	9, 3	אמגפר צ'
8, 24	ארס	8, 31	אסקטו צ'	10, 35	אמרס ב' איניתהה
11, 19	ארעקאל עצמיה	4, 31	אסקליטרא	4, 18	אנהסנאל
9, 9	ארפאי		אסקריהו	8, 2	אנטא
4, 30	ארקם	1, 8. 6, 3. 7, 10. 17		8, 5	אנטן
8, 32	ארתס צ'	9, 3	אסתי צ'	10, 3	אנפני ב' בסטי
6, 11	אש	10, 9	אעסנני ב' גדהוסי	11, 27	אנסיתאיאל א'
8, 34	אשהיו צ'	11, 2	אפוון		אנסתרהון
12, 5	אשטנהואל הויה	15, 12	אפוני	15, 26 [28 ?]	
12, 7	אשטסנהואל הויה	9, 22	אפוני בר אפופיני אדני	4, 17	אנתגקסאל
9, 24	אשניה בר אי למו... למו	15, 10 [12 ?]	אפתי	8, 21	אנתוס
3, 1	אשראל		אפטינוניא ב' תלומת הוה	4, 17	אנתוססתיאל
10, 22	אשרהץ ב' ניתנץ	10, 33		11, 11	אנתיאל יהוה
12, 5	אשתנסואל הויה	17, 19	אפטינוניא	7, 34	אנתם
11, 11	אתאל יווי	17, 21. 23	אפיון	11, 23	אנתנאיאל א'
11, 8	אתנמי הוהי	11, 2	אפיון ב' אוסותי	4, 32	אנתפרנו
2, 21	אתהו	9, 34	אפיסתני ב' דותאה	15, 14	אנתשורמי
15, 16. 18	אתומי	9, 34—5	אפלני ב' מפלנים	9, 18. 14, 34. 15, 3	אסא
9, 21. 26	אתומי בר באתומי	8, 15	אפלואי	9, 9	אסאדבת
11, 11	אתיאל ווי	14, 13. 14	אפנניכים	9, 13	אסננוהה הוה
8, 12	אתירס	9, 3. 14, 11	אפנניכים צ'	16, 4. 6	אסרום
8, 14	אתיס	9, 8	אפנט	10, 3	אסרום ב' אטדיתית
8, 12	אתירס	10, 22	אפנטי ב' פעלתו	11, 10	אסהל יוי
9, 26	אתמיו בר באתיהול	16, 29. 31	אפסומת	18, 2. 5	אסהל
9, 8	אתנוהי	10, 15	אפסומת ב' פרנוס	1, 15	אסהל
14, 18. 19	אתנוהי	6, 34	אפסוניה	6, 3	אסוניהה
9, 3	אתסמו צ'	7, 1	אפסימאה	9, 4	אסמו
15, 14	אתקנו		אפרנסיה	10, 10	אסמרפי ב' אנמפרומי
9, 25	אתקנו בר דותיהן	3, 32. 4, 4. 10. 8, 4		9, 5	אסיא

8, 16	דונפתתם	11, 16	בשנתניאל עתריה	14, 16, 17	אתקם
17, 16, 18	דוריאה	5, 2	בשתקצר	10, 17	אתקם ב' סרקוף
10, 32	דוריאה ב' אשכולסי	9, 20	בתור	9, 6	אתקסקידא
8, 16	דורפס	10, 21	בתוקין ב' אשורם	7, 2	אתריאוססי
4, 33	דונז	9, 14	בתנוסיי הוה	11, 7	אתרמי האה
4, 32	דוניטא	18, 12 [14?]	בתקנשואל	2, 33	אתרץ אהיה
10, 11	דוניק	11, 17	בתקסניאל עצסיה	10, 5	אתתהם ב' שלומים
10, 7—8	דוססתיי ב' הידאם	8, 6	נא	9, 20	באתיר
	דוסיהסי ב' דמססנסנסיי	11, 10	נבהאל אה	15, 5, 8	באתיר
9, 33—34		7, 11, 8, 22	נבריאל	9, 18	בבריק
9, 6	דופספירו	4, 18	נבריאל שקתכניה		בדיווהיאל עצביה
8, 14	דור	6, 30	נודויהוה	11, 20—21	
7, 2	די	11, 5	נדותי		בדרהוסי ב' מתמתיא
6, 33	דיראדראה	11, 8	נריאל	10, 22—23	
10, 10	דיהומית ב' שותימת	11, 8	נריה	17, 5	בדרקם
4, 32	דיהי	2, 35	נהודפטוהו	12, 6	בולפפהואל הויה
7, 6	דיהירון	11, 6	נהוההיר	10, 20—1	בטהון ב' בבעת
7, 33	דיוקטאם	8, 1	נוהיא	9, 16	בי או מיה הוה
4, 30	דיטימין קריאם		נולוהוהיאל עקתריה	10, 24	ביועי ב' הונתיא
6, 14	דייהא	11, 16—17		9, 20	בינופי
8, 14	דימא	9, 5	נופריא צ'	9, 20	ביניפי
8, 2	דימנא	9, 13	נותיום הוה	9, 20	ביסמאו
9, 4	דימנס	9, 8	ניאו	9, 20	ביסמי
6, 34	דינאוציה	9, 18	נידו	9, 20	ביפראמו
11, 16	דיניהאל עצציה	11, 3	נידיה	17, 3, 4	בירקם
8, 1	דיניקא		נולנדיא ב' שהנוסיא	9, 20	ביתרי
8, 14	דיסא	10, 32—3		18, 32	בכלהואיאל
8, 1	דיסוקא	13, 29	ניפהא	11, 29	בכלהואיאל א'
9, 5	דמנמי		ניפריא צ'	8, 20	בלתי
	דסא בר נהוהיהוים	8, 29, 13, 27 [29?]		9, 20	בניהו
9, 26—27		6, 33	ננססרד	9, 20	בנפו
9, 6	דפא	4, 31	נגליאום	8, 18	בסומיה
9, 10	דקטפם הוה	11, 9	נגי	8, 13	בסונאי
9, 6	דרוהי	5, 26	נגניה	11, 17	בספיפאל
9, 19	האהון	16, 2—3	נסכיא	11, 19	בספפיפאל עסייה
15, 3	האהן	10, 2—3	נסכיא ב' פרתינא	10, 18	בעדאה ב' עזבואה
6, 3	האהניהה	16, 29	נסמם	5, 2	בצרם
15, 5	האתון	10, 14	נסמם ב' נוסמוט	17, 6	ברדקם
	הבקשפהיאל	17, 26, 28	נרומי	10, 22	ברדקם כ' להבן
11, 33, 19, 5, 10	הנמותיאל עא	9, 18	נרמני	15, 19, 21	ברי
11, 14	הנמותיאל עא	18, 8, 10	נתהוהיאל	9, 28	בריוויאלה בר הנגסיא
18, 22, 24	הדנסומאיאל	11, 14—15	נתהוהיאל עווא	12, 4	ברנסקהיאל יתוהה
11, 6	הרדיומי	8, 2	דאימנא	10, 20	ברקם ב' שהרום
7, 11	הרורי	12, 2	דבסהנהיאל יתוהה	5, 11	בר שמה
7, 6	הריהי	10, 5	דהרום ב' אנתתחם	15, 22, 23	ברתיא

7, 16	זרהוריו	3, 18, 13, 9	הימי	7, 5, 11, 17	הדירירון
8, 27	זרהותי צבאות	8, 2	הינין	11, 21	הדמיאל אהוה
3, 22	זרונדקנמא	7, 34	היפורקסמא	11, 23	הדסוממאיאל א'
5, 11	זרומתה	11, 5, 17, 24, 26	היפרו	8, 10	הדקון
4, 11	זרומתיה יה	7, 21	היקקה	4, 18	הדקונתיאל
18, 10, 12	זרקוניאל	10, 19	היתיני		הדריוולו
12, 6	זרסהואל הויה	11, 19	הכסניאל עציה	5, 19, 29, 7, 5, 18	
2, 28	חוסה יהו	13, 29	הליוהו	6, 6	ההאל
8, 28	חותמו צבאות	2, 34	הליכיה הוא	6, 7	ההואל
3, 25	חוקאי	12, 2	הלכאתשהואל יהוהה	5, 25	ההונייה
11, 27	חסניתיאיאל א'	18, 24, 26	המננאיאל	8, 32	הואי צ'
4, 33	חיניקיה	11, 22	המוניאיאל אהוה	6, 29	הוניתייה
2, 36	חניאל	9, 3	המוניאס צ'	4, 8	הוד הוה
8, 1	חאקס	12, 4	המקטיהואל הויה	2, 32	הודי וחי
4, 8	מהר קרונייה	5, 20	הנה	9, 19	הוהא
6, 30	מהרונגניה	3, 1	הניאל	10, 27	הוהוס ב' אהבנס
10, 30—31	מוביס ב' ייהסי	3, 23	הניה הוה	8, 30	הווקסמא צ'
10, 12	מוננות ב' נאמנות	11, 29	הנצפואיאל א'	5, 10	הוסר קתנגניה
1, 4	מוטריסי	10, 26	הסדהנ ב' שהדורם	9, 36	הומגנס ב' הוהססיא
8, 30	מוסיאה	11, 18	הסתיאל עצמיה	8, 18	הומי
4, 33	מוף	13, 31, 32	העיוהו	5, 1	הוסייה
7, 33	מטה	11, 14	הפיסיאל עה	11, 7	הוסימי יואה
12, 8	מיססהואל הויה	11, 34	הצעסנהיאל יהוהה		הוסתקות ב' תלונתנס
9, 34	מיסוס ב' קוסטרסוס		הקלקת ב' שלקות	10, 10	
5, 3	מירקתיה	10, 31—2		11, 26	הופיהיאיאל א'
8, 12	מיתי	6, 29	הקצציה	2, 34	הופקי הוה
8, 2	מלאום	7, 6	הריריוון	13, 25, 26	הותמו
8, 2	מלאין	11, 14	התמקיאל עאעה	13, 2, 3	הותמיאס
4, 32	מלאסי	9, 19	וא	8, 10	הותמים
9, 15	מלמוסם הוה	3, 3	ואצראל		הותשמק ב' משונסתי
2, 33	מעני אל	6, 16	ור	10, 25—26	
2, 34	מפאל	1, 4	והדריוולו	9, 33	היאלתם ב' סיסיי
5, 26	מרוטרוסי	4, 33	והוסר	3, 23	היגיה הו
7, 5	מרוטרוסיה	8, 26	וינוססיה	3, 15	היגיתיה
11, 8	מרומצה	8, 27	ויצקויה	8, 2	הידרסא
3, 15	מרכניהיה	3, 2	וישריאל	8, 2	הידרסמא
9, 11	מתנאם הוה	11, 15	זרקוניאל עפפיה	12, 33	הידרסמא
8, 23	מתוניאל	9, 10	זהומי הוה	19, 30	הידרסניא
8, 7	יאו	2, 22	זהות ניהה	11, 1	היהון
6, 19	יאוהתי	10, 2	זהוהסטיא ב' תהיאסי	6, 7	היהיאל
8, 32, 13, 33, 14, 1	יאוסי צ'	4, 33	זיקקתיהו	8, 30	היולוה צ'
11, 7	יאטיסי הוהה	12, 3—4	זמנאתהיאל יהוהה	11, 33	היוסקהיאל יה וזה
8, 7, 8	יאי	12, 3	זעפמיאל יהוהה	6, 2	היורה
4, 10	יאתאחסנא	12, 9	זפתרסהואל הויה	17, 1, 3	היפגאי
8, 34	יבעתני צ'	3, 17	זקירדיריה	11, 29	הילבוואיאל א'

11, 26	כרשטניאאל א'	13, 21. 22	ייהקלתי	4, 17	ינואחקתיאל
11, 21	כתריאאל אהוה	8, 25	ייווני	14, 26. 29	ינטום
18, 21. 22(?)	כתריהאל	8, 33	ייתמא צ'	9, 14	ינטום הוה
8, 18	לבאנתה	8, 25	ייתרהיה	9, 2	יגלונא צ'
	לבותניא ב' תסנותיא	8, 26	יילשהק	14, 8. 10	יגלונא
10, 34		8, 26	ייומתהיני	8, 7	ידאום
12, 9	לביניפסהואל הויה	8, 25	ייתמצי	11, 5	ידבתא
11, 3	לדיאך	8, 26	ייוסוניה	2, 35	ידיאל
11, 23	להיאאל א'	13, 22. 23	ייוסוניה	5, 20	ידכירוהו
11, 31	להפסאאל א'	8, 24	ייוסוריה	6, 15	יהד (?)
17, 14. 16	להרמן	8, 27	ייעפוביה		יהו אילון ב' פארג
10, 31	להרמן ב' נמולטס	8, 27	ייעסקפיה	9, 30—31	
10, 16—17	לוסרג ב' נפטני	8, 27. 13. 24. 25	ייעקמתיה	4, 33	יהו יה אל
9, 31	לוקוס ב' סמאג	8, 31	ייערקוד צ'	7, 2	יהו קתמהיה
8, 6. 18, 5—6	לוקי	8, 27	ייערשהטנס	4, 18	יהואל
8, 7	לוקיאם	8, 27	ייתתיה	2, 20	יהונה הו
11, 12	לוקיוואל	4, 19. 20	יכני אתיהאל	5, 15	יהוש
8, 19	למו	8, 34. 14, 4. 6	יכערץ צ'	3, 2	יהות נטהי היה
11, 3	למיא	4, 11	יכרוק ונותיה	7, 20	יהניה
11, 3	למיון	6, 32	ימרסיה	8, 32	יהפס צ'
7, 34	לסוס	4, 20	ינה גיתניאל	8, 5	יהץ
10, 28	לסותתי א' אסטרתי	8, 21	יפהניהם	8, 7	יזאו
12, 1	לענקתיאל יהוה	6, 30	יפעטסקתויה	8, 7	יזאום
10, 24	לפניאם ב' אידוהם	17, 12. 13	יציאום	10, 25	יזאם ב' יהוש
15, 29	מאדמוג	10, 28	יציאום ב' תרומנטי	9, 31	יזאטא ב' אבגתימניא
6, 34	מאססון	8, 5	יקץ	11, 17	יובטניאל עזשיה
11, 5	מאפפיון	8, 17	יקורי	17, 20. 21	יולויהו
10, 3	מבאתסי ב' אפויא	16, 6. 8	יקותני	10, 35	יולילויהו
11, 16	מבוהיאל עזקהיה	10, 4	יקותני ב' אכתת הוה		יזינאום בר תיברגום
8, 17	מנס	5, 20. 8, 4	ירוניקא	9, 29—30	
9, 14	מנעצי הוה	5, 20. 8, 5	ירך	2, 34	יזיאל
4, 33	מהו	4, 11	ירפהו חתיה	9, 29	יזקטירון בר ברתיא
2, 36	מהופתכיהיצי	8, 5	ירץ	11, 12	יזקאל
8, 18	מהיה	10, 30	ישקום ב' פנהום	11, 28	יזתמאאל א'
1, 8	מהיהונצי	11, 30	כוהואאל א'	8, 7	יזאו
5, 32	מהיהונצי	9, 2	כינא צ'	13, 20. 21	יזאזיא
7, 10. 17	מהיהונצי	10, 23	כיניה ב' משעקדי	8, 24	יזאזניה
11, 12	מהנתאל יוו היאה	9, 5	כיפטצ א' סוחי צ'	8, 26	יזבהניה
11, 6	מהריומי	8, 30	כיפץ צ'	8, 24	יזבקתיס
9, 9	מוגמר	18, 30	ככלהואאל	8, 24	יזגד
11, 34	מודנהיאל יהוה	18, 28	ככלהונאאל	8, 24	יזנתחניסיה
11, 6	מומיקטמי	18, 16. 21	כללים תניאל	8, 25	יזפעקתם
8, 1	מוגבנדין	10, 20	כלמום ב' אמואם	8, 24	יזהוסהומיא
9, 2	מוסתם צ'	9, 4	כמא	8, 25	יזהסדיה
4, 31	מופיספרא	17, 23	כריאך [24? ב...]	8, 25	יזהקלתי

10, 18—9	ננהיה ב' אטמאה	11, 32	מרוסהואל יהוה	9, 9	מורתאל
8, 7	נססתא	6, 33	מרכאיריה	8, 33	מושבו צ'
8, 7	נססתתיה	9, 16	מרצומי היה	20, 5	מופויאסאיאל
9, 15	נעלקום הוה	10, 14	משטרו	4, 33	מטינא
20, 7	נעמוסניקתתאל	10, 31	משכנו ב' ארחו		מיבנסס ב' סהותתאיא
16, 24, 26	נפסננס	11, 26	משקוניאיאל א'	10, 5—6	מיבנאס
10, 11	נפסננס ב' נפרוסי	18, 27	משקופיאל	9, 10, 14, 17, 19, 21, 33, 34	מיהקנאה צ'
4, 32	נפלא	18, 28	משקוניניאל	8, 1	מיטמרוץ
5, 10	נקסמאל	11, 13	משקיתאל יה	2, 35, 4, 16	מיטס
1, 18	נקץ שלאה	7, 21	מתגמהוה	7, 33	מיכאל
10, 8	נתגלתת	10, 14	מתיי	8, 22	מיכאל יאו
11, 28	נתנציאיאל א'	12, 6	מתמתנהואל הויה	11, 10	מיכאל סרונ
14, 30, 33	נתעלסס	17, 13, 14	נאססנ	4, 17	מיתיה
9, 16	נתעלתת תוה	10, 29	נאססנ ב' רופניהום	6, 10	מיתנהיאיאל א'
8, 11, 12	סא	15, 29	נאסתריון	11, 31	מיתקאס
15, 31	סארמונ	9, 32	נאסתריון ב' יואס	4, 32	מכנוסיהה
8, 13	סאהמתו	8, 17	נאתה	6, 13	מלחיתל ייו ות
9, 8	סאו	16, 32, 34	ננוריקי	11, 11	מננינון
9, 32	סאסיה ב' איתוהיהם	4, 17	נניקתנאל	12, 32, 33	מננינון
8, 11	סאסיליס	10, 33	ננעוסי ב' אפהינקוי	8, 1	מנהוססאיאל א'
9, 33	סארמונ ב' ביסתניא	11, 20	נדרוהיאל עצניה	11, 27	מסנתותיה
17, 32, 34	סתנמי	5, 20	נהת	9, 7	מסולס
6, 19	סתיהו	7, 20	נהתיה	8, 12, 13, 3—4	מסמניאל יה
10, 15	סתנותי ב' שפתנס	4, 19	נהר נסנהיאל	11, 13	מסטהוה
11, 20	סתניאל עצהוה	8, 14	נהרא	9, 7	מסינייה ב' מסרהיה
8, 14	סנורא	9, 14	נהרותתיה תוה	6, 14	מסכפניה
2, 36	סנהוה היה	9, 8	נוני	11, 13	מסרהיאל ה"י
8, 29	סנססיי צ'	11, 5	נופיפיון	18, 26, 29	מפלואי
10, 9	סנסכס ב' פסאות	11, 20	נותיתיהאל עצריה	8, 15	מפסנדהואל הויה
16, 27	סנסס	11, 22	נורהיאיאל אהוה	6, 9	מצהו
9, 8	סנן	8, 1	נמ	6, 32	מצהונתהיה
9, 7	סנגאו	8, 9	נמנהום	8, 23	מצהוהיאל
11, 15	סנניאל עוא	8, 11	נמניא	5, 2	מצרפיה
10, 35	סנניה ב' מעלתיה	8, 1	נמלאס	7, 21	מקוקצוה
11, 35	סנסוהיאל יהוה	11, 30	נמסמסאיאל א'	4, 16	מקטמרון
8, 11	סנפסססא	9, 9	ניבו	12, 16	מקראס
4, 16	סנרדתציה	5, 11	ניגנהה	12, 14	מקרנס
8, 21	סדום	3, 22	ניגיס	19, 22—23	מרהמהואל
11, 8	סדהומי יהוהי	9, 11	ניהנמאי הו	12, 8	מרהמהיאל הויה
8, 13	סדמתיה	9, 2	נינשומיתון צ'	1, 4	מרניזיאל
7, 34	סדופילא	11, 18	ניקוציאל נעלציה	5, 24, 7, 5, 18	מרנייאל
11, 8	סה	11, 17—18	ניתקנאל עצניה	12, 8	מרנעסמהואל הויה
8, 22	סהותניאל	6, 33	נכד		
11, 25	סהניאיאל א'	8, 7	נכסתא		
8, 33	סהוץ צ'	16, 34, 17, 1	ננהיה		

9, 8	פנדוא	10, 4	ספרנום ב' נהושט	8, 20	סהומתיה
9, 10	פנהוה	2, 23	ספטהוהו	1, 15. 6, 17. 7, 16	סהותניאיה
3, 31	פננינינו נסיה		ספססא ב' אהוסניא	10, 16	סהרור צ' עצמם
3, 31	פננינינונסיה	10, 12—13		8, 31	סולג צ'
9, 17	פחרכו	11, 5	ספפידון	8, 8	סומרטא
7, 34	פה	5, 1	ספצפנטר	8, 30	סונה צ'
2, 21	פהו זנה	2, 25	ספקס הפיה	8, 13	סוסבאל
3, 1	פהוצפני גיה	16, 26. 27	ספססא	8, 12	סוסבי
8, 23	פהנירוסמיאל	6, 15	סקק	2, 20	סוקים
9, 2	פהשניא צ'	2, 33	סקריסיה	3, 26	סוקים
9, 10	פוחנפי	8, 10	סרני	8, 13	סותמיה
8, 32	פומיאה צ'	8, 28	סרניא צבאות	3, 22	סחתי גיה
9, 18	פוכן	10, 26	סרוהם ב' טביהם	4, 31	סטנדאנס
9, 19	פוכפי	3, 15	סרחוקתיה	10, 13	סטפנאות ב' צנפנטס
1, 8	פחדותחנם	10, 12	סרעהותיתן ב' וקנום	6, 14	סטרסהויה
6, 1. 7. 10. 17	פחדותחנם		סשתומתיאל	6, 9	סיאה
6, 30	פי	8, 23. 13, 18. 20		9, 16	סיגיניתי הוה
9, 17	פיבאלו	12, 9	ענהנהואל הויה	4, 19	סינסטהאל
4, 32	פינה	19, 15	ענפתנסהיאל	9, 1	סיהדאה צ'
9, 17	פירא	10, 23	עווחיא ב' מלכוק	13, 5. 6	סיטון
10, 6	פיראום ב' פפנישי 7—	10, 17	עומום ב' אצליאי	9, 30	סימנטל ב' אוור ווס
8, 16	פיהו	10, 27	עומיים ב' תתמפאם	14, 25 [26?]	סלני
11, 31	פיוקיהאיאל א'	17, 10. 11	עומרם	9, 13	סלני הוה
19, 1. 2	פיוקיהאיאל	10, 18	עוריקי ב' כוריסוי	9, 15	סלנותיאה הוה
9, 5	פינואה צ'	10, 29	עלפנת ב' ססקתין	8, 9	סמאה
9, 18	פינוד	3, 3	עמוהאל	6, 9	סמה
5, 2, 9, 17	פיפי	11, 10	עניאל יה	5, 1	סמם
8, 29	פיפיה צ'	4, 19	ענפי קספאל	11, 24	סמקתיאיאל א'
8, 15	פיתון	12, 1	ענפתנסהיאל יהוהה	18, 24. 25	סמקתיאיאל
11, 6	פל	6, 29	ענתותיהוה	5, 1	סמרת
14, 26	פלני	11, 24	ענתיאיאל א'	4, 16	סננותיקתאל
8, 31	פלואי צ'	11, 34	עסרנהיאל יהוהה	8, 29	סניסקר צ'
9, 27	פנביר בר בסנבים	11, 15	עסתניאל עפיה	11, 9	סס
9, 27	פנביר בר פסנביר	9, 2	עפניאה צ'	7, 34	ססא
15, 18. 19	פנכיר	10, 16	עפקינו ב' תסמתיא	8, 13	ססבאל
8, 26	פנסניסיה	9, 13	עפרנוהה הוה	9, 21	ססננים בר סרנווא
9, 18	פסוד	12, 16	עצפיהי	9, 21	ססנן בר ערנגים
9, 3	פסיסים צ'	4, 8	עקן חי רריה	14, 3	ססמן
8, 14. 13. 4. 5	פסמי	3, 2	עשהאל	11, 21	ססמריאל עצאחיה
12, 4	פספהשהיאל יהוהה	9, 10	פאו	11, 7	ססמואי אהוה
1, 16. 6, 20	פסקתיה	9, 9	פאותיה	8, 33	ססנון צ'
5, 11	פסקתרה	9, 10	פאליה	8, 11	סספסם
4, 33	פפמי	8, 2	פאמוטום	11, 30	סעססנניאיאל א'
6, 30	פפאפי	8, 6	פארי		סעסטהיאל יהוהה
5, 1	פפץ	10, 6	פנדא ב' דנראת	11, 35. 19, 11	

18, 29, 30	קניא־איאל	10, 16	קהו־יהוט ב' אבנִיר	8, 10	פרנוגיה
12, 5	קנינסהואל הויה	11, 7—8	קהתִי אהוה	3, 15	פרומותניה
19, 15, 17	קנינסהואל	6, 18	קהיה	8, 10	פרהוקא
3, 2	קניתי פציה	17, 31, 32	קהתִי	11, 10	פרינג
6, 15	קנקסהיה	9, 18	קו	10, 13	פרמיתת
9, 32	קנתאות ב' איהומנסם	8, 17	קובי	9, 14	פרמם הוה
19, 19	קסגנההואל	8, 9	קונטאו	11, 9	פרנני
19, 22	קסגנההואל	8, 9	קונטוו	10, 14	פרנסוס
11, 29	קסניאיאל א'	8, 9	קונטוו	16, 12, 14	פרסומי
20, 6	קסועפפנהיאל	9, 4	קום	10, 6	פרסומי ב' פִּיבל
	קסטא ב' קלוסדאי	8, 15	קוסאה	8, 10	פרונניא
10, 8—9		8, 15	קוסאו	8, 17	פרויתו
8, 8	קסטרומ	9, 12—13	קוסב שניא הוה	10, 2	פרומם ב' אניהוס
11, 32	קסותנאיאל א'	8, 15	קוסטאה	9, 17	פרוספיה
9, 16	קעקת יֵה ביה	2, 9	קוסים	7, 1	פרקומיה
6, 32	קפהוהי	4, 31	קוסמום	8, 29	פרשנתי צ'
12, 7	קפלנההואל הויה	8, 1	קוסמוסיה	10, 11	פשטנת ב' אפמנוג
3, 22	קצופצחתיה אהוה	10, 8	קוסמי הוה ב' קסטלית	7, 20	פתמנהו
11, 6	קצטהמי	10, 6	קוסן	8, 28	פתסג צבאות
4, 12	קצי	5, 10	קוססיה	2, 26	פתרים הופיהו
8, 28	קצפת צבאות	5, 10	קוססיה אהוניה	11, 6	צגרום
3, 26	קקהוה סקקהוה		קוקתם בר סהוהוס	3, 18	צגיה
8, 19	קקוסמהו	9, 23—24		10, 7	צהומתיי ב' כאסיי
8, 20	קקותסוציה	8, 16	קורודסאי	12, 7	צהמקנהואל הויה
11, 27	קקמאיאל א'	13, 7, 8	קורי	2, 22	צהפרוהו הוה
7, 9	קק"ם הוה	8, 16	קוריראוס	4, 12	ציהץ יהץ יהץ
10, 1	קקתריאם ב' כלתית	9, 10	קותנמא הוה	5, 21	ציקעץ
	קקתת ב' מהריני	8, 15	קותריה		צפניאי ב' רכסום מתיא
10, 14—15		9, 23	קויאם בר אנתש	10, 13	
9, 11	קרבסטרני הוה	4, 32	קטם	20, 5	צקצורומתיאל
9, 9	קרבת	8, 8	קטתהא	15, 32	קאותג
9, 15	קרנינגם הוה	8, 16	קידא	10, 29	קבלהם ב' קתרותי
3, 15	קרומתהו	9, 4, 14, 15, 16	קימא	11, 13	קבצקיאל אה
9, 18	קריפו	10, 8, 16, 17, 21	קיריאוס	18, 6, 8	קבקציאל
8, 20	קרנס	12, 15	קלותמי	6, 33	קברסיה
	קרסרנהיאל	4, 31	קליקם	8, 8	קנטרא
11, 32, 19, 3 (4?)		3, 23	קלצג	2, 24	קניוהי הו
9, 5	קרשנ צ'	12, 13	קלתירא	6, 34	קניצהה
8, 29	קשנץ צ'	4, 11	קמבנל עקמה וה	9, 35	קדוסיא ב' אקותג
6, 8, 7, 11, 18	קתנניפיי	11, 25	קמנניאיאל א'	6, 34	קדירהה
1, 9	קתנניפרי	8, 9	קנטא	9, 12	קדלותיא הוה
11, 23	קתנסהיאיאל א'	8, 9	קנטאה	8, 30	קדשנ צ'
11, 24	קתוהנאיאל א'	8, 9	קנטאו	11, 30	קדשינאיאל א'
8, 17	קתומסיה	8, 9	קנטהם	18, 32, 19, 1	קדשינאיאל
10, 33	קתילתי ב' אסדוהי	11, 28	קניאומיאיאל א'	16, 31, 32	קהו־יהוט

10, 19	שריסי ב' תהלוסאי	1, 15	שטרים	9, 15. 14, 29. 30	קתנק
11, 25	שרקתאיאל א'	7, 16	שטרים	6, 33	קתסניה
11, 35	ששמסריהיאל יהודה	9, 33	שטריס	6, 31	קתציה
12, 16	ששנוהיי	6, 12	שיה	2, 26	קתתהו נתהי
8, 17	שתות	10, 19	שיהם ב' ברקוץ	10, 19	רגוני ב' צקתי
8, 10	תנמיקום	11, 33	שילהיאסתיאל יהודה	3, 1	רהו פנטיה
6, 31	תנפמצייה	10, 21	שיפכן ב' פנים	6, 31	רהוני
10, 15	תנפסיס ב' סרפמי	12, 3	שירותהיאל יהוה	8, 22. 13, 15. 18	רום
11, 3	תדו	10, 30	שירמטי ב' אשמני	8, 14	רוסא
10, 20	תרעום	1, 9	שיתיניחום	3, 3	רופניניה וססיה
7, 22	תהוהי	6, 6	שיתיניחום	8, 14	רימאט
3, 1	תהמותיהיחיה	7, 11?	שיתיניחום	2, 27	רעפק ציוהיה
7, 33. 12, 32	תובר	7, 18	שיתיניחום	2, 36	רעשי אל
	תובר תסבר	10, 34	שיתמוהה ב' מההסות	8, 16	רפאה
12, 26. 31. 19, 30	תוהות	11, 31	שלאסאיאל א'	6, 29	רפאותי"ה
8, 19	תומיא צ'	11, 29	שלאסאיאל א'	6, 29	רפואתיויה
9, 6	תוסי הוה	10, 24	שלשנסא ב' אסרומיס	6, 32	רפמנות
9, 11	תוסי	7, 2	שלו ל	6, 32	רפרפטר
14, 21. 22	תוסי	11, 25	שלשניאיאל א'	9, 1	רקרמץ צ'
4, 32	תטא	10, 30	שלתתחון ב' סהטני	8, 33	רתבו צ'
11, 5	תיון	6, 3	שמניהה	14, 2. 3	רתבין
4, 18. 19	תיורת נמי אל	12, 2	שמסריהיאל יהוה	8, 31	רתיב צ'
8, 30	תימואס	10, 18	שמעס ב' שעריאס	17, 8. 9	שאלס
6, 31	תישמצייה		שמתיא ב' אתריוי		שאילס ב' שאילסיון
17, 4. 5	תמימס	10, 27—8		10, 24—5	
10, 21	תמימס ב' ההלכן	11, 32	שמתיהיאל א'	12, 1	שבתתוהיאל יהוה
7, 21	תס	11, 8	שמתני הוה	11, 22	שבקתניאיאל אהוה
5, 2	תסקיהו	6, 13	שני		שברוסיא בר פתננהוס אדאס
14, 6, 8	תפסמת	11, 25	שניקצאיאל א'	9, 23	
9, 12	תפסנרני הוה	8, 23	שסרוסמיאל	11, 24	שנתסאיאל א'
9, 1	תפצמת צ'	19, 13	שעססתשהיאל	12, 3	שדהכקיהאל יהוה
9, 12	תרגקאס הוה	11, 15	שפציאל עופיה	8, 19	שרי
18, 14. 16	תשהואיאל	11, 28	שפצסאיאל א'	13, 13. 14	שרי
11, 18	תשהוהיאל עצביה	11, 14	שפתיאל עא	6, 30	שריה
	תתהוסיואה ב' דמותותיא		שצדי ב' רב קמוס	3, 3	שהגנו תניהח
9, 36		10, 34—5		8, 34	שהוהס צ'
11, 9	תתליוהי	14, 23. 25	שקבס	7, 15	שהוססה
4, 32	תתמנאס	9, 12	שקבס הוה	8, 10	שהונג
8, 17	תתמסיה	1, 4. 7, 5. 18	שקד חוי	2, 24	שהרו מנהורי
10, 12	תתמציא ב' שסנות	7, 19	שקצר השה	17, 28. 30	שהרומי
		11, 10	שריא	11, 19	שורסיאל עצויה

The Wisdom of the Chaldeans.
An Old Hebrew Astrological Text.

I. זה הספר ישמשו בו הכשדים

(fol. 36a.) בבחינתם ועיונם בחכמת האלהות והשפעת רוח הנבואה עליהם לרוב הדבקותם בחכמתם וכמעט בעיונם בחכמת האלהות ועיונם בגלגלים והרוחות העומדים על הגלגלים להניע אותם. בכל גלגל וגלגל יש לו מלאך מניע שיניע אותו. וחקרו על תכונת המלאך ההוא ומצאו כי תכונתם כלם תכונה אחת וכל אחד ואחד מתחלפת תכונתו כאשר מתחלפת (1) אישי העולם בצורתם: ועוד חקרו על ענין המלאך אם הוא בעצמו עושה השליחות ההוא ומצאו כי יש להם משמשים יעשו שליחותם. ולפי שחכמת האדם גדולה מכל בעלי חיים חקרו על כל ענין וענין. והשיגו השמושים שלהם. ומעת השתמשו בהם שמחו שמחה גדולה עד לאין תכלית וחקרו ודרשו ועשו מהם מעשים רבים. וכתבו אותם הספרים ועשו ספרים הרבה. והאחרונים לא ידעו ללמוד באותן הספרים עד שבא רזיאל וגלה הסודות. ואחריו חנוך הקדמון. ומאותה שעה נתפזרה זאת החכמה (fol. 36 b.) בכל העולם. מהם ידעו ומהם לא ידעו. ואני עיינתי בספרים רבים וזה מה שהשגתי מן המלאכים בכל ימי השבוע ובכל שעה ושעה ודמותם ומעמדם ותועלתם. ואיך יוכל האדם להשתמש בהם. ולמה נקרא כל אחד באותו השם. זה מפני שמשמים יוצא מהם שר בשם* השר שלהם כמו שתראה. המלאכים של כל יום בראשיהם תתום שם של מלאך היום ההוא..

II. ביום א' מושל רפאל והוא ברמות איש. ועומד על כסא. וידיו פרושות וכן רגליו. ועל ימינו משמש מלאך א' ששמו רחביאל. ועל שמאלו משמש פניאל. ועל ראשו אריאל. ותחת רגליו להביאל. אלו המלאכים תועלתם לרפאת כל חולי. ולשמור מכל שדים רעים ומכל רוחות רעות המחלים בני אדם. אם תרצה לרפאת שום אדם מן מכשפות או מרוח רעה או משמות או לשמור אדם מדרכים הנזכרים. צייר בקלף בתול (1) צורת איש ב' ידיו פשוטות. ותחת יד הימין צייר צורת איש קטן. וכתוב בשכמו אריאל. ותחת רגליו צייר צורת איש אחר ויהיה ציורו אדום. מפני שהוא מלאך אש. וכתוב על שכמו נ"א על מיצחו להביאל. ולמטה מהם כתוב זאת ההשבעה. מא' רפאל אתה וכל משמשך הנקראים בשמך ושמך בהם. שהם רחביאל פניאל אריאל להביאל. בשם אזבונה שתורפא לפכפך מכל חולי ומכל מזיק ומכל רוח רעה ריגה א' א' ס' ס' ס' ואם תרצה להשמר מכל דבר רע ומזיק. ומכך חיות רעות. צייר אלו המלאכים בקלף בתול. ותשאנו עמך ולא תירא.. וכן אם תרצה לשמור נער קטן מרוח רעה ומכת מחלת. כתוב אלו המלאכים בלוח זהב כתיבה אשורית. ותשאנו עמך לא תירא מכל דבר רע לקטון ולגדול.

לדרוש כפר כסם של כסף לו הלא אופיו ושם עלך קל
 והשבע בו תלכ שכח ופגם כך וקדוש בהם
 כל המרה כולה " תנן תנן שעשע והשעשע והשעשע
שעשע הקדוש בשם ישיבה חכמה סגולה אהל
הורל כל כור ובשם כסא כפרון שמו אנשו "
מזל אברהם מינו יכור הקדושה על השני ויכור כל
מה שיראה לא שבת ויכין בכונה גדולה ויכור השם
העיוור היה בנקוד מלך זה הקטן ששמו
בו השם בכונה ועיונס בכונה הלכות והשעשע
דוח הכבוד עליהם לדוכ הדכונם בכונה וכשעשע כעיונס
בכונה הלכות ועיונס בכונה והדוכ העיונס על
הכונה לכע אנוס כל כלל ולל יש לו מלאך ומע
שוכע אנו ומקרו על מכונה המלאך הוא ומלאך כי
מכונה כל מכונה אחר וכל אחד ואחד מכונה מכונה
כאשר מכונה אנו העולם בכונה ועוד מקרו על עט
המלאך אם הוא כעשע משה השליחות הוא ומלאך כי יש
לשם השמונים יש שלו חומים ולפי שכונה האם גדולה
מכל בעל חיים מקרו על כל עט ועט והשוכע השמונים
עלם ועט השוכע בשם שמו שמה גדולה עד לאין
תכלית ומקרו ודרשו ועט לשם מטעים רבים וכבר אנו
המכונה ועט מכונה הכונה וקאמנו לא ידעו ללמוד
באופן המכונה עד כאשר דמיל ועל המכונה ואחדיו
חנין הקדוש "והמלאך שעה נכונה ואם המכונה
כל

ותועלת גדולה הוא יועיל. . וצריך שיכתוב מאחרי הלוח זה השם. מנא כי הוא סימנו. וצריך לכתוב בשעת חמה. וביום ולא בלילה. בדוק ומנוסה .:

III. ביום ב' משמש גבריאל. וזה המלאך כדמות איש. ויש לו קרנים. ועל כל קרן וקרן מהם מלאך אחד כדמות איש. גם משמשים אישים. כמ'ש במלאך רפאל (fol. 37a) ועמידתו כך. זה המלאך בדמות איש וידיו פרושות. ותחת יד ימינו משמש געריל. ותחת יד שמאלו משמש כרוביאל. ועל קרן ימין משמש רחביביאל. ועל קרן שמאל משמש אחריאל. ועל רגלו משמש להביאל. ותועלת זה. לתת כח לכל חבוש. ולנצח בכל מה שתרצה לנצח איזה דבר. כמו מלחמה ומריבה וכל דבר שתרצה .: צייר בטס כסף כמו (1) המלאך כמו שאמר ויש לו שני קרנים ויהיו ידיו פרושות ותחת ימינו צייר דמות אדם קטן וכתוב על שckמו געריאל. ותחת יד שמאלו צייר אדם קטן וכתוב על שckמו כרוביאל. ועל קרן השכם (2) יואל רחביביאל. ועל קרן שמאל צייר כדמות איש קטן דבוק עם הקרן. וכתוב על המצח או על השכם יואל. ומאחוריו צייר כדמות איש קטן וכתוב במצח (3) אהביאל. ותחת רגליו צייר דמות איש קטן שהוא מלאך אש וכתוב על שckמו להביאל. ותשאהו עמך ולא תירא מקטן ומגדול ותינצח לכל דבר במלחמה ובמריבה. . ואם תתן הטס בכל סחורה במהרה תמכור אותה. . ואם תכתוב שמות המלאכים בקלף ותישאהו (4) עמך הם טובים מאד. ויהיו כתובים בכרכום וצריך לכתוב מאחורי הטס ... כי הוא סימנו וצריך לכתוב אותה בצורת לבנה .:

IV. ביום ג' מושל סמאל. זה המלאך הוא כדמות אדם וידיו פרושות. ויש לו אישים משמשים כמו שאמ' בשני המלאכים הכתוב' למעגה אבל אין לו קרנים. ועמידתם כך. על יד ימינו משמש סהריאל. ועל שמאלו מחריאל. ומאחוריו אחזניאל. ועל רגליו להביאל. ותועלתם להחריב ולהשמיר ולהמית ולעשות כל רע. אם תרצה שתחתוך בחרב או בסכין יותר מכל אדם. עשה תפוח א' מברזל חזק. וכתוב לשם סמאל ומשמיו. ותתן אותה בסיכין (5) או בחרב ותחתוך כל מה שתרצה. ובנחת יותר מכל אדם. ואם תרצה שתנצח בכל מיני מלחמה שתכנס קח טס כסף או מנחושת או מברזל חזק וצייר שם דמות ... ותחת יד ימינו צייר דמות אדם קטן וכתוב על מצחו סהריאל ותחת יד שמאלו צייר דמות קטן וכתוב במצחו מחריאל. ובאחוריו צייר דמות אדם קטן וכתוב במצחו אחזניאל. ותחת רגליו צייר דמות אדם קטן וכתוב על מצחו להביאל. וביד הדמות הנקרא סמאל צייר דמות חרב. ובאותו החרב כתוב אלו המלאכים והם התיאל אימיאל להביאל השמואל. ובידו האחר ראש אדם וכמו שהוא רוצה לחתוך אותו. ואחורי הטס כתוב זה השם דל דם כי הוא חותמו. וצריך לכותבו בשעת מאדים. . ואם תרצה להחריב בית או עיר או דרך או כפר כתוב סמאל ומשמיו ביום מאדים בדם נדה על בנד מתלני. ותתן אותו בפי צפרדע וקבור אותו בבית ולא ידור אדם באותו הבית עד שיחרב וצריך שתסתום פי הצפרדע במעט שעווה וכתוב בשעווה דל דם וכן תעשה לכל מקום שתרצה. . (fol. 37 b.) ואם תרצה להמית שום אדם כתוב סמאל ומשמיו בכנד אותו אדם בדם נחש ותתן אותו בפי כלב קטן וחתום פי הכלב בשעווה אדומה וכתוב בשעווה דל דם ותקבור אותו בפרשת דרכים וקודם קודם (6) ישים יום ימות אם לא יקע מאותו מקום. .

v. ביום ד' מושל מִיכָאל. זה המלאך הוא בדמות איש אוהו בקרן וידיו פרושות ותחת יד ימינו משמש מַעֲשֵׂאל. ותחת יד שמאל משמש יחַתְמֵאל. ועל הקרן עומד מלאך א' ושמו כֹּכְבִּיָּאל. ומאחריו משמש אֶלְבִּיָּאל. ותחת רגליו משמש להִבִּיָּאל. . . תועלת אלו המלאכים לתת דעה ובינה לכל אדם. כשתרצה להשתמש באלו המלאכים קח חתכת (1) כסף טוב או מבדיל וצייר עליו דמות איש ידיו פשוטות. . . וצייר מתחת יד ימינו דמות אדם קטן וכתוב על שכמו יחַתְמֵאל ועל ראשו עשה דמות קרן וצייר שם דמות איש אוהו בקרן. וכתוב במיצחו (2) או בשכמו כֹּכְבִּיָּאל ותחת (יד) רגליו צייר דמות איש קטן מצוייר באורם מפני שהוא מלאך איש וכתוב במצחו להִבִּיָּאל. ותועלת זה הטם הרבה מאד לתת חכמה ובינה ודעת. . . ואם תקשה אשה בלדתה תתי אותו הטם על לְבָה ותלד במהרה. . . ואם יהיה אדם חולה תתן הטם עליו כשהוא ישן ואם ישן בטוב ולא יקץ תחולה דע כי הוא לחיים ואם יקץ במהרה דע כי הוא למוֹת. . . ואם תרצה לדעת האדם אם הוא מכוּשֵׁף אם לא כתוב אלו השמות מִיכָאל ומשמשיו על ביצה בזעפראן וזן אותה תחת המטה שלו שהוא ישן עליה ותשבור אותה בבוקר. אם תמצא אותה צלוייה יש בה טיפת דם דע שהוא מכוּשֵׁף. . . ואם תרצה ללמוד נער א' מכל אדם קח הטם ההוא ורחץ אותו ביין לבן בכל ליל ראשון ויקח הטם ביד (3) וישם פניו נגד מקום עלות השמש וישביע בזאת ההשבעה. מֵאֵעַ מִיכָאל אתה וכל משמשיך הנקראים בשמך ושמך בהם בשם טַמְקִישֵׁי שותן לי לב לדעת כל מה שלמדתי ושאלמוד ושאשמע ושאבין כל מה שילמדו אותי ויפתח לבי לתורה ועיני לראות ידי לכתוב ואזני לשמוע. וישתה היין ויהיה אכולתו לחם חם עם דבש ויתחכם יותר מכל אדם. . . וצריך שיכתוב מאחורי הטם זה השם אֲבֵן וצריך לכותבו בשעת כוכב. :

vii. ביום ה' משמש צִדְקִיָּאל. וזה המלאך בדמות איש. ולו שתי קרנים. ועל קרן מהם בדמות איש. גם יש לו משמשינ אנשים כמו שאמרנו בשאר המלאכים ליעלה (4) ועמידתם כך הוא. כי המלאך בדמות איש וידיו פרושות. ותחת יד ימין משמש צִדְקִיָּאל. ותחת יד שמאל משמש דִּהְבִּיָּאל ולו שני קרנים על קרן. . . משמש יַעֲצִיָּאל. ואחריו משמש אֶפֶר (5) אֶפְרִיָּאל. ותחת רגליו להִבִּיָּאל. ותועלת אלו המלאכים לתת חן וחסד לכל הנושא אותם. . . אם תרצה להשתמש בהם עשה טם מכסף או מבדיל וצייר בו שם דמות איש קטן וכתוב בשכמו צִדְקִיָּאל. ותחת יד שמאל דמות איש קטן וכתוב (fol. 38a.) בשכמו דִּהְבִּיָּאל. ועל ראשו עשה שתי קרנים ועל קרן ימין עשה צורת איש קטן אוהו בקרן כתוב בשכמו קְדוּשִׁיָּאל. וככה עשה בקרן שמאל וכתוב במצחו יַעֲצִיָּאל. ומאחריו עשה דמות איש קטן וכתוב במצחו אֶפְרִיָּאל. ותחת רגליו דמות איש קטן כתוב במצחו להִבִּיָּאל מצוייר אדום. . . ותועלת זאת הצורה שכל שישאנה (6) מצא חן וחסד בעיני כל אדם וכל שר וישיג כל מה שירצה. ואם יפול במחנה שבו (7) לעולם לא יאסרוהו ויכבדוהו בני אדם. ואחור (8) הטם כתיב יֵלֵךְ כ זה סימני. . . ואם תתן זה הטם במקום שיש בו מעט אנשים יפרו וירבו. (9) בואם טבל צד לדור שם. . . ואם תרצה להבחין אותו תתן אותו במקום דבורים ויפרו וירבו מאד. . . ומי שישא אותו לא יכול שום אדם כנגדו. וצריך לכתוב בשעת

צדק. ואם תתן זה הטס בכסא הגמון או ישאנו עליו בכל יום יעלה לגדולה עד מאד. . ואם תתן אותה במקום שיושב בעל מלאכה תבא אליו מלאכה הרבה עד מאד. .

vii. ביום ו' משמש ענאל. זה המלך ממונה על כל האהבה. . והוא כדמות אשה ובירה האחת מראה ורואה פניה. ובירה האחרת מסרק מסרקת ראשה גם היא כדמות האחרים. ויש לה אישים משמשים אותה. והיא פרושה ידיה ותחת ידה הימנית מלאך ושמו ערביאל. ועל השמאלית שמו נביאל. ועל ראשה שמו להביאל. ותחת רגליה שמו אהביאל. כשתרצה להשתמש בו עשה טס מכסף טוב צורת אשה על שם האשה שאתה חפץ. וכתוב על שכמה שמה ושם אמה ושם החושק ושם אמו. ועשה שהיו ידיה פרושות. ותחת יד ימין עשה בחור א' נחמד וכתוב על שכמו ערביאל. ותחת ידה השמאלית כתוב בחור אחר וכתוב במצחו נביאל. ומאחריה עשה צורת איש מצוייר באדום וכתוב בשכמו להביאל. ותועלת זאת האשה שבזו הצורה (!) ואהבה גדולה הן איש הן אשה לכל מי שתרצה שיאהבך אהבה רבה ולא יפרד ממך תנע בטס בו וידוין אחריו וימלא חפצך ובפרט לאשה שכתבת שמה בטס. ותשביע זאת ההשבעה ותאמר. מאע המלאך ענאל אתה ומשרתיך הנקראים בשמך ושמך בהם שהם ערביאל נביאל אהביאל להביאל בש' אוריאל הלוהב פנים ואחור. שתלהיב פכפ מרוב אהבתי וחבתי ותקרב מזלה למולי כאהבת אדם לחיה. ולא יהיה לה פנאי לא לאכול ולא לשנות ולא לישן ולא לעמוד ולא לישב עד שתאהב אותי סברי (!) ותבא אלי אני פכפ ותמלא חפצי ושאלתי. (fol. 38 b.) וחמס הטס על האש ותראה פלאים גדולים. ואם הוא איש אמור שיעשה חפצי שהוא דבר פ'. ומאחרי הטס כתוב סיט כי זה סימנו. וכתוב בשעת נוגה. ועוד מעט היא בצורת צדק אמ' שאם יכתוב צורתו באבן ברק ויניח אותו על פתח סגור יפתח. .

viii. ביום ז' משמש קפציאל זה המלאך אין בו תועלת כלל כי אם רע והוא כדמות איש שהיא אבל ויש לו ב' קרנים ויש לו אישים משמשים אותו כמו תמלאכים האחרים. כי על ידו הימנית משמש קוביאל. ועל ידו השמאלית פצחיהל ועל קרן הימין צפריאל. ועל קרן שמאל יחסיאל. ומאחוריו משמש אחיאל. ותחת רגליו להביאל. כשתרצה להשתמש בהם אם תרצה להפיל אדם ממעלתו עשה טס מעופרת וצייר בו צורת איש זקן ידיו פרושות. ותחת ידו הימנית עשה צורת איש קטן וכתוב במצחו קוביאל. ועל השמאלית צורת איש בוכה ועל שכמו פצחיהל. ועל קרן הימין צורת איש מפותח (!) מעופף בשתי כנפים וכתוב על שכמו או בין כתפיו או במצחו צפריאל. ועל קרן השמאל עשה צורת איש אחר מעופף ויהיו פרושים כנפיהם האחת על האחר וכתוב במצחו או על שכמו או על כתיפו יחסיאל. ומאחוריו עשה צורת איש פרש כנפיו למעלה וידיו על מצחו וכתוב על מצחו אסיאל. ותחת רגליו עשה צורת איש אחד מצוייר אדום וכתוב על שכמו להביאל. ותועלת זה הטס אם תתן אותו בכסא הגמון או אדם גדול או מלך או כומר יפול ממעלתו. ואם תתן אותו במקום שיש בו אנשים יתפזרו וילכו מאותו מקום. ואם תתן אותו במקום שבונים עיר או מגדל יחרב. ואם תתן אותו

במקום דבורים יברחו משם . ואם תכתוב שם קַפְצִיָּאל ומלאכיו בקלף כשר
ותתן אותו בקנה שיש בו ז' קשרים . ותשביע זאת ההשבעה . ואתה רֹכֵב על הקנה .
מֵאֵע קַפְצִיָּאל וכל מחניך בשם קֶקֶק שתוליכוני למקום פ' וגא יזיקוני שום נזק .
אמ' כי ילך מהלך מאה יום ביום א' . ואם תכתוב אותו מצוייר על הדרך שאמ'
למעלה . ושם איש ושם אמו ותתן אותו בשום דבר ותקשור אותו בכנפי יונה
או עוף מדברי ותשביעי . מֵאֵע קַפְצִיָּאל וכל מחניך שתבריא את פֶּבֶפ ויהיה נע ונד
כמו שהבריא השם את קין והיה נע ונד . כמו שהיה נע ונד בן יהיה פֶּבֶפ ולא
ימצא מנות לכף רגליו . ותפריח העוף ויהיה האיש ההוא נע ונד כל ימיו ולא ימצא
מנוחה . ואם לא תמצא עוף באותה שעה . קח קדרה ותן בה מה שרצית לקשור
בכנפי העוף (fol. 39a.) וסתם פי הקדרה בזפת כדי (!) בלא מים והשליך אותה בנהר .
וכל זמן שהקדרה הולכת על פני המים יהיה נע ונד עד שתשבר או עד שיכנסו
בה מים או עד שתטבע . וצריך לכותבו בשעת שבתי וכתוב מאחורי הטם או
הקלף אֲנִי כי זה סימנו . עכ" .

(תם)

SAMARITAN PHYLACTERIES AND AMULETS.

*Reprinted from the "Proceedings of the Society of Biblical Archaeology,"
March, 1916.*

TEXT.

(1)

כי בשם יהוה אקרא ונהבו נודל לאלהינו]
בשם יהוה אלהי ישראל אשרי: כי בשם יהוה]
אקרא אין כאל ישרון: קנומה יהוה על הכ
אהן כתבה: ועל שם סבנול זה המכתב בראשית]
E ברא אלהים: ופסח יהוה ועל הפתח ולא יתן]
המשחית לבוא אל בתיכם לנגף וכי בשם יהוה]
אקרא ונהבו נדל לאלהינו: הנצור תמים פעלו]
כי כל דרכי משפט אל אמונה ונאין עול צדיק]
וישר הוא: יהוה אלהינו יהוה אחד ברוך]
10 אלהינו לעולם וברוך שמו לעולם
יהוה הגדול
יהוה הגיבור
יהוה הנורא
יהוה נס י
15 יהוה איש אכל

אנכי יהוה אלהיך לא יהיה לך אלהים אחרים
על פני בראשית ברא אלהים: את השמים: ואת הארץ:
ויאמר אלהים יהי אור: ויהי אור:
ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים:
20 ויאמר אלהים יקוו המים:
ויאמר אלהים תדשא הארץ דש . א . א:
ויאמר אלהים יהי מאורות ברקיע השמים:
ויאמר אלהים ישרצו המי . . מ:
ויאמר אלהים תוציא הארץ נפש חיה:
25 ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו וכמ ותנו:

(2)

ויאמר להם אלהים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה :

ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע :

וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד :

ויכל אלהים ויברך אלהים : וייצר יהוה אלהים :

ויפֹחַ באפִּיו נשמת חיים : 30

ויהי אדם לנפש חיה : |

עשות יהוה אלהים : המטר יהוה אלהים :

ויצר יהוה אלהים : ויטע יהוה אלהים :

ויצמיח יהוה אלהים : ויקח יהוה אלהים :

ויצו יהוה אלהים : ויאמר יהוה אלהים : 35

ויצר יהוה אלהים : ויפֹל יהוה אלהים :

ויבן יהוה אלהים : עשה יהוה אלהים :

כי אמר אלהים : כי ידע אלהים :

והייתם כאלהים : קרֹל יהוה אלהים :

ויקרא יהוה אלהים : ויאמר יהוה אלהים : 40

ויאמר יהוה אלהים : ויעש יהוה אלהים :

ויאמר יהוה אלהים : וישלח יהוה אלהים :

עד עולם יהוה ילחם לכם ואתם תחרישון :

רפא ירפא אלהים :

לבושה אמן : | 45

אז החל לקרא בשם יהוה ביום ברא אלהים אדם

בדמות אלהים עשה אתו זכר : ונקבה : בצלם אלהים :

עשה את האדם אל תירא אברם אנכי מִן לֶךְ : ויאמר

אליו אני יהוה אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת

לך את הארץ הזאת לרשתה : הרמתי את ידי אל 50

האלהים אל עליון קני שמים (וא)רץ : ויאמר

יהוה אל אברם : ויראה יהוה אל אברם :

ויקרא שם בשם יהוה : אל עולם : כי

(3)

נשבעתי נאם יהוה: שכן בארץ ואהיה עמך
 55 ואברכך: ראו ראינו כי היה יהוה עמך:
 והנה יהוה נצב עליו: ויאמר אני יהוה
 אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק: הארץ:
 אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך
 והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך:
 60 כי לא א ע ז ב ד :

ויקרא לו אֵל

אלהי ישראל:

בלעדי אלהים לא יענה את שלום פרעה:
 ויאמר אל החרטמים ולא יכלו החרטמים:
 65 ויאמר אנכי אלהי אבותיך אלהי אברהם
 ואלהי יצחק ואלהי יעקב: זה שמי
 לעולם וזה זכרי לדר ודור: מי שם פה
 לאדם: ומי ישים אלם או חרש או פקח
 או עור הלוא אנכי י ה ו ה:

ויאמר אלהים אל משה 70

אהיה אשר אהיה: |

ואראה אל אברהם ואל יצחק ואל יעקב באל
 שדי ושמי יהוה לכן אמר לבני ישראל
 אני יהוה והוצאתי אתכם מתחת סבלות
 75 מצרים: וגאלתי אתכם ולקחתי אתכם לי
 לעם: והייתי לכם לאלהים: אני יהוה אלהי
 ישראל יהוה אלהי העברים נקרא עלינו
 כי אין כמוני בכל הארץ: למען ספיר שמי בכל
 הארץ כי אני יהוה בקרב הארץ ויהוה
 80 הלך לפניהם ויאמרו החרטמים אל פרעה
 אצבע אלהים היא ולא יכלו החרטמים לעמד

(4)

לפני משה ולא לפני בר לבושי שמך יהוה
 אל תירא וילחם לכם ישע ות יהוה אל תירא
 וילחם לכם ישועת יהוה יושיע יהוה: יהוה

85 גיבור במלחמה יהוה שמו: ימינך יהוה

נאדרי בכח ימינך יהוה תרעץ אויב:

מי כמוד יהוה מי כמוד:

באילים יהוה מי כמוד

נאדרי בקדש:

90 נורא תהלת עשה פליה עד יעבר עמך יהוה

עד יעבר עם זה קנית יהוה ימלך עולם ועד

שירו אל יהוה: . ויסע משה את ישראל מים סוף

ויוציאהו אל מדבר שור וילכו דרך שלשת

ימים במדבר ולא מצאו מים ויבאו מרתה ולא

95 יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם על כן

קרא שמה מרה וילן העם על משה לאמר מה

נשתה ויצעק משה אל יהוה ויריאהו יה

עץ וישלך אל המים וימתקו המים שם שם

לו חק ומשפט ושם נסהו ויאמר אם שמע

100 תשמע בקול יהוה אלהיך והישר בעיניו

תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו

כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים

עליך כי אני יהוה ר פ א ד:

אדני יהוה רפא לבושר

מכל חלי אמן אמן: 105

אני אעביר כל טובי על פניך:

וקראתי בשם יהוה לפניך והחנתי את אשר אח

ורחמתי את אשר ארחם: ויעבר יהוה על פניו

ויקרא וַיִּקְרָא אֶל רְחוּם וַחֲנוּן אֶדְרָךְ אֲפִים וְרַב

110 הַסֹּד וְאֵמֶת: נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע

(5)

וחטאה ונקא לו ינקָה פקד עון אבות על בנים

ועל בני בנים על שלישים ועל רביעים: וימחר

משה ויקד ארצה וישתחוֹי: ויאמר אם נא מצאתי

חן בעיניך אד'ני ילך נא אדני בקרבנו כי עם
 115 קשה ערף הוא וסלחת לעונינו ולחטאותינו
 ונחלתנו: |

הנה אנכי כרת ברית

נגד כל עמך: |

אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל
 120 הגוים: והסיר יהוה ממך כל דברי רע סרה
 מלפני לבושי שמך יהוה בצדקתך יהוה ביהוה
 ביהוה יהוה אלהינו ימינך יהוה תרדף אויב
 ויהוה יהוה יסיר דבריהם ושםם ולא יכלו
 החרטמים (ו) לעמד לפני משה: ולא לפני לבושי א
 125 לפני לבושי שמך: יהוה אש אכלה: ולא ימנעך
 אלהיך כל בשמים וכל בארץ וכל במים מתחת
 לארץ:

יהוה הגדול:

יהוה אלהים:

כל החרטמים לא יהיה להם תקומה: בחזק יד
 130 ובחזק אל פנים כל דישא זה המכתב רבקה
 ומרגליתה ובאובס ודמניננה ונונה גיבי
 וקיללה אחוה וסבינה ורבטה ושמעון ומרד
 לה ואלעזר ומלכסה וננאה והיסדודה כל
 135 החרטמים תחת כל השמים לא יהיה להם תקומה
 לפני לבושי זה המכתב ובחזק (sic) יד ובחזק
 אל כי יהיה שרי חרישה יהוה שמ ו יה" שמו
 א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ :

(6)

ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת :

א ל ב^מ (sic) כ י נ ד ס : 140

ארשית זלפה נצטרק אברהם ויצחק ויעקב
ויוסף ואדונל משה נביה ואהרן כהנה ואלע
זר מהימנה ואיתמר יקירה ופינחס קדישה

ויהושע מלכה ויעש את ^הכיוור (sic) נהשת ואת כנו
[ה. probably written with ה but ink has dried and left נהשת]

145 נחשת במראות הצבאות אשר צבאו פתח אהל

מועד: |

בשם יהוה אלהי ישראל: |

ויעש את הכיוור נחשת ואת כנו נחשת במראות
הצבאות אשר צבאו פתח אהל מועד:

ופניתו אליכם:

150

לעולם נאם יהוה:

יהוה הצדיק: יהוה הגדול: יהוה הניבור:

יהוה הנורא: יהוה נסי: יהוה נס י:

יהוה שמו: ארד אפים ורב חסד ואמת:

155 יהוה אלהינו: יהוה אלהינו: יהוה אחר:

יהוה יהוה: הגדול יהוה הנורא יהוה הגבור:

יהנה מלך המלכים כי גדול יהוה

מכל האלהים: |

הן ליהוה השמים:

ושמי השמים הארץ:

160

וכל אשר בה כי יהוה אלהיכם הוא אלהי האלהים

וארון האדונים האל הגדול והגבור

והנורא: כי שאל נא לימים הראשונים

למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ:

165 ולמקצה השמים ועד קצה השמים כי יהוה

הוא האלים (sic) ואין עוד מלבדו: כי יהוה

(7)

הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת

אין עוד: |

כי יהוה כחוי (sic)

כימי הארץ:

170

ותסדה אלהינו בקרבנו האל
הגדול והגבור ונורא:

וזכרתי את רריחי יעקב:

ואף את בריתי יצחק:

ואף את בריחי אברהם:

175

אזכר:

יברכך יהוה וישמרך יאיר יהוה פניו אליך
ויהנר ישא יהוה פניו אליך וישם לך שלום:

אמן:

קומה יהודה ויפוצו איביך:

180

וינוסו משנאיך מפניך:

אמן אמן אמן אמן סר צלם מעליהם ויהוה אתנו
אל תיראום וימלא כבוד יהוה את כל הארץ
על כן יאמר בספר מלחמות יהוה את ואהב

בספה והסיר מעלינו את הנחש ו י ת פ ל ל 185

משה בעד העם בעדך פחדך ויראתך על פני
העמים תחת כל השמים אשר ישמעו את שמו
ורגזו וחלו מפניך:

ברוך תהיה מכל העמים:

לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך והסיר 190

יהוה ממך כל חלי וכל מדוה מצרים: הרעים
אשר ידעת לא ישמם בך ונתנם בכל שנאיך:

כי יהוה אלהיך בקרבך: אל

גדול ונורא: יהוה הגדול:

כי אם שמר תשמרון את כל המצוה הזאת אשר 196
אנכי מצוה אתכם היום לעשותה לאהבה את

(8)

יהוה אלהיכם ללכת בכל דרכיו ולהדבק

בו והוריש יהוה אלהיך את כל הגוים

האלה מלפניך וירשתם גוים גדלים

ועצומים ממך כל המקום אשר תדרך כף רגלכם 200

בו לכם יהיה מן המדבר והלבנון ומן הנהר

נהר פרת עד הים האחרון: יהיה גבולכם לא

יתיצב איש לפניכם פחדכם ומראכם יתן יהוה

אלהיכם על פני כל הארץ אשר תדרכו בה כאשר

דבר לכם: |

205

יהוה יהוה

הגדול: |

יהוה הגיבור יהוה הנורא: יהוה יהוה המשל

יהוה אלהינו יהוה יהוה אחד: ה ב ד ה :

כי יהוה אלהיכם ההלך

210

עמכם להלחם לכם עם איביכם

ו ל ה ו ש י ע א ת כ ס

אמן אמן אמן אמן : והסיר יהוה ממך

כל חלי וכל מדוי מצרים אל ישמם בך

ונתנם בכל שנאיך: |

215

כי יהוה אלהיכם ההלך עמכם:

להלחם לכם עם איביכם ולהושיע

א ת כ ס :

הנה אנכי שלח מלאכי לפניך לשמרך בדרך

מדי החרטמים ולמכשפים למה זה אתם עברים

את פי יהוה והיא לא תצליח לא ימצא בך

מעביר בנו ובתו באש קסם קסמים מענן

מנחש מכשף חבר חבר שאל אוב וידעוני

ודרש אל המיתים כי תועבת יהוה אלהיך

(9)

כל עשה אלה יהוה אלהיך מורישים מפניך: |

225

ולא תצליח דרך החרטמים: |

כי יהוה אלהיך בקרבך לא תירא מהם יהוה

אלהיו עמו ותרועת מלך בו אֵל מוציאם

ממצרים כתועפת ראם לו כי לא נחש ביעקב

ולא קסם בישראל: על כן יאמר בספר מלחמות

230

יהוה את ו ה ב ב ס ו פ ה: |

כי אֵל רחום יהוה אלהיך : |

גא־ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית

אבותיך : אשר נשבע להם : | למען ישוב

יהוה מחרון אפּוֹ ונתן לך רחמים כי אֵל 235

רחום יהוה אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך למען

ישוב יהוה מחרון אפּוֹ ונתן לך רחמים : והרבך :

ושב יהוה אלהיך אֵת שבותך ורחמך : |

ונתן יהוה אלהיך את כל האלות האלה על איביך

ועל שנאיך אשר רדפוך ואתה תשוב יתן יהוה את 240

איביך תקעמים עליך ננפים לפניך יקימך יהוה

לו לעם קדש כי בשם יהוה אקרא כי מי גוי גדול

אשר לו אלהים קרובים אליו כיהוה אלהינו

בכל קראנו אליו : |

יהוה בדד ינחנו ואין עמו אֵל

245

נ כ ר : |

ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי :

אין כאל ישרון רכב שמים בעוזך : ובנחיותו

שחקנים מעונה אלהי קדם ומתחת זרועתו

עולם : ויגרש מפניך אויב ויאמר אשמד : עם 250

הנושע ביהוה מגן עוזך ואשר חרב גאותך

ויכחשו איביך לך ואתה על במתם תדרך :

יהוה אלהינו יהוה אחד הברד : |

(10)

כי בשם יהוה אקרא ורוח אלהים מרחפת

על פני המים ויפֹה באפיו נשמת חיים ויעביר אלהים רוח 255

על הארץ ותהיינה מרת רוח

ורֹחַ תשימו אִישׁ אִישׁ אשר רוח

אלהים בו : ותחי רוח

יעקב : מקצר רוח : ותחי רוח

ורוח הקדים ויהפך יהוה 260 רוח

ים: ברוח קדים : והצלתי מן ה רוח
 ויציל מן הרוח...ו רוח
 אלהים ותהיינה מרת רוח
 ורוח הקדים ויהפך יהוה רוח
 ים: ברוח הקדים ויישנתם ה רוח 265
 ויעל (sic) מן הרוח ברוח איש אשר רוח
 אלהים בו : ותנה עליהם ה רוח
 וימלא אתו רוח אלהים בעבר עליו רוח
 קנאה אל אלהי הרוחות לכל הבשר וירא
 אלהים ויאסף אלהים יהוה ירפא השחין 270
 וירפא רפא אֵל נא רפא נא לה:|

ויקרא שמו יהוה נְסִי: אדני משה: |

אדני משה אמר לראש הצבאות: יושע אתנו מידי
 איבינו: אדני משה אמר לראש הצבאות יושע
 אתנו מידי איבינו: אדני משה אמר לראש 275
 הנפלאות יושע אתנו מידי איבינו אדני
 משה אמר לראש הצבאות יושע אתנו מידי
 איבינו אדני משה אמר לראש כל האלהים
 הנדלים יושע אתנו מידי איבינו: אדני משה
 אמר לראש אל עליון קנה שמים וארץ וישע 280
 מידי איבינו: הימים לך כל נתן אלהינו:

יהוה אלהינו יהוה אחר ברד: |

(11)

הגדול והגיבור והנורא הימים הימים
 לך (sic) כל נתן אלהיך יהוה אשר האדמה על ימים
 תאריכון ולמען אחריך ולבניך לך ייטב 285
 למען היום מצוך: אשר מצותיו ואת חקיו את
 ושמרת עוד אין מתחת הארץ ועל ממעל
 בשמים האלהים הוא יהוה כי לבבך אל
 והשבות היום וידעת הזה כיום נחלה
 ארצם את לך לתת להביאך מפניך ממך ועצומים 290
 גדלים גוים להוריש ממצרים הגדול ובכחו

בפניו ויוציאך אחריהם בזרעך ויבחר אבתיך
את אהב כי ותחת האש מתוך שמעת ודבריו הגדלה
אשו את אראך הארץ ועל ליסרך קולו את השמיעעך?
השמים מן מלבדו עוד אין האלהים הוא יהנה 295
כי לדעת הראתה אתה: : : : : 1

בשם יהוה אֵל רחום ובשמוך

יהוה האֵל הגדו ל: 1

והו	יְלִי	סִיט	עֵלֶם:
300	מֵהֶשׁ	לֵלָה	אֶבֶא
הוּי	אֵלֶךְ	לֹאֻ	הֵהֶע יוֹל
הֶקֶם	לֹאֻ	כִּלִּי	לֹוּ
נִלְכַּ	יִי	מִלָּה	חֵהוּ
הֶאֱא	יֵרָא	שֶׁאֵה	רִי
305	לִכְבֹּ	וְשֶׁר	יֵחוּ
מִנְדֹ	אֲנִי	חֵעֵמ	רֵהֶע יִיז
סֵאל	עֵרִי	עֵשֶׁל	מִיָּה
הַחֵשׁ	עֵמֵמ	נִנָּא	נִית
נִמֵּמ	יֵיל	הֵרָה	מִצֵּר
310	יֵהָה	עֵנֹו	מִחִי
יֵיעֵ	הֵבֹו	רֵאָה	יֵבֵמ
וִיז	יֵהָ	בִּי	הֵהָ
		אֵמ	1

(12)

אֵז יֵשֶׁר מֵשֶׁה :

יהוה הגדול:

וּבְנֵי יֵשֶׁר אֵל: 315

יהוה הנורא:

אֵת הֵשֶׁר יֵרָה :

יהוה נסי:

הִזְאֵת לֵי הֵוָה :

יהוה עזי:

320

וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר :

יהוה גבור:

יִשְׁמִיד יֵהוָה :

יהוה גדול:

אֵת הֵגֵרִים: 325

יהוה גבור:

ואת החרטמים:

יהוה נסי:

ואת המכשפים:

יהוה נורא:

330

מפניך יאביד:

יהוה רפא:

יהוה שמו:

יהוה שמו:

מתחת השמים:

335

אמן אמן אמן: זה האיש והאשה אם הנער אם

הנערה: נמנו כל יושבי כנען תפל עליהם אימה

ופחד ובגדול זרועך ידאמו כאבן עד יעבר

עמך יהוה עד יעבר עם זה קנית: זה עם יעבר

עד יהוה עמך יעבר עד כאבן ידאמו זרועך 340

ובגדול ופחד אימה אליהם תפל כנען יושבי

(13)

כל נמנו: 1

ויתפלל משה אל יהוה

ותשקע האש:

ויתפלל משה בעד העם:

345

יהוה אלהינו יהוה אלהינו יהוה אחד:

יהוה יושיע יהוה יאיר יהוה ילחם:

יהוה יח יח יהוה יגן יהוה יגן

יהוה ירחם יהוה יהוה יהוה ויעש

את הכיור נחשת ואת כנו נחשת במראות 350

הצבאות אשר צבאו פתח אלה למועד:

אהן כתבה טב: לכל מן

דלבשה אמן: 1

בשם יהוה: הגדול: יהוה הגבור יהוה הנורא

355 יהוה הקדום: יהוה המשל: יהוה אלהי כל אל: |

אהיה אשר אה יה :

אשר לנסתרות ר אה :

אהיה ראה ולא מראה :

יהוה יסטר כל כלום ביש מרי יהוה יעיניף

360 יפלט אתי מכל מום רע: ומכל רע: יהוה ישוזב

ויושיע יהוה יושע יהוה יעפף יהוה יקומה :

יהוה: ידבק: יהוה יחן יהוה יגן: יהוה ירחם :

ולא יכלו החרטמים לעמד לפני משה: ולא

לפני לבושי שמך יהוה מזכר ועד נקבה

365 יהוה אלהים עמך: קומה יהוה בכל מקום ובכל

עת: לית אלה אלא אחד: ולא נביא כמשה ולא

תורה כתורותו ולא סגדה כהרגריופ: נחלתו:

ולא סגולה אלא קהלו ועדתו: |

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת :

370 יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה

יהוה יהוה יהוה יהוה גדול נא קין

(14)

לא יכרת ולא עזר נא חדל נא מכל אנש דלבש

אהן פיקל טוה מכל שיד ומכל נפש ומכל חיב

ומכל זעורה: ומכל חיה: אמן אמן אמן:

375 קו מה יהוה :

שׁוּבָה יהוה :

על לבושי אלִין כתביה נסינס מכל ביש ומכל מום

רע פישון וגיתון ודקל ופרת כי אני יהוה רפאך

שמרני אלהי המשכן הקדוש:

שמרני אלהי המקדש: 380

שמרני אלהי הנביא שמרני אלהי הרגריזים: שמרני

אלהי הכהנים: שמרני אלהי הקדושים: שמרני בדרך

אשר אני הלך עליה ולא תעבד שילתי לכם גמלי והציל

אתי מכל רע: |

י ה ו ה ה ק ד ו ש :

385

י ת ה ל ל :

יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה
יהוה יהוה יהוה הגדול והגבור והנורא אֵל
אלהי הרוחות לכל הבשר הבשר: אלהי התהללות
והשירות והתפארות לית אלה אלא אחד: ולא

390

[Original: והתפארות, with א over ח.]

נביא כמושה :

ק ו מ ה י ה ו ה :

ש ו ב ה י ה ו ה :

על לבושי אלִין כתביה נסינס מכל ביש ומכל
מֶזֶם ומכל שיד ומכל חיה רעה ומכל פישון: ומכל
גִּיּוֹן (ניחון) ומכל דקל ומכל פרת: כי אני יהוה רפאך
כי אני יהוה: |

395

ה ו ש י ע א ת נ ו מ ן ה ע מ י ם :

א ש ר ס ב י ב ו ת י נ ו :

והרחיב לנו מי הצרעה הזאת בכל אלהי הנכר:

400

(15)

יסורון מפני יהוה יהוה הקדוש בקרבי שמרני
אלהי הקדש והציל אתי מכל רע יברך את הנערים
האלה יהוה יהוה הקדוש יהוה הגדול יהוה
אלהים יתהלל יתרוםם יתברך יתקדש יתודי

ל ע ו ל ם :

405

ל י ת א ל ה :

א ל ה א ח ד :

יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה
יהוה יהוה יהוה זה שמי לעולם וזה זכרי
לדר ודור: דסבל המכתב הזה מראכם וחתתכם
יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים:
בידכם נתתיו: |

410

ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם:

ואלהי אבי יצחק יהוה אמר אלי שוב אל ארצך ואל מולדתך
והטיב עמך קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את 415

עבדך: כי במקילי עברתי את הירדן הזה: ועתה הייתי לשני מחנ
ות: הצילני נא מיד אחי מיד עֶשׂוֹ כי ירֵא אנכי אתו פן יבוא

והכני האם על חבנים ואתה אמרת הטיב יָטֵב עמך ושמתי את
זרעך כחול הים אשר לא יספר מרב וילן שם בלילה ההוא: |

האלהים אשר התהלכו אבותי ל פ נ י ו: | 420

אברהם ויצחק האלהים הרעי אתי מעודני עד היום הזם ההלך
הנאל אתי מכל רע יברך את הנערים האלה ויקרֵא בהם שמי

ושם אבותי אברהם ויצחק וידגו לרב בקרב הארץ: |

ויברכם ביום ההוא לאמר : : : : : |

בך יברך ישראל לאמר ישימך אלהים כאפרים וכמנשה 425

וישם את אפרים לפני מנשה: | : |

לישועתך קויתי י ה ו ה : |

מֵאֵל אביך ויעזרך ואל שדי יברך ברכת שמים ממעל אמן אי

(16)

אהיה אשר אהיה אשר לנסתרות ראה אהיה ראה

ולא מראה: |

430

יהוה אלהי השמים ושכבתם ואין מחריך והשבתי חיה רעה

מן הארץ אלהי השמים והארץ וכל אשר בם אלהי השמים

הגדלים אלהי כל הגדלות ואלהי כל הגברות והנפלאות

אלהי כל הקוממות: |

קומה יהוה: שובה יהוה: |

435

כל אלהי הנכר יסורון מפני יהוה: יהוה הקדוש בקרבי

רכב שמים מרי אלהי קדש הצילני מכל ר ע: |

יהוה יהוה יהוה יהוה אלהי האלהים הרחיב

לי מכל מצור ומצוק והסיר מעלינו את הנחש ויתפלל

משה בעד העם: |

440

אלהי הכל ויוכל על כל וידע כל

אלהי השמים ושמי השמים:

יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה
יהוה יהוה אלהים יהוה יהוה יהוה אלהים יהוה אלהים

יהוה אלהים אדם נת אברהם יצחק יעקב יוסף לוי 445

קחת עמרם משה אהרן אלעזר איתמר פינחס יהושע וכלב

השבעים הזקנים אנגדכנה מרי טב יתי מרי באלין

שמהתה לקבל 10. פ. שמהתה לקדמיהון קומה יהוה

ויפוצו איביד וינוסו משנאיך מפניך: אמן אמן אמן

קומה יהוה על כל מן דלבש אהן כתבה: 450

בשמך אלהים אהיה אלהים אהיה אלהי יהוה יהוה יהוה

יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה אהיה

אלהים זכרון עמי את רוחה קדישתה דוה שם אלהה

דעלמה מר כל מראש וכל דוש מסיטנה מן קמיו אלהי הכל

ויוכל על כל והוא הכל 455

יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה

יהוה יהוה השקף ממעון קדשך מן ה ש מ י ס :

(17)

יפתח יהוה לך: את אוצרו הטוב:

יהוה אלהים יהוה: יהוה אלהינו יהוה:

את השמים: לתת את מטר: 460

יהוה אחד יהוה: יהוה בדו [בדר] יהוה:

ארצך בעתו:

הלברך את כל מעשה ידיך והלוית גוים רבים ואתה

לא תלוי ונתנך יהוה לראש ולא לזנב אמן אמן אמן: 465

אהיה אשר אהיה יהוה אלהינו

יהוה אחד בדר: 1

ונתן יהוה אלהיך את כל האלות על^{האקה} איביך ועל שנאיך

אשר רדפוך ואתה תשוב ושמעת בקול יהוה אלהיך:

ויהוה הוא ההלך לפניך והוא יהוה עמך: 1

לא ירפך ולא יעזבך: לא תירא ולא תחת: 470

לא ירפך ולא יעזבך : לא תירא ולא תחת :
 לא ירפך ולא יעזבך : לא תירא ולא תחת :
 לא ירפך ולא יעזבך : לא תירא ולא תחת :
 לא ירפך ולא יעזבך : לא תירא ולא תחת :
 לא ירפך ולא יעזבך : לא תירא ולא תחת : 475
 לא ירפך ולא יעזבך : לא תירא ולא תחת :
 לא ירפך ולא יעזבך : לא תירא ולא תחת :
 לא ירפך ולא יעזבך : לא תירא ולא תחת :
 לא ירקך ולא יעזבך : לא תירא ולא תחת :
 לא ירקך ולא יעזבך : לא תירא ולא תחת : 480
 אמן אמן אמ ויכחשו איביך לך ואתה על במתם

תדרך : אמן אמן אמן : |

יהוה הקדוש : |

יהוה הגדול יהוה הגבור יהוה הנורא יהוה המשל
 יהוה אלהים יהוה הרפא יהוה הממית יהוה המחיי 485
 יהוה אלהינו יהוה אחד אתה יהוה אלהינו הנכבד
 (18)

התמיד אהיה אשר אהיה ממצא בכי מקום ואתה ראה
 ולא מראה מאורים וכוכבים עשית אתם יאירו בטובך
 על פני כל הארץ תתהלל לעולם : |
 בשם יהוה יהוה יהוה : | 490

כל יום ולילה נשתחוי לך אה אל עליון ונשתחוי
 לך ונשאלך ונרוממך כי אין כמוך אלהינו ואלהי
 אבותינו הושיע אתנו מלפניך ושלח מלאך את טובך
 וברך אתנו בכל ושמרנו מאיבינו ושנאינו וטובך אל
 אלהי הרוחות לכל הבשר אדון האדונים אלהינו לא 495
 עזב אהיה אהיה אהיה אהיה אהיה אהיה אהיה אהיה
 אהיה אהיה אל עליון מלכת רחמנה נוראה

אן דו מתדבר : |

יהוה קדוש הקדושים :

בקדישו הדה : |

ויתפלל משה אל יהוה ותשקע האש :
 ויתפלל משה אל יהוה ותשקע האש :
 ויתפלל משה אל יהוה ותשקע האש :
 ויתפלל משה אל יהוה ותשקע האש : 535
 ויתפלל משה אל יהוה ותשקע האש :
 ויתפלל משה אל יהוה ותשקע האש :

ויתפלל משה בעד העם :

(20)

אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתא :
 אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתאב : 540
 אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתאבג
 אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתאבגד
 אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתאבגדה
 אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתאבגדהו
 אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתאבגדהו : 545
 אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתאבגדהוזה
 אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתאבגדהוזהט
 אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתאבגדהוזהטי
 אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתאבגדהוזהטיכ
 אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתאבגדהוזהטיכל 550
 אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתאבגדהוזהטיכלמ
 אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתאבגדהוזהטיכלמנס
 אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתאבגדהוזהטיכלמנסע
 אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתאבגדהוזהטיכלמנסעפ 555
 אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתאבגדהוזהטיכלמנסעפצ
 אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתאבגדהוזהטיכלמנסעפצק
 אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתאבגדהוזהטיכלמנסעפצק
 אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתאבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתש
 אבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתאבגדהוזהטיכלמנסעפצקרתש : 560

בשם אלהים :

אלה אלהיה :

נצועי קרביה:

כפת חיל סניה ודבביה ברב חילך שמך אל

(23)

קנא יהוה אש אכלה: |

אהיה אשר אהיה אשר היה ויהי ⁶¹⁵

אהיה ויהי תמיד: |

יהוה אלהי השמים ואלהי הארץ אלהי
הרוחות ואלהי הצבאות ברוך אתה
וברוך שם קרשך לעולם לית אלה

אלא אחד: | ⁶²⁰

ושלום יהוה על הנבי הצדיק

התמים הטהור הנאמן:

משה הנקי

מכל מום:

אמן: ⁶²⁵

א מ ו : |

The Chain of Samaritan High Priests.

שלשלת הכהנים הגדולים : זה תולדות מן אדם עד היום הזה :

(X) ימי המולד והכהנה : (II) דגל ספר התמים :

	II.	I.	
אדם.	ל.וק :	ל.וק :	[1]
שת. [לצלמו]	לה.ובק :	ה.וק :	[2]
אנוש.	כה.וגק :	צ :	[3]
קין.	צה.וגק :	ע :	[4]
מהללאל.	ס.ורק :	סה :	[5]
ירד.	כב.והק :	סב :	[6]
חנוך : [שבע]	פז.והק :	סה :	[7]
מתושלח :	נד.ווק :	סז :	[8]
למד.	ז.וזק.ואלף :	ננ :	[9]
נח : [העשירי]	ט.ובק.אלף :	ב.והק :	[10]
שם. בשנת יח מן חייו היה המבול על הארץ כמה אתמר ויולד את ארפכשד שנתים אחר המבול :	ט.וגק.ואלף :	ק :	[11]
ארפכשד :	מד ורק ואלף :	לה.וק :	[12]
שלח :	עד.והק ואלף :	ל.וק :	[13]
עבר : [שבע]	ח.וזק ואלף :	לד.וק :	[14]
פלג :	לח.והק.ואלף :	ל.וק :	[15]
רעו :	ע.וטק (ואלפים) :	לב.וק :	[16]
שרוג :	ו.ק.ואלפים :	ל.וק :	[17]
נחור :	עט.וק ואלפים :	עט :	[18]
תרח :	מט.ובק (ואלפים) :	ע :	[19] p.2
אברהם עליו השלום העשירי מן נח.	מט.וגק ואלפים :	ק :	[20]
יצחק עליו השלום שביע מן עבר. [השביעי]	ט.ורק.ואלפים :	ס :	[21]
יעקב עליו השלום.	צו.ורק ואלפים :	פז :	[22]
לוי.	מח.והק ואלפים :	נב :	[23]
קהת.	יט.ווק ואלפים :	עא :	[24]
עמרם.	עא.ווק ואלפים :	נב :	[25]
אהרן ראש הכהנים. [ומשה]	נד.וזק ואלפים :	פג :	[26]
משה הנביא שלום יח עליו אתנבא בן שמנים :	צד.וזק ואלפים :	מ :	

(III) (אל מובא ישראל ארץ כנען: and מניאן למובא ישראל:)

III. II. I.

אלעזר הראש. א:	מד. וחק ואלפים: ג:	ג: [27]
פינחס הראש. ב: [השביע]	ד. וטק ואלפים: י. וק:	ס: [28]
אבישע הראש. ג:	מד. וטק ואלפים: . ג. וק:	מ: [29]
ששי הראש. ד: [העשר]	צד. וטק וב אלף: . בק:	נ: [30]
בחקי הראש. ה:	כט. וג אלף: . לה. בק:	לח: [31]
עזי: באחר כהנתו אסתר יהוה משכנה קרשה:	ג אלף נג: . ס. ובק:	כה: [32] p. 3
שישי:	ג אלף צג: . צט ובק:	לט: [33]
בחקי:	ג אלף יו. וק: . כ ב. וגק:	כג: [34]
שבט: [השביע]	ג אלף מד. וק: . ג. וגק:	כח: [35]
שלום:	ג אלף סט. וק: . עה. וגק:	כה: [36]
חזקיה:	ג אלף פט. וק: . צה. וגק:	כו: [37]
יהונתן: בימיו אתמלך דוד בן איסא:	ג אלף יו. ובק: . כג. ודק:	כח: [38]
יאר:	ג אלף לט. ובק: . מה. ודק:	כב: [39]
דליה: [העשר]	ג אלף סד. ובק: . ע. ודק:	כה: [40]
יאר: בימיו בנה שלה משכנו, ביאבוס:	ג אלף פב. (4) ובק: . פט. ודק:	יט: [41]
יהונתן: (5) [השביע]	ג אלף יא. וגק: . יז. וחק:	כח: [42]
ישמעאל:	ג אלף לו. וק: . מג. וחק:	כו: [43]
טוביה: זה הכהן אשר הכו אתו הישמעאלים:	ג אלף סה. וגק: . עא. וחק:	כח: [44]
צדוק:	ג אלף פה. וגק: . צא. וחק:	כ: [45]
עמרם הראש:	ג אלף יג. ודק: . יט. ווק:	כח: [46]
חלקיה.	ג אלף לו. ודק: . מג. ווק:	כד: [47] p. 4
עמרם השני.	ג אלף עה. ודק: . פא. ווק:	לח: [48]
עקוב. [השביע]	ג אלף יא. וחק: . יז. ווק:	לו: [49]
עקביה זה הכהן התשבי עם בני ישראל בגלותה הראשונה ויהיא גלות בחת נצר.	ג אלף נה. וחק: . נו. ווק:	לט: [50]
חלאל.	ג אלף צא. וחק: . א. וחק:	מה: [51]
שריה זה הכהן עזר הוא ועמו מן הגלות. לחי.	ג אלף לה. ווק: . מא. וחק:	מ: [52]
נתנאל הראש.	ג אלף פה. ווק: . צא. וחק:	נ: [53]
עזריה זה הכהן שבו מלד כשרים בשנה העשירית מן כהנתו.	ג אלף לו. ווק: . מג. וטק:	נא: [54]
	ג אלף עב. ווק: . עה. וטק:	לה: [55]

	III.	II.	I.
עבראל זה הכהן עזר מן הגלות והזה מניאן עדתו שלש מאות אלף והזה עזרו בשנת לה מן כהנתו.	אלף ויח :	ג אלף יב. וחק :	מ :
חזקיה.	אלף ופד :	ג אלף מב. וחק :	ל :
חנניה.	אלף עב :	ג אלף סו. וחק :	כד :
עמרם השלישי. זה הכהן אשר חזת בנו בחלום בת דירוס המלך ואתזבנת בו וזבן אתא בה אישה לזאת מדינתה אתקוממו עליו השמרים וחכו אתו הוא ואשתו וכל מן עמון.	אלף דוק :	ג אלף יח. וחק :	לב :
חנן זה אשר לקחו המלך דירוס מלך אשור וזבנו בבתו וחכו אתו השמרים.	אלף כט. וק :	ג אקף כד. וטק :	כה :
חזקיה.	אלף נ. וק :	ג אלף מד. וטק :	כא :
דליה.	אלף צב. וק :	ג אלף פו. וטק :	מב :
עקוב.	אלף כב. ובק :	ד אלף וכו. י :	מ :
עקביה.	אלף נז. ובק :	ד אלף וסא :	לה :
לזי.	אלף צח. ובק :	ד אלף בו. וק :	מא :
אלעזר השני.		ד אלף מו. וק :	מד :
מנשה.	אלף פח. וגק :	[גד אלף] פב. וק :	לו :
יאיר השני.	אלף כז. ודק :	ד אלף כא. ובק :	לט :
יהיקם. בימיו אתגלי ישוע בבית לחם.	אקף סח. ודק :	ד אלף סב. ובק :	מא :
יהונתן השלישי. בימיו הרגו היהודרים ישוע בארורי שלם.	אלף כז. והק :	ד אלף כא. ובק :	כז :
אלישמע בימיו אתפתח יסאריה ביד מלך אדום סיאנס.	אלף נ. והק :	ד אלף נד. ובק :	לג :
שמעיה.	אלף ס. והק :	ד אלף סד. ובק :	י :
טוביה.	אלף סח. והק :	ד אלף עב. ובק :	ח :
עמרם הרביעי.	אלף עז. ובק :	ד אלף פא. ובק :	ט :
עקבון הראש.	אלף ז. וק :	ד אלף יא. ודק :	ל :
פינחס השני.	אלף מז. וק :	ד אלף נא. ודק :	מ :
לזי. בימיו אתא אדריגוס המלך ועשה חסד עם השמרים וחבר מקדש היהודים.	אלף פב. וק :	ד אלף עז. ודק :	כה :
אלעזר השלישי.	אלף יד. וק :	ד אקף ז. והק :	גב :
בבא. זה הכהן אתהפך שומיה טוביה.	אלף מב. וק :	ד אלף לו. והק :	כח :
אלעזר הרביעי. בימיו אתא פלטמוססהב יזגרר.	אלף פנ. וק :	ד אלף עז. ובק :	מא :

¹ Text.² T. פב.³ T. וין.

	III.	II.	I.
עקבון השני. זה ד' בבא רבה.	אלף ו. וחק:	ד אלף. ווק:	כג: ד אלף. ווק:
נתנאל השלישי. זה אבי המלך בבא רבה:	אלף לח. וחק:	ד אלף לב. ווק:	לב: ד אלף לב. ווק:
עקבון השלישי. בימיו אתא הממזיר דוסיס:	אלף סד. וחק:	ד אלף נח. ווק:	כז: ד אלף נח. ווק:
נתנאל הרביעי. זה שפחתו אהבת בנו אבעונאי והד' על כן שרף אתה באש.	אלף צה. וחק:	ד אלף פט. ווק:	לא: ד אלף פט. ווק:
עקבון הרביעי.	אלף יח. וחק:	ד אלף ט. ווק:	כ: ד אלף ט. ווק:
אלעזר אבי מרים.	אלף מ. וחק:	ד אלף לד. ווק:	כה: ד אלף לד. ווק:
עקבון החמישי. זה אשר בנא כנשת חלקת השרה.	אלף סד. וחק:	ד אלף נח. ווק:	כד: ד אלף נח. ווק:
אלעזר הששי. [העשרי]	אלף פא. וחק:	ד אלף עה. ווק:	יז: ד אלף עה. ווק:
עקבון הששי.	ב אלף. ויא:	ד אלף ה. וחק:	ל: ד אלף ה. וחק:
אלעזר [שביעי]	ב אלף. ונא:	ד אלף מו. וחק:	מ: ד אלף מו. וחק:
נתנאל החמישי בימיו הד' המלך זיגון. [ארורה]	ב אלף. ופד:	ד אלף עו. וחק:	לא: ד אלף עו. וחק:
אלעזר השמיני. באחר חייו אתא מחמד: [נבי הגוים].	ב אלף ז. ווק:	ד אלף אוטק:	כה: ד אלף אוטק:
נתנאל הששי.	ב אלף כז. ווק:	ד אלף כא. ווטק:	כ: ד אלף כא. ווטק:

(IV) ליישמעאל

	IV.	III.	II.	I.
אלעזר התשיעי. בימיו הד' עמר בן אלחטאב ועתמאן בן עפאן מלכי הגוים.	לח:	ב אלף מה. וק:	ד אלף קט. ווטק:	יח: ד אלף קט. ווטק:
עקבון השביעי. זה טבל בים הירדן המתודע:	סח:	ב אלף עה. ווק:	ד אלף סט. ו. טק:	ל: ד אלף סט. ו. טק:
אלעזר העשירי. זה הד' בימיו עבד המלך בן מרואן.	פד:	ב אלף צא. וק:	ד אלף פה. ווטק:	יז: ד אלף פה. ווטק:
עקבון דשמיני. [השביעי]	ד. וק:	ב אלף יא. ובק:	ה אלף. ויה:	כ: ה אלף. ויה:
אלעזר אחד עשר.	כו. וק:	ב אלף לג. ובק:	ה אלף וכו:	כב: ה אלף וכו:
עקבון התשיעי. בימיו אתהפכת גברי הגוים לבני עבאס.	מו. וק:	ב אלף נד. ובק:	ה אלף. ומח:	כא: ה אלף. ומח:

I.	II.	III.	IV.	
[102] כו : ה אקף עד :		ב אלף פ .ובק :	עג.וק :	אלעזר יב . בימיו אתמלך אהרן אלרשיד החמישימן בני עבאם. שמעון. בשנה השנית מן כהנתו דרשכרוזאי מלך אשורמן השמרים אנשים רבים ובשנה הרביעית מן כהנתו בא ערקלה מלך רומה ופתח הארצות הקדושה ובתר שנים ועשרים שנה אתא הישמעאלים ופתחו כל עיריה וישבו קיסריה וכל יושביה. לד :
[103] ז : ה אקף .ופא :		ב אלף פז.ובק :	פ.וק :	אלעזר י"ג. נתנאל ח. אלעזר יד. פינחס הרביעי. [נתנאל : התשיעי] עבד אל השני בימיו אתבנת מדינת אלרמלה. אלעזר יח. עבד אל ג.בימיו המלך המצרי הכושי.ומבחר זה הכהן ראיתי בתולדות הישנה שלשה כהנים זוכרים והם אלעזר בן עבד אל ימי כהנתו כט שנה : עבד אל בנו וימי כהנתו יז שנה : אהרן
[104] p.10 לא : ה אקף יב .וק :		ב אקף יח .ונק :	יא.ובק :	
[105] יב : ה אקף כד .וק :		ב אלף ל.ונק :	כג .ובק :	
[106] ב : ה אקף כו.וק :		ב אלף לב.ונק :	כה.ובק :	
[107] יא : ה אקף לו .וק :		ב אלף מגו.נק :	לו .ובק :	
[108] ט : ה אקף מז .וק :		ב אלף נב.ונק :	מה .ובק :	
[109] כ : ה אקף סו .וק :		ב אלף עבו.נק :	סה .ובק :	
[110] ז : ה אקף עג .וק :		ב אלף עט .ונק :	עב .ובק :	
[111] ח : ה אקף פא .וק :		ב אלף פז.ונק :	פז.ובק :	
[112] נה : ה אקף לו .ובק :		ב אלף מב.ורק :	לה.ונק :	
[113]				
[114] לה : ה אקף עח .ובק :		ב אלף צג.ורק :	פז .ונק :	
[115] p.11 כ : ה אקף ז .ונק :		ב אלף יג .והק :	ו .ורק :	

I. II. III. IV.

אחיו יט שנה :.
ויהיו כל השנים חמשה
וששים שנה. על פי
ספר הימים לא יתיטב
נוציאם⁽¹⁾ בו כי הדת
כהנתו לית במקום
המבחר אלא כזו
הכהנים אשר הכהנו
בדמשק והזו תחת יד
כהן המקום :.

אלעזר יו.
אהרן.
צדקה. ובאחר כהנתו
אקים בנו עמרם.
עמרם ה.

אהרן. זה בימי כהנתו
אתעתק אבו אלפתח
המודע במעשה הטוב
ואתבנת בימיו כנשת
שכם לנו : (נהעשירי)

עמרם ו :

אהרן :

נתנאל העשירי. באחר
כהנתו בא הכהן
איתמר מן דמשק
ואתפוקד על הכהנה
הגדולה :.

איתמר. זה הכהן אשר
בא מן דמשק שנת
בוק :

עמרם השביעי. בשנה
הששית מן כהנתו
אתפתח זאת הארצות
ואתקטל אנשים רבים
במדינת שכם וישבו
מן השמרים אנשים
ונשים ובנים : ועזי בן

[116] קח : ה אלף מה. ונג : ב אלף נא. והק : מר. ודק :
[117] יד : ה אלף נט. ונג : ב אלף סה. והק : נח. ודק :
[118] p. 12 יב : ה אלף עא. ונג : ב אלף עז. והק : ע. ודק :

[119] לט : ה אלף י. ודק : ב אלף יו. ווק : ט. והק :
[120]

[121] כח : ה אלף ס. ודק : ב אלף סו. ווק :

[122] כו : ה אלף פו. ודק :

[123] יט : ה אלף ה. והק : ב אלף יא. ווק :

[124] מח : ה אלף נג. והק : ב אלף נט. ווק : נב. ווק :

[125] p. 13 יח : ה אלף סח. והק : ב אלף עד. ווק : סז. ווק :

	IV.	III.	II.	I.
הכהן הזוכיר עמון לדמשק ופרו יתון שמרי דמשק ועזרו יתון אל שכם :				
עזי . לקחו בימיו הגוים כנשת חלקת השרה מן יד השמרים והזה זה בימי המלך ירק אשר אתקטל בימי הכהן יוסף :	פ.ט.ווק :	ב אקף צו .ווק :	ה אלק צ .ווק :	[126] כב :
יוסף . זה הכהן בא מן דמשק :		ב אקף יה .ווק :	ה אלק ט.ווק :	[127] יט :
פינחס בנו ה . זה אבי הרבן אבישע בעל דמימרים ואחיו אלעזר :	סד.ווק :	ב אקף עא .ווק :	ה אלק סה .ווק :	[128] נו : p.14
אלעזר בנו יז. זה אחי אבישע הזוכיר .	פ.ט. ווק :	ב אקף צו .ווק :	ה אקף צ .ווק :	[129] כה :
פינחס ו [דננור] . בימיו היה הזקן עבד אלה בן שלמה : כי זה פינחס בן אבישע בעל המימרים .	מה .ווק :	ב אקף נב.וטק :	ה אקף מו .ווק :	[130] נו :
אבישע .	עט .ווק :	ב אקף פו .וטק :	ה אקף פ.ווק :	[131] לד :
אלעזר יח .	יה.וטק :	ה אקף .וכב :	ה אקף יו .ווק :	[132] לו :
פינחס השביעי. זה הוזה על ברכותה והו ראה מקומו ומקום עדתו בגן עדן :	נו .וטק :	ג אקף סג ו :	ה אקף נו.ווק :	[133] מא :
אלעזר יט . אתעשה בימיו מי נדרה לשמרים . [השביעי]	אלף וד :	ג אקף יא .וק :	ה אקף ה.וטק :	[134] מח :
פינחס ח .	אלף וכנ :	ג אקף ל .וק :	ה אקף כד.וטק :	[135] יט :
שלמיה אתפקד מבין הכהנים והלך אל מקום יתקרא שמו נחל אלנמל : וקרא	אלף ולג :	ג אקף ט .וק :	ה אקף לד .וטק :	[136] י : p.15

IV.

III.

II.

I.

וועק למרו חנון חנון
חנון . ויעננו . הנני
הנני הנני : וזה
הדבר אשתמע מן
האנשים אשר היו
עמו :.

צדקה .

אלף וס :

ג אלף סז .וק :

[187] כז : ה אלף סא .וטק :

יצחק .

אלף .וה.וק :

ג אלף יב .ובק :

[138] מה : ו אלף .וו :

אברהם .

אלף מה .וק :

ג אלף נב.ובק :

[139] מ : ו אלף .ומו :

לוי .

אלף סה.וק :

ג אלף עב.ובק :

[140] כ : ו אלף סו :

טביה . זה הכהן הלך
אל השמרים אשר
במדינת עזה ואקים
עמון ארבע שנים
ואזדבג מנון .

ג אלף ח .ונק :

[141] לו : ו אלף ב .וק :

שלמה . זה הכהן לפני
העדה והוא בן חמש
עשרה שנה . כי מת
אביו והו בי שלשה
שנים : והזה יכהן
בימי טפלותו איש מן
השמרים שמו שלח
בן יצחק :

אקף מג .ובק :

ג אקף נ .ונק :

p.16 [142] מב : ו אלף מר .וק :

עמרם בנו .

אלף עו .ובק :

ג אקף פג.ונק :

[143] לג : ו אלף עז .וק :

יעקב בן אהרן בן שלמה
עד היום הזה שבוע
מן אהרן :

אלף כה .ונק :

ג אלף לב .ודק :

[144] מט : ו אלף כו .ובק :

Die Ketubbah der Samaritaner.

I. Einleitung.

Das Hauptinteresse an dem Studium der samaritanischen Literatur lag entweder in dem Vergleich zwischen der samaritanischen Rezension des Pentateuchs und der massoretischen oder in der philologischen Bearbeitung des samaritanischen Targum und der samaritanischen Liturgie. Hin und wieder wurden auch Vergleiche angestellt zwischen samaritanischen Traditionen, soweit sie auch in der rabbinischen Literatur sich erhalten haben und den Traditionen über die alten Sekten innerhalb des rabbinischen Judentums. Aber wenig ist bisher geschehen, die samaritanische Literatur dahin zu verwerten, um Aufschlüsse zu erlangen über Fragen jüdischer Archäologie. Haben die Samaritaner irgend etwas Altes erhalten, und läßt sich das Alte auf Zustände zurückführen, die in den ersten Jahrhunderten vor der Zerstörung des Tempels existiert haben? Nach dieser Richtung hin scheint bisher sehr wenig geschehen zu sein, aus Mangel an Material und auch weil diese Frage nicht in dieser Schärfe gestellt worden ist. Ein Grund scheint auch darin zu liegen, daß man mit dem inneren Leben der Samaritaner nicht genügend vertraut ist und keine genaue Beschreibung ihrer Sitten und Gebräuche besitzt. Wie beobachteten sie die Gebote der Thora? Wie halten sie ihren Sabbath? Kennen sie auch das Verbot, Milch und Fleisch zusammen zu essen? Wie halten sie die Feiertage? Wie beobachteten sie die Beschneidung? Oder wie die von Niddah, Trauung, Scheidung, Begräbnis, um nicht von anderen dogmatischen Fragen zu sprechen, wie z. B. von dem Glauben

an Engel, an Wunder, an Unsterblichkeit, an Auferstehung, an Strafe und Lohn usw.? Ich berühre hier auch die Frage der Liturgie und ihr Verhältnis zum Ursprunge der jüdischen Liturgie nicht nur im Inhalte sondern auch in der Form des Gottesdienstes, die Zeremonien, die den Gottesdienst begleiten, die Art des Vorlesens der Thora und so manche interessante Punkte, wo die Tradition im rabbinischen Judentum einsetzt und im Schriftworte selbst keine direkte Vorschrift zu finden ist. Dazu kommt noch, daß man z. B. über den Charakter der samaritanischen Literatur und Tradition noch vollkommen im Unklaren ist. Sind sie altes ererbtes Gut, oder sind sie das Resultat späterer Einflüsse?

Ein Urteil darüber abzugeben ist außerordentlich schwer, weil weder die Literatur ihrem ganzen Umfange nach bekannt, noch nach dieser Richtung hin bisher untersucht worden ist. Es wird vielleicht für eine längere Zeit eine offene Frage bleiben müssen. Wenn ich aber darauf gestützt, was ich bisher von den Samaritanern gelesen, gesehen und von ihnen selbst durch längeren persönlichen Umgang oder durch Korrespondenz erfahren habe, ein Urteil abgeben darf, so scheint sie in alter Zeit schon zu einem Abschlusse gekommen zu sein und sich in versteinelter Form erhalten zu haben. Sie schreiben heute die Texte genau so wie vor 500 Jahren. Eine moderne Abschrift schließt sich häufig Zeile für Zeile, Wort für Wort alten Originalen an. Sie schaffen eben nichts Neues und haben das Alte in seiner ganzen Starrheit bewahrt. Ich habe Handschriften miteinander verglichen, die durch Jahrhunderte von einander getrennt sind, und sie unterscheiden sich nur in dem Materiale, auf welchem sie geschrieben sind (Pergament und Papier), und in der etwas modifizierten Form der Buchstaben. In allem übrigen ist die eine ein getreuer Abklatsch der andern. Dies ist selbstverständlich noch kein Beweis für das Alter des Inhalts insbesondere, wenn es sich um Fragen handelt, die in die ersten Jahrhunderte

zurückreichen. Dokumente aus jener Zeit existieren nicht und das Alter muß selbst erst aus dem Inhalte erschlossen werden.

Nun ist aber anzunehmen, daß, wenn sich bei den Samaritanern Sitten und Gebräuche erhalten haben, die den jüdischen entsprechen, sie nicht von den Juden entlehnt sind. Einer solchen Annahme entspricht die Tendenz und die Geschichte der Samaritaner, die prinzipiell eine oppositionelle Stellung gegen das nachbiblische Judentum angenommen haben. In solchen Fällen ist man wohl eher berechtigt, vorauszusetzen, daß es altes Gut ist, das bei Juden und Samaritanern auf eine gemeinsame Quelle zurückgeht: die im Volke lebende Tradition.

Durch einen glücklichen Zufall bin ich seit mehreren Jahren in persönlichen Verkehr mit den Samaritanern getreten. Einer ihrer besten Gelehrten, der Priester Izhak der Sohn des vorigen Hohepriesters Amram, hat längere Zeit in London gewohnt, und ich habe die Gelegenheit benützt, um mich über die Samaritaner unterrichten zu lassen. Ich habe seitdem eine ziemliche Anzahl interessanter und wertvoller Mss. erworben, die mir viele Überraschungen bereitet haben. Außerdem hat der Priester mit Hilfe anderer Gelehrter ein Werk für mich verfaßt in hebräisch-samaritanischer Schrift und Sprache, in welchem unter anderem die Unterschiede zwischen Juden und Samaritanern behandelt werden. Das Werk ist zwar dem des Munadscha ähnlich, aber doch davon ziemlich verschieden. Ebenso verhält es sich zu dem arabisch-samaritanischen »Tilmut«, »Al-Kafi« welches eine Art Sepher ha-Mizwoth ist. Von diesen beiden letzteren Schriften besitze ich auch Abschriften.

Als ich eines Tages eine Trauung zu vollziehen hatte, mußte ich den Besuch des Priesters abbrechen, und ich erzählte ihm den Grund. Am nächsten Tag kam dann die Rede auf die Trauung, und da erfuhr ich zum ersten Male, daß die Samaritaner auch eine Ketubbah kennen, die bei

ihnen »Mehtaf Adebî'a« oder »Mehtaf A'aten« oder »Mehtaf Azebuk« heißt. Die hebräische Form dafür lautet: מִכְתָּב הַדְבִיקָה וּדְבַק בְּאִשְׁתּוֹ; מִכְתָּב הַחֲתָן; das erste ist abgeleitet von Genesis 2, v. 24 das zweite die samaritanische Aussprache für ha-Chatan und das dritte die samaritanische Form für das späthebräische Siwwug. (Es wird sich nachher herausstellen, daß die Samaritaner häufig ein hebräisches »w« wie »b« aussprechen. Sie lesen »Lebi« für »Levi« und »'Aba« für »Chawa«.) Ich fragte den Priester, ob sie eine bestimmte Form für einen solchen »Mehtaf« haben, und als er meine Frage bejahte, bat ich ihn, mir eine solche Abschrift zu besorgen. Kurz darauf brachte er mir eine Abschrift, jetzt meinen cod. 871. Ich las den Text sorgfältig mit ihm durch, ließ mir alle schwierigen Stellen erklären und transscribierte den Text nach seinem Diktieren. Bei meinem Aufenthalte in Nablus im April des Jahres 1907 gelang es mir, die älteste Ketubbah, die sich bei ihnen erhalten hat, zu erwerben und zu gleicher Zeit noch zwei andere, von welchen jede einzelne einen Beitrag zur Geschichte der samaritanischen Ketubbah liefert. Außerdem ließ ich mir von dem Schammasch der Kinscha ein allgemeines Formular der samaritanischen Ketubbah abschreiben, und, da ich erfahren hatte, daß sie auch den Scheidebrief kennen, eine genaue Abschrift desselben. Da die Anzahl der Männer seit vielen Jahren die der Frauen übersteigt, so wurde versichert, daß seit Menschengedenken von den Samaritanern kein Scheidebrief geschrieben worden sei.

Bevor ich nun auf den Inhalt dieser Ketubboth (oder wie sie sagen: Mehtafin) eingehe, will ich erst die äußere Form beschreiben, und zwar beginne ich mit der ältesten Ketubbah. Alle Ketubboth sind Einblätter, von denen nur die eine Seite beschrieben ist, genau wie unsere offizielle Ketubbah, und der Text selbst bedeckt nicht den ganzen Raum. Unten bleibt ein ganzer Teil leer; an der rechten Seite ist ein breiter Rand, und der Text der Ketubbah fängt auch

nicht direkt von oben an, denn an der Spitze steht eine einleitende Formel, dann folgt nach einem gewissen Zwischenraum ein mehrzeiliges Gedicht. Der Text selbst ist in regelmäßigen Zeilen geschrieben, und in einer der Ketubboth (cod. 869) ist der Text auf roten Linien geschrieben. Ich gebe nun das genauere Maß an: cod. 868, Papier, 63×43 cm., Schrift 30×32 , 49 Zeilen; cod. 869, Papier, 61×46 cm., Schrift 32×38 , 42 Zeilen; cod. 870, Pergament, 34×27 cm., Schrift 24×20 , Zeilenzahl 46. Von diesen ist eine (cod. 869) mit schön ausgeführten Verzierungen versehen, die oben die Form von 3 sich ineinander schlingenden Kreisen innerhalb eines Segmentes haben und darunter der Text in einem verzierten Rahmen. Innerhalb der oberen Kreise am Rande sind biblische Verse eingetragen. Eine andere Art Verzierung, die sich auch zuweilen in samaritanischen Bibelhandschriften findet, bietet cod. 868, indem in der Mitte des Textes ein kreisförmiger Raum gelassen ist, in welchem zwar der fortlaufende Text, aber die denselben bildenden Zeilen mit roter Tinte geschrieben sind. Alle Texte sind mit großer Sorgfalt geschrieben. Cod. 868, der von dem jetzigen Hohenpriester geschrieben wurde, hat eine sorgfältige Interpunktion und an einigen Stellen sind auch Vokale hinzugefügt. Die Schrift ist, wenn ich das so nennen darf, Unzialschrift; dagegen unterschreiben die Zeugen besonders in der modernen Ketubbah in cursiver Schrift, von den Samaritanern »halbe Buchstaben« genannt. Jede Ketubbah enthält die Unterschrift von mindestens einem Zeugen, gewöhnlich dem Cahen, über dessen Rolle bei der Verlobung (Vermählung) ich weiterhin sprechen werde. Die älteste Ketubbah (cod. 870) hat die Unterschrift von mindestens 6 Zeugen. Das Prinzip der Symmetrie im Schreiben, so charakteristisch für die Bibelhandschriften, ist auch hier in cod. 870 befolgt, so daß die Buchstaben, die störend wirken würden, außerhalb des Textes am Rande geschrieben sind. Abkürzungen werden, soweit ich sehen kann, in den

Texten, die auf Papier geschrieben sind, also, wo über großen Raum verfügt wird, vermieden. Dagegen sind in der Pergamenthandschrift, unzweifelhaft wegen Mangel an Raum, die zahlreichen Titulaturen, wovon weiter die Rede sein wird, fast alle abgekürzt geschrieben. In cod. 868 finden sich auch 2 arabische Glossen. Eine davon als Erklärung des Wortes אֵר , daß es »sehen« bedeute, und die zweite ist wahrscheinlich der arabische Name der Braut. In cod. 870 ist eine lange arabische Erklärung am Rande hinzugeschrieben, die sich auf die Umrechnung der im Text erwähnten Summe bezieht. Das Gedicht an der Spitze des Textes besteht aus vierzeiligen Strophen, die mit demselben Reime endigen, während die ersten 3 Zeilen untereinander selbständig reimen (a, a, b). Die Zahl der Strophen schwankt zwischen 6 (cod. 859), 9 (cod. 871), 11 (cod. 870), 12 (cod. 869) und 13 (cod. 868). Cod. 870 ist ein Dreizeiler. So weit über die äußere Form, die, wie zu sehen ist, vollständige Parallelen findet in den jüdischen Ketubboth, besonders in denjenigen des Orients, wo sich noch die alten Traditionen in besserer Form erhalten haben als in Europa. Ich gebe nachher im Anhang Abschriften von solchen Ketubboth, die sich in meiner Bibliothek finden. In einigen Mss. legalen Inhaltes sind in manchen Fällen die poetischen und künstlerischen Ausschmückungen ausgelassen worden, denn dort handelte es sich doch nur um die legale Form. In den wirklichen Ketubboth aber wurde den Künstlern freies Spiel gelassen. Dies sieht man am besten in den italienischen Ketubboth. Aber auch im Orient, genau wie bei den Samaritanern finden sich Ketubboth mit Verzierungen ausgeschmückt und mit Bibelversen und Gedichten eingeleitet.

Im Folgenden lasse ich den Text der Ketubboth folgen, die ich mit hebräischen Buchstaben hier abdrucke und auf welche ich eine genau, wortgetreue Übersetzung folgen lasse. Von cod. 871 gebe ich außerdem noch die Transscription nach der Aussprache des Priesters Izhak ben Amram. Ich

drucke die Texte in der folgenden Reihe ab: das allgemeine Formular [I.] (cod. 859) geht voran, weil darin auf alle Eventualitäten Rücksicht genommen wird und zwar auf Fälle, in denen die Braut eine Jungfrau, eine erste oder eine zweite Frau, eine Tochter eines Israeliten oder eine Tochter eines Priesters oder eine Witwe ist. Auf eine Geschiedene nimmt das Formular keine Rücksicht, weil, wie oben erwähnt, ein solcher Fall seit langem nicht mehr vorgekommen ist, und der Schreiber mit einer solchen Eventualität nicht rechnet. Darauf folgt [II] (cod. 871) in doppelter Transscription und dann die drei Texte ([III] cod. 870, [IV] cod. 869, [V] cod. 868 in chronologischer Reihenfolge, nämlich cod. 870 vom Jahre 1073 Hedsch. = 1667, cod. 869 vom Jahre 1277 Hedsch. = 1860, cod. 868 vom Jahre 1281 Hedsch. = 1864. Trotz ihrer wesentlichen Einheit unterscheiden sich die Ketubboth doch von einander durch verschiedene Einzelheiten, die durch den Stand der betreffenden Parteien bedingt sind. Darunter befindet sich auch glücklicherweise die Ketubah eines Cahen, Enkels des vormaligen Hohenpriesters. Dann füge ich [VI] hinzu einen Auszug aus dem Kapitel der Trauungen etc. aus der oben erwähnten Hs. (cod. 872, p. 22 f.), welche eine Beschreibung der Zeremonien enthält und geeignet ist, Licht über den Vorgang der samaritanischen Verlobungen (und Trauungen) zu verbreiten und uns in den Stand setzt, uns einigermaßen über das Alter der samaritanischen Ketubboth zu unterrichten.

II. Texte.

I.

זה המכתב דיכתב לחתונה¹⁾ בעת הזבוג: וזה הפתח תהמר בראש
 מן מימר משלמה²⁾ בן אב סכוה הנפיש: רצון יהוה עליו אמן:
 מפני נקרא: הן הנפש נסירה:
 ונימר בלב ירא: בדכיות הפמס:

¹⁾ = ארוסתה.

²⁾ Der Name שלמה bildet das Akrostich des Gedichtes.

ישכחות עצומות: למן לו רב השמות:
 דברא מה בשמים ובארצות: וחתם הכל באדם:
 (להב¹) (לה) בשר בראו: וחלץ חווה מצלעו:
 וזבגו בחדר וזהו: וכר מנון אתקומם:
 מן ארצו לאלהותו: כל זכאה בזכותו:
 עד בא נאמן ביתו: משה ברה דעמרם:
 דשליח הקדקד: דליתו שקר וזר:
 ולית כותו ירד: ליום נקם ושלם:
 דכתב קשט אנדי: וחקת הזבוג אודיע:
 דבה זהו וחריו: ובה אנשה יהי תם:
 (ובתר כן יתמר)

ובכן בעבור כן בשנת כה וכה בחדש כה היתה מארשת חתנה
 טבה: (והן היא החתן לקח אשה שנית: יתמר גברה טבה: ובתר כן
 יתמר מא יאי לו הממלל מן זה) חתנה טבה ויקירה וקראה וצלאה: וחשובה
 ובתובה ונאירה וידועה ומבוננה וריטורה ומשירה וזקן צלותה ומתקן מקראתה
 וחשוב חשבון קשטה: ופתורה ויס דעתה ובינתה: ואמור כל חכמתה: וקעום
 פני המלכים ומיטב למסכנינים וסמוך קחלה וארכון קהלה: פלאן (ודע אן
 זה הממלל יתמר לכל איש כפי מדעו: הבכיר בכירתו והצעיר כצערתו:
 ובתר מדכר החתן ידכר אביו: ובתר אביו ידכר אביו: ובתר כן ידכר
 אשתו ואביה: ואב אביה: ובתר המדכר יימר: ואניב לשאלו במלאת דעת
 וטוב לכב ורצון נפש: והיא בעת היא נערה בתולה (ואן הוות ארמלה
 יימר: אשה תמימה) משיגת דרך האנשים: יעשה לה כתורת הנשים:
 כמשפט בנות ישראל: חעזיוות והמכבדות כחווה הכרואה מצלע אדם לעזר
 לפריה ולרביה: במהר והוא ארבע אלפים ותשע מאות כריתח מצריה (ואן
 הוות ארמלה: יימר: במהר והוא שנים אלפים וחמש (מאות) כריתה מצריה:
 והן הוות בת כהן: יימר: במהר ששה אלפים ואחת מאות כריתה מצריה)
 נתן לה טרם קחתו אתה: שנים אלפים וארבע מאות כריתה מצריה: והן
 הוות בת כהן: שלשה אלפים: והן הוות ארמלה: אחד אלף ושנים מאות
 כריתה מצריה: ויארש אתה ותהי לו לאשה שלוחה כלואה מכל איש
 זולתיו: והוא לה לבעל יעשה לה כתורת האנשים כמשפט בנות ישראל
 כאשר אמר יהוה על יד נבדו משה שארה כסותה וענתה לא יגרע ומקים
 גדריה ואסריה ומפירם: ולו עליה חסד הכעילה תשמע מדבריו ולא תמרי
 לפיו ותהי לו עזר כנגדו: וישאר לה עליו מבגלל הרביקה (הן הוות בת
 כהן: שלשה אלפים ואחת מאות) (והן הוות בת ישראל: שנים אלפים

¹) לאב =

וחמש מאות: (והן הות ארמלח: אחד אלף ושלשה מאות) כריתה מצריה
 תקחם ממנו בעת תתריח כמה תבחר: וידבק בה כאשר אמר יהוה על כן
 יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיה משניהם לבשר אחד:
 והכתב זה המכתב ועדת העדים תהיה לו להיות לעדה תמימה צדיקה:
 ויהוה הוא המצליח לכל הלוכי דרכיו ומקומי משפמיו: ויתורי לעלם מראש
 ועד עקב: וברוך אלהינו לעולם וברוך שמו לעולם:
 שלום יהוה על הנבי הצדיק התמים המהור הנאמן משה ברה דעמרם
 איש האלהים:

Übersetzung.

Dies ist das Dokument, das aufgesetzt wird für den
 Bräutigam und für die Braut, und diese Einleitung (Ge-
 dicht) wird an die Spitze gesetzt von den Gedichten
 (Mimar) des Meschalmah Ben Ab Sakua, des Danaphiten.
 — Möge das Wohlgefallen Gottes auf ihm ruhen:
 Bevor wir lesen, wollen wir die Seele freudig stimmen!
 Und mit Ehrfurcht sprechen und mit Reinheit des Mundes.
 Mächtige Lobgesänge ihm, der viele Namen hat!
 Der geschaffen, was im Himmel und auf Erden und Alles
 mit Adam geschlossen.
 Er schuf ihn als Vater des Fleisches und formte Eva aus
 seiner Rippe.
 Und er vereinigte sie in Freude und Wonne und von ihnen
 liess er entstehen
 Diejenigen, die Gott wohlgefällig waren, Alle die Reinen in
 seiner Reinheit
 Bis da kam der Vertraute seines Hauses, Moses, der Sohn
 des Amram.
 Der oberste Gesandte, an dem kein Falsch und Fehl!
 Und keiner, der ihm gleicht, wird erscheinen am Tage der
 Rache und der Vergeltung.
 Der da brachte die wahre Schrift (Lehre) und kund tat die
 Gesetze der Vermählung.
 Wo Freude und Wonne ist, wodurch der Mensch voll-
 kommen wird.

(Nachher sagt man folgendes):

Also — im Jahre X war die Verlobung des guten Bräutigams (und wenn der Bräutigam zum zweiten Male heiratet, sagt man: גברא des guten Mannes« und dann fügt man hinzu, was auf ihn paßt, von den folgenden Titulaturen) des guten Bräutigams, des Geschätzten, des Belesenen, des mit dem Gebet Vertrauten, des Geachteten, des Ausgezeichneten, des Erleuchteten, des Wissenden und des Verständigen und des Beredten (Rhetors) und des Dichters und des Ältesten des Gebetes und des mit der Schrift wohl Vertrauten und des der Jahresberechnung Kundigen und des Erklärers (der Schrift) und dessen, der ein Meer an Wissen und Verständnis hat, und des im Reden Weisen und des vor Königen Stehenden, und der (des Mannes) den Armen Gutes tut; eine Stütze der Gemeinde und ein Führer (Archon) der Gemeinde Sohn des X (und wisse dass diese Titulaturen gebraucht werden je nach der Grösse der Stellung des Mannes, dem Grossen nach seiner Grösse und dem Geringen nach seiner Geringheit, und nach der Erwähnung des Bräutigams wird sein Vater erwähnt und dann sein Grossvater und nachher wird seine Frau erwähnt und ihr Vater und ihr Grossvater und dann folgt) und er (der Vater des Mädchens) ist seinem Wunsche nachgekommen mit vollem Bewusstsein, mit frohem Mute und mit Wohlgefallen, und sie (das Mädchen) war zu jener Zeit eine Jungfrau, (und wenn sie eine Witwe ist, sagt man: eine vollkommene Frau) die die Reife der Weiber erlangt hat, und er soll sie nach der Art der Weiber behandeln, nach der Vorschrift der Töchter Israels, der kräftigen und der geschätzten wie Eva, die aus der Rippe Adams geschaffen wurde zur Hilfe und zur Fruchtbarkeit, um den Mohar (Brautgabe) von 4900 ägyptische Kerita (wenn sie eine Witwe ist, sagt man: um den Mohar von 2000 und 5 (500) ägypt. Kerita, und wenn sie eine Priesterstochter ist, sagt man: 6100 ägypt. Kerita) und

davon gab er ihr, bevor er sie nahm, 2400 ägypt. Kerita (wenn es eine Priesterstochter ist: 3000 und wenn es eine Witwe ist 1200 ägypt. Kerita), und er verlobte sich mit ihr, und sie wurde für ihn seine Frau, aber eine Geschiedene und Verbotene für jeden anderen Mann ausser ihm, und er wurde ihr Mann, der sie behandeln soll nach der Art der Weiber, nach der Vorschrift der Töchter Israels, wie der Ewige durch seinen Knecht Moses gesagt hat: »die Nahrung, Kleidung und Beiwohnung soll er ihr nicht entziehen«, und er soll bestätigen ihre Gelübde und Verbote und sie auflösen, und sie ist ihm gegenüber zur Beiwohnung verpflichtet. Sie muss ihm gehorchen und darf ihm nicht widersprechen, und sie muss ihm ein Beistand sein. Und als Folge der Verheiratung sind bei ihm noch zurückgeblieben für sie (wenn es eine Priestertochter ist 3100, wenn es die Tochter eines Israeliten ist 2500, und wenn es eine Witwe ist 1300) ägypt. Kerita, die sie von ihm nehmen kann, wenn sie von ihm fortgeht, wann sie wünscht, und er muss ihr anhängen, wie der Ewige gesprochen hat: »deshalb verlässt einer seinen Vater und seine Mutter und hängt seinem Weibe an und sie werden beide zu einem Leibe«. Und dieses Schriftstück wurde aufgesetzt und von Zeugen bezeugt, daß es für ihn ein wahres und vollkommenes Zeugniß sei. Und der Ewige beglückt alle diejenigen, die auf seinen Wegen wandeln und seine Satzungen aufrecht erhalten, und gepriesen sei er in Ewigkeit von Anfang bis Ende, und gepriesen sei unser Gott in Ewigkeit, und gepriesen sei sein Name in Ewigkeit! Der Friede des Ewigen sei auf dem Propheten, dem Gerechten, dem Vollkommenen, dem Treuen, Moses, dem Sohn Amrams, dem Manne Gottes.

II.

בשם יהוה:

אלהי ישראל נשרי ונחמל:

עם ישר שבחו: להתמיד באלהו: דלית אלה אלא הוא: מלך עלמה
וכל דבה:

רמה מרוממה: מלוך ארע ושומה: יכולתו עצומה: יהובה יצובה:
 אשר בטובותו: ברא לכל בריתו: במלת יהי אתו: וירא והנה כי טובה:
 כללם באב הכשר: דעערו מן עפר: וזכאים ממו שרשר: מנון מן עשה
 הטבה:

ואברהם אשר ערלתו גזר: וישב יצחק בגרר: וידר יעקב נדר: ויסף אמר
 טוח טוח:

וידך איש מבית לוי: ויקח את בת לוי: וזרח כוכב הנבי: בעל יום
 חוריבה:

ואנדה לנו אש דת: תורה בחקות: בה לנו סוכרות: ורפא מכל תועבה:
 וראש המצות האלה: חקת הזבוג דבא¹⁾: בה כל אנש ויתצלח: ברישה
 ובעקבה:

ואמר מרן בטובה: בקדש כתבה: ואתם פרו ורבו: ושרצו בארץ ורבו בה:
 בעבור כן: בשנת כה וכה מן השנים למושב בני ישראל ארץ כנען
 לגבולתיה סביב: היתה מארשת חתנה וטבה ויקירה וקראה בכתבה וצלאה
 ודרוש תלמוד כתובה וסוכרות לכבה וצורתה מאהבה: ועשה טבה המודעק
 שמו "פלאן" בן סהבה טבה ויקירה אברהם בן הזקן. "פלאן" דמבני מרחיב
 מן שבט אפרים כהלון מן שכוני שכם: על חוה ברת סהבה טבה "פלאן"
 בן סהבה טבה יעקב דמבני בנימים מן שכוני שכם: אחרי דרש יתה חתנה
 הזוכיר מן אבי חרוסתה²⁾ הזוכיר אניב לשאלו במלאת דעת וטב לבב ורצון
 נפש: והיא בעת ההיא נערה בתולה משיגת דרך האנשים יעשה לה כתורת
 האנשים כמשפט בנות ישראל העזיזות והמכבדות: כחוה הכרואה: מצלע
 הארם לעזר לפריה ולרביה במהר והוא ארבעה אלפים ותשע מאות כריתה
 נתן לה טרם קחתו אתה שנים אלפים וארבע מאות כריתה ויארש אתה ותהי
 לו לאשה שלוחה כלואה מכל איש זולתו והוא לה לבעל יעשה לה כתורת
 האנשים כאשר אמר יהוה על יד עבדו משה: שארה כסותה וענתה לא
 יגרע: ואקים נדריה ואצריה³⁾ ומפרים: ולו עליה חסד הבעילה תשמע
 מדבריו ולא תמריא לפי ותהי לו עזר כנגדו: וישאר לה עליו מבגלל
 הדביקה שנים אלפים וחמש מאות כריתה תקח ממנו בעת תתריח כמה
 תבחר: וידבק בה כאשר אמר יהוה על כן יעזב איש את אביו ואת אמו
 ודבק באשתו והיה משניהם לבשר אחד: ואכתב זה המכתב ועדת העדים
 תהיה בו להיות לעדה תמימה צדיקה ויהוה הוא המצליח לכל הלוכי דרכי
 ויתודי לעלם מראש ועד עקב: וכרוך אלהינו לעולם וכרוך שמו לעולם:

¹⁾ (דבק =).

²⁾ ארוסתא.

³⁾ ואסריה.

ושלום יהיה על הנבי הצדיק התמים הנאמן משה ברה דעמרם איש

האלהים:

Transscription von Nr. II.

(Die Transscription der samaritanischen Ketubbah nach ihrer Aussprache, wie sie mir der Priester Ishak diktierte):

Évšem Šéma Elóe Yišráel néšrei un'ásel:

Am yašar šabáu latamed beláho: édlet éla éla u: málok a'láma úkel édbah:

Rá'ma emroméma: málok ára ušóma: yakalóto assúma: yaóba yassóba:

Éšar évtobúto: bára élkal bériáto: bamíllat yáhi áto: uyē're uénne ki tóba:

Kalelímma bébi bášar: edsaro men áfar: uzékkaém mémmo šéršar: minnún men áša téba:

Uébraham éšar araláto gázar: uyáseb Yés'a ev Gérar: uyíddar lá'ob nédar: ulósef amar tába tába:

U'yálak iš míbet Lébi: uyíkkah ét-bat Lébi: uzára kókab ennébi: báal yom Oríba:

U'ánda lánu eš dat: turá bá'ot: bā lánu sobarót: urréfa mikkell tóeba:

Ureóš amessabót ae'la: á'at azzibbúg édba: ba kel énaš uyitásla': ebríša ub'éba:

U'ámar máran evtóbu: ev'ádeš ektábu: u'atímma féru urébu: ušeréssu b'áres urébu-ba:

Bée'bur ken: evšénat kah ukáh men ešénim elmóšab báni Yišráel áres Kanáan elgebulotéya sábbib: eyáta maréšat aténa utába uya'íra u'aráa bekitábba ussalláa uadároš tílmod ektúba usobárot lebába ussuráto maéba u'áši tába ammizdék šémo filán ben sába tába uaya'íra Abrahám ben azá'en filán édmibáni Már'eb men šábat Éfrem kallun men šakúni Éškem: al Aba bérat sába tába filán ben sába tába Ya'ób édmibáni Binyamím men šakúni Éš-kem: Áori dáraš yáta aténa azóker men ábi erústa azóker ágeb élišaélo bamalát dáat utób lébab urá'sson náfeš: ui b'et a-i naára betúla mešígat dérek aénšim yé'ši lah katórat

aénšim kaméšfat bánot Yišráel aazízot u amekabédot: kÁba abarúa messíla Ádam l'ázar lefírya uelríbya bamáer u árba aláfem utéša máot keríta nátan lah térem ca'áto óta šénim aláfim uérba máot keríta uyáreš óta utái lo liššá šaluá kálluá mikél iš zúlato u'vá lah elbáal ye'ši lah katórat aénšim kaéšar ámar Shéma al yed ábdo Móše: šaára kesúta u'anáta lo yigra: uá'em nedaríyah uessariya umeférimmá: ulo alíyah ésed ab'eila tíšma middebáro ula tímri elfíyu utáhi lo ázar kánigdo: uyeššáar lah alo mebgélal adebí'a šénem aláfim u'ámes máot keríta tía mimméno b'et tétri' kámma téb'ar: uydábe' bah kaéšar ámar Shéma al ken yia'zab iš et abiyu u'et immo udábe' bíšto uéya mišenimma elbášar 'ad: uekkáttab ze amechtab u'idat aídím téyi bo layot l'ída tamíma ssaddí'a uShema u ammássli élkel alúki déreko: uytodi lálam meréoš u'ad é'eb: ubarúk eloínu lólam ubarúk shémo leólam: ushálom Shéma al annébi assádi' attámem anáman Móše bére dAmram iš ae'loim:

Im Namen des Ewigen, des Gottes Israels fangen wir an und beschließen wir:

Gerechtes Volk, preiset ihn, den in seiner Gottheit Beständigen, denn es gibt keinen Gott außer ihm, der König der Welt und alles dessen ist, was darin ist.

Der Hoherhabene, der da herrscht über Erde und Himmel, dessen Kraft mächtig ist, der da gibt und beständig ist.

Der in seiner Güte alle Geschöpfe geschaffen, die entstanden durch das Wort: »Es werde«, und er sah und es war gut.

Er vollendete sie in dem Vater des Fleisches, den er aus der Erde formte, und ihm entsprossen die Reinen, darunter der, der die Arche gebaut.

Und Abraham, der die Vorhaut beschnitt, und Jizchak, der in Gerar wohnte und Jacob, der ein Gelübde tat und Joseph, der da sagte: Lasset ein Gastmahl bereiten.

Und ein Mann ging aus dem Hause Levi und nahm eine Tochter Levis, und es erstrahlte der Stern des Propheten, des Mannes von dem Horebtage.

Und er gab uns das feurige Gesetz, die Lehre mit den Geboten, die uns aufrecht erhalten und uns heilen von allem Unheil.

Und das erste dieser Gebote ist das Gesetz der Vermählung. Wenn ein Mann daran festhält, so hat er Glück von Anfang bis Ende.

Und unser Herr hat in seiner Güte in der heiligen Schrift gesagt: Seid fruchtbar und mehret euch und bevölkert die Erde und mehret euch darin.

Also — in dem und dem Jahre der Jahre der Besetzung der Kinder Israel im Lande Kanaan innerhalb seiner Grenzen ringsherum war die Verlobung des Bräutigams, des Guten, des Geehrten und des in der Schrift Belesenen und des sich mit der Erforschung der Schrift Befassenden und des Guthertzigen und des Beliebten und des Wohltätigen, der genannt wird x . . . der Sohn des Herrn, des Guten, des Ehrwürdigen, Abraham, des Sohnes des Alten x . . . von den Söhnen Marchebs von dem Stamme Ephraim, die da sind von den Einwohnern von Schechem. Nachdem der obenerwähnte Bräutigam um Hawah . . . bei dem Vater der obenerwähnten Braut geworben hatte, so ist er seinem Wunsche nachgekommen etc.

Das Übrige wie im cod. 859.

III.

בשם יהוה אלחי ישראל: נשרי וגחסל:
 ברוך יהוה אלהינו: ואלחי אבותינו הקדם ביחדאמו:
 אלחי אברהם המרם לפני: אשר אין לו שני: התמיד באלהותו:
 ואלחי יצחק אשר אין לו תחלה: הנסתר והנגלה: התדיר בנאותו:
 אלחי יעקב דלא מראש: חי תמיד לא ימוט: פחד בתקופותו:
 אלחי האלהים הגדול: דלא יאחזו גבול: הרם ביכולתו:

האל הגבור והגורא: בעל הגבורה: היכול בשלטנותו:
 אשר חדר מן ח. 1.) בוראיה במימר: בתקון חכמתו:
 ועל עקב ברא אדם) ולבשו הצלם: וחלץ חוה מצלעותו:
 ואסיר אן לית אלה אלא הו: סהרי קישמא הן הו: תמים ברבותו:
 ואסיר אן משה: לית כמו באנשי: עברו ונאמן ביתו:
 ונתן על ידו תורה: ושם בה רב מאורה: ברבות יכלותו:
 בעבור כן בשנת שמנה ושבעים ואלף לממלכת בני ישמעאל:
 בחדש גמדי השני: היתה מארשת חתנה טבה ויקירה וקראה
 וצ' וחש' וכ' וסמוכה וארכ' צדקה בן סהבה טבה ויק' וקר'
 צ' וח' וכ' ונ' וידע' ומב' ורימ' ומתקן מקר' ופת' ארה' קר' ומחש'
 חשבן קשמה: וסמ' ק' ו' ק' וע' ט' אב זהותה בן סה' ט' וי' וק'. וצ'
 וח' וכ' ונ' ומב' ורי' ומי' העדה: וס' ק' וא' ק' וע' ט' עבר יהוה
 דמבני מנשה: מן שכו' שכס: על נמילה ברת סה' טבה וי' וק' וצ'
 וח' וכ' ונ' וס' ק' וא' ק' יצחק בן סהמ' ויק' וק' וצ' וחשו'
 וכת' ונאי' וידע' וסמב' ורי' ומשי' ומת' מקרא' ופת' ארה' קרי'
 וזקן צל' וס' קה' וז' קה' וע' ט' יצחק דמבני רמח מן שכוני
 עזה: אחרי דרש יתה חתנה הזוכ' מן אבי ארסתה הזו' ואניב
 לשאלו במלאת דעת וטוב לבב ורצון נפש והיא בעת ההיא
 נערה בתולה משיגת דרך הנשים יעשה לה כתורת הנשים
 כחֹה הברואה מצלע אדם לעזר לפריה ולרביה: במהר
 והוא תשע אלפים אדומי: ושמנה מאות אדומי מצריה:
 נתן לה מרס קחתו אתה ארבע אלפים אדומי ושמנה
 מאות אדומי: מצריה: ויארס אתה ותהיה לו לאשה
 שלוחה וכלואה מכל איש זולתיו והוא לה לבעל
 יעשה לה כתורת הנשים: שארה כסותך וענתה
 לא יגרע: ומקים נדריה ואסריה ומיפרם ולו
 עליה חסד הבועי(לה תשמע מדבריו ולא תמרי
 לפיו: ותהי לו עזר כנגדו: וישאר לה עליו
 מבגלל הרביקה חמשה אלפים אדומי מצריה: תקחם
 ממנו בעת תתריה כמה תבחר: וידבק בה כאשר
 אמר יהוה על יד עברו משה: על כן יעזב איש את
 אביו ואת אמו ודבק באשתו והיה משניהם לבשר
 אחד: והכתב המכתב הזה ועדת העדים תהיה בו
 להיות עדה תמימה: ויהוה הוא המצליח

1) Lücke im Text.

בטובה ורחמיו לכל ההלוכה¹⁾ דרכיו:

ומקומי משפטיו: ויתודי לעולם מראש

ועד עקב: וברוך אלהינו לעולם וברוך

שמו לעולם: ושלוש יהוה על

הנביא הצדיק התמים המהור הנאמן משה

ברה דעמרם איש האלהים:

הער במה סופיר בדין כתבה עלוה וכתבו אב סבוה בן אברהם) דמבני

דנפת כתיב זה המכתב יכפר יה' חטאתו אמן:

הער במה סופיר בדין כתבה וכתבה אברהם בן יצ" דמבני משר יסלח לו

יהוה אמן:

הער במה סופ' בדין כתבה וכת' אברהם בן ישמעאל דמב' דנפתה יסלח

לו יה' אמן הכתב על פיו:

הער במה סופ' בדין כת': אברהם בן יצ" הכהן הלוי הכתב על פיו:

הער במה סופיר בדין כת': וכתבו יצחק בן צדקה הכהן הלוי שמש הנביים

הקדושים הכתב על פיו יס' לו יה' אמן:

הער במה סופיר

בדין כתבה עלוה

וכתבו יוסף בן

אבז' אדמ' משר

Verblaßt und fast unleserlich.

סהרה במה סופיר | בדין כתבה טכיה | בן אברהמה ב ... (?)

... בזה המכתב.

Übersetzung:

Im Namen des Ewigen, des Gottes Israel, fangen wir an und hören wir auf:

Gesegnet sei. der Ewige unser Gott und der Gott unserer Väter, von Anfang an der Einzige;

der Gott Abrahams, der von Alters her der Erste, der keinen zweiten hat, der beständig in seiner Gottheit ist;

und der Gott Isaaks, der keinen Anfang hat, der verborgen und offenbart ist und der beständig in seiner Pracht ist;

¹⁾ הלוכי =

und der Gott Jakobs, der keinen Beginn hat, der ewig lebt, und sich nicht verändert, abgesondert in seiner Kraft;

der große Gott der Götter, den keine Grenze umfaßt, der erhaben ist in seiner Machtvollkommenheit;

der Gewalt und Furcht erregende Gott, der die Macht besitzt und in seiner Herrschaft alles kann;

der geschaffen hat die Geschöpfe mit dem Worte durch seine vorzügliche Weisheit.

Und zuletzt schuf er Adam und bekleidete ihn mit seiner Gestalt und formte Eva aus seiner Rippe.

Und er bezeugte, daß es keinen Gott gibt außer ihm, Er ist der Zeuge der Wahrheit, vollkommen in seiner Herrlichkeit.

Und er bezeugte, daß es keinen gibt unter den Menschen wie Moses, seinen Knecht und den Vertrauten seines Hauses.

Und er gab durch seine Hand das Gesetz, und er legte darin hinein großes Licht durch seine große Macht.

Also — Im Jahre 1078 seit der Herrschaft der Kinder Ismaël, im Monat Dschamadi II war die Verlobung (Antrauung) des Bräutigams, des Guten, des Geachteten, des Belesenen, des mit dem Gebete vertrauten und des Gewürdigten und des Ausgezeichneten (und weiter, wie cod. 870), der Stütze (der Gemeinde) und des Führers (Archon) der Gemeinde, Sadakah, des Sohnes des Ehrwürdigen, des Guten, des Geehrten, des Belesenen, des mit dem Gebete Vertrauten, des Würdigen, des Ausgezeichneten, des Erleuchteten, des Kundigen und des Verständigen und des Rhetors und des Schriftkundigen und des Erklärers der heiligen Lehre und des mit dem wahren Kalender Vertrauten, der eine Stütze der Gemeinde ist und ein Führer der Gemeinde, des wohlthätigen Ab Zahutah, des Sohnes des Ehrwürdigen, Guten, Geehrten, Belesenen, mit dem Gebete Vertrauten, des Wür-

digen und Ausgezeichneten und Erleuchteten und Kundigen, des Rhetors und der der Gemeinde Gutes tut und eine Stütze der Gemeinde und ein Führer der Gemeinde und ein Wohltäter ist, Ebed Adonai (Abdallah) von den Söhnen Menasche von den Einwohnern von Schechem, mit Nemilah, der Tochter des Ehrwürdigen, des Guten, des Geehrten, des Belesenen, des mit dem Gebete Vertrauten, des Würdigen, des Ausgezeichneten, des Erleuchteten, der Stütze der Gemeinde, des Führers der Gemeinde, des Isaak, des Sohnes des Ehrwürdigen, des Guten, des Geehrten, des Belesenen, des mit dem Gebete Vertrauten, des Würdigen, des Ausgezeichneten, des Erleuchteten, des Kenntnisreichen (des Verständigen) und des Rhetors, Sängers (Dichters?) und Schriftkundigen und des Erklärers der heiligen Schrift und des Ältesten des Gebetes und des, der eine Stütze der Gemeinde und der Älteste der Gemeinde ist, des Wohltätigen Isaak von den Söhnen Ramach von den Einwohnern von Gaza. Nachdem der oben erwähnte Bräutigam bei dem Vater der oben erwähnten Braut geworben hatte um die Morgengabe und zwar 9800 ägyptische Adumi, und er ihr, bevor er sie nahm, 4800 ägyptische Adumi gab, und er verlobte sich mit ihr usw. usw. und es blieben bei ihm für sie durch die Verheiratung 5000 ägyptische Adumi, die sie von ihm nehmen kann zur Zeit, da sie wünscht, sich von ihm zu entfernen

Zeuge für alles das, was in dieser Schrift hier oben enthalten und geschrieben ist, ist Ab Sakuah, der Sohn Abrahams, von den Söhnen Danaphta, der diese Schrift aufgesetzt hat. Möge der Ewige seine Sünde vergeben, Amen!

Zeuge für alles usw. usw. Abraham, der Sohn des Isaak, von den Söhnen Matar.

Zeuge usw. Abraham, der Sohn des Ismaël von den Söhnen Danaphta. Möge der Ewige ihm seine Sünden vergeben, Amen!

Geschrieben auf seinen Wunsch.

Zeuge usw. Abraham, der Sohn Isaaks, des Priesters, des Leviten. Geschrieben auf seinen Wunsch.

Zeuge usw. Isaak, der Sohn des Zadakah, des Priesters, des Leviten, des Dieners (Küsters) der heiligen Propheten, Geschrieben auf seinen Wunsch. Möge der Ewige ihm seine Sünden vergeben, Amen!

Zeuge für alles, was in dieser Schrift enthalten ist, und geschrieben hat es Joseph, der Sohn des Ab Z(ahutah?) von den Söhnen Matar.

Auf der Rückseite des Dokumentes finden sich noch folgende Inschriften: »Und ein Meer des Wissens und des Verständnisses. Und ein Erklärer der Geheimnisse der Weisheit.«

Und fast vollständig verblasst: »Zeuge dessen, was in dieser Schrift enthalten ist: Tabiah, Sohn des Ab Zahutah . . . in dieser Schrift.«

An einer andern Stelle ist das samarit. Alphabet aufgeschrieben.

IV.

מאל אביך ויעזרך: ואל שדי ויברכך:

יברכך יהוה וישמרך: יאר יהוה פניו אליך ויחנך: ישא יהוה פניו אליך
וישם לך שלום:

יפתח יהוה לך את אוצרו הטוב את השמים לתת את מטר ארצך בעתו:
ולברך את כל מעשה ידיך:

בשם יהוה אלהי ישראל נשרי ונחמל:

אלי) שדי י'הו'ה: שמו האל הנראה: אחר מלוא עלאה וארעה: חי דבוקה
פרוקה:

ברוך הצור תמים: אשר נשא השמים: דו אוצר הרחמים: ורוח מכל עקה:
ראש הכל דלא קץ: ברא מן חשך נור קרץ: מבתר ואפרש הארץ: במלת
יהי ואשקה:

¹⁾ Der Name des Dichters scheint im Akostich א'ב'ד'ה'ים' angegeben zu sein.

דְּתַמְחוּת וָאָדָם בָּכָה חִילָה: כְּמֵלֶאכִים בְּעֵלָם כְּלִילָה: וְאָתוּ שְׁמַעִין לָהּ:
כְּלִיל יִדְרָשׁוּ צִדְקָה:

בְּלִמְעֵלָה וּמִלְמָטָה: וְהִנֵּן לָאָדָם נָטַע: וְאִנְחוּ בָהּ בְּטַח: וְאָמַר לוֹ טוֹב וְיָקָח:
מִצְלָעוֹ לוֹ חֹה: יֶפֶת מְרֹאָה מְאֹד טוֹבָה: וְתָהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיְהִיבָהּ: וּנְפִשׁוֹ
בְּנַפְשָׁהּ אִשְׁקָה:

וְקָדַשׁ מִנּוֹן זָרַע: שֵׁת וְנָח וְכֵן תָּרַח: וְהִקְרִיב בֶּן שָׂרָה: וְיָמִי בִכְף יִרְכּוּ תַקַּע:
דְּדַנַּע נֹור לֹא כִבִּי: בֶּן עֵמֶרֶם בֶּן קָחַת בֶּן לֹוִי: שְׁמֵשׁ אִימָם וִירַח לִילָה
לְאַהֲבִי: עַל עֲלָמָה נִימִיקָה:

דּוֹ הַנְּבִי הַקִּדְקֵד: דְּלִנְסֵתֵר בְּרֵאשִׁית עֵמֶד: וְכָל הַנְּכִיִּים תַחֲמַד: מִן נְבִיּוֹתוֹ
דְּקִיקָה:

מֹשֶׁה הִשֵּׁם שְׁמוֹ: מִי לוֹ נְכִי כְמוֹ: מִכִּיָּא אִישׁ דָּת לְמוֹ: טוֹבִי עִמָּה בָּהּ
חֻזִּיקָה:

דְּכָל מִצּוֹתָהּ פּוֹגֵג: וְחֻקָּתָהּ הֻזְכַּרְג: מְסֻכְךָ הָאִישׁ הַמְזֻדְבֵּג: וּשְׁמֵרַת
אֶת הַחֻקָּה:

דְּבָהּ תָּהִי יֵתֵר שְׂאֵת: כְּמָה בִּיאָר בּוֹ בֶּן קָחַת: נָקִי יִהְיֶה לְבִיתוֹ שְׁנָה אַחַת:
וּשְׁמָח אֶת אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לָקַח:

בְּעִבּוֹר בֶּן בִּשְׁנַת יֶשְׁבַּע וּשְׁבַעִים וּמֵאֵתִים וְאַלְפָּה לְמַמְלַכְתָּ בְּנֵי יִשְׁמַעֲאֵל
בְּחֹדֶשׁ סִפְרָה: הִיתָה מֵאֲרִישַׁת חֲתָנָה טַבָּה וַיִּקְרָה וּקְרָאָה וּצְלָאָה וְחִשּׁוּבָה
וְכַתּוּבָה וְכִשְׁרִירָה וְצוּרְתָהּ טַבָּה וְעִשָּׂה טַבָּה יַעֲקֹב: | בֶּן סַהֲבָה טַבָּה אֶקְרוּ
וַיִּקְרָה כָּל עוֹבְדוֹ וּמִימְרוֹ: וּצְלָאָה בְּרַמְשׁוֹ וּצְפֵרוֹ: וְחִשּׁוּבָה יִטְהוּר לְכַבּוֹ
וַיַּצְרוּ: וְכַתּוּבָה עַל מוֹצָאוֹ וּמַעֲבָרוֹ וּנְאִירָה וּמִן סְמוּכֵי סִדְרוֹ וְאֲבִי יְתוֹם
וְאַלְמָנוּתָהּ בְּמִתְנָת יָדוֹ וּדְבָרוֹ: וּמִיטֵב לְמַסְכִּינִים בְּתֵרוּמַת יָדוֹ וּמַעֲשָׂרוֹ:
וְאַרְכּוֹן בְּנֵי דָרוֹ: וְעִשָּׂה טַבָּהּ מִרְחִיב: | בֶּן סַהֲבָה טַבָּה וַיִּקְרָה וּצְלָאָה
וְכִשְׁרִירָה וְעִשָּׂה טַבָּה יַעֲקֹב: | עַל כּוֹכְבָּהּ כֶּרֶת סַהֲבָה טַבָּה וַיִּקְרָה בְּנִצְרָאָה: |
וּקְרָאָה כְּפִי יִכְלּוֹתוֹ בְּתוֹרוֹתָהּ: וּצְלָאָה וְכִשְׁרִירָה בְּחִשְׁבִּנּוֹתָהּ: וְכַתּוּבָה בְּעִבְרִיתָהּ:
וּנְאִירָה בְּכוֹנְנוּתָהּ וְאֲבִי יְתוֹם וְאַלְמָנוּתָהּ: וְעִשָּׂה טַבָּה יוֹסֵף: | בֶּן סַהֲבָה
טַבָּה וַיִּקְרָה וּצְלָאָה וְעִשָּׂה טַבָּה יְהוֹשֻׁעַ: | דְּמַבְנֵי מִרְחִיב: | וְכַהֲלֹון מִן שְׁכֻנֵּי
שָׁכֶם: אַחֲרֵי דְרֵשׁ יֵתֵר חֲתָנָה הֻזְכַּר מִן אֲבִי חֲרוּסָתָהּ הֻזְכַּר וְאִגִּיב לְשֹׁאֲלוֹ
בְּמֵלֶאכֶת דַּעַת וְטַב לְכָב וּרְצוֹן נִפְשׁוֹ: וְהִיא בַּעַת הִיא נַעֲרָה בְּתוּלָה מִשִּׁיגַת
דְּרֶךְ הָאֲנָשִׁים כְּמִשְׁפָּט בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הַעֲזִיזוֹת וְהַמְכַבְּדוֹת כְּהוּהָ הַכְּרוּאָה מִצְלָע
אָדָם לַעֲזוֹר לְפָרִיָּה וּלְרַבִּיָּה: בְּמַהֵר וְהוּא אַרְבַּע אֲלָפִים וְתִשְׁעַ מֵאוֹת כְּרִיתָהּ
מִצְרִיָּה: נָתַן לָהּ טָרָם קָחָתוֹ אַתָּה: שְׁנַיִם אֲלָפִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת כְּרִיתָהּ
מִצְרִיָּה: וַיֹּארֶשׁ אַתָּה וְתָהִי לוֹ לְאִשָּׁה שְׁלֹוּחָה וְכִלּוּחָה (1) מְכָל אִישׁ זֹלָתוֹ:
וְהוּא לָהּ לְבַעַל יַעֲשֶׂה לָּהּ כְּתוּרַת הָאֲנָשִׁים כְּאֲשֶׁר אָמַר יְהוָה עַל יַד עֲבָדוֹ

משה שארה כסותה וענתה לא יגרע ומקים נדריה ואסריה ומיפירם: ולו
עליה חסד הבעילה: ותשמע מדבריו ולא תמרי לפיו: ותהי לו עזר כנגדו:
וישאר לה עליו מבגלל הדביקה שנים אלפים והמש (מאות) כריתה מצריה:
תקחם ממנו בעת תתריח כמה תבחר: | וידבק בה כאשר אמר יהוה: על כן
יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיה משניהם לבשר אחד: |
והכתב זה המכתב ועדת העדים תהיה בו להיות לעדה תמימה צדיקה: |
ויהוה הוא המצליח לכל הלוכי דרכיו: ומקוממי משפטיו: וית(ו)רי לעלם
מראש ועד עקב: | וברוך אלהינו לעולם: וברוך שמו לעולם: שלום יהוה
על הנבי הצדיק התמים הטחור הנאמן משה ברה דעמרם איש האלהים: |
הער כמה בו ספיר ואני

המכתב עברה מסכינה שלח בן
בן אהרן בן שלמה הכהן
הקדוש והשם
הגדול יסלח
לו הגדול
על כל
גרו
ל:

עברה מסכינה שלח בן
אברהם בן שלח דמב
דנפתה יסלח לו
מרה דיכלתה
בעמל דמע
דנביאו
תה:

Von dem Gotte deines Vaters, daß er dir helfen möge,
und Gott, dem Allmächtigen, der dich segnen möge.

Möge der Ewige dich segnen und dich beschützen,
möge der Ewige sein Antlitz dir leuchten lassen und dir
gnädig sein, möge der Ewige sein Antlitz dir freundlich
zuwenden und dir Frieden geben.

Möge der Ewige seine gute Schatzkammer dir auftun,
den Himmel, um den Regen für dein Land zur Zeit zu
geben, um das Werk deiner Hände zu segnen.

Im Namen des Ewigen wollen wir anfangen und auf-
hören. Gott, Allmächtiger, Ewiger, furchtbarer Name des
Ewigen, Einziger, der da füllt den Himmel und die Erde,
der lebendig ist, helfend und erlösend.

Gepriesen sei der vollkommene Schutz, der da die
Himmel in die Höhe gehoben hat. Er ist der Schatz der
Gnade und Hilfe in jeder Not.

Das Haupt von allem und ohne Ende. Er schuf Licht aus dem Dunkel und formte nachher und schied die Erde mit dem Worte: Es sei! und er rief ins Leben

die wundervollen Sachen und den Menschen mit mächtiger Kraft und vollendete ihn in seinem Ebenbilde wie die Engel, und ihm gehorchen alle, die Gerechtigkeit erbitten, oben und unten. Und er pflanzte einen Garten für Adam, und er setzte ihn dorthin in Ruhe, und er sprach zu ihm: Es sei gut. Und er nahm

von seiner Rippe ihm die Eva, sehr schön von Angesicht, und sie wurde sein Weib, und er liebte sie und seine Seele hing an ihrer Seele.

Und er heiligte von ihrem Samen, Seth und Noah und den Sohn des Terach und das Opfer (Isaak), den Sohn der Sara, und den (Jakob), dessen Hüfte angefaßt wurde

Und das Licht, das aufging und das nicht verlosch, (Moses), den Sohn des Amram, des Kehat, des Levi, die Sonne des Tages und den Mond der Nacht für die, »die mich lieben«, den Gesetzgeber der Welt.

Dieser ist das Haupt der Propheten, der vom Anfang der Schöpfung verhüllt dastand, und alle Propheten sehnten sich nach einem Teilchen seiner Prophetentums.

Er wurde Moses genannt. Wer ist ein Prophet wie er? Der ihnen da brachte das feurige Gesetz, um dadurch das Glück seines Volkes zu befestigen,

dessen Gesetze alle Freude verschaffen und das Gebot der Vermählung, daß gepriesen und beglückt ist der Mann, der vermählt ist; beobachte daher dieses Gesetz.

Denn dadurch wirst du sein von größerem Vorzug, wie erklärt hat der Enkel des Kehat und »frei soll der Mann sein für ein Jahr in seinem Hause und sich freuen mit der Frau, die er genommen«.

Im Jahre 1277 der Herrschaft der Kinder Ismaëls im Monate Saphar war die Verlobung (Antrauung) des Bräutigams, des

Guten, des Geehrten, des Beläsenen, des mit dem Gebete Vertrauten, und mit dem Kalender und mit der hl. Schrift, des Rechtschaffenen, des Wohlgestalteten, des Wohltätigen, Jacob, des Sohnes des Ehrwürdigen, des Guten, des Geachteten, des durch sein Wort und seine Tat Geehrten, dessen, der da betet am Abend und Morgen, des durch die Reinheit des Herzens und seines Gemütes Gepriesenen, des Ausgezeichneten durch sein Ausgehen und sein Hereinkommen, des Erleuchteten, der eine der Stützen seines Volkes ist, des Vaters der Waisen und der Witwen durch die Gabe der Hand und durch sein Wort und des Wohltäters der Armen durch Hebe- gabe seiner Hand und seiner Zehenten, ein Führer unter seinen Zeitgenossen, der Gutes tut, des Marhib, des Sohnes des Ehrwürdigen, des Guten, des Geehrten, des mit dem Gebete Vertrauten, des Rechtschaffenen, des Wohltätigen Jacob, mit Kokabah, der Tochter des Ehrwürdigen, des Guten, des Geehrten durch sein Benehmen und des mit der Schrift nach Kräften Vertrauten und des mit dem Gebet Vertrauten und des in seiner Berechnung des Kalenders Kundigen und durch seine Taten Ausgezeichneten und durch sein Verständnis Erleuchteten, der ein Vater der Waisen und Witwen ist und ein Wohltäter, des Joseph, des Sohnes des Ehrwürdigen, Guten, Geehrten, mit dem Gebete Vertrauten und Wohltätigen Josua von den Söhnen Marhibs, alle, Einwohner von Schechem. Nachdem der obenerwähnte Bräutigam geworben hatte um sie bei dem obenerwähnten Vater der Braut . . . um die Morgengabe von 4000 ägypt Kerita, gab er ihr, bevor er sie nahm, 4200 ägypt. Kerita etc. etc.

Der Zeuge für das, was hier eingezeichnet ist: Ich, der arme Knecht, Schalah, der Sohn des Abraham, der Sohn des Schalah, von den Söhnen Danaphta. Möge ihm der Herr der Macht (seine Sünden verzeihen) durch das Verdienst des Vorzüglichsten der Propheten.

Und der Zeuge für das was hier eingetragen ist, der auch der Schreiber dieser Schrift ist, der arme Knecht

Aharon, der Sohn des Schalma, der Priester, der Levite der Diener (Küster) der hl. Thorarolle und des Großen Namens.

Möge ihm der Allergrößte (seine Sünden verzeihen).

V.

Cod. Nr. 868.

בשם יהוה אלהי ישראל: נשירי ונחסל:
פני בעלי השבועה: אשרי שירות לשמועה: בשמים והארץ ומלואה: עזי
וזמתי לי לישועה:
ואה ישועתו קייתי: האל העני אתי ביום צרתי: ויהי עמדי בדרך אשר
הלכתי: אולי דלותי יראוה:
מרה דכלה הוא: ועלמה ברא באלהו: כליל הך קמו ואתודעו: ברשו
מדלה ברואה:
השמים והארץ מקדם: ודבון עורי קדם: וגן בעדן נטע לאדם: וירא כי
טובה מנוחה:
אלו כנגדו עזר: ואכדיל בין קדש ובין זר: ומאה שנה אתנור: ואתבסר
בבעלי השבועה:
זיליד ברמותו וכצלמו: אקר בצלם ארני מצלמו: דמנה הזכאים קמו: לשני
עלמים יאירוה:
אברהם ויצחק ויעקב: ויוסף דלא קרא אל חוב: ודמללו מבין שני הכרוב:
משה דנביותו מלואה:
דלא שקר זלא זר: כי הער עליו הער: כי לו לא הו גדר: עלמה מן
החלואה:
מבגלל קעם צעום ומשבח: והער בער באש עד לבכה: וקרע שכבים שבע:
ויצא וישב על פניו מסואה:
שם ראיתי הא לוי: ואתו רבבות קדש וכתבי: ואכדיל שנכט לוי: ושמו
בין כתפותון שרואה:
ירא יהוה וישמע: בעמל זה הדמע: ובחקות נזרותה התמימה: תהי
תפלותינו ענואה:
שיב לזרעו נותרת: ולארץ הטובה ירת: וברית לא יכרת: וישרת בהר
המנוחה:
בחקים ומשפטים רבו: ואשר ארני על הזכוג צוה: בכתבו: | ויאמר אלהים
פרו ורבו: | ומלאו את הארץ וכבשואה: |

בעבור כן בשנת אחד ושמינים ומאתים ואלף למטלכת בני ישמעאל
 בחדש שואל: | היתה מארשת כהנה מכה ויקירה וקראה בתורותה: וצלאה
 ופרד זבנו בצלותה: וכתובה בעבדתה: ונאירה ומרבך בנאירתה: ויהב
 הקשט והלכותה: ודרוש תלמוד זקני צלותה: וקרב מן מתקן מקרתה:
 וחשוב בחשבון קשטה ושבעה כוכבותה: ופתורה בזה זבן בין ערתה: ושמש
 הכהנים הגדולים התלתה: והמכתב הקדוש והשם הגדול ורזותה: ועשה
 מכה פינחס: | בן סהבה מכה בכהנתו: ויקירה ואקר קדש שלשלותו:
 וקראה בקדוש תורותו: וצלאה ומתקנה צלותו: וחשובה בקשט חשבנותו
 וכתובה כפי יכלותו: ופתורה בקדש אלפנותו: ואמור כל חכמתה בחכמתו
 ודעתו: ומכוננה בכל משלח ידו לעשותו: ויהב הקשט והלכותו: והלוך
 דרך יהוה הא לוי כותו: וזקן צלותה ומן עין עיני ערתו: ועשה כל
 מכהתה הכהן יצחק: | בן סהבה מכה הלוי: ויקירה וקראה בכתבי: וצלאה
 מתעני ושבי: וחשובה וכתובה לתורת משה הנביא: ונארה וידועה כמה
 לאוי: ומכוננה ורישורה ומהבי: ומשירה שנים כותו הא לוי: ומתקן
 מקרתה כמה מרן מצוי: וחשוב חשבון קשטה ושבעה כוכבי: וזקן צלותה
 ומה לן מכתבי: וים דעתה ובינתה ולא כבי: ואמור כל חכמתה בטב
 יתובי: ועשה גוני מכה בלא מחשבי: וסמוך קהלה וארכון קהלה: ועשה
 מכהתה הכהן הטב שלמה: | על זחרה בתרי¹). . . כהנה מכה ויקירה
 וקראה בטב מקראותה וצלאה בכל זבנותה: וחשובה בקשיטותה וכתובה
 בשלשה לשונותה: ונאירה בכל עדנותה: וידועה בחכמה וכתבונה ובדעתה:
 ומכוננה בכל עבדתה: ורישורה על כל ערתה: בהלכותו עמון בצדיקות
 הלכותה: ומשירה ברננות כשירותה: ומתקן מקרתה על חקרתה: ופתור כל
 מה מן רזותה: ובדול זקני צלותה: וחשוב חשבון חשבון (!) קשטה ושבעה
 כוכבותה: ומיתב המימרים במדעותה: הא לוי יתשקה שנים כותו בין
 ערתה: יגידו למן ידרש מנון דרישותה: וכוכב בני משפחתה: וצפן פען
 חכמתה: ולכבים סוכרותה: ואבי יתום ואלמנותה ומיטב למסכנים
 במתנאותה: ומצרים עמו בתדבירותה: וישם כל מאוס במקומותה: ומעזר
 כל אנש מן דרך סכינותה: אל הדרך הבשירה קמי אלהותה: ועל פיו
 ישק כל עדתה: וסמוך קהלה וארכון קהלה בנצירותה: ועשה גוני מכהתה
 הכהן חמתוקר: דלוי טב דכרונתה אדוני הכהן עמרם: | בן סהבה מכה
 אדוני שלמה הזוכיר: וכהלון כהנים בני כהנים מן שבט לוי מן שכוני
 שכם: | אחרי דרש יתה חתנה הזוכיר מן אבי חרוסתה הזוכיר ואגיב לשאלו
 כמלאת דעת וטוב לבב ורצון נפש: | והיא בעת ההיא נערה בתולה
 משיגת דרך הגישים יעשה לה כתורת הגישים כשפט (כמשפט l.) בנות

¹) Hier ist etwas ausradiert, wahrscheinlich sollte es lauten: צת.

ישראל העזיזות והמכבדות כחֹה הכרואה מצלע אדם לעזר לפריה ולרביה: |
 במהר והוא ששה אלפים ואחדה מאות כריתה מצריה: ונתן לה טִים קחתו
 אתה שלשה אלפים כריתה מצריה: ויארש אתה ותהי לו לאשה שלוחה
 וכלואה מכל איש זולתיו: | והוא לה לבעל יעשה לה כתורת הנשים
 כאשר אמר יהוה על יר עבדו משה: שארה כסותה וענתה לא יגרע:
 ומקים נדריה ומפירם: ולו עליה חסד הכעילה תשמע בדבריו ולא תמרי
 לפיו ותהי לו עזר כנגדו: | וישאר לה עליו מבגלל הדביקה שלשה
 אלפים ואחדה מאות כריתה מצריה: תקחם ממנו בעת תתריח כמה תבהר: |
 וידבק בה כאשר אמר יהוה על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק
 כאשתו והיו משניהם לבשר אחד: | והכתב זה המכתב ועדת העדים תהיה
 לחיות לעדה תמימה: צדיקה: ויהוה הוא המצליח לכל הלוכי דרכיו ומקומטי
 גשפמיו: ויתורי לעלם מראש ועד עקב: וברוך אלהינו לעולם וברוך
 שמו לעולם: | ושלוה יהוה על הנבי הצדיק התמים המהור הנאמן משה:
 ברה דעמרם איש האלהים:

אכתבו עבדה מסכינה

יעקב בן אהרן הכהן

הלוי: הכהן בזה זמן

בן אביכי התנה: יסלה

לי יהוה כל חמאותי

ויכפר לי אשמותי: אמן: אמן: אמן:

Im Namen des Ewigen, des Gottes Israels, fangen wir an und beschließen wir:

»In Gegenwart der Männer des Bundes fange ich Lieder an, die gehört werden mögen im Himmel und auf Erden und was sie füllet, und mein Gesang stehe mir bei.

Siehe, ich erhoffe mein Heil von Gott, der mich erhört am Tage meiner Not, und der mit mir war auf dem Wege, auf dem ich wandelte, und der mich von meinem Elende befreiete.

Er ist der Herr von Allem, und die Welt hat er in seiner Gottheit geschaffen, vollkommen, wie sie besteht und sichtbar ist, wie er sie durch seinen Willen geschaffen.

Die Himmel und die Erde von Anfang an und darin

andere Wesen von Anfang an, und den Garten in Eden pflanzte er für Adam, und er sah, daß die Ruhe gut sei.

Und er (schuf) ihm eine Gefährtin, und er unterschied zwischen heilig und profan, und er lebte hundert Jahre geschieden, und nachher erst wurde er verkörpert in den Männern des Eides

und er zeugte nach seiner Gestalt und nach seiner Ähnlichkeit, — und die Wurzel seiner Ähnlichkeit war die Ähnlichkeit Gottes — und von ihm entstanden die Reinen (Verdienstvollen), die die beiden Welten erleuchten:

Abraham und Isaak und Jakob und Joseph, der keinen Fehltritt beging, und derjenige, zu dem er zwischen den Cherubim sprach, Moses, voll von seinem Prophetentum;

An dem kein Falsches und Frevelhaftes war; denn er hat für ihn bezeugt, daß, wenn nicht seinethalben, die Welt von Anfang nie geformt worden wäre.

Der da stand und fastete und pries und der Berg brannte in feuriger Flamme und er spaltete sieben Höhen (Himmel?), und er kam und ging und bedeckte sein Gesicht.

Dort sah man ihn, wie er da ankam und mit ihm zehntausende der Heiligen, und er schrieb und unterschied den Stamm Levi und sein (Gottes) Name ruhte zwischen seinen Schultern.

Möge der Ewige sehen und erhören durch das Verdienst dieses Vorzüglichen und durch die Satzungen seiner vollkommenen Gesetze; mögen unsere Gebete erhört werden.

Mögen ihm (dem Bräutigam) beschieden sein Nachkommen von seinem Samen und das gute Land erben, und möge der Bund nicht aufgelöst werden, und möge er dienen (als Priester) auf dem Berge der Ruhe;

den vielen Gesetzen und Geboten und auch was der Herr in Bezug auf die Vermählung geboten in seiner Schrift »und der Herr sprach: Seid fruchtbar und mehret euch und füllet das Land und beherrscht es«.

Also — im Jahre 1281 der Herrschaft der Kinder Ismaëls, im Monat Schawal, war die Verlobung (Antrauung) des Priesters, des Guten, des Geehrten, des in dem Gesetze Belesenen, des Betenden und dessen der seine Zeit hingibt zum Gebet, des Ausgezeichneten durch seinen Gottesdienst, des Erleuchteten und der an der Erleuchtung anhängt, und der seinen Wandel nach der Wahrheit richtet und dessen, der da sucht Belehrung bei den Ältesten des Gebetes, und der sich nahe hält denjenigen, die den Text korrekt lesen, der den wahren Kalender berechnen kann und den Gang der sieben Planeten, und der in dieser Zeit in der Gemeinde der ständige Erklärer (der Thora) ist, welcher der Diener der drei Hohenpriester und der heil. Rolle und des großen Namens und dessen Geheimnisses ist, der Wohltätige, Pinhas, des Sohnes des Ehrwürdigen, in seinem Priestertume Ausgezeichneten, des Geehrten, dessen Kettengliederung (Abstammung) heiligen Ursprunges ist, der belesen ist in seiner heiligen Lehre, der betet und vorzüglich in seinem Gebete ist, der bewandert ist in der wahren Kalenderberechnung und im Schreiben mächtig, der Erklärer ist der heiligen Lehre, der in seiner Weisheit und Kenntnis nur weise spricht, der verständig ist in der Ausführung seiner Unternehmungen, der in seinem Wandel der Wahrheit folgt und in seinem Wandel auf dem Wege Gottes kaum seinesgleichen hat, der ein Ältester des Gebetes und einer der Augen der Gemeinde ist, der alles Gute vollführt, des Priesters Jizhak, des Sohnes des ehrwürdigen, des guten Leviten, des Geehrten, in der Schrift Belesenen, dessen, der durch Gebet fleht und erhört wird, der da versteht und ausgezeichnet ist (in seiner Kenntnis) der Lehre Moses, des Propheten, der da kenntnisreich ist wie selten einer, und der verständig und ein Tonangeber und Sänger ist, gleich welchem es keinen zweiten gibt und der in der Schrift genau ist wie der Meister es befiehlt, der die wahre Rechnung kennt und auch den Lauf der sieben Planeten, der ein Ältester des Gebetes und unseres gesamten Schrifttums und ein Meer

des Wissens und des Verständnisses ist, das nicht aufhört, und der mit großer Überlegenheit die Weisheit spricht und der alle Arten Gutes tut ohne Anerkennung (zu erwarten) und eine Stütze der Gemeinde und ein Führer der Gemeinde und der Wohltätige ist, des guten Schalma — mit Zaharah, der Tochter des¹⁾ des guten Priesters, des Geehrten, des in der Schrift vorzüglich Bewanderten und des zu jeder Zeit mit dem Gebete Beschäftigten und des mit der Wahrheit und der Schrift in drei Sprachen Vertrauten, des zu jeder Zeit Leuchtenden, des mit der Weisheit und Verständnis und Kenntnis Vertrauten, dessen, der in all seinen Taten einsichtsvoll ist, ein Rhetor in der ganzen Gemeinde, der sie in Rechtschaffenheit leitet, die Hymnen nach ihren Melodien singt, und der nach Vorschrift die Schrift sorgfältig liest und der alle Geheimnisse darin erklärt, der der Größte unter den Ältesten des Gebetes ist, und der die wahre Kalenderberechnung kennt und den Lauf der sieben Planeten, der die Gebete (Mimarim) mit Verständnis vorträgt, desgleichen nicht zwei in der Gemeinde gefunden werden, die wie er auf jede Frage Rede stehen können, der ein Stern unter den Mitgliedern seiner Familie, und ein Enthüller der Geheimnisse der Weisheit, und gut-herzig, ein Vater der Waisen und der Witwen ist, und der den Armen durch Geschenke Gutes tut, der sein Volk durch seine Führung leitet, der alles z seine richtige Stelle setzt, und der jeden Menschen vom Wege der Gefahr ablenkt zum richtigen Wege zu Gott und durch den die ganze Gemeinde gespeist wird, der eine Stütze der Gemeinde, der mit Vorsicht der Führer der Gemeinde ist, der alle Arten Gutes tut, des hochgeehrten Priesters, dessen Andenken ein gutes ist, meines Herrn, des Priesters Amram, des Sohnes des ehrwürdigen, guten, meines Herrn Schalma, des oben erwähnten und alle diese sind Priester, Söhne von Priestern, aus dem Stamme Levi von den Einwohnern von Schechem.

¹⁾ Hier ist etwas ausradiert.

Nachdem der obenerwähnte Bräutigam um sie angehalten hatte bei dem Vater der oben erwähnten Braut, um die Morgengabe von 6100 ägypt. Kerita, gab er ihr, bevor er sie nahm, 3000 ägypt. Kerita etc. etc.

Das übrige genau wie cod. 859.

Dies hat geschrieben der elende Knecht Jacob, der Sohn des Aharon, des Priesters, des Leviten, der Priester (der Hohepriester) zu dieser Zeit, der Vetter des Bräutigams war. Möge mir der Ewige verzeihen alle meine Sünden und vergeben alle meine Vergehen. Amen! Amen! Amen!

VI.

Die Verlobung (Antrauung).

In meinem cod. 872, wo der Unterschied zwischen Juden und Samaritanern und deren Zeremonien behandelt werden, findet sich auch eine Beschreibung der Verlobung oder eigentlich Antrauung, da diese beiden Zeremonien bei den Samaritanern zusammen fallen, die ich hier im Wortlaute mit Übersetzung mitteile.

Cod. Nr. 872.

ואצל עדת השומרים (הזבוג) והוא ישא האשה משוב המצות : כאשר בא בספר בראשית (וואמר להם פרו ורבו:) וכן בא בספר הזה "לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו" ודבר המארשה וחקותיו אצל עדת בני ישראל השמרים: לא יהיה קשום המארשה אצלם כי אם לפני אנשים חכמים: כאשר אמר השם ברוך הוא בספר התורה הקדושה (על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר) וזה יהיה על כל חקות התורה הקדושה. וכי ימצא איש באשה אשר לקחה דבר מום לו הן ישלחה ואין עליו חטא: בכך כאשר בא בספר דברים כי יקח איש אשה ובא אליה ובעלה והיה אם לא ימצא חן בעיניו וכתב לה ספר כריתת: ונתן בידה: ומהר הבתולה אצל עדת השמרים אם ימעט יהיה המשים שקל כסף: וגם יתן האיש לה בגדים ומגנות כאשר יושת עליו מאת אבי הנערה או מאת הפקד עליה: ולעת ידרש האיש יקשר קשור הנערה לנפשו: יאסף אליו אנשים כאשר יבחר: וילכו אתו אל בית אבי הנערה ולפניהם איש מבית הכהנה או רב מכן וישב אבי הנערה או הפקד עליה משמאל הכהן: וחתנו הדרוש לקחת הנערה ישב

לפניו ויחל יאמר לאבי הנערה: אשאלך אדוני או ידידי פלוגי תתן לי בתך הנערה הבתולה על חקית יהוה ועבדו אדונינו משה בן עמרם שלום יהוה עליו: במהר מספרו ארבע אלפים ותשע מאות כריתה: ממו מתקדם אלפים וארבע מאות כריתה: וממו מתאחר אלפים וחמשה מאות כריתה עם נותר הבגדים והמגדנות אשר שמו עלי כמצות בני ישראל ההלכים על הדרך הזה: נתתה לי ושמעת את שיאלי על כן כפי חקית יהוה ברוך הוא: ועבדו משה בן עמרם עליו השלום: | ויען אבי הנערה או הפקר עליה את חתנו לאמר: נתתה לך וקבלתי שיאלך על כן כפי חקית יהוה ברוך הוא ועבדו משה בן עמרם עליו השלום: ויקח אבי הנערה המהר מאת חתנו וישית ידו בידו ואחר כן ישית הכהן את ידו על ידי שניהם: ויחל ודבר באזני כל האנשים הנועדים שם לאמר: ברית אברהם ויצחק ויעקב עליהם השלום: קשור צדיק תמים על פי התורה הקדושה: על חקית יהוה ברוך הוא ועבדו משה בן עמרם עליו (השלום): יתחלל מי הצדיק הצדק ומי חרם כל החרם: ואחר כן יקרא פסוקים מן ספר התורה הקדושה ראשם: כי בשם יי אקרא הבו גדל לאלהינו: הציר תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמינה ואין עול צדיק וישר הוא: ברוך אלהינו לעולם: וברוך שמו לעולם: ויאמר יהוה אלהים לא טוב היות האדם לבדו (אעשה) לו עזר כנגדו: ויפל יהוה אלהים תרדימה על האדם ויישן: ויקח אחת מצלעותיו ויסגר בשר תחתיה ויבן יהוה אלהים את הצלע אשר לקח מי האדם לאישה ויביאה אל האדם: ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי: לזאת יקרא אישה כי מאיש לקחה: על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיה משניהם לבשר אחד: ישתכח אלהים: לית אלה אלא אחד: שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד: ברוך שם כבודו לעולם ועד: ויצוונו יהוה לעשות את כל החקים האלה ליראה את יהוה אלהינו לשוב לנו כל הימים ולהחיותינו כיום הזה: וצדיקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני יהוה אלהינו כאשר צונונו: תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב: נותינה אלהים יתברך: ברוך אלהינו לעולם וברוך שמו לעולם: כלה:

ויענו כל האנשים הנועדים לאמר ברנן מתודע בין עדת השמרים: כארזין ואמרים לית אלה אלא אחד: כארזין ואמרים לית אלה אלא אחד: כארזין ואמרים לית אלה אלא אחד: יהוה אל רחום וחנן ארך אפים ורב חסד ואמת:

ויקרא הכהן: ברוך אתה יהוה אלהינו: ויברך את החתן ואת אשתו: ויברכו האנשים הנועדים לחתן ולכל קריביו: ואחר כן יגיש החתן או אביו לאנשים הנועדים מאכל: או מן המשתה המתוק: ויהללי את שם

יהוה ברוך הוא: וילכו כל איש אל ביתו: ולעת ידרש החתן לבא על מארשת יעשה משה כפי משיגת ידו בשמח רב עד שבעת ימים: ויכתב להם הכהן ספר: ושמו ספר (הזבוג) בלשון הקדש לשון העברי: מתורע ביניהם: | זאת חקת הזבוג בין עדת השמרם על האמת:

Übersetzung.

Und bei der Gemeinde der Samaritaner wird die Antrauung, d. h. die Verheirathung mit einer Frau, als eine der vorzüglichsten Gebote betrachtet, wie es sich findet im Buche der Schöpfung: (Und er sprach zu ihnen: Seid fruchtbar und mehret euch.) Und es heißt wieder in demselben Buche: (Es ist nicht gut, daß der Mensch allein sei; ich will ihm eine Genossin zur Hilfe schaffen.) Und die Art der Verlobung (Antrauung) und die Vorschriften für die Gemeinde der Kinder Israel, der Samaritaner, sind folgende: Die Verlobung (Antrauung) wird von ihnen nicht als gültig betrachtet, wenn sie nicht in Gegenwart von weisen Männern geschlossen ist, wie der Ewige, gesegnet sei er, in der hl. Lehre sagt: (Nur durch zwei oder drei Zeugen kann eine Sache aufrecht erhalten werden.) Und dieses erstreckt sich auf alle Gesetze der hl. Thora. Und wenn ein Mann an der Frau, die er genommen, irgend einen Fehler sieht, dann kann er sie fortschicken, und es wird ihm nicht als Sünde angerechnet, wie es im Buche Deut. heißt: »Wenn jemand ein Weib heimführt und sie ehelicht, sie aber dann sein Wohlgefallen nicht erlangt, dann schreibe er ihr einen Scheidebrief und händige ihn ihr ein«.

Die Morgengabe für eine Jungfrau bei der Gemeinde der Samaritaner ist zumindest 50 silberne Schekel und der Mann muß ihr auch geben Kleider und Schmuck wie der Vater der Braut oder der Vormund ihm auferlegt. Und wenn ein Mann wünscht, ein Mädchen zu heiraten, dann versammelt er einige Personen bei sich, so viele als er wünscht, und sie gehen zusammen mit ihm in das Haus des Vaters des Mädchens und vor ihnen geht einer oder mehrere der

Priester, und der Vater oder der Vormund sitzen zur Linken des Priesters, und der Bräutigam, der da wünscht, das Mädchen zu heiraten, sitzt ihm gegenüber, und er sagt zu dem Vater des Mädchens: »Ich bitte dich, mein Freund so und so, gib mir deine Tochter, die Jungfrau, nach den Gesetzen Gottes und seines Dieners, unseres Herrn Moses des Sohnes Amrams; — möge der Friede des Herrn mit ihm sein! — um die Morgengabe von 4900 Kerita, von welchen ich 2400 vorher gebe und 2500 Kerita zurückbleiben, ausserdem Kleider und Schmuck, wie Ihr mir auferleget, gemäß den Satzungen der Kinder Israels, die auf diesen Wegen wandeln. Gib sie mir und erfülle meine Bitte nach den Gesetzen des Ewigen, gepriesen sei er, und seines Dieners Moses, des Sohnes Amrams, auf ihm sei der Friede!« Und der Vater des Mädchens oder der Vormund antwortet dem Bräutigam wie folgt: »Ich gebe sie dir, und ich habe deine Bitte angenommen nach den Gesetzen des Ewigen, gepriesen sei er, und seines Dieners Moses, Sohnes des Amrams, auf ihm sei der Friede!«

Daraufhin nimmt der Vater des Mädchens die Morgengabe vom Bräutigam und legt seine Hand in dessen Hand und der Priester legt seine Hand auf die beiden Hände und er spricht in Anwesenheit der versammelten Personen wie folgt: Dies ist der Bund Abrahams, Isaaks und Jakobs, auf ihnen sei der Friede! Eine vollständige Verknüpfung (Verbindung) sei es gemäß der heil. Lehre nach den Gesetzen des Ewigen, gepriesen sei er, und seines Dieners Moses, des Sohnes Amrams, auf ihm sei der Friede! Gepriesen sei der Allgerechte und gepriesen sei der Allerheiligste (dem alles gebannt wird)«. Daraufhin liest er Verse aus der hl. Schrift und zwar beginnt er: (Deut. XXXII 3, 4) »Denn ich rufe an den Namen des Ewigen! Gebet Größe unserem Gotte! Ein Fels ist er, vollkommen ist sein Tun, denn recht sind alle seine Wege. Ein Gott der Treue und ohne Falsch, gerecht und redlich ist er.« Gepriesen sei unser

Gott in Ewigkeit und gepriesen sei sein Name in Ewigkeit. (Gen. II. 18 ff.): »Und der Ewige, Gott sprach: Es ist nicht gut für den Menschen, daß er allein sei, ich will ihm einen Beistand schaffen, wie er für ihn paßt. Da ließ der Ewige Gott, einen tiefen Schlaf auf Adam fallen, und er entschlief, und er entnahm eine von seinen Rippen und füllte ihre Stelle mit Fleisch aus. Alsdann gestaltete der Ewige Gott die Rippe, die er von Adam genommen, zu einem Weibe und brachte sie zu Adam. Da sprach Adam: »Diese endlich ist Gebein von meinem Gebein und Fleisch von meinem Fleisch. Diese soll Männin heißen, denn einem Manne ist sie entnommen. Darum verläßt einer seinen Vater und seine Mutter und hängt seinem Weibe an, und von beiden wird ein Leib.« Gepriesen sei Gott. Es gibt keinen Gott außer einem! Höre Israel, der Ewige ist unser Gott, der Ewige ist einzig! Gepriesen sei seine Herrlichkeit in Ewigkeit und immerdar!« (Deut. VI. 24, 25): Und der Ewige befahl uns, alle diese Satzungen zu befolgen, so daß wir den Ewigen, unseren Gott, fürchten, damit wir immerdar glücklich seien und er uns am Leben behalte wie bisher. Und wir werden rechtschaffen vor dem Ewigen, unserem Gotte, dastehen, wenn wir darauf bedacht sein werden, alle diese Gebote zu befolgen, wie er uns befohlen hat.« (Deut. XXXIII. 4): »Ein Gesetz verordnete uns Moses, einen Erbbesitz für die Gemeinde Jakobs.« Gepriesen sei Gott, der sie uns gegeben, gepriesen sei unser Gott in Ewigkeit und gepriesen sei sein Name in Ewigkeit«. So weit der Priester.

Und die Anwesenden stimmen den Gesang an, der in der Gemeinde der Samaritaner bekannt ist. »Sie rufen mit lauter Stimme und sagen: Es gibt keinen Gott außer einem, es gibt keinen Gott außer einem, es gibt keinen Gott außer einem! (Exod. XXXIV, 6): »Der Ewige ist ein barmherziger und gnädiger Gott, langsam zum Zorn und reich an Huld und Treue!«

Darauf sagt der Priester: »Gepriesen seist du, Ewiger,

unser Gott«, und er segnet den Bräutigam und seine Frau und die Personen, die zugegen sind, segnen auch den Bräutigam und alle seine Verwandten. Daraufhin bietet der Bräutigam oder sein Vater den Versammelten Süßigkeiten zum Essen und zum Trinken, und sie preisen den Ewigen, gesegnet sei er! Darauf geht jeder nach seinem Hause zurück. Und zur Zeit, wo der Bräutigam zu seiner Frau kommen will, gibt er ein Gastmahl, je nach seinen Verhältnissen mit großer Freude, welches sieben Tage dauern kann. Und der Priester setzt ihnen eine Schrift auf in der hl. Sprache, der hebräischen Sprache, die bei ihnen bekannt ist unter dem Namen: Die Schrift der Antrauung. Dieses sind die wahren Vorschriften der Verheiratung bei der Gemeinde der Samaritaner«.

Der Vollständigkeit halber füge ich hier noch eine Kethubbah bei nach dem Faksimile bei J. Wilson, *Lands of the Bible*, II, Edinburg 1847, p. 689. Ich drucke sie hier in eigener Transkription mit hebräischen Buchstaben ab, die ich nach dem Facsimile verfertigt habe, und mit einer knappen Übersetzung, wobei ich nur diejenigen Stellen übersetzt habe, worin sich dieser Text von den oben veröffentlichten unterscheidet. Dieses Dokument ist auch nach mehr als einer Hinsicht wertvoll: 1) gehört es dem 18. Jahrhundert an und bildet somit den Übergang von der oben veröffentlichten ältesten Ketubbah und denen des 19. Jahrhunderts und beweist, daß wenigstens während der letzten drei Jahrhunderte sich nicht der mindeste Unterschied in der Formulierung der samarit. Ketubbah nachweisen läßt. Und 2) weil es die Ketubbah eines Mannes ist, der mindestens zum zweitenmale heiratet, und der eine Witwe, die außerdem noch eine Priestertochter ist, heimführt. Der Bräutigam heißt hier חתנא גברא nicht חתנה, und die Braut nicht בתולה sondern אשה תמימה. Der מחר beträgt 2450 Kerita, genau die Hälfte des מחר der כתולה, und wird in entsprechender Weise auch in zwei Teile geteilt. Der Name des verstorbenen Mannes wird nicht erwähnt,

auch nicht, ob sie Kinder hat und dadurch ein Erbverhältnis entstanden ist. Sie steht wieder ganz unter der Autorität ihres Vaters. Er allein verfügt über ihre Hand, und bei ihm muß um sie geworben werden. Sie ist also wieder in das Haus des Vaters zurückgekehrt und heiratet von da aus einen Israeliten, einen Nichtpriester. Die erhöhte Morgengabe, die sonst eine Priesterstochter erhält, 6100 Kerita, hat sie nun verloren. Dieses scheint der Mohar einer Jungfrau zu sein. Aber in dem Momente, wo sie eine Witwe geworden ist, steht sie auf demselben Fuße wie jede andere Witwe, die eine »Israelitin« ist. Merkwürdig ist hier die große Zahl von Zeugen. Es scheint, daß in älterer Zeit eine größere Anzahl von Zeugen die Ketubbah unterschrieben hat, während man in neuerer Zeit sich sogar mit einem einzigen Zeugen zufrieden gegeben hat. In allen Punkten bestätigt diese Ketubbah die Resultate, die ich aus den andern Ketubboth gewonnen habe.

Vla.

בשם יהוה אלהי ישראל נשרי ונחסל:
 ברוך יהוה אלהינו: ואלהי אבותינו: הזכאים ארשינו: בעלי זכותה:
 המלך המתרומם: מחלף לילה ויומם: ברוך שמו לעולם: על החרוד
 זבנותה:
 יחידאי דקדם: ולעלם מרומם: ומחכם לכל פה: בכריזאן תשבחתה:
 הפרד ביחידאתו: היכול בממשלותו: דברא בריאתה: בתקן הכמתה:
 ארש מה ברא: קרץ מן חשכה אורה: ואכדיל בין לעל ולרע: רקיע
 וסביבותה:
 מיה לאתר חר כנשה: וגלא חיבשה: ותיציא הארץ דשא: עשב מזריע
 אילנותה:
 וישם בשמים כוכבים: מהלכים וממנצבים: ושני מאורות רבבים: קעמים
 לממשלותה:
 ושרצים ועופים מן מיה: ומן הארץ נפש חיה: תלתה גיניה: חיה ובהמה
 ורמשותה:
 ועל עקב הבוראות: אקים אדם ברמות: ואמשילו במדעות: ושם עדן
 אנהותה:

ואמר רב טובו וחסדו: לא טוב היות האדם לבדו: אעשה לו עזר
 כנגדו: וצער הווה מצלעותו:
 וזמנו אקים זכאים ושלמים: כל זכאה בדורות תמים: עד בא גביר העולמים:
 ומאורה דנביותה:

ספרון דחייה: ומהן¹⁾ מלאכיה: ומקבל לוחייה: ומגלי אימנותיה:
 מגלי מלי התורה: וחקת הזכוג ביראה: ולישראל שררה: אל יום אחריתה:
 בעבור כן בשנת שבע וחמשים: ומאה ואלף לממלכת בני ישמעאל:
 בחדש גמאד הראש: היתה מארישת גברה טבה ויקירה וקראה וצלאה
 וחשובה וכתובה ונאירה וידועה ומכוננה: וריטורה ומשירה ופתורה ומעיני
 העדה ומתקן מקרתה וחשוב חשבון קשטה: וסמוך קהלה וארכון קהלה ועשה
 טבהתה: ישמעאל: | בן סהבה טבה ויקירה וקראה וצלאה וחשובה וכתובה
 ונאירה ומכוננה וריטורה ומשירה ומעיני העדה: ואבי יתום ואלמנה: וסמוך
 קהלה וארכון קהלה ועשה טבהתה אברהם: | בן סהבה טבה ויקירה וקראה
 וצלאה וחשובה וכתובה ונאירה וידועה ומכוננה: וריטורה ומשירה ומעיני
 העדה ומתקן מקרתה וחשוב חשבון קשטה ואבי יתום ואלמנה: וסמוך
 קהלה וארכון קהלה ועשה טבהתה ישמעאל דמבני דנפתה מן שכוני
 ישכם: | על האשה התמימה מרים ברת סהבה טבה ויקירה וקראה וצלאה
 וחשובה וכתובה ונאירה ומכוננה: וריטורה ומשירה ומעיני העדה וכהנה:
 ושמם השם הגדול והמכתב הקדוש והנביים הקדושים: וגדול כהני בני לוי
 בזה זמן: וסמוך קהלה וארכון קהלה ועשה טבהתה הכהן הרם הטב יוסף
 בן סהבה טבה ויקירה וקראה וצלאה וחשובה וכתובה ונאירה וידועה:
 ומכוננה: וריטורה ומשירה וכהנה ומעיני העדה: ושמם השם הגדול
 והמכתב הקדוש והנביים הקדושים: וגדול לכהנה בני לוי בזכנו וסמוך
 קהלה וארכון קהלה ועשה טבהתה הכהן החסיד הרם אברהם דמבני לוי מן
 שכוני ישכם: אחרי דרש יתה גברה הזוכיר מן אבי האשה הזוכיר: ואגיב
 לשאלו במלאת דעת וטוב לכב ורצון נפש: והיא בעת ההיא אישה תמימה
 משיגת דרך הנשים: יעשה לה כתורת הנשים כמשפט בנות ישראל:
 העזיזות והמכבדות: כחוה הברואה כצלע אדם לעזר לפריה ולרביה: | במהר
 והוא שנים אלפים וארבע מאות [וחמשים] כריתה מצריה: נתן לה טרם קחתו
 אתה: אלף ומתים כריתה מצריה: ויארש אתה ותהי לו לאשה: שלוחה
 וכלואה מכל איש זולתו: והוא לה לבעל עליו יעשה לה כתורת הנשים
 כאשר אמר יהוה על יד עבדו משה: שארה כסותה וענתה לא יגרע:
 ומקם נדריה ואסריה ומיפירם: ולו עליה חסד הבעילה תשמע מדבריו ולא
 תמרי לפיו: ותהי לו עזר כנגדו: וישאר לה עליו מבגלל הרכיקה: אלף

¹⁾ Transcribiert von Wilson: וכהן.

ומאתים וחמשים כריתה מצריה: תקחם ממנו בעת תתריח כמה תבחר: וידבק בה: כאשר אמר יהוה על בן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיה משניהם לבשר אחד: | והכתב זה המכתב ועדת העדים תהיה בו להיות לעדה תמימה ויהוה הוא המצליח לכל הולכי דרכיו: ומקיממי משפטיו: ויתודי לעלם מראש ועד עקב: | וברוך אלהינו לעולם וברוך שמו לעולם: | ושלוש יהוה על הנבי הצדיק התמים המהור הנאמן משה ברה דעמרם איש האלהים:

כתבתי זאת המכתב:	כמה לה בו סופיר (ס)הדתי
וסהערת כי כמה בו	ואני עבד דל מסגי חמאתי
הכתב: ואני העבד	אברהם בן יעקב הדנפ(ת)י
המסכין שלמה בן יעקב	יסלח לי אל עזי וזמרת
בן אב סכוה דמבני	אמן:
דנפתה יסלח אלה	
לי סדר חמאתה	סער כמה סופיר בו
אמן:	העבד צדקה בן אב זהותה
	דמבני חרומתה יסלח

סעדו כמה סופיר בו העבד	לו יהוה והכתב זה
עבד חנונה ועבד הפתח	על פיו:
ילידי ישמעאל בן עבד	
חנינה הדנפי יסלח לון	סער כמה סופיר
יהוה אמן: והכתב זה על	וכתבו העבד שלח
פיהם:	בן יצחק הזוכיר
	יסלח לו יהוה אמן:

סער כמה סופיר	סער כמה בו סופיר
והכתבו העבד שלח	העבד שלח בן אברהם
בן יצחק הדנפי	בן צדקה הדנפי יסלח
יסלח לו יהוה	לו יהוה אמן: והכתב
אמן:	על פיו:

סער כמה בו סופיר
העבד יעקב בן אברהם
הזוכיר יסלח לי אל
תדיר: והכתב על פיו: |

Im Namen des Ewigen, des Gottes Israels, fangen wir an und hören wir auf:

Gesegnet sei der Ewige, unser Gott, und der Gott unserer Väter, unserer reinen Vorfahren, der Männer des Verdienstes.

Der hocherhabene König läßt Nacht und Tag wechseln. Gesegnet sei sein Name in alle Ewigkeit und endlose Zeit: der von Anfang an der einzige war und von Ewigkeit erhaben, und der jedem Munde Weisheit verleiht zu lauten Lobpreisungen;

der abgesondert in seiner Einheit ist, mächtig in seiner Herrschaft, der die Schöpfung geschaffen in vorzüglicher Weisheit.

Er schuf den Anfang, er schied Licht von Finsternis, er machte den Unterschied zwischen oben und unten, dem Himmelgewölbe und dem, was es umschließt.

Er sammelte die Wasser an einer Stelle, er enthüllte das Trockene, ließ aus der Erde Gras sprießen, Grünes und samentragende Bäume.

Und er setzte Sterne an den Himmel, wandelnde und feste und die zwei großen Lichter, bestellt zur Herrschaft.

Wimmelnde Geschöpfe und Vögel aus dem Wasser, und aus der Erde lebende Geschöpfe, drei Arten: wilde Tiere Haustiere und kriechende Tiere.

Als letztes der Geschöpfe errichtete er Adam in seiner Gestalt und verlieh ihm Herrschaft durch Wissen und machte Eden zu seinem Ruheplatz.

Und er sprach in seiner großen Güte und Gnade: Es ist nicht gut für Adam, allein zu sein; ich will ihm eine Hilfe schaffen, die für ihn paßt, und er formte Chawwa aus seiner Rippe.

Und von ihnen errichtete er die Reinen und die Vollkommenen, jeden Reinen und Vollkommenen aus seinem Geschlechte, bis da kam der Held der Welten, das Licht der Prophetie.

Der Schreiber des Lebens und der da bei den Engeln wohnt, der die Tafeln empfangen und die Wahrheit offenbart hat

Der die Worte der Lehre offenbart hat und das Gesetz der Vermählung erklärt hat und es Israel als Richtschnur übergeben hat bis zum Tage des Endes.

Also im Jahre 1157 der Herrschaft der Kinder Jischmaëls im Monate Dschamad I. war die Verlobung des Mannes, des Guten (1), des Geehrten (2), des Belesenen (3), des Frommen (mit dem Gebete Vertrauten) (4), des Geachteten (5), des Ausgezeichneten (6), des Erleuchteten (7), des Wohlbekannten, des Kenntnissreichen (8) und Verständigen (9) und Rhetors (10), des Dichters (11), des Erklärers (12) des Fürsprechers der Gemeinde (13), der korrekt im Lesen ist (14), des mit dem wahren Kalender Vertrauten (15), der Stütze der Gemeinde (16), des Archons der Gemeinde (17), des Wohlthäters, (18), des Jischmaël, des Sohnes des Ehrwürdigen, des Guten (2), (3), (4), (5), (6), (7), (9), (10), (11), (13), des Vaters der Waisen und Witwen, (16), (17), (18), Abrahams, des Sohnes des Ehrwürdigen, Guten, (2), (3), (4), (5), (6), (7), (8), (9), (10), (11), (14), (15), des Vaters der Witwen und Waisen, (16), (17), (18), Jischmaëls, von den Söhnen Danafta, von den Einwohnern von Schechem mit der tugendhaften Frau Mirjam, der Tochter des Ehrwürdigen, Guten, (2), (3), (4), (5), (6), (7), (9), (10), (11), (13) und Priesters und Dieners des großen Namens und der heiligen Schrift und der heiligen Propheten und des Hohenpriesters von den Söhnen Levis in dieser Zeit, (16), (17), (18), des erhabenen Priesters, des guten, Josef, des Sohnes des Ehrwürdigen, Guten, (2), (3), (4), (5) (6), (7), (8); (9), (10), (11), Priesters und Führers der Gemeinde und Dieners des großen Namens und der heil. Schrift und der hl. Propheten und des Hohenpriesters in seiner Zeit von den Söhnen Levis, (16), (17), (18), des frommen und erhabenen Priesters, Abrahams von den Söhnen Levis, von den Einwohnern von Schechem. Nachdem der obenerwähnte

Mann bei ihrem Vater um die obenerwähnte Frau geworben hatte und er seinem Wunsche nachgekommen ist, in vollem Bewußtsein und gutem Willen und voller Zustimmung, und da sie um jene Zeit eine tugendhafte Frau war, die das reife Alter der Frau erlangt hatte, um die Morgengabe von 2450 ägyptische Kerita, gab er ihr, bevor er sie nahm, 1200 Kerita und er verlobte (vermählte) sich mit ihr usw. usw.; und es blieben für sie bei ihm infolge der Vermählung noch 1250 ägyptische Kerita, die sie nehmen kann, wenn sie sich von ihm entfernt etc.

Diese Ketubbah ist von nicht weniger als acht Zeugen unterschrieben, darunter von einem in gereimter Form.

Soweit die von mir aufgefundenen und, mit Ausnahme der letzten, zum ersten Male veröffentlichten samaritanischen Ketubboth.

Schon der erste Eindruck, den diese Ketubboth hervorgerufen, ist der, daß sie eine frappante Ähnlichkeit zeigen in Anordnung und Inhalt mit den Ketubboth bei Juden und Karäern. Aber auch wesentliche Unterschiede kennzeichnen die samaritan. Ketubboth. Ich will nun sowohl Ähnlichkeit als auch Verschiedenheit hier kurz besprechen, ohne auf die halachischen Punkte einzugehen. Die jüdischen sind gründlich behandelt worden von dem Verfasser des נחלת שבועה, Samuel Kaydenower in den verschiedenen Ausgaben und in der sich daran knüpfenden Literatur, auf die Halberstam kurz hingewiesen hat, in seiner Ausgabe des Sepher ha-Schetaroth des Jehudah ben Barsillai, (Berlin 1898), S. 10 bei Gelegenheit des שטר אירוסין, welcher, wie nebenbei bemerkt werden soll, durch den שטר קידושין, d. h.: unsere moderne כתובה, vollständig beseitigt worden ist. Für uns ist es zunächst eine archäologische Frage, die zwar auch eine Bedeutung für die halachische Entwicklung jüdischer Traditionen hat, aber nur insoweit als sie eine historische Grundlage schafft für die durch die Halacha fixierte Norm. Was besonders hervorsticht, ist die Tatsache,

daß der Hatan hier eine andere Rolle spielt als in den jüdischen Ketubboth. In der Anlage haben wir es hier tatsächlich mit einem Dokumente zu tun, welches dem Schetar Erussin in seiner ursprünglichen Form entspricht. Von Kiduschin ist hier keine Rede. Die offizielle Verlobung ist eine Antrauung, sie genügt, um einem Mädchen den status einer verheirateten Frau zu geben. Die Braut heißt hier »Erusta«. Der »Hatan« verlobt sich als »Ares« mit ihr. Das Wort »Kallah« kommt gar nicht vor; tatsächlich findet sich das Wort nicht im Pentateuch in dieser Bedeutung, und dort bedeutet es immer »Schwiegertochter«. Erst in den prophetischen Schriften nimmt es die Bedeutung von »Braut« an. Auch erscheint in diesem Dokument keine Spur von einer Zustimmung der Braut. Der Mann wirbt um sie bei dem Vater oder dem Vormund, genau wie in der biblischen Geschichte, und er bezahlt als Morgengabe (»Mohar«, von den Samaritanern »Maher« ausgesprochen) eine bestimmte Summe, mit der in eigentümlicher Weise verfahren wird. Die etwas kleinere Hälfte wird sogleich bezahlt, und die größere Hälfte bleibt zurück als seine Verpflichtung an die ihm angetraute Frau, die er ihr im Falle einer Scheidung auszahlen muß. Die Braut muß ein mündiges Mädchen sein, also in voller Reife stehen. Eine Verlobung mit einer Unmündigen wird hier nicht als möglich vorausgesetzt, und volle Macht wird dem Mann über die Frau gegeben, sogar in einem Punkte, der in unseren Ketubboth längst verschwunden ist, daß er nämlich ihre Gelübde anerkennen oder auflösen kann. Der Vater kommt dem Wunsche des Bräutigams nach mit vollem Bewußtsein und gutem Willen. Kein Zwang und kein Druck wird auf ihn ausgeübt.

Diese Bewerbung muß in Gegenwart von Zeugen erfolgen, und wie uns das »Buch der Unterschiede« lehrt, in Gegenwart eines Cahen, der die Rolle des »Priesters« spielt, der allein den Bund zwischen Bräutigam und Schwiegervater besiegelt, den Segen darüber spricht und gewöhnlich das Dokument

aufsetzt und von einem oder mehreren Zeugen unterschreiben läßt. Weder Bräutigam noch Schwiegervater unterschreiben es, und, wie mich der Priester Jizhak belehrt, wird dieses Dokument dem Schwiegervater übergeben, der es behält. Das Datum wird sehr genau angegeben (Jahr, Monat) und nach beiden Seiten hin die Genealogie bis auf den Großvater hinaufgeführt; die Familie und der Wohnort der betreffenden Parteien wird ebenfalls genau verzeichnet. Zugleich Zeit werden sie noch genauer charakterisiert durch ehrende Bezeichnungen, die umso überschwänglicher sind, je höher die Stellung der betreffenden Person in der Gemeinde ist. Ihren Höhepunkt erreichen diese Bezeichnungen, wenn es sich um einen Hohenpriester handelt (v. cod. 868). Das ist ungefähr der Umriß des Inhaltes der Ketubbah bei den Samaritanern. Nun werden auch weitere Unterschiede gemacht. Wenn z. B. der Bräutigam zum zweiten Male heiratet. Er heißt dann nicht mehr חתן, sondern גברא. Ferner wird ein Unterschied gemacht in dem Maher, wenn die Braut eine Witwe ist oder die Tochter eines Priesters. Im ersten Falle wird der Maher auf die Hälfte reduziert und im letzteren um $\frac{1}{5}$ erhöht.

Wie hoch hinauf lassen sich nun diese Bestimmungen, Summen, Titulaturen verfolgen, und inwieweit lassen sich Spuren oder Parallelen hierzu bei Karäern und Juden nachweisen? Bekanntlich findet sich die älteste Spur einer solchen Urkunde einer Verlobung, die zugleich Verheiratung ist, im Buche Tobith VII, 13, 15, wo die Texte einigermaßen von einander abweichen. Der Grieche B., den ich mit als den ältesten betrachte, nennt die Schrift, die Raguel aufsetzt, βιβλίον συνοικίσεως, Vulg. conscriptio conjugii, genau entsprechend dem samaritanischen Ausdrucke: מכתב הדיקה oder מכתב הדיבוג. In dem von mir herausgegebenen hebräischen Text des Tobit haben wir genau wie in den anderen Texten zuerst ein Gebet von seiten des Vaters der Braut, dann heißt es v. 11: »Und die Ältesten der Stadt versammelten sich dort und setzten die Schrift auf, und sie segneten Gott und den

Bräutigam und die Braut, und sie aßen und freuten sich mit großer Freude«. Und dasselbst v. 7 ein Gebet mit alphabet. Akrostichon, welches diesen samaritanischen Gebeten einigermaßen entspricht, wie überhaupt die ganze Situation ähnlich der altbiblischen ist, die sich in der samarit. wieder spiegelt. Von einer Morgengabe kann natürlich bei Tobit nicht die Rede sein, wenn man bedenkt, daß Sarah, die Braut, die Ursache des Todes aller vorherigen Bräutigame war. Aber in der Mischnah Ketubboth I, 2 wird schon eine bestimmte Summe festgestellt, die der Bräutigam geben muß: einer Jungfrau hat er 200, einer Witwe die Hälfte zu geben; und noch viel merkwürdiger ist, daß daselbst I, 3 erzählt wird, daß das Kollegium der Priester für eine Priesterstochter eine erhöhte Morgengabe festgesetzt habe, und zwar eine Verdoppelung, anstatt 200 Sus 400 Sus, und daß die חכמים dagegen nicht protestiert haben.

בית דין של כהנים היו גובין לבתולה ארבע מאות זוז ולא מיחר

כידם חכמים.

Ferner heißt es das. V, 1: »Wird sie verwitwet oder geschieden, sei es bei der Verlobung oder bei der Verheiratung, so hat sie Anspruch auf das Ganze או נתארמלה. נתקדשה בין מן הארוסין בין מן הגישואין גובה את הכל. Das würde jedenfalls beweisen, daß ein Verlobungsdokument z. Z. der Mischna mindestens gang und gäbe war, und daß ein Mädchen von den ארוסין an als verheiratet galt und Witwe werden konnte (vgl. im Übrigen die Kommentat. zur Stelle). In diesem Punkte jedenfalls finden wir eine vollständige Übereinstimmung zwischen der Tradition der Mischna und der der Samaritaner. Eine bestimmte Summe wird in jedem Falle als Morgengabe vorausgesetzt, welche hier 4900, 2500, 6100 Kerita beträgt. In cod. 870 werden dafür 9800 »Adumim« gerechnet, und da 2 Adumim wohl 1 Kerita entsprechen, so ergibt sich dieselbe Summe. Nun erfahren wir von dem Verfasser »des Buches der Unterschiede«, daß die minimale Summe des Mohar (Maher) 50 Schekel beeträgt,

also genau der Tradition entspricht, die sich im Talmud Ketubboth 10a findet, daß Mohar 50 Schekel beträgt; vgl. hierzu נחלת שבעה zu dem Worte »Mohar« in der Erklärung der Ketubbah. Bei beiden ist also die Tradition dieselbe.

Durch den Samaritaner wird die Bedeutung und die Anwendung des Mohar endgültig festgestellt; denn darüber war man uneinig, da man bisher nicht gewußt hat, was für eine Bewandnis es mit dem Mohar hatte. Es ergibt sich nun, daß der Mohar in zwei Teile geteilt wurde, wovon die eine Hälfte der Vater bekam (und das war der strittige Punkt) und darüber frei verfügte, während die andere Hälfte bei dem Bräutigam blieb, der sich verpflichtete, diese Summe zugleich mit den Geschenken und Kleidern, die er der Frau gab, bei einer eventuellen Scheidung ihr auszuhändigen. Nun spukt in der Literatur der Ketubbah bei den Karäern ein מוקדם und, wie sie schreiben, auch ein מאוחר, eine »frühere« und »spätere« Gabe, herum, über welche man sich bisher nicht klar werden konnte. Die Karäer haben dann, indem sie Kidduschin annahmen, als notwendige Verpflichtung für eine legale Trauung מוקדם mit Geschenken bei der Verlobung und מאוחר mit der Gabe bei der Trauung zu identifizieren gesucht, ohne darüber ins Klare zu kommen. Ebenso wenig sind sie sich über die Bedeutung und die Tragweite des Mohar klar geworden. Jeder einzelne ihrer Gelehrten hat darüber eine andere Meinung geäußert, bis sie zuletzt dahin kamen: eine bestimmte Summe anzunehmen, die nach der Meinung einiger 50 Schekel beträgt. So wenigstens behauptet Aron Effendopulo in seinem Kommentar »Ez Chajjim«; vgl. Adereth Eliahu des Elihahu Baschjatzi (Odessa 1870), Fol. 155c ff. Sie erklären, daß der erste Mohar, מוקדם, eigentlich der קנין sei, der zweite Mohar aber die Bedeutung habe, die Frau nicht in den Augen des Mannes herabzusetzen, und sie behaupten, daß der Vater zwar den ersten Mohar nehme, daß er aber

verpflichtet sei, das Ganze oder einen Teil davon für die Tochter zu verwenden. Sie kennen auch einen שטר אירוסין, der nur aus wenigen Worten besteht (vgl. אדרת אליהו fol. 157c). Aber dieser ist eigentlich jetzt nicht mehr gebräuchlich, und an seine Stelle ist die Ketubbah getreten, die ich hier veröffentliche. Daß aber ein kurzes Verlobungsdokument einmal bei ihnen gebräuchlich gewesen ist, ersieht man aus den kurzen Formularen, die Harkavy im Namen von Anan in seinen »Likkute Kadmonijot« II, S. 113 herausgegeben hat.

Außerdem haben sich noch direkte Formulare in Hss. erhalten, auf die ich weiterhin verweisen werde. Denn auch in jüdischen Dokumenten findet sich so etwas wie קטיתא מתנא besonders in der Ketubbah der Juden aus Jemen, welche zwar unterschieden wird von dem Mohar, aber jedenfalls als ein Geschenk betrachtet wird, das der Bräutigam der Braut vor der Trauung macht; und in einer der Varianten der Ketubbah bei Jehuda ben Barsillai (ed. Halberstam S. 55) gibt der Bräutigam außer dem Mohar noch ein Geschenk von ebenfalls 200 Denaren, von denen eine Hälfte der Braut gehört und die andere Hälfte für die Kinder reserviert wird, die aus der Ehe entspringen, wahrscheinlich Nachklänge der alten Zweiteilung des Mohar, wie sie sich bei den Samaritanern erhalten hat. Der Geldwert des Mohar durch Kerita oder Kerat ausgedrückt, entspricht ganz der jüdischen Tradition. 1 Schekel = 100 Kerita. Die Karäer scheinen auch Kenntnis von dieser Münze gehabt zu haben, denn Jefet ben Ali rechnet den Schekel und Gera u. a. auch in Kerat um (Harkavy a. a. O. 206 zu S. 127, vgl. Zunz, Z. G., S. 545 über קיראט).

Auf einen Punkt in der samarit. Ketubbah, der kulturhistorisch von nicht geringem Interesse ist, möchte ich nun hinweisen, und zwar auf die lange Reihe von Ehrenbezeichnungen und Titulaturen. Je höher man hinaufgeht in der Literatur, besonders in der Briefliteratur, desto auffallender erscheint die Ähnlichkeit. Es mag ja orientalische Sitte sein,

Komplimente zu häufen, aber es kommt darauf an, was als Kompliment betrachtet wird, worauf spezielles Gewicht gelegt wird und was öffentlich als Verdienst anerkannt wird. Wir sehen, daß bei den Samaritanern es als Ehre gilt, ein fleißiger Beter zu sein, und da ich dem Gebete in Nablus beigewohnt habe, habe ich mich überzeugt, daß es wirklich als großes Verdienst angerechnet werden kann, wenn einer stundenlang mit lauter Stimme, wie es bei ihnen gebräuchlich ist, beim Gebete ausharrt; alle beten laut, als ob sie sich gegenseitig überschreien wollten, und alle nehmen gleichmäßigen Anteil am Gottesdienst, sogar bei den Hymnen und beim Vorlesen aus der Thora. Bei den Hymnen teilen sie sich manchmal in zwei Gruppen, wovon die eine die Rechte, die andere die Linke heißt, und die erstere singt nur die Halbverse der Strophen zur Rechten, und die andere die Halbverse zur Linken; und bei dem Vorlesen aus der Thora lesen die Priester zusammen die ersten Verse der kleinen Lektionen, in die die Thora bei den Samaritanern eingeteilt ist, in einer bestimmten Kantilation, und die Gemeinde liest mit derselben Kantilation den Rest. Alle, einschließlich der Priester, lesen den Wochenabschnitt aus Hss. in Buchform, nicht aus der Rolle. Ich erwähne diese Details, weil unter den Ehrentiteln auch hervorgehoben wird, daß er ein Sänger, d. h. Poet und mit der Melodie Vertrauter sei, und daß er ein korrekter Leser der Schrift sei, also ungefähr ein פִּטְרָן, בעל קורא und חזן ist. Ferner daß er mit dem spezif. Kalender der Samaritaner vertraut ist, daß er ein Ältester der Gemeinde, d. h. nicht dem Alter nach, sondern der Stellung nach, entsprechend den זקנים der Bibel. Besonders interessant ist, daß er ein Rhetor, ein Kommentator der hl. Schrift und ein סמך קהלה ist. Wie sich dieser Titel zu der im tannaitischen Zeitalter auftauchenden Semicha verhält, ist eine nicht unwichtige Frage. Ich habe den Titel hier übersetzt »eine Stütze der Gemeinde«, da als Parallele dazu der Titel »Archon« der Gemeinde erscheint. (Bei Gelegenheit sei bemerkt, daß

dieses ursprünglich griechische Wort sich augenscheinlich nur im Talmud jerusch. und in den paläst. Midraschim erhalten zu haben scheint). Aber es ist nicht ausgeschlossen, daß dieser סמך eine bestimmte offizielle Stellung erhalten hat, d. h. als einer, der die Semicha bekommen hat. Dieselben Titulaturen mit ähnlicher Abstufung finden sich auch in den poetischen Ansprachen und Hymnen zu Ehren des Bräutigams, der Verwandten usw. in der Liturgie der samaritanischen Trauung (Meine Codd. Nr. 827 u. 828).

In dieser ganzen Liste findet sich nicht ein einziges Mal das Wort: רב oder רבני, andererseits auch kein einziger Titel, der auf römischen oder mohammedanischen Einfluß hinweist. Aus den gegebenen Daten läßt sich zwar nicht feststellen, ob sie alle derselben Periode angehören, und obgleich die Zahl derselben 22 beträgt, haben sie kein alphabetisches Akrostichon, wodurch dasselbe Zeitalter für alle erwiesen werden könnte; denn sie könnten dann einen Mann zum Verfasser haben, der sie in alphabetischer Reihenfolge aufgezählt hätte. Wahrscheinlich hat sich eben darin altes und späteres Gut erhalten, während der Rest der Ketubbah unzweifelhaft einer viel älteren Zeit angehören muß. Alles beschränkt sich darin noch auf den einfachen Zustand der Verlobung als Trauung, und es wird noch nicht Rücksicht genommen auf irgendwelche Verbindlichkeiten des Bräutigams der Braut gegenüber, mit Ausnahme des Mohar. Es wird auch hier nicht vorausgesetzt, daß die Braut irgendwelche Mitgift ins Haus bringt, und es fehlen darin alle Formalitäten, um diese Mitgift nach dem Ableben des Mannes sicherzustellen. Der Bräutigam selbst unterschreibt nicht diesen Vertrag, der späterhin ein Schuldvertrag wird. Es ist bloß ein Zeugnis, daß der Mann in sozial-rechtlich anerkannter Weise vor Zeugen bei dem Vater oder Vormund geworben und den Kaufpreis für die Braut, die weder zugegen ist noch offenbar befragt wird, bezahlt hat.

Auf die einzelnen weiteren Fragen, die aus diesen

Dokumenten sich ergeben, kann ich mich momentan nicht einlassen, wie z. B. darauf, daß die Genealogien bis auf 3 Geschlechter hinaufgeführt werden, oder auf das vermutliche Alter des Mädchens, von welchem Jahre ab sie als עוֹזִיָּה, also mannbar bezeichnet wird, oder auf den Hinweis auf Chawwa, die mannbar geschaffen wurde, und der damit verbundenen Legende, oder auf die Zahl und das Verwandtschaftsverhältnis der Zeugen zu Braut und Bräutigam oder inbezug auf die ausführlichen Titulaturen der Priester und Hohepriester, oder auf die Wahl der bestimmten Münzen für den Maher, von welchem der Priester Jizhak sagte: Ze jaschan: Lo josefu ulo jigra baze, d. h.: »das ist alt; dies wird weder vergrößert noch verkleinert«. Über manches von diesem fehlt mir selbst noch genaue Nachricht, und manches würde hier zu weit führen. Merkwürdig ist jedenfalls, daß in der ältesten Ketubbah für den Maher eine noch viel kleinere Münze ausgerechnet ist: Adumi. Das Wort אֲדוּמִי, das im status absolutus אֲדוּמִים lauten muß und eine kleine Geldmünze bedeutet, scheint die ursprüngliche Form behalten zu haben für das sonst rätselhafte, talmudische דָּמִים, ebenfalls im Pluralis, welches »Geld« bedeutet und wofür bisher keine befriedigende Erklärung gegeben worden ist. Die kleinste Geldmünze wird in vielen Sprachen im Plural als gleichbedeutend mit Geld gebraucht, Ebenso von Interesse wäre es, darauf hinzuweisen, daß die Ketubbah mit den Worten בַּעֲבוּר כֵּן beginnt, fast genau entsprechend dem בִּכְנָן, womit so viele der Gebete beginnen oder wie die Samaritaner selbst andere Schriftstücke mit Worten: בִּתְרָא כֵּן einleiten, in der Bedeutung wie: »also«, d. h. nach all dem Vorangegangenen. Diesem entspricht wohl das Wort כַּעֲנָה, womit die Briefe der Samaritaner an Artaxerxes und Darius beginnen, in Esra 4, 10. 11; 7, 12. Aber diese bestimmte Bedeutung ist hier schon vollständig abgeschwächt und zu einer bloßen Formel herabgesunken. Jedoch dieses sind nur nebensächliche Punkte. Der Schwerpunkt

jedoch liegt auf der einen Seite in dem Akte der Antrauung und zwar in der Rolle des Bräutigams, des Vaters der Braut, der Zeugen und des Priesters, der Höhe der Morgengabe und ihre Bestimmung, und auf der andern, in der Art, wie dieser Akt zu Protokoll gebracht wird, die Form des Dokumentes, die poetische Einleitung, Datierung und Unterzeichnung und die Formulierung der verschiedenen Phasen des Vorganges.

Von diesen beiden kann der erstere alt, ja sogar sehr alt sein, der zweite dagegen, d. h. das Aufsetzen einer Antrauungsurkunde, gehört vielleicht der nachbiblischen Zeit an. Ob es babylonische oder ägyptische oder griechische oder römische Vorbilder waren, die als Muster für die Ketubbah gedient haben, wird man nun wohl leichter feststellen können nach der Veröffentlichung dieser samaritanischen Ketubboth, deren nahe Beziehung zu den jüdischen und besonders karäischen niemand wird leugnen können. Von diesem Gesichtspunkte geleitet und um die vergleichende Untersuchung zu erleichtern, veröffentliche ich hier noch eine Anzahl von Ketubboth aus Hss. in meinem Besitze. An erster Stelle die karäische Ketubbah, wie sie ihrem Gebetbuche erscheint, wo sie einen gesicherten Platz einnimmt. Anstatt diese Ketubbah abzdrukken, verweist nämlich Baschjatschi auf den »Siddur« und sagt ausdrücklich, dort sei sie zu finden (שטר הכתוב בסדור התפלות Fol. 156 c. אדרת אליהו). Außerdem haben sich zwei kurze Formeln, die Anan zugeschrieben werden, erhalten, aus seinem ספר המצות (Harkavy l. c.). Wie groß die Übereinstimmung zwischen Karäern und Samaritanern ist, geht außerdem noch hervor aus der ausführlichen Erörterung in אדרת אליהו Fol. 156 bis 160 — (Nach 160 sind die folgenden vier Blätter noch einmal 157, 158, 159, 160 paginiert). — Und gerade der Punkt in der samarit. Ketubbah, worin sie sich von dem unserigen so wesentlich unterscheidet, und zwar daß der Mann Gelübde lösen und aufrecht erhalten kann, wird von Hadassi in seinem »Eschkol Hakofer« Fol.

53 d. § 143 gegen die Rabbaniten verteidigt und genau so aufgefaßt wie von den Samaritanern. Der Vergleich zwischen den Ketubboth dieser beiden Sekten ist an und für sich schon lohnend. Man erkennt leicht, daß von beiden der Samaritaner der ältere, der Karäer ein zweites Stadium in der Entwicklung der Ketubbah darstellt.

Bei uns haben sich die Sachen viel mehr kompliziert. Wir haben mindestens 2 Dokumente: eine Verlobungs- und eine Verheirathungsurkunde und außerdem noch eine ganze Anzahl von Formularen als Vorbedingungen: תנאים, die entweder vorher abgefaßt und selbständige Kontrakte sind, oder nachher mit in die Ketubbah aufgenommen werden als Verpflichtungen des Bräutigams der Frau gegenüber nach der Trauung. Ich greife aus der großen Masse solcher handschriftlicher Formulare und Ketubboth nur einige heraus, die mir von Wichtigkeit erscheinen im Zusammenhange mit der samaritan und karait. Ketubbah. Ich beschränke mich zumeist auf den Orient, wo alle diese Formen noch nicht erstarrt sind und der lokale Minhag noch den Ausschlag gibt in der Abfassung legaler Dokumente. Und auch hierin beschränke ich mich auf eine kleine Auswahl typischer Texte und drucke nur handschriftliches Material in meinem Besitze ab. Es muß Anderen überlassen werden, diese Dokumente mit den bisher bekannten in ihren Details zu vergleichen. Auf einen oder zwei der wichtigen Punkte werde ich später selbst hinweisen. An erster Stelle erscheinen hier 6 mehr oder minder vollständige Dokumente, die sich in fragmentarischer Form erhalten haben, in losen, z. Z. verstümmelten Blättern, die ich aus dem Deckel einer alten Hs. losgelöst habe. Sie scheinen ursprünglich einem Machsor oder תכלית angehört zu haben (die Kalenderregeln und alle anderen Vorschriften und Erklärungen sind in arabischer Sprache), der in Anlage und Inhalt dem Jemenischen entspricht. Die Schrift sowohl als auch das Papier gehören vielleicht dem 12. Jhdt. an; die

Tinte ist fast verlöscht und die Entzifferung war daher nicht sehr leicht. Aber im Allgemeinen glaube ich, die Texte korrekt gelesen zu haben. Hin und wieder sind orthographische Fehler unterlaufen, die ich genau so abgedruckt habe. Der Vergleich mit den bekannten Formularen wie bei Barsillai und späteren beweist, daß wir hier viel ältere Texte vor uns haben. Es haben sich nun erhalten: 1) ein שטר אירוסין (IX), dann eine כתובה (X) (ziemlich vollständig), ferner ein שטר כתובה דאירכסא (XI), ferner die Schlußformel eines שטר (XIa) und schließlich ein שליחות: שטר כתובה (XII) (Cod. Gaster 920, Fol. 12b bis 14b). — Es ist nun besonders hervorzuheben, daß das Dokument XII bisher als verloren gegolten hat. Sogar Barsillai hat nur den Titel eines solchen Dokumentes unter Nr. 68, und, wie Halberstam richtig bemerkt, findet sich nirgends das Formular dieses Dokumentes. In all diesen Dokumenten wird der Mohar entweder als 25 Suß angegeben (und nicht 200 S.), wie Nr. X, oder wie in Nr. IX, wo der Mohar nicht angegeben wird, dafür aber finden wir, daß er einen Teil davon z. Z. der Verlobung (קדם) gibt »und der andere Teil bleibt als eine Verpflichtung für später (באחר), (so Nr. IX) oder Nr. XII, »die 25 Suß, die ihr gebühren«, bleiben als eine Verpflichtung bei ihm«, während der Mohar unbestimmt bleibt. Aber dieses schließt eine weitere Gabe von seiten des Bräutigams zu gunsten der Braut nicht aus. Diese Zugabe bleibt als Schuld. Außer dem bringt sie ihre eigene Mitgift. Ist unter diesen Umständen die Vermutung zu gewagt, daß hier Schetaroth nach der Formulierung des Saadjah vorliegen? Die ganze Form ist sehr archaisch, und der Vergleich mit den samaritanischen und karäischen bestätigt die Präsumption des hohen Alters, besonders von Nr. IX und Nr. XII, wo die Pflichten der Frau auseinandergesetzt werden.

An diese Schetaroth schließen sich nun die Ketubboth der Juden von Jemen an, von welchen ich 3 abdrucke: Nr. XIII, XIV eine vollständige Ketubah, Nr. XV eine כתובה דאירכסא und

besonders Nr. XVI eine כתובת אירוסין. Manches, was in den ersteren Ketubboth unvollständig geblieben ist, wird durch diese letzteren jemenischen Texte vervollständigt, die in den meisten Punkten mit jenen übereinstimmen, aber auch manches Neue und Selbständige bieten. Besonders interessant ist hier Nr. XVI (Verlobungsurkunde), wo die Kidduschin von dem »Arussa« der »Arusta« in Gegenwart von Zeugen gegeben werden, und er ihr in der Ketubbah verschreibt 200 Susin = 25 Susin von gutem Silber, die der »Mohar der Jungfrauen sind, die ihnen gebühren nach dem Gesetze von Moses und Israel«. Die Hälfte davon wird nach Nr. XIV einer Witwe gewährt. Diese Ketubbah wird hier eingeleitet mit einem Gedichte, und das Formular entspricht im allgemeinen dem Schema, das allen diesen Ketubboth zugrunde liegt. Entnommen sind diese Texte meinem cod. 321, einem wunderschön geschriebenen Gebetbuch der Jemeniten vom Jahre 1769. Ein Vergleich von XIII, XIV, XV mit meinem cod. 6 Jemenischer Siddur vom Jahre 1760 Fol. 298a—299a (B) und mit Fol. 315 (C), wo sich eine Ketubbah selbst findet vom Jahre 2174 = 1863), ebenso wie mit meinem cod. 791 (15.—16. Jahrhundert) Fol. 136b—137b, (D) zeigt ganz geringfügige Unterschiede sprachlicher Natur; sie stimmen sonst im Allgemeinen miteinander überein. Die Varianten sind in den Noten angegeben. In einem Punkte stimmen jedoch alle bisher erwähnten Dokumente vollkommen überein, nämlich darin, daß hinter dem Mohar das Wort מדאורייתא überall ausgelassen ist. Die Polemik darüber s. נחלת שבועה s. v. in den Anmerkungen zu der Ketubbah. Dieses Wort fehlt auch in meinem cod. 173 (eine Pergamenthandschrift des Jad ha-chasaka des Maimonides, spätestens aus der Mitte des 14. Jhdts: in dem Kapitel, wo der טופס הכתובות sich findet u. zwar. יבום וחליצה am Ende vom Kap. IV; Auch in andern kleineren Details unterscheidet sich diese Hs. von den Ausgaben.

Ein glücklicher Zufall hat mir nun noch 3 Ketub-

both der so wenig gekannten Beni Israel aus Indien in die Hände gespielt. Diese von mehr als einem Gesichtspunkte hochwichtigen Dokumente tragen dazu bei, nicht bloß die Geschichte der Ketubbah zu bereichern, sondern sie geben auch Aufschluß über die Geschichte der Juden in der Diaspora und sind, soweit mir bekannt, die ersten Dokumente dieser Art, die nach Europa gelangt sind; ich verdanke sie der Freundschaft des Herrn Samuel Rachamim Samuel Talkar, eines Mitgliedes der Beni Israel in Bombay. Das erste Formular findet sich in einer handschriftlichen Sammlung von *שליחות*, *פיוטים* und sonstigen Gebeten bei Geburt, Trauung und Tod, (jetzt mein cod. 903). Die andern beiden sind wirkliche Ketubboth (cod. Nr. 921 und 922), die mit dem Formulare auf das genaueste übereinstimmen und sich nur dadurch davon unterscheiden, daß die verschiedenen Daten, Namen und Summen ausgefüllt und mit Unterschriften der Zeugen versehen sind. Diese habe ich dem Formulare als Varianten hinzugefügt. Über den Ursprung der Beni Israel herrscht noch tiefes Dunkel, und ihr Verhältnis zu den sog. schwarzen Juden von Cochín oder den sog. weißen Juden von Bagdad ist bisher noch eine offene Frage. Die Ketubbah, die ich nun genau so, wie sie in den Hss. vorliegt, zum Abdruck bringe, mit der merkwürdigen Vokalisation, ferner den genauen Angaben in der Hs. über die Art, wie die Verlobung und die Trauung vollzogen wird, die Gebete und Formeln, die da angewendet, die Gedichte, die gesungen werden, stimmen bis ins kleinste Detail mit den Formularen der Juden aus Cochín überein in *אנשי שינגילי וקיק סדר תפלות* ... *אנשי שינגילי וקיק* Amsterdam 1757 f. 38 b ff., wo aber leider die *כתובה* selbst ausgelassen ist. Nun aber schließt sich diese Ketubbah mit dem einleitenden Gedicht und allen andern Details eng an die Formeln der Juden in Jemen an; ein unwiderleglicher Beweis dafür, daß die Juden in Indien direkte Abkömmlinge von Juden sind, die aus Südarabien (Jemen) vor mehreren Jahrhunderten dorthin ausgewandert sind und

daß sie die Tradition, die sie mitgebracht haben, bis auf den heutigen Tag aufs getreueste bewahrt haben. Angesichts dieser Tatsache kann ihnen der Anspruch, den sie erheben, nicht versagt werden, daß sie vollbürtige Juden sind. Auch ihre äußere Figur erinnert stark an die der Juden in Jemen.

Noch ein Dokument soll nun den Schluß dieses Kreises bilden, weil es die alte spanische Tradition repräsentiert, die sich bis auf den heutigen Tag unter den Exulanten in Gibraltar erhalten hat. Durch Jahrtausende von der samarit. getrennt, bietet auch diese manche interessante Berührungspunkte mit derselben, und zwar haben wir hier eine lange genealogische Liste der Vorfahren und eine nicht unbeträchtliche Anzahl von Titulaturen, ferner Bedingungen und Verpflichtungen, die an die alten Formulare sich eng anschließen, und auch hier die Auslassung des Wortes מראיותא bei der Angabe des Mohar. Ferner eine Anzahl anderer Bedingungen, die kulturhistorisch interessant sind, wie z. B., daß der Chatan noch eine zweite Frau heiraten darf usw. An manchen Stellen sind die Worte vokalisiert, und ich habe diese Vokalisation beibehalten. Besonders bei den spanischen Ketubboth und Minhagim zeigt sich außerdem noch eine merkwürdige Übereinstimmung mit den samaritan. Traditionen. Ein unverheirateter Mann wird als הבהור zur Thora aufgerufen und in der Ketubbah so bezeichnet, dagegen heißt ein verheirateter oder verwitweter Mann stets: הגביר genau entsprechend dem Samaritanischen: גברא. Damit schließt der Ring der Ketubboth, die ich hier veröffentliche.

Der Schluß, der sich ungezwungen ergibt, ist also, daß wir in der Ketubbah eine uralte Institution haben, die mindestens in die Zeit der »Soferim« hinaufreicht, und daß unsere Weisen und besonders Schenaon ben Scheta einen altjüdischen Brauch bindend gemacht und nachher auch legal formuliert haben. Die mündliche Lehre ist somit ein altes Erbteil des jüdischen Lebens und religiösen Bewußtseins.

VII.

Karäische Ketubbah.

כתובת הקראים (סדר התפלות דפוס גזולו חלק ד' דף לט: מ.)
 ביום פלוני לשבוע בכך לחודש פלוני בשנת כך לבריאת העולם כפי
 המני והספר שאנחנו מונין וסופרים. בו פה בקהל הקראים בתחום פלוני
 בממשלת האדון פלני יחי לעד: ביום הזה בא פלני בן פלני לפני הזקנים
 עדת הקראים: ויאמר אליהם היו עלי עדים וקני ממני בכל לשון זכית.
 וכתבו וחתמו כמה שאני אומר לפניכם: ואני לא אנוס ושנה ותועה ומכרח
 כי אם בתם לבבי וגמר דעתי ורצוני וצביוני אני ימורה בפניכם ומעיד
 אתכם על נפשי: כי נישאתי וקדשתי את מרת פלנית בת רבי פלני הנערה
 הבתולה היות לי לאשה על שפירה וקדשה במהר בכתב ובביאה כתורת משה
 איש האלהים ודת ישראל המהרים והקדשים: ואני אלביש ואכסה ואוקיר
 ואפרנס ואכלכל אתה ואעבד לה בכל צרכיה וחפציה הראוים לה כדי כחי
 וכהשגת ידי: ולא אעשק ולא אבזה אתה ואף לא אבגד בה ולא אגרע
 שארה כסותה ועונתה ככתוב בתורה: ואתנהג עמה באמת ויחסה ורחמים
 ואהיה לה כבני ישראל המכלכלים ומכבדים ומוקירים ומלבישים את נשיהם
 הכשרות ועושים להן כל הראוי באמונה ובישר: והמהר שהתנתי וקצבתי
 וקימתי לה על נפשי מהר בתוליה האמור בתורה כראוי לה אתן: ותשמע
 מרת פלנית זאת הכלה את דברי רבי פלני זה החתן ותרצה בתם לבב
 להיות אשתו וחברתו ואשת בריתו לישבע בקולו ולהוקירו ולקבדו ולעשות
 כביתו כל שבנות ישראל עושות בכתי בעליהן ולהיות תחת ממשלתו ואילו
 תשוקתה: ועוד רצו והתנו שניהם במבחר לבם בבית הר סיני ובחקי הר
 חרב לשמר את מועדי יי המקדשים הראים הירח ובמציאת האביב בארץ
 ישראל הקדשה אם ידם משגת במציאתו. ותקדש ברת מאת רבי פלני זה
 החתן אל מרת פלנית זאת הכלה בכל מה שכתוב ומפרש לעיל: והמר
 שטר תנאי זה יהא כחמר כל שטרי ישראל הברורין ומחזיקין ונהגים
 ובדקים מיום זה עד לעולם. ואשר היה בפנינו נשמע ונראה כתבנו ונחתם
 ונמנו בידי זאת הכלה היות בידה לראיה ולזכות בכל בית דין ישראל שיצא
 אמת ויציב נכון שריר ובריר וקים ויבנו ויצליחו אמן:

VIII.

מספר המצות לענן הנשיא: (הרכבי. ליקוטי קדמוניות II דף 113
 סי' מח:) וזה לשונו:
 וכל איגש נמי מכניף בעשרה (כי עשרה?) מן כתיא דאתרא ואמר
 להון עדים אתם היום כי קניתי את פלונית הבתולה בת פלני לי לאשה

או את פלונית האשה בת פלוני לי לאשה עדים אתם היום. ואמרין ליה הנך בתייא הכי. עדים. יתן יי את האשה וכו'. ואי ילידה לה ולר אמרין ליה. מן האשה הזאת. והדר נסיב לה. דחקים דיבמה ודכל אשה בנישואין כי הדרי הוא כי הירין דפרישנן:

דף 119. סימן נ"ז:

וקא' אמא ונתן בידה ושלחה מביתו דיהיב לה בידה ומשלח לה מביתו. ואמא מביתו דאף (ואף) על גב דפריש מנה (מינה) עד דיהיב לה ספר כרתות בביתו הויא. ומי (וכן) כתיב לה אני פלני בן פלני לקחתי את פלונית בת פלוני לי לאשה ובעלתיה והיו דברים ביני ובינה וכתבתי לה ספר כריתות ונתתי בידה (בידיה) ושלחתיה מביתי ועדי שלוחיה פלוני בן פלוני ופלוני בן פלוני. דכי אמר חקים דיבמה כי חקים כל אשה אינן בנישואין:

IX.

Saadjanische Ketubboth.

Cod. 920 f. 12b שטר אירוסין.

ביום פלוני בשבת דהוא כך וכך בירך (l) פל' שנת כך וכך ליצירה או לשטרות באתרא פלוני דעל פל' מותבה אירס פל' בר פל' ית פלוניתא בת פלוני וקדיש יתה בסך (בכך. l) וכך על ידי פל' בר פל' דמניאת יתה אפוטראפא לקבל כסף קידושה וקיבל אפוטראפא דנן מן ידי דפל' בר פל' כסף קידושה דפלוניתא בת פל' כתורה וכהלכה והתנה עליה פלוני חארוס לפלוניתא דא מוחרא דהוא כך וכך וקדם מנהון בשעת הכניסה כך וכך ושאר עליו מאוחר כך וכך וזמן הכניסה בירח פלוני והתנאים שביניהם כך קנינא מן . . . חד מנהון קנין גמור חמור במנא דכשר למקניא ביה. על כל מא דכתיב ומפרש לעילא:

X.

f. 13a שטר כתובה.

ביום פלוני (בשבת) דהוא כך וכך בירך (l) פל' דשנת כך וכך לשטרות במדינת פלוניתא דעל פלוני מותבה איך הרב פל' בר פל' אמר לה לפלוניתא בת פל' בתולתא או ארמלתא או גרושתא הואי לי לאינתו ואנא אפלה ואיקר ואסובר יתיבי כהלכת גוברין יהודאין דפלחין וזנן ומיקרין ית נשיהון בקושטא ושמעתיא כלתא דא לפל' דנן והות ליה לאינתו וצבי חתנא ויהב לה מן דילה עשרין וחמשה זוזי מוחרו בתולתא כמא דחזון לה וצבי חתנא דנן ואוסיף לה מדילה עוד כך וכך וכתב עלהי חתנא חוב כך וכך ודין גרוניא די הנעלת . . . מבית נשה לבית בעלה מנא דדהבא כך וכך מאני כספא כך וכך מאני נחשא מאני לבושא מאני תשרת (תשמישתא?) וכך כתבין כל דבר ודבר במא הו שוה וכוללין כך וכך וקיבל עלוהי חתנא

(דנא) אחריות כלל כסף כתובה דא עלוהי ועל ירתיה בתריה ועל כל שפר
 . . . נכסין ומזון דאית לה תחות כל שמיא בביתא . . . ובין ממלמלי
 ואיפלו (1) מגלימא דעל כתפיה דל(א . . .) ודלא כמופסי דשטרי אלא
 כחומר כל ההל . . . מחזקי . . . דין . . . מן יד חתנא . . .
 בה . . . דכתיב ומפרש . . . ושריר וקים וחותמין העדים:

XI.

f. 13 b שטר כתובה דאירכסא.

ביום פל' בשבחה דהוא כך וכך בירח פל' דשנת כך וכך לשמרות
 במדינת פל' אתת לקדמנא פל' בר פל' ואמר לנא דפל' בת פל' אנתתי הוה
 . . . ס סענה (נסובנא?) לה מן זמן מרובה דהיא בתולה כתובה דכתיבין
 לה בשעת קדו(שה מיד (נשא . . . ?) והוא דאמור רבנן ז"ל דאסור לאדם
 לשהות עם אשתו בלא כתובה . . . שי לה שטר כתובה דנן קדמיכון . . .
 לה עלאי מוחרי דחזיוון לה ותוספתא ומתנת . . . (מא)וחר כך וכך דנרי
 ות(וספת) כתובה דאיוון ואפרנס . . .

XIa.

f. 14 a.

. . . הכשר לקנות בו על כל מה דכתיב ומפרש לעילא . . .
 ואתמנא ושדרנא למדינתא פל' ביד פל' למהוי בידה לזכות ואלה שריר
 וקים לעלם חותמין.

XII.

f. 14a—b. שטר כתובה: שליחות.

ביום פלוני בשבחה דהוא כך וכך בירח פל' בשנת כך וכך לשמרות
 איך אתת לקדמנא עדות ברורה ומקיימת כי פל' בר פל' קנה מעצמו קניין
 גמור חמור בכלי הכשר לקנות בו כי מינה ית פל' בר פל' שליח לקדש
 לו ית פל' בת פל' וכל המתנה עליו וכל המקבל עליו מהתננים והמיוקרים
 והמיוח(זרים מקובלים עליו בתר כן אמר פל' השליח מדעתיה ומטובתיה
 ומרעותיה כר לא אנים ולא מ?דלא ולא . . . אלא בלבא שלמא ובדעת
 שלמא . . . פל' וכן אמר לה הואי (1) לאינת . . . ויוקר יתיבי כהלכת . . .
 (משמשין) ומיוקריין (1) ית נשהון בקושטא ושמעת ליה פלוניתא דא ורצת
 אצנת להתנסבא לפלו' בר פל' על מנת . . . תה פלחא ומשמשא ומוקרא ומיקרא
 יתיה כהלכת נשיא כשיראתא בנתהון דישר' מיקריין ומשמשין ופלחן קדם
 בעליהון בהיטנותא וברבו (1) ובנקרי ומנו דהות פל' בוגרת כבר עמדה על
 פירקה וחי ברשות עצמה אצטביאת ומניאת לה ית פל' בר פל' אפטרופוס

דילה לקבולי קדושי מן פל' בר פל' דשל (ח?) על ידי פלו' בר פל' שלוחו ורצת בכל מה דהוא עבד בעיסקיה ומתנה לה ועלה וקנו מנה בכך תרין שהדי דחכמין יתה ומוהרא דפסקו ביניהון כך וכך ואשתיריו עלוהי כך וכך מאוחרין עשרין וחמשה זוזי דחזיואו לה ודישתאר תוספתא חוב וקביל עלוהי שלוחה דפל' כי אחריות כתיבא דא טקבלת על פל' דשלוחה . . . ירתיה בתריה ועל כל אגג (!) נכסין וקנין ומסון . . . לית תות (!) כל שמיא בביתא ובבבא בין ממקרקעי . . . מלמלי ואפלו מגלימא דעל כתפיה דלא . . . מופסי דשטרי אלא כחומר כל . . . וקבלנא מפל' בר פל' . . . לעלא בטנא . . .

XIII.

Jemensische Ketubboth.

(כ"י גאסמער 321 דף רס"ח).

בשעה בעולה ועינה מהוללה. ודיצה¹⁾ וצהלה וחו וחסד וחמלה. ויר²⁾ ושם ותהלה. ומלו' כל שאלה. לחתן ולכלה. ולכל הקהלה הנקהלה³⁾ זרע ישראל⁴⁾ הסגולה. ישישו וישמחו. ובכושם יפיהו⁵⁾. וכשמש יזריחו. ויבנו ויצליחו. כויבנו ויצליחו. מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מי' בית⁶⁾ והון נחלת אבות ומי' אשה משכלת⁷⁾:

בכך בשבא דהוא ככ⁸⁾ וכך יומי⁹⁾ לירח¹⁰⁾ פל' שנת כך וכך לשטרי¹¹⁾ במאתא פל' דעל בירא¹²⁾ או עינא¹³⁾ או נהרא¹⁴⁾ או בריכתא דמי' פל' מוחבה בי ביומא דנן בזכות אברהם אבונא איך פל' בן פל' חתנא אמר לה לפלו' בת פל' כלתא בתולתא¹⁵⁾ הוי לי לאנתו כדת משה וישראל ואנא במימרא דישמיא אפלח ואוקיר¹⁶⁾ ואסוכר ואזין ואפרנס ואכסה יתיכי כהלכת גברין יהודאין דפלחין ומוקריין¹⁷⁾ ומסוכרין וזנין ומפרנסין ומכסין ית גשיהון בקשיט ויהבנא ליכי מוהרי בתוליכי¹⁸⁾ כסף זוזי מאתן דאנין¹⁹⁾ מזוזי כספא טבא עשרין זוזין וחמשא זוזי דחאזו ליכי ומוזניכי וכסותיכי וסופקיכי²⁰⁾ ומיעל לותיכי²¹⁾ כאורח כל ארעא וצביאת כלתא דא והות ליה לאנתו ודא נדוניא דרנעילת ליה מאיה²²⁾ קפלה²³⁾ פצה הכל נתקבל חתן זה ובא לידו ונעשה ברשותו וזקף הכל על עצמו במלוה ורשו

¹⁾ Wo nicht die einzelnen Texte erwähnt werden, stimmen alle in den Varianten überein. Wo nur ein oder zwei Texte von A. verschieden sind, werden sie besonders angeführt. ¹⁾ om. ²⁾ om. ³⁾ von der nקהלה bis יזריחו om. B. C. ⁴⁾ Statt 'יש' hat D: הנקראים. ⁵⁾ D. add: לממני ביה. ¹¹⁾ B. D.: בירח B. D. ¹⁰⁾ om. ⁹⁾ om. ⁶⁻⁷⁾ om. ובשושנה ופריה. ¹⁵⁾ B. בירא פל' B. ¹⁴⁾ פל' add: ¹³⁾ נהר פל' ¹²⁾ למנינא די רגילא בתולתיכי ¹⁸⁾ ומיקריין ¹⁷⁾ ואיקר ¹⁶⁾ בתולתא כלתא או נרושתא או ארמלתא. ²³⁾ כך וכך B. C. ²²⁻²³⁾ עליכי B. ²¹⁾ B. om. ²⁰⁾ B. ¹⁹⁾ דאנין ¹⁸⁾.

ודי יהב לה בעלה חתנא דנן במתנתא קמייתא³ מאיה² קפלה¹ פצה ודרתא במדור יהודאי במספנה ומעלנה וכל צורכה דחאזו לה מארעית תהומא ועד רוס רקיעא ורצה והוסיף לה תוספת בסוף מוהרה מאיה⁴ קפלה⁵ פצה אלכל מן הדה אלקפאל אלפצה אלמדכורה פוק⁶ אלדי⁵ יצח פי כל מאיה¹² קפלה¹¹ מנהא אתנין¹⁰ ועשרין⁹ קפלה⁸ פצה מייבה כאלצה בוזן אלצאגה אלצנעאני אלמערופ לאלפצה פי מרינה צנעא פי סוק אלצווג וכך אמר לנא ההנא דנן אחריות כתובה דא כולה עיקר ונדוניא ומתנתא קמייתא¹³ ודרתא ותוספתא עם כל שאר תנאיי כתובה קבילית עלאי ועל ירתאי בתראי ועל כל שפר ארג נכסין וקנינין דאית לי החות כל שמיא דקניתי ודעתיך אנא למקני מקרקעי ומטלטלי מטלטלי אנב מקרקעי כולהון יהון אחראין וערבאין לכתובה דא כולה עיקר ונדוניא ומתנתא קמייתא¹⁴ ודרתא ותוספתא לאתפרעא¹⁵ מנהון בחאי ובתר חיא¹⁶ ואפילו¹⁷ מגלימא דאכתפאי וקנינא¹⁸ מן פל' חתנא דנן לפל' כלתא דא¹⁹ על כל מאי דכתיב ומפרש לעיל קנין שלם חמור גמור מעכשו בכלי הכשר לקנות בו ובביטול²⁰ כל מודאי ותנאיי עד סופהון ושטר כתובה דא²¹ לא כאסמכתא ולא כטופסי דשטרי אלא כחומר חוזק בל שטרי כתובות הנהוגות בישראל וכהוגן ובתיקון רבו²² ז"ל והכל בריר¹³ ושריר²⁴ וקיים :
וחעדים חותמין למטה²⁵ :

XIV.

ואם היתה כתובת אלמנה כותב פלוני ארמלתא ואם היתה גרושה כותב פלוני הגרושה כדי שלא יכשל בהן כהן וכותב ויהבנא ליכי מוהריכי בסף זוזי באה דאנון מזוזי כספא טבא תריסר זוזי ופלג זוזא דחאזו ליכי וגו' ודא²⁶ נדוניא דהנעילת ליה מאיה קפלה פצה ודי יהב לה בעלה חתנא דנן במתנתא קמייתא למסין קפלה פצה וכו' ורצה והוסיף לה תוספת בסוף מוהרה כמסין קפלה פצה²⁷ :

XV.

חדוש כתובה דאירכסה²⁸ :

בכנ²⁹ זכן בשבא כן וכן יומין בירח פל' שנת כן וכן במקום פל' דעל בירא או נהרא או עינא או בריכתא דמיא פל. מותבה³⁰ ביוטא דנן

B. 7-9. ה. add: 6. כך וכך B. C. 4-5. כך וכך B. C. 2-3. קמייתא¹ om. 9. D. עשר¹⁰. קפאל¹¹. תלאת¹². D. 13. דמן קפאל אללא D. 14. כלתיה פל' D. 15. וקנינו¹⁶. ואפלו¹⁷. מותי¹⁸. להתי¹⁹ — 16. קמייתא^{20, 21}. D. om. B. nur von bis ובביטול²². סופהון²³. חכמ' D. 24. 25. בומן הנזכר למעלה וחתמנו על שטר כתובה דא D. 26. 27. C. om. 28. דמירכסא B. C. om. 29-30.

אתא¹) לקדמנא²) אנן סהדי דחתימין לתתא פל' בן פל' וכן³) אמר לנא⁴)
 אתון ידעין דאנא נסיבית⁵) להדא פל' בת פל' בתולתא או⁶) גרושתא
 ארמלתא⁷) אנתתי בכתובה וקידושין ויתיבית בהדאי כמה שניין ויומי⁸)
 וכתובתה אירכסא לה ואמרי⁹) רבנן אסור לוי לאדם לשהות¹⁰) עם אשתו
 אפי' שעה א' בלא כתובה והשתא בעיתי למכתב לה כתובה בכתובה
 קמייתא דאירכסת¹¹) ודין קיומה בימא דנן בזכות אברהם אבונא וכו' ויכתב
 עלי סביל כתובתא אלאוולא :

XVI.

כתאב אל אירוס :

ביומא דנן אירוס כאנפנא אנן סהדי דחתימין לתתא פל' בן פל' ית
 פלוני¹) בת פל' בתר דשדיך ויהב כסף קדושתא לידא דאבוהא דעדיין
 זוטרתא היא ברשות אבוהא קיימא (אן כאנת קמנה ואן סאנה בוגרת קאל
 ויהב כסף קידושה לידה כאנפנא דהיא בוגרת ברשות גרמי קיימא) ויקול
 אדי כאנח פי חאלל) אלצנר וקביל פל' בן פל' אבוהא דפלוני²) דא מן פל'
 ארוסא דנן כסף קידושה לידה כאנפנא וצבי ביה ואתרעי לביה להנסכותה
 ליה וכתב ארוסא לפל' דנן לארוסותיה פלוני³) דא בכתובה דא מאתן וזוין
 דכספא דאנן מזווי כספא טבא עסרין וחמשה מוהרי בתולתא די חזיין ליה
 כדת משה וישראל ונדוניא דהנעילת פל' דא ארוסתא לפל' דנן ארוסה
 בזמן חופתה לבושיין ותכשיטין דמותהון כך וכך וזמן כניסה לחופה ביום
 פל' בשתא פל' לחיין אריכין ושניין נפישין ותוב אמרנא לארוסה דנן
 קבילתא עלך אחריות שטר אירוסא דנן ואמר הן קבילית עלי ועל ירתאי
 בתראי : תם יכתב אלאסמכתא ואלקנין.

XVII.

Ketubbah der Beni Israel.

כתובה של בני ישראל מארץ חורו כ"י גאסמיר ס' 903 דף מח :

בְּשֵׁם רַחֲמָן מְלֵא רַחֲמִים * יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בְּשֵׁם אֲשֶׁר לוֹ הַגְּדוֹלָה
 וּמְרוֹמָם עַל כָּל בְּרָכָה וְתִהְיֶה * בְּסִימְנָא טָבָא וּבְסִימְנָא מְעֻלָּא *
 בְּשָׁעָה מְעוּלָה וְעוֹנָה מְהוּלָה חֲדוּהָ וְגִילָה * שְׂמִיחָה וְצִהְלָה * פְּדוּת
 וְיִשְׁעוֹ * וּגְאוּלָה * וּמְלוּי כָל שְׂאֵלָה * לַחֲתָן וּלְפִלָה * וּלְכָל הַקְהָלָה
 הַגִּיקְהָלָה * יִשְׁיִשׁוּ וְיִשְׁמְחוּ * יִפְרוּ וְיִרְבוּ * יִבְנוּ וְיִצְלִיחוּ * מְצָא אִשָּׁה

1-2) C. om. 3-4) C. om. 5) B. נסיבנא. 6-7) B. C. om.
 8) C. add: ורעא מינה. 9) C. ואמרו. 10) C. שישדה. 11) "כסא."

מִצָּא טוֹב • וַיִּפֶּק רָצוֹן מִי: בֵּית וְחַן נִחַלֶּת אָבוֹת • וּמִי אֵשָׁה
מִשְׁפָּלֶת • אֲשֶׁתָּהּ בְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בִּירְכָתִי בִּיתֶיךָ בְּגִיף פְּשִׁתִּילִי זֹתִים
סָבִיב לְשִׁלְחָנֶיךָ • הִנֵּה כִּי בֵן יְבוֹרֵךְ גָּבֵר יֵרָא יי • יְבָרְכֶךָ יי מִצִּיּוֹן
וְרָאָה בְּטוֹב יְרוּשָׁלַּיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְרָאָה בְּגִים לְבָנֶיךָ שְׁלוֹם עַל
כָּל יִשְׂרָאֵל:

י) לְבָרִיאֵת עוֹלָם לְמִיגֵזֶן שְׁאֲנוּ מִגֵּזֶן בָּאֵן בְּמִתָּא עִירי בְּגִדָּאֵר
(סְנוֹי) דְּעַל פִּיךָ נִהְרָא דְמִשִּׁיךְ לִימָא רַבָּא מוֹתָבָא אִיף הִבְחֹר
בְּבוֹד רִיבִי (סְלוֹי) בְּרַבְּבוֹד רַבִּי (סְנוֹי) יַעֲזִי אָמַר לָהּ לִיעֲלֹת חֵן
וּפְלִילֶת יוֹפִי לְהִדָּא בְּתוּלְתָא פְּלִתָּא (אַרְמִלְתָּא) (סְנוֹי) בֵּת כְּבוֹד
רַבִּי (סְלוֹי) יַעֲזִי הָיִי לִי לְאִינְתוֹ בְּדַת מִשָּׁה וְיִשְׂרָאֵל: וְאֵלָּא בְּסִיעֲתָא
דְּשִׁמְיָא אֶפְלַח וְאוֹקִיר וְאֶזֶן • וְאַפְרָגִם וְאַפְסִי יְתִיבִי בְּהִלְכַת נְוִבְרִין
יְהוּדָאִין דְּפִלְחִין וּמוֹקִרִין • וְזָנִים. ⁷) וּמִפְרָגִסִין • וּמִכְסִין יַת גְּשִׁיחוֹן •
בְּקוֹשְׁמָא וְיַהֲבִנָּא לִיבִי מִזְהַר בְּתוּלִיִּיכִי • כֶּסֶף זִזִּי מֵאֵתִי דְאִינְוִן
מִזִּזִּי בְּסִפָּא דְכִנָּא עֲשָׂרִים וְחֲמִשָּׁה זִזִּין דִּחֻזִּי לִיבִי וּמוֹזִגִּיבִי
וּכְסוּתִיִּיכִי וְסִיפִיִּיכִי וּמַעַל לִזְתִּיבִי בְּאוֹרַח כֹּל אֶרְעָא • וְצִבְיָאֵת
מֵרַת פְּלִתָּא בְּתוּלְתָא (אַרְמִלְתָּא) (סְלוֹי) דְּאֵי חֲנֻפְרַת לְעוֹל וְהוֹת
לָהּ לְאִינְתוֹ • וְדָא גְדוּנָא דִּי הִנְעִילַת לִיהּ מִיבִי אֲבוּהָא תְּהִי לְבִי
בְּעֵלָה תְּבִשִׁימִי זָהָב וְכֶסֶף וּמַלְבוּשִׁים וּמַטְלִמָּלִים כֶּף וְכֶף. ¹) וְקִבְּרָם
רַבִּי (סְלוֹי) חֲתָנָא דְנָא הִנְזָבֵר לְעוֹל וּבָאֵר לִידֹ וְנֶעֱשֶׂה פְּרִשׁוֹתוֹ
וְזָקָה הַפֶּל עַל עֲצָמוֹ בְּמִלּוֹה וְרָשׁוֹ בְּגִבְסִי צֶאֱן בְּרָזֶל. שְׁאֵם פִּיחַתוֹ
פִּיחַתוֹ לוֹ וְאֵם הוֹתִירוֹ הוֹתִירוֹ לוֹ • וְעוֹד רָצָה רַבִּי (סְלוֹי) חֲתָנָא
דְּנָא הִנְזָבֵר וְהוֹסֵף לָהּ מְדִילִיָּה עַל עֵיקָר בְּתוּבָה דְּאֵי בְּרָךְ וְכֶף הַפֶּל

בשני בשבת שלשה ועשרים לחדש כסליו שנת חמשת אלפים ושש ^{1a}
מאות ותשעה ועשרים שנה.

²) פונא.

³) רחמים. b) אהרון a) ¹

⁴) שמואל מלכאֵר יַעֲזִי b) אברהם וי כיליכאֵר נִיע a) ¹

⁵) רבקה. b) זליקה a) ¹

⁶) בנימין וי במנולכאֵר ויַעֲזִי b) u. a) ¹

⁷) ווֹנִין.

¹) שנים מאות רומיא b) חמשים ומאתים רומיא a) ¹

²) ארבע מאות רומיא b) חמש מאות רומיא a) ¹

קדוּשָׁה וּמוֹסֶפֶת בָּךְ וּבְךָ¹⁾ וְעוֹד אָמַר לָנָא רַבִּי (פְּלוֹנִי) הִתְנָא
 דְּנָא הַגִּזְבָּר לְעוֹל אַחֲרֵיּוֹת וְחוֹמֶר שְׁמֵר כְּתוּבָה דָּא * קַבְלִית עָלִי
 וְעַל יִרְמְאֵי בְּתָרִי וּבְתָר חַי דִּתְהַפְרַע מִפֶּד שְׁמֵר אַרְג גְּבָסִין וְקִנְיָנִין
 דְּאִית לִי תַחֲוֹת כָּל שְׁמֵיָא דְּקִנְאֵי וְדִי אֲנָא²⁾ לְמִקְנֵי גְבָסִין³⁾ דְּלִית
 לְהוֹן אַחֲרֵיּוֹת פּוֹלְהוֹן יְהוֹן אַחֲרָאִין וְעַרְבָאִין וּמְשׁוּעָבְדִין לְמַפְרַע
 4) שְׁמֵר כְּתוּבָה דָּא * וְאִפִּילוּ מְגִלְמָה דְּאִתְּסָאִי * אַחֲרֵיּוֹת וְחוֹמֶר
 שְׁמֵרִי כְּתוּבָה דָּא * כְּאֲחֲרֵיּוֹת וְחוֹמֶר כָּל כְּתוּבוֹת דְּקִנְיָנִי⁵⁾ בְּכַנְת
 יִשְׂרָאֵל מִן יוֹמָא דְּנָן וְלַעוֹלָם בְּהִיּוּבִין⁶⁾ וּבְתִיקוֹן חֲכָמִים זְכָרוֹגִם
 לְבָרְכָה * דְּלֹא כְּאִסְמִכְתָּא וְדְלֹא כְּמוֹסָאִי⁷⁾ דְּשְׁמֵרִי * בְּבִיטוּל כָּל
 מִיגִי כְּנֻדְעוֹת שְׁבַע עוֹלָם . וְלַעֲגִין הִירוּשָׁה הַכָּל כְּמִנְהַג הַמִּדְיָנָה *
 וְקִנְיָנִין אֲנִי סְהַדִּי דְּחִתִּימִי לְתַתָּא מִכְּבוֹד רַבִּי (פְּלוֹנִי) עַל כָּל כְּאִי
 דְּכַתִּיב וּמְפֻרָּשׁ לְעוֹלָם⁸⁾ בְּמִנְא דְּכָשֵׁר לְמִקְנֵי בְּהִי⁹⁾ וְהַכֵּל שְׁרִיר
 וּבְרִיר וְאִמַּת וּנְכוֹן וְקִים¹⁰⁾

אמן:

ערים

אברהם בן שמואל זי
 כליכאר סרף יצ"ו
 בכלם חיים שמואל
 כאזי זירטכאר יצ"ו

A.

חתן אהרן בן אברהם זי
 כליכאר יצ"ו
 יחזקאל בן יצחק זי
 זולכאר סובראר

B. מזאר

הצעיר ראובן שמואל כחמכאר
 הצעיר אליעזר דניאל כולמכאר

חתן רחמים שמואל
 מלכאר

אליהו שלום ולומכאר.

NB. Wo kein Unterschied gemacht ist, stimmen die beiden Ketubbot genau überein.

Die indischen Namen der betreffenden Personen lauten: Abrahamdschi Killiker. Dschi bedeutet Herr u. Ker = Stadt, also = von der Stadt: Killi: Zauliker Schubedar Major: ein Offizier in der englischen Armee. Kazi Žiratkar, der Schreiber von Ketubba A. ist Priester, d. h.: Rabbi, aus Žirat. Dieser Titel

1) add: עתיד. 2) ששה מאות רופיא. b) שבע מאות וחמשים רופיא. a) 1)

3) add: כהונן. a) 2) דנהוגי. 3) סנהון. 4) add: דאית להון אחריית ונכסין. 5) add: וקיים. 6) ביה. 7) לעיל. 8) כמפסי. 9) כהונין. b)

ist fast Familienname geworden, da mehrere Generationen Kazis, Priester, d. h. Rabbis der Beni Israel, waren. Bamnulker von Bamnul; Talkar, Kehimker, Kultkar und Walutkar, d. h. aus den Ortschaften Tal, Kehim, Kult und Walut.

XVIII.

Sephardische Ketubbah aus Gibraltar.

בסימנא מנא ובמזלא יאיא ובשעת רצון והצלחה

ברביעי

בשבת שמנה ימים לחדש חשון שנת חמשת אלפים ושש מאות וחמשים ושמנה לבריאת עולם למנין שאנו מלין בו פה מתא גיבאלטאר: איך השם הטוב החתן המפואר תב"ו הנבון וחכם זר"ק כבודו אברהם ס"מ ברכיה הגביר המרומם ונעלה לשם ולתהלה החכם ונבון זר"ק כהר יצחק ס"מ ברכיה הטוב הרב המובהק החסיד העניו זר"ק כמוהר"ר אברהם זלה"ה זי"עא המהר"ר ספר ברית אבות ברכיה הרב הכולל המקובל בן של קדושים כמוהר"ר יהודה זלה"ה המחבר ספר מאור ושמשי. בן לאותו צדיק וחסיד הרב המופלא וכבודה מלא עמרת ראשינו המקובל האלהי כמוהר"ר אברהם זלה"ה המחבר הספר הנחמד והמהור ספר זכות אבות. בכריה הרב הגדול והמפורסם המקובל האלהי כמוהר"ר יהודה זלה"ה זי"עא אכ"ר בן לאותו צדיק הרב הגדול סבה דמשפטים כמוהר"ר אברהם זלה"ה זי"עא אכ"ר המכונה קוריאש אמר לה להכבודה ונעימה אילת אהבים ויעלת חן דונה פלורנס מבת בתולתא כלתא דא בת כהשה"ט הנבון וחשוב יצ"ו ומלה"ט ר' יצחק ס"מ בר כבוד השה"ט הישיש ונבון ירא ח' מרכים כבוד ר' דוד נ"ע בר כהשה"ט המו"ח ר' לוי נ"ע המכונה קאזים גז"ל לאנתו כדת משה וישראל ואנא במיטרא ובסייעתא דשמיא אפלה ואוקיר ואיוון ואפרנס ואסוכר ואכס"י תיכי כהלכת גוברין יאוראין דפלחין ומוקירין וזנין ומפרנסין ומסוכרין ומכסין ית נשיהון בקושמא. ויהינא ליכי מהר בתוליכי כסף זוזי מאתן דאניון חמשה ועשרין מזוזי כספא דחזו ליכי מנאי ומזוניכי וכסותיכי וספוקיכי ומעל לותיכי כארה כל ארעא וצביאת כלתא דא נדחת ליה לאנתו וצבי איהי חתנא ואוסף לה מדיליה תוספת על עיקר כתובתא דא ער תשלום סך שש מאות פיסוס פוארימים מכ"ט ממטבע איספאניא העובר פה מתא גיבאלטאר יע"א בזו השעה ועוד רצה ר' אברהם דנא החתן ס"מ ונתן לה ארבע אמות קרקע באופן נתן לה כמתנה גמורה נו כתובתא דא סך שש מאות פיסוס פוארימים אחרים מכ"ט ממטבע גז"ל ודא נדוניא דהנעלת ליה כלתא דא מכית אביה ואמה גם נפשה בין בגדים ותכשיטין ושמוש גרש כפי שרצה וקבל על

עצמו ר' אברהם דנא החתן ס"ט הכל בשומת סך שש מאות סיסוס פֿאירטֿים מעות כסף מִיב קמטבע הג'ז נמצא סך כתובה דא בלה עיקר ותוספת ומתנה ונדוניא אלן חי באית סיסוס פֿאירטֿים מב"מ מהמטבע הג'ז וקבל על עצמו ר' אברהם דנא החתן ס"ט שלא ישא אשה אחרת עליה אלא על סיה ורצונה ושלא יוציאנה ממדינה זו למדינה אחרת אלא על סיה ורצונה ואם חיו יעבור וישא אשה אחרת עליה שלא על סיה ורצונה או אם יוציאנה ממדינה זו למדינה אחרת שלא על סיה ורצונה שיספרע לה כל מה שהחזיק על עצמו ויפטור אותה בגט כשר לאלתר ותנאי זה יהא מוחזקו מקויים עליו כחמר תנאי בני ראובן ובני גד וכן קבל על עצמו ר' אברהם דנא החתן ס"ט אחריות כתובתא דא בלה עיקר ותוספת ומתנה ונדוניא אלן עליו ועל יורשיו אחריו ובשעבוד כל נכסיו מקרקעי ואנבן מטלטלי שקנה ושיקנה בתקנת חכמים זכרם לברכה דלא באסמכתי ודלא כמפסי דשטרי וקנין מיד ר' אברהם דנא החתן ס"ט בקנין שלם מעבשו במנא דכשר למקניא ביה על כל מאי דכתיב ומפורש עליו לעיל ונשבע ר' אברהם דנא החתן ס"ט שבועה חמורה בתקיעת כף ובהזכרת השי"ת כראוי על דעת המקום ברוך הוא ועל דעת כל הנשבעים בשמו הגדול הגבור והנורא באמת ובתמים בלי מרמה ועלילה לשמור ולעשות ולקיים ולהשלים כל הכתוב ומפורש עליו לעיל והכל כפי המנהג והתנאי והתקנה האחרונה החדשה שנהגו ושהתנו ושתקנו להיות ביניהם קהלות הקדש המגורשות מקאסמיליא ינקום נקמתם צורם ויחון ויחוס ויחמול וירחם על שארית פליטתם וישמדם ויעזרם השומר אמת לעולם מעתה ועד עולם שעל מנת כן נכנסה הנדוניא לרשות החתן ס"ט בתנאי גמור ומסויים והכל שריר ובריר ובהיר ואמת ויציב ונכון וקיים:

Geniza-Fragmente.

I.

a) ויבועון ויחדון כל . גבו . . . | הוּ וְכֵן יתכל . . . נא . . .
דמעטא ולא יש . . . עוד קל דבכין וקל | דמצווחין ויסוק מנהון דוונא
ותתחתא וישרון | על ארעהון לעלם כמא דאמיר על ידי עבדוהי | נביא
לאחאה מיתייא: ולמבני קרתא ירושלם . למבני יתה בניין עלם ביניין . |
. . . לח ביניין מתקן ביניין משכלל ביניינא . למא ביניינא די לא מתפטר לעלם
ארי תהי . . . בנייא בנבורתיה דקודש בר' הוּ ויכבוש | כציידא אבני ריעפתה
וישכללניה באבנין | מָבֵן ומרגליין ואבני גמר ואבני צרוך כרום | ימא
וסמקן ופנתירין וירקן וסבהלום וְכֶרֶקֶן | שבויוּ וברלא איזמרגדין ועין
עגלא קנכירי | וטרקיא משקען מרמצן בדהב ויבנון | בני עממיא שורתא
ויתפתחון תרעהא תדירא | ימם ולילי ולא יתאחדון ויתבנון חרבת עלם | צדיית
קדמאי יתקממום ויחדתון קירויין | b) דהו . . . ויבועון וישבחו | . . . יתבניין
ויתמליין | . עם גלוזתה . כמא . . . על ידי עבדוהי | נבי למיבני קרתא
ירושלם: ולשכללא היכל | לשכללא יתיה . . יקר שכינתיה די שוי עלוהי |
בנבורתיה עד די יתמלי עלמא נחורא מזיו | יקריה ויהבון עממיא לניהוריה
יו . . . א | לְקַבִּיל ויהוריה ותנהור(?) ירושלם נהור | ויקריה עלה יתגלי ארי
יהי חשוכא יתג . . . | וקבלא מלכוזתא ובה ישרי שכינתיה | . . . | יקריה
עלה ולא יצטריך עלמא עוד . . . | שימשא ביממא ולא לזיהור ס . . . | בליליא
ארי יהי לה ניהור עֵלָם וירימון | פֶּרְנָסָא קלהון ויודון וישבחו כד יחזון |
בעיניהון דאתיב | קודש בר' הוּ שכינתיה | להיכלא דקדושה כמא דאמיר
על ידי | עבדוהי נבו לשכללא היכלא ולמעקר | פולחנא נכרא למעקר יתה
מן שמיא | (2a) ומן ארעא ו . . . מן . רתיה כל עלמא | מן שמיא שמי . . .
הרא . . . ליא | ורקעייתא וקא . . . מלאכייא וכל חילי שמיא | רברביא וועיריא
ומן ארעא מעותא וצלמנייא | ואשורייתא וחסנסנייא ושיקנציא ובעלייא | ואֶשְׁתָּא
ורמאשא ובעירא וחיותא ורחשא | דארעא ועופא דפרח על אפי ארעא רקיעא |
. אלנייא ומן אילן עוף ומן יממיא תחומיא | . יא נוניא ושרא דימא וכל חיותא

דבימא | ... רמיא ומן מדברא טוריאי רמיא | מנטלייא ושידייא ורוחייא
 ומויקיאי | ... וביראָתא דמשתניין ויעקרון מעלמא | אנין ופלחיהון ולא יהי
 דוכרן לשעוותא ויפלון | כולהון על אפיהון ויסגדון ויתברון ויבהתון
 ויתכנעון ויבטלון ויהון ללמא בעידן דיסער | עליהון חוביהתן ויתובון כל
 עלמא עממיא אומיא | ולישנייא ומלכוותא לפולחנא דקודש' בר' הזי ויפלחון
 | קודמוהי כתף חר ויצלון בשמיה לחודיה ותתגלי | מלכותיה על כל יתבי
 ארעא מ... עלמ... | (2b) סופי... ון כל אנש.. באנפי ייי אלהא | ישראל
 ... מלכו... לע על ובכין ימל | מלכותיה וגזי בחי.. וכו'ל:

II.

בשמך רחמנא . ננא :

אתגלי אלהא רמא במצרים . באתין ומפתין לב(ולחון ?) | עמא . גלי
 גבורתיה להון עליהון לרחמא ואדכר | להון ית קיימא . דכר אתגל .
 ל ממרא(?) לש . | חודע יתיה רזא דנא . ואמר ליה משה וא... אָתא
 ואשלחניך לות פרעה גיזתנא ו... | אידכרית לעמא חאים אנא עליהון ב... |
 טול חטריך דכתיב עלה סוד שמי למע... | אָתין ויהימין עמי . ידא דשנאה
 תתקף בפו... | עליהון . כד תימר ליה לשחא | יתהון . לבין אנא | משלח
 מחת גבורתי ביניהון . מִחֵן עשר לממחי | יתהון . מחא קדמאה בבית
 כנישת מימיהון . נהריהון | יתהפכון לדמא עב ארתיהון ואנמיהון . סחרנות
 נהרא | יחפרון להון(?) למשתי מיא ארי(?) ישתון כולהון . עורדעניא | יסקון
 ... ארעא ובתייא . פרעה ועבדוהי קל מתא | ינע... יהון וימתון(?) חרשיא .
 צלו עלי יבעו מנכון מן ...

III.

a) ... אנרי קדמך | ... בעיויא ושחום כאמריא | ... ויאמ . ואמר לבין ברם
 לְיִי | ... ויסר : ואעדי ביומא ההוא ית | תִּישָׁא רגולִיא ורקיעיא כל עיויא נמוֹרתא |
 ורקיעתא כל דחִיּוֹר ביה וכל דשחום באִמְרָא | ויהב ביד בנוהי : וישם : ושוי
 מהלך תלתא יומין | בינוהי ובין יעקב ויעִ'ק רעי ית עָנא דלבן דאשתאָרא :
 ויקח : ונסב ליה יעק' חומֶרין דלבן רטיבין ודלוז | וְדַרְל... וקלף בהן קלפין
 חיוּרין קילוף חיוּר דִּי עַל | חומ(ריא) : (ויצג) : דַּעַן ית חוטריא די... ברטִיא |
 ... דאתנן עָנא למשתי | ... למשתי : ויחמו :

b) (לח) דא וחוּ ליה | וְחִמְרִין: וישמע: ושמע | דאמרין נסיב יעק' ית כל | קנא ית כל נכסא האילין: וירא | ... סבר אפי' לכן הוא ליתנין עימיה כמאיתמל ויאמי: ואמר יי' ליעקב טוב לארע אבהתך ולילדותך | ויהא מימרי בסעך: וישלח: ושלח יעקב וקרא | לרחל וללאה לחקלא לות עניה: ויאמי: ואמר להן | חזי (אטא סבר אפי' אבוכן ארו ליתנין עימי | כמאיתמלי ומקדמוהי ואלהיה דאבא ה' (וא) בסעדי | ואתנה: ואתין ידעיתין ארי בכל חילי' ... | ית אבוכין: ...

IV.

a) (שמות י"ה יא): עתה ידעתי: כען ידענא ארי רב יי' ולית אילה בר מניה ארי כפתגמא דחשיבו למדן ית ישראל ביה דנינו: וקריב יתרו חמוהי דמשה עלון ונכסת קדם יי' ואתא אהרון וכול סבי ישראל למיכל לחמא עם חמוהי דמושה קדם יי':

b) מחודש מר | ... שנת אלפא וחמשמאה ועשרין | בפסמאט מצרים (?) דעל נילוס | ... ואדונינו נגידנו | ... הפטישה:

V.

a) עם כל ישראל ואוכח יתהון | יתיבין ב. ענו משה ואמר להון הלה | ... במורא דסיני אתיהבת לכון אורייתא בני ישראל | ... משריא דמאב אפרשית לכון תמן ניסין ונבורן אתעביד על ... | ... כד הויתון קיימין על ימא דסוף אתבוע ימא קודמיכון | לתרתי עשרה איסטרטין מן אסטרטי לכל שביט ארגזותון | ... ל ימא וסריבתון על ימא דסוף ועל עסיק ילילא די אשתלחו | ... מדברא דפארן ועל עסיק די אמרתון נפשו מעקא בלחמה הדין | מיכליה קליל וכח(צר)ות נפל פגריכון על יד | כישרה ועל עסיק | ... מימריה למשיציה ... די | ... עם אבהתכון עם אברהם עם יצחק עם | ... לשמיה וארון קיימא די עילותן ... יה | ... גינה וכיפר על חוביכון: אחר עשר יום | ... דחמיתון וארגזותון קדמוי אתעבכתון | ... לכל שכיניו . ולכל כופריו: אחינו | ... כלב בן יפונה . אלהן כלב | ... תון למיסוק למורא . ותוידו | הדברים: עזרעיתא תרגנלה: האימים לפנים | ... רפאים יחשבו: גוברין | ... נחל ורר: ית נחיל מרוא: ומזמים: | ... קפודקא די נפקו מן קפודקא: וקשי יי' ית רוחיה ותקוף ית ליביה |

b) מן ... | ית כל קורוי: אשר ה' ... | מרכנה: הפ(ריו?) כפר ... לחרמון מורא דסיני ב' ... הגשורי | עד תחום קורי'א ומפיקר ... נחל: מצועות נחלא ... | אשדות הפסגה מורחה: ... רמתא מן מדנחא: | מניינן תעברון: ונשב בניא מול

בית פעור: ושְׂרִינָן בְּחִלִּי . . . | בכִּינָן עַל חֻבִּינָן וּמִתְנוּדִינָן עַל חֲמֵאִינָן | עַל דִּי . . .
 מַעֲנִיתָא פַעוּר: וְעֵתָה: וּכְדוּן יִשְׂרָי וְלֹא תִגְרַעוּן מִמֶּנּוּ: וְלֹא ת . . . | מִינִיָּה: הוֹדַעְתָּם |
 לִבְנִיד: וְתִלְפֹון יִתְחוּן | . . . דִּי יָטוּס בְּשִׁמְיָא . . . כּוּן פִּרְיִין מִן אַרְעָא דִּי |
 . . . לֹא יִהְיִי | צִלִּים וְצוּרָה וְכָל דָּמֹו דְּאִית מִלְּעִיל | וְדֹאִית ב . . . | בְּמִיא מִן
 תַּחוּת לֹאֲרַעָא לֹא תִסְגוּ | אַרוּם אִנְהּ הוּא יִי אֱלֹהִיכֹון אֵילָה קִנְיִי . . .

VI.

(יִשְׁעִיָּהוּ יט טו) יִמְלֹךְ רִישׁ וְהִגְמוֹן שְׁלָמוֹן | וְאַמְרִין: כּוּם הָהוּא יִהְיִי
 מַצְרִים כְּנָשִׁים וְחָרָד וְפָחַד מִפְּנֵי תַנּוּפֶת יָד יִי צִבְאוֹת אֲשֶׁר הוּא מְנִיף עָלֵיו:
 בְּעִידָנָא הָהוּא יִהְיִין מַצְרָאִי חֲלָשִׁין כְּנִשְׂיָא וְיוֹעֲזִין וְיִדְחִלּוּן מִן קָדָם אֲרָמוֹת
 גְּבוּרָתָא דִּינִי צִבְאוֹת (דַּח) וְאִמְרִים עֲלֵיהוֹן: וְהִיתָה אֲרָמַת יִהוּדָה לַמַּצְרִים
 לַחֲנָא כָּל אֲשֶׁר יִזְכִּיר אֹתָהּ אֵלָיו יַפְחַד מִפְּנֵי עֲצַת יְיָ צִבְאוֹת אֲשֶׁר הוּא יוֹעֵן
 עָלָיו: וְתִהְיֶה אֲרָעָא דְּבֵית יִהוּדָה . . . לְדַחֲלָא כָּל דִּי יִדְכֵּר יִתָּה לִיָּהּ יוֹעֵן
 מִן קָדָם מְלָכָא דִּינִי צִבְאוֹת דִּי הוּא מְלִיךְ עֲלֵיהוֹן: כּוּם הָהוּא יִהְיִי חֲמִשׁ
 עֲרִים בְּאַרְבַּן מַצְרִים מְדֻבְּרוֹת שֶׁפֶת כְּנַעַן וְנִשְׁכָּעוֹת לִיּוֹ צִבְאוֹת עִיר הַהִרָם
 יֹאמֵר לְאַחֵר: בְּעִידָנָא הָהוּא יִהְיִין חֲמִישׁ קְרוּיִן בְּאַרְעָא דְּמַצְרַיִם מְמַלְלֵן מְמַלְל
 כְּנַעֲנָאָה וּמְקִימֵן בְּשִׁמְיָא דִּינִי צִבְאוֹת קִרְתָּא בֵּית שִׁמְשׁ דְּעִתִּידָא לְמַחֲרָב .
 אִמְרִי הִיא חֲדָא מְנַחֵן: . . .

VII.

אל מלך פומי

בְּמִיא פּוּמָא נִפְתַּח בְּמִיא פּוּמָא נִשְׁבַּח: | דְּלִית לָנָא מְדַבַּח וְלֹא צִפְרָא
 דְּמִשְׁתַּלַּח: בְּמִיא פּוּמָא נִפְתַּח וּבְמִיא פּוּמָא נִשְׁבַּח | לִית כֵּן דְּצָלִי וְדַתַּח:
 וְאַשִּׁי לַעֲלֵתָא צִלַּח:

במאי פומא

אַכְרִין (!) פּוּמָנָא: וְאִית חֻבְּנָא עֲמָנָא: וּבְמִיא נִסְדֵּר דִּינָנָא: וְלִית זְכוּן כְּנָא:

במאי פומא

אַכְרִין נִפְתַּח וְנִבְכִּי: קָדָם מֶלֶךְ מַלְכִּי: דְּמַעֲיִן אִיךְ נִשְׁגֵּר וְנִדְכִּי: וְלִבְנָא לֹא דְכִי:

במאי פומא

אַכְרִין נִסְגִּי שְׁכִיחָא: קָדָם מְלָכָא שְׁכִיחָא: כְּאִידִין לִשְׁנָא וְסִיחָא: נִרְצֵךְ יִהְיִי
 סְלִיחָה: בְּמִיא

אֲכָדִין נִפְתַּח וְנָמַר: קִדְּם עֲבִיר כָּל בְּמִימֵר: דְּרִישָׁא לִית בֶּן דְּאָמֵר: וְכַטְל
 מִנֵּן שִׁיר וְזִמְרָא: בְּמֵא
 אֲכָדִין נִפְתַּח וְנָקְרָא: קִדְּם דְּהוֹרָא עֲמִיה שְׂרִי: דְּעִינֵן [נְמַלְתָּא] נְמַלְתָּא לְמוֹרִי:
 וּמְכִיבֵן נְחִינֵן לְקַבְרִי:
 בְּמֵא פֻמָּא נִפְתַּח: וְיִיתִי לָנָא רוּחַ: חֻבֵּן כְּקִשְׁתָּא מְתַח: וְיִמְרֵן עָלֵן
 רְגֵוֹ וְרִתַּח:

יֵאֵל מֶלֶךְ לִי שׁוּמְרֵי שְׁעֵרִים

VIII.

מ אל מלך ל שומרי שערים

מִסְנִי לְמַעְבַּד טָבֵן: כְּמִיבִיתָךְ חֶפֶשׁ לָן וְכֵן: אַצְמַח אָסֵן וְכֶרֶךְ אָעֵן:
 וְקַבֵּל צְלוּתֵן כְּקֶרֶבֶן עָלֵן:

פּוּמֵי

אֵלְהָא דְּמִשְׁבַּח בְּמִרְוֵי תֵּן: בְּאַלְפֵי אֲלָפִין וְרִבִּי רִבֵּן: כְּנִיָּא דְּרִבִּיתָא
 וְאַלְבִּשְׁתָּא אַצְמַלֵּן הָא נִוּוֹ לְשׁוּעִי לְמַתֵּל וְלִדְחֵן: אַצְמַח אָסֵן וְכֶרֶךְ אָעֵן:
 וְקַבֵּל צְלוּתָא כְּקֶרֶבֶן עָלֵן: גְּדִלְתָּא יְתֵהוֹן בְּמָנָא דְּבִשִּׁים כְּאַסְקְרִיטָן: הָא
 שְׁלִיטֵוֹ בְּהוֹן דְּמַתִּילוֹ בְּדֹבִיבִין וְאַרְוִיָּן: פּוּמֵי אַצְמַח אָסֵן: דְּיִמִּיתָא יְתֵהוֹן לְאַרְוִיָּן
 וְיַבְכְּדֵן: הָא תְּקִיפַת עֲלִיהוֹן מִרְתַּת עָלֵן וְעוֹן: הִתְפַּנִּי בְּרַחֲמֵךְ וְכִנְשׁ גִּלְוִן: מְכַל
 מְדִינָא וְקֶרֶדִּין וְנִנְוִן: אַצְמַח: וּפְרוּךְ עִמָּךְ מִן רִבִּישִׁית חִיָּן: כְּמָא דִּי פִּרְקַתָּא מְכַל
 וּמְדִי וְיוֹן: וּמָנָא יִמְמִי וְיִרְמִיָּן כּוּרְסָן וְיִשְׁתַּמְעוּן לְמִשְׁיַחְךָ כָּל מַלְכֵּן: חִילִי
 עִמְמִיָּא יִשְׁלַחוּן פִּרְסֵתוֹן: לְנַצְחִי כְּלָא חֶרְבָּא: וְכַאֲמַלְוִן אַצְמַח: מַעְמָךְ מְשַׁבְּחִין
 בְּמַמְלַל סַפֵּן: בְּבִיעַ וְדִיעַ בְּחִנְיָן וְחִדְוִן: יִתְכַּנֵּי מְקַדְשָׁא . . .

IX.

a) חֶשֶׁךְ וְיֹצֵא לְאוֹר | צְלֻמוֹת מַעְבִּיר יוֹם | וּמִבִּיא לֵילָה מוֹרֶחַ חֶמֶה |
 וּמַעְרִיב לְבוֹנָה | מוֹצֵא | (קִיץ) . . . חֶרֶף וּמִשְׁנָה | עֵתִים וּזְמַנִּים מוֹלִיךְ |
 דוֹר וּמִבִּיא אַחֵר מִסִּיר | מְלָכִים וּמִקְדָּשִׁים מְלָכִים | מִשְׁפִּיל גְּבוּהִים וּמִגְבִּיהָ |
 שְׁפִילִים מִמִּית חַיִּים | וּמַחֲיָה מֵתִים . מוֹרִישׁ | עֲשָׂרִים וּמַעֲשִׂיר | רָשִׁים מִקְדָּשִׁים
 מַעֲפָר | דְּלִים . מַאֲשׁוּפוֹת יָרִים |

b) אֲבִיוִיִּים . מִשְׁבִּיעַ רַעֲבִים | וּמִרְוֶה צִמָּאִים וּמִלְבִּישׁ | עֲרוּמִים . וְסוֹמֵךְ
 נוֹפְלִים | וּזֹקֵף כְּפֻּפִים וּמְתִיר | אֲסוּרִים וּפְנוּקָה (עוֹרִים וּפּוֹתֵר) | חֲרָשִׁים

וּמִנְהַל פֶּסֶם(חַיִּים) | וּמִרְנִין לְשׁוֹן אֱלֹמִים | וּמִמְלֵא חֲסִידִים וְפִזְקָר | עֲקָרוֹת
וּפִזְטָר רְחֻמִּים | וּמוֹלִיד אַחֲרֵי עֹצֶר | וּמִרְפָּא אַחֲרֵי מָחַן | וְחוֹבֶשׁ אַחֲרֵי
שֶׁבֶר וְקָרֹב | לְנִשְׁכָּרִים וּמוֹשְׁעֵי |

X.

אלהי נצור לשוני. מרע ושפתתי מדבר מרמה. ומקלל | נפשי תרום
ונפשי כעפר לכל הט לבי לתורתך כל המחשבים | עלי לרעה הפר עצתם
וקלקל מחשבתם מלבינו אלהינו | יחד שמך בעולמך יחד זכרך בעולמך
שכלל היכלך | קרב משיחך שכינתך תשב לבית מקדשך עשי | למען שמך
עשי למען זכרך עשי למען תורתך עשי | למען קדשתך עשי למען וערך עשי
למען למודך | עשי למען לקחך עשי למען משה ואהרן עשי | למענך ולא
למענינו עשי למענך הושיענו | הרחמן יוכנו לראות המשיח ולחיי העולם |
הבא למען יחלצון ידיך יהיו לרצון אמרי פי | והגיון לבי לפניך יי צורי ונאלי:

XI.

a) והי . . נבורתיך . . לפניך דמ . . מפני אש שנא בקרבך הוגים
בסוד מלך גדול שליט וקדוש האחרונים אין לו בעליונים
שיכול לידע מעשיך ולחקור את כל אלף באלף בית בבית גימל בני
דלת בדי . . מטטרון שנקרא שמו על שמונה שמות מרגזויל . . שמו והויאל
שמו מיואל שמו סגנסוריאל שמו סגנסוריאל . . שהיו אוהבין אותו במרום
היו קורין אותו במחנות קדושים עבר השם ארך אפים ורב חסד
בא' חכם הרזים ואדון הסתרים:

סליק ג' בכות של מרכבה וסליקו פרקי היכלות |

תֵּל אֶלֶשׁ אֶתְחִיל פֶּרֶק שֶׁל רַ נְחוּנִיא בֶן הַקְּנָה | שְׁלֵמֵד לֶרֶ יִשְׁמַעֵאל וְכֵרֵם
לְחַיִּי הָעוֹלָם הַבֹּא:

מי ימלל נבורות ה' ומי יוכל למנות שבח של מלך מלכי המלכים . . . |
מלאכי השרת תתהדרר תשתבח וכו' יי' אלהי ישראל בְּהַ לעד | . . . עד: אמר
רַ יִשְׁמַעֵאל ג' שנים ראה אותי רַ נְחוּנִיא בֶן הַקְּנָה בַּעֲצֵר | גְּדוֹל וּבִסְיוֹנָה גְּדוֹל
מִקְרָא שְׁחִייתִי קִרָּא וְשׁוֹנָה לְמַחֵר הִייתִי שׁוֹכַח אוֹתוֹ . . .

b) ולא . . ההרים הרמים . . שהדיבור יוצא [בן] חן כליות ובוחר
אמונים ת: אתה הוא גבור גאים (מש) פיל גאים ומנביה שפלים
ברוך דמות אדם בכסאך קבעת פני אדם ות כנפיהם רצים

כאדם עמלים כאדם כורעים ה כאדם ואימתך מלך עליהם: גאה
בכהמות שור . . . בכסאך קבעת רצים כשור עמילין כשור ועומדין על |
. . . . ואימתך קדוש עליהם: גאה בחיות ארי דמות ארי בכסאך | קבעת
שאנתם כאריה זרוע עוזם כאריה ואימתך אריה עליהם: גאה בעופות נשר
דמות נשר קבעת בכסאך רצים כנשר קלים כנשר | מעופפים כנשר וטסין
כנשר ואימתך מהור עליהם וכלם משלשים | קדושתך בקדושה משולשת
כדבר שנא קקק: ו . תתא . . תתהדר תתרום | תתנשא תתפאר
תתברך תשתבח תתגדל תתעלה תתקדש תתעלו תתקלם | שכן חובת כל
היצורים לאדרך להדרך לנשאך לברכך לפארך לשבחך | לגדלך לקדשך
לעלוך לעלך ולקלסך מלך הגדול והקדוש שליט על העליוני | ועל התחתונים
על הראשונים ועל האחרונים שמתוך זיע ורתת משרתי | משלשים קדושתך
בקדושה משולשת כדבר שנא קקק: ו . האדרת . . .

XII.

הילכות ברכות תאליף רבינו יצחק הרב ממובחק ביר יהודה גיאת
זכרם לברכה:

מאימת קורין את שמע בערבית . . . ליכול בתרומתן וסימן לדבר צאת
הכוכבים . . . עד שיעלה עמוד השחר ובשע . . עמוד השחר עד קודם הגן
החמה הואיל ואיכא מינאשי דגא . . . בהוא שעתא ובלבד שלא יאמר
השכבא משום דמנ . . .

שטר ללכהן אצקלי . שטר לביתה אלנאחה א . כתובה ושטר לאבנה
אל שמאע:

XIII.

. . . ע (?) וי' הדברות . ואיכה .

מדרש הכרי וגדי

הרבה נאמר עוני כגון מה . . . | קשה שני ועבדום וענו אותם |
ויענונו וגי . ויש עיני על עמא (?) . . . | ואת האיש על דבר אשר ענה את |
. . . . עיני והיא גוילה ובצע עני ואביון . . . | תענה אותו וגוי . ועוד יש עיני
שהיא . . . | את נפשות . ויש עיני והוא אם . . . | בככל רגלו . ויש ענות והוא
עו . אנכי שמע: לפיכך אמר אני הגבר . . . | בעיני ראיתי כל היסורים הרעים
הל אך בו ישוב יהפך ידו כל היום | ראה הנביא באיזה כבוד נכנסו

ישראל לארץ (ובאיזה) | קלון יצאו ממנה שכך כתוב וישכם יהושע . . . | ויסעו מהשיטים ויהי מקצת שלשת ימים . . . | בקרב המחנה: ויצאו את העם כול . . . | ידבר יהושע לוי ביום תת יי את הא . . . | (א) ויביהם ועוד בנ . . . | . . . נו באיזה כבוד באנו | ממנה ש . . שנה | חדש . . . | בא ירושל . . .

XIV.

ויקרא

מדרש ר' תנחומא גאון.

ויקרא אל משה וידב' יי מאי . . . אמר | וְשֶׁה בָּרַכּוּ יי מלאכיו גבורי כח וגו' . . . | בן דב אשר הן הצדיקין שהן חביבין . . . | ממלאכי השרת שמלאכי השרת אינן . . . | לשמוע בקול אלא עומדין ומרתתין . . . | והצדי . . . אינן בן אלא עומדין ושומעין . . . | קולו לפני חילו כי רב מאד מחנהו . . . | עשה דברו אלו הן המלאכים שכ . . . | ישמשי רבו רבון וקרו (?) צדיק . . . | . . . שני כי עצום עושה דברו . . . | דהן שהן דבר . . . | זה משה . . .

XV.

דברן טב לניחי | נפשתא לזכר המשפחות המיוחדות | עד כל גל קל מרינו ורבינו שמעיהו החבר | גין הגאונים ול ושני חמודיו בראשם כב גל קרו | מרינו ורבינו יאשיהו החכם והנכון ואחיו וכלל | ועוד דברן טב לניחי נפשתא עד כב גל קמר ור | גאלב הזקן והנכבד וחמודו מבורך הנדיב והשוע | וחמודו גאלב הנפטר בקוצר שנים וכלל נפ | ועוד עד כבוד גדולת מל ור נחים וכבוד גל ק | מל ור חלפון הז גל וכלל ועוד עד כבי גל | מל ור יחיה הזי הג ושלשת חמודיו אברהם ויפת ושלמה וחמודו יחיה הנפטר בקוצר ש | והאשה והחיים | והשלום . יוסף הפרנס וחמודו יפת הרופא ו(נת)ן הב . וחמודו יחזקאל וכלל:

XVI.

ואחיו גלמו אלעזר | . . . שנים ז"ל | ג . ק רבינו חס(ד)אל הכהן | יקר השר הנכבד התלמיד | הנכון הירא שמיא זילי ואחיו | כגן הדרת יצת מרינו ורבינו | אלעזר המלמד הנכון החכם | היקר תפארת החכמים גור | הכהנים וצל וחמודו כגן היצת מרינו ורבינו אברהם | הכהן השר הנכבד התלמיד הנכון | הנפטר באללי יומיא וצל | וכלל המתאבלים עליו בראשם | כיציקמ אלעזר ואחיו כגן מ . . .

XVII.

a) בית בן ופא אלקאהרי צהר בן אל | לויס אהרן וח שבתי וב . . .
אדנים ותמים וח ישועה:

בית אלכויס ישר וח שלמה | וח אברהם החון:
בית אלכהין ישר חלפון וח יהודה וח על וח יהודה: לה בנתין | אלוואחדה
מע כרם בן זום | קצבה ואלאכרי מע צהר | בן אלובר אלקאהריין:
ישר שמואל וח יוסף וח נדיב וח | ישועה הנדיב והש וח נדיב | יוסף
יחיה ושמואל:

b) בית אלנסכאף ישר . נתנאל וב חמ שלמה וצדקה | וב חמ יפת ונתנאל
תפארת השרים וח וצדקה וח נתנאל:

בית אם עבר אלעזיו מן בית אלכנוי וילי | יצחק וב וח יוסף:
בית ואלדה מטרות לויס | יצחק הוואה וח שמחה וח יצחק | שר הלויס
זל | וח שמחה:

בית מטרות ישר: שלמה הבבלי זל וח מטרות וח | משולם וח פרחיה
הגהרג על ייח (ור) | וב חמ משולם ועדיה נור הכהונה | וב חמ אלעזר ופרחיה:
בית אם אלקעבה ישר. משפחת בני מערב יונה וח אברהם | וב חמ
יפת ויוסף רח (. . .) אבאלפרג . ים ויהי ושלה |
אולאד אבאלפרג כרם עדיה :

XVIII.

a) צאחב אלשרטא כמו נע ונר | והאלהים בחדרו הצלני והושעני | ומצאתי
רוחה . וכתבת אלי ואמרת | כי כתב אל . . דברים משמחי | חלב בעבור . .
תבא אשתי | אחרי . כה אכתוב אליך וכי לא | תשמעו הצרות המתחדשות |
בעיר מה אכתוב אליה אומר | . . . אי בעי . . השקט ובטח | . . . צילו
. . . חרב ומדבר | יחביאני . . . |

b) מרה . . . תדע אחי כי . . . | מביתך ראיתי כל אשר | בו ונכאב לבי ומה
אוכל לעשות | האלהים יחליף עליך תמור כאבך | ודע כי מן היום אשר נתת
לבתיך | לאיש כמדומה לי לא עבר עלי | שבוע טוב מן המריבות והחרפות |
אשר ביניכם כי לא אוכל אשמע | כמו אלה ולו היתי יכול לצאת מן | המקום
קודם העת אשר יצאתי | ממנו היתי אצא מרוב הכאב | אשר היה בלבי
והייתי מדבר עם | גפשי אוי לנו מן העונות אין לי | . . . לא בנים ולא בנות
מה | . . . הנגים |

XIX.

a) לדיין הנדר . . . | שואל רבינו חננאל (ל) |

בשם יי אל עולם

(תנו רבנן תנן התם גרסינן בפרק | שמע בני מוסר אביך ואל תמוש
תורת אמך:)

b) פחי זהב אופיר ספרי . . . | רוקעו . שואל הנם . . לאם (לאט?) אל תזכרה
הם הת(?) . . | שכבר גועו לו מחמת מפנים צבועי הז . . איכה | בקדרות הזמן
נרקעו פנים אשר אתמול בפוך | חן קורעו היום בפוך לילי הנדוד קורעו . תראה
אסירי אהבה מתפרצים מאת אהובם אחרי נרצעו | בנדו וחלילה לך אח
מבגוד לעקור אהבים על אמת | נטעו . נפש ידידיך הגדולות . (ק)שה לו
חגדולות אל | מבקשם שעו . לו יחזור גלגל לו יבקעו . הם | השחרים מתמול
נבקעו . שלום עלי צור וחכמיה | אשר בלב כחותם את שמם קבעו . חונים
בתוך | הים הירדון כי בבת עין מבכה אהלם תקעו | דודים בשושני מומות
לקמו רעים בני . התבונות | רעו . הן רחיקך יכבד מאוד עלי אבל יקל
ביך | אל אשר נסעו . ייטב לבבכם כאשר יכאב לב . . . | עם נפרדו ממך
ולא ידעו איך חיו ע . . . | יפרדו או איך ימתקו עם כך . . . | לכם בני
ציון הכאבים לכם דמע . . . | יקרע סגור לבי חץ מוח: | | לחצ .
מדרך אשר . . .

XX.

ושבעה . . . | ואשתעשע בכל יופי ל . . . וכל יקר . . . | והמשרה וכבוד
והחן וכל אלה על אופן תבונה(ה) . . | חלומי העבירני עליהם . וליקב ער בתוך
גופי . . | ושאלתי למי אלה בתבל השיבוני לבן פורת ל . . . | נדיב הורים
נדיב לבב נדיב יד והקהל . . . | לחכמתו ותומתו וחסדו ושולחנו לכל . . .
גביר הפך נוה ציה לעדן והשיב את ימי עד . . . | אלוה חי ירומם מעלותיו
וישכילו לכל דרך ופני (ם) . . . | יגויעו ויפריחו ויצא מחלציו בני טובים
כאלקנה: . . .

אמא בעד פקד וצח אלממלוך . . | מאנטק"בה אלכאמר וענו ען . . |
באטן ואלטאהר אלמ . . | כדמה יקבל אל ארץ ויג . . | אן לה ולר מריץ
פי ש . . | ועריאן וסאל אלממלוך | מסאעדתה במהבא תי . . | פאלמסוול מנה
תע ישכילך שכל טוב מלפניו . . . :

XXI.

a) השִׁבֶּת | ... השִׁמְנִים בְּשֶׁמֶן שִׁמְשִׁי(מִין) בְּשֶׁמֶן אֲנִי(וֹיִם) | בְּשֶׁמֶן צִנּוּנוֹת
 | בְּשֶׁמֶן דָּגִים בְּשֶׁמֶן פְּקֻיעוֹת | בַּעֲטָרָן וּבִנְפֹט רִי טֶרֶפֶן אֹמִי אֵין | מִדְּלִיקִין
 אֵלֹא בְּשֶׁמֶן וַיֵּת בִּלְבָד: כֹּל | הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ אֵין מִדְּלִיקִין כֵּן אֵלֹא פֶשֶׁתֶן . .
 b) מִתִּיר: הַמַּכְבָּה אֶת הָעֵץ מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְּיָרָא מִפְּנֵי גוֹיִם מִפְּנֵי לְסָטִים
 מִפְּנֵי רִיחַ רַעָה אִם בְּשָׂבִיל הַחֹלָה שִׁישָׁן פֶּטוֹר:

XXII.

a) .. חָר לְבַחַר עוֹר לְנוֹר מֶלֶךְ .. | אֵלֶּה חֻקֹּת הַשִּׁיר וּבִלְהֵךְ . . | אֵלֶּפִים
 מְרֹבֵב לְכָל מִשְׁכִּיל . . | יִבְיֵנו כֹּל: הָאֵוֶל . . |
 b) .. כֹּר אֵלֵי אֲבֵדָא אֲלֵדֵרֵי . . | בַּעֲוֹן אֲלֵדֵרְחָמֵן . . | הַמַּכְנוֹת לַשִּׁיר.

The Origin and Sources of the Shulchan Aruch. Appendix.

I.

סדר הלכות פסח של רבינו. שלמה :

(f. 34a—d, ש'כ"ד) אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור
הנר • וכשמתחיל לבדוק אחר החמץ מברך בלילה אקבל על
ביעור חמץ • ושהחיינו : וכן המצא בסדר ברכות דר'
שמואל בן חפני הכהן כיון דמזמן לזמן קאתו • ואחר כך
ילך ויחפש בכל רשותו מבית לבית ומפנה לפנה כמו שאמרו
חכמי' במסכת פסחים : בין מצא פת בין לא מצא צריך לברך
מיד כשמתחיל לילך ולחפש : סיים לבדוק ובא להצניע מזון
שתי סעודות ששייר לפניו מבטל באמירה את הסמיו מן העין •
משום דכת' תשביתו שאר מבתיכם : כיצד הוא אומ' כל
חמירא דאיכא בביתא הדין דלא חמיתיה ודלא ביערתיה ליבטיל
וליהוי כעפרא : אבל בה"ג או' בזה הלשון כל חמירא וחמיעא
דאיכ' ברשותי דלא ידענא ביה ליבטיל ולהוי הפקר כעפרא
דארעא : וכן עיקר : אבל בפסקי ה"ר אלעזר ז"ל כתוב אין
מברכין זמן על ביעור חמץ שאין הכר מצוה בלילה שהעיקר
ביום כדא' בפ"ק דפסחים אך ביום הראשון • ומאחר שאוכל
חמץ אחר בדיקתו אין הכר עד ו' שעות :

למחרתו אוכל ומאכיל חמץ הנמצא לו כל ד' שעות • ותולין
כל שעה חמשית לא אוכלי' ולא שורפי' • ובתחלת ו' מבער
כל החמץ שחיפש בלילה • ואם לא מצא כלום פטור מלבער •
וצריך לבער באור או בכל דבר האבד שלא יראה עוד ברשותו
משום שנ' לא יראה לך חמץ בכל גבולך • ואע"ג דר' יהודה
או' בשריפה ודאי עיקר מצותו בשריפה אלא מכל מקום בבטול
בעלמא סגי ליה • וכששורפו עושה לו מדורה בלבד ושורפו
ולא במדורה שבביתו לפי שהחמץ אכור בהנאה • ובשעת
שרפה לא יברך כלום ולא יאמר כל חמירא • ולהוציא מליבן

דבני אדם שאומר' בשעת שריפה כל חמירא וסבירין שזה ביעורו ולא היא אל' שמפנה ביתו מן החמץ • ונקרא ביעור מלשו' ביערתי הקדש מן הבית • ודוק' אותו חמץ שמצא בלילה בעת ביעור צריך שריפה • אבל מה שמשויר בין רב בין מעט או ככר שלם מותר בהנאה ויכול למוכרו עד תחלת שש :

(ש'כ'ה') חל ארבעה עשר לחיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת • ובליל חמשי בודקין את החמץ • ואפילו הכי צריך למבדק ערב שבת סמוך לחשיכה • ומה שמשויר לצורך אכילתו מניח במקום שמור בצנעה כדי לאכול בשבת • וצריך שיקדים להתפלל קודם שיבאו ד' שעות כי בתחילת שבת ליכא לאורוכי בסעודתיה כמו בשאר שבתות כדי שלא יאכל בשעת האיסור • ושירי' חפת ופתיתין שנשארו בליל שבת ובשבת מניחין ביחד וזורקן ברחוב לכלבים או בחצר ומבטלו בלבו • אינמי יקרא גוי ויאכילנו במתנה • ושואבין מים מערב שבת סמוך להליכת בית הכנסת לצורך המצות : ר' היה נוהג כשבדק חמץ לאור הנר מברך על ביעור חמץ בככר ראשון שמצא ואחר כך הולך ומחפש לכאן ולכאן מפנה לפנה ומעלייה לעלייה כל הבית כלה • וכשפסק מלבדוק א' כל חמירא וכו' • ולמחר שורפו בשתיקה שלא היה מברך שום דבר • להוציא מאותן בני אדם שמברכין בשעת שריפה וסברי שזהו ביעור ולא היא • כי מה שהוא מפנה ביתו מן החמץ קרי ביעור • מלשון ביערתי הקדש מן הבית : ובשכל טוב כל חמירא דמשתכח ברשותי דלא ידענא ביה יהא בטל וחשיב כחסף תביר דלית ביה מששא :

(ש'כ'ו') בית המיוחד לסעוד בו לנישואין ובתי כניסיות ובתי מדרשות צריך לבדוק מלפני שהתינוקות מכניסין שם חמץ בשבתות ובראשי חדשי' ובימים טובים : וכשהולך לבדוק לא יפסוק בשיחה שאינה צורך בדיקה • לאחר הבדיקה מה שמשויר מאכילתו יניחנו בצנעה • אבל מה שבדק או שורפו או מאכילו לבהמתו ולמחר לאחר שיאכל ישרף מה שיהיה לו • ומבטל למחר קודם שיגיע זמן איסורו יש מבטלין בלילה וגם למחר בביעורו :

(ש'כ'ז) ובשבת שבא בערב פסח יאכל פירות ויחשוב לסעודה שלישית דדמי להא דאמ' בפר' ב' דסוכה השלים במיני תרגימא יצא : ואסור לאכול מצה לסעוד' שלישית דהויא כבועל ארוסתו בבית חמיו ולוקה . ואעפ' שיש בתוספתא ארבעה עשר שחל להיות בשבת אופה לו מצה לאכול ב' סעודות :

(f. 37a—40b, ש'מ'ט') סדר של פסח . כשבאין מבית הכנסת אם ערב שבת או' ויכלו . גפן . קדוש . שחחיינן . ואם מוצאי שבת אומ' יין קדוש נר הבדלה זמן . ושותין בהסבת שמאל . לתראות דרך חירות ומברכין כל אחד ואחד אחר שתייתו בכוס ראשון . באימ'ה על הגפן ועל פרי הגפן ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שהנחלתה לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע משובה רחם יי' אלהינו על ישר' עמך ועל ירושלם עירך ועל נחלתך ועל מקדשך ועל מזבחתך ותבנה ירושלם עירך במהרה בימינו והעלינו בה ושמחנו ברוכה כי אתה טוב ומטיב לכל באי' על הגפן ועל פרי הגפן : ונוטלין ידיהם ומברך על נטילת ידים . ויש שנוהגים שלא לברך על נטילת זו מפני שאינה צורך אכילת מזון . וטעם המברכין כיון שהצריכוהו חכמים ליטול בטיבול ראשון . ומסלקין את המפה לצד אחד ומביאין לפניו הקערה שבה ג' מצות וירקות . ושני תבשילין . שהן זכר לפסח ולחגיגה . בירושלמי יש . ג' מצות לוקחים כנגד משה אהרן ומרים . ותבשילין הן בשר וביצה או דג וביצה . או אפלו ממין אחד צלי ומבושל חשובין ב' תבשילין . ונוטל כזית אפיא או קרישפלא ומברך באימ'ה בורא פרי האדמה : וח"ה אם אין לו אפיא או קרישפלא יקח שאר ירקות מה שירצה אפלו כרתי הזנבות : וטובל בחרוסת אוכל ומאכיל לבני ביתו . אמר רב פפא מרור זה צריך לשקועי בחרוסת משום קפא ולא לישחי ליה בגויה פן יאבד טעמו : ונוטל מצה ראשונה ויבצענה לשנים ומניח חצייה תחת המפה לשמירת אפיקומן וחצייה בין שני השלימות ואחר כך נוטל הקערה כמו שהיא מונחת לפניו עם ב' מצות שלימות וחצי הפרוסה ותירקות וב' תבשילין ומניחין אותה בראש השלחן בהתחלת האגדה מפני שבימי

החכמים היה להם שולחנות קטנים והיו מסירין אותם כדי
 שישאלו התינוקות מה נשתנה וכו' • ומצות שאילה בקמנים
 יותר מבגדולים שחרי כנגד ד' בנים דיברה תורה כי ישאלך
 בנך דדרך נער לשאול • וכשהיו מסלקין השולחן היה התינוק
 שואל עדיין לא אכלנו למה סילקנו השולחן בלי מאכל •
 והמסובין משיבין לו בלשון גנאי • עבדים היינו לפרעה במצרים
 וכו' • על שם שנ' זכור את היום הזה וגו' • ומפני שיש לנו
 שולחנות גדולים וכבידים לא נוכל להטריח כל כך להסיר
 השולחן אלא נהגו לסלק הקערה עבור חכירא לסוף השולחן
 כדי שישאלו התינוקות • ועוד נהגו להוציא ב' תבשילין מן
 הקערות • ומתחילין הא לחמא עניא וכו' • כל הבבא הזאת
 בלשון ארמית שלשונם היה ארמית כדי שיבינו התינוקות
 והנשים • ומה שאו' ייתי ויפסח משום שהב' תבשילין חד זכר
 לפסח וחד זכר להגיגה • וכן אפיקומן הוא זכר לפסח ולפיקד
 צריך שיהא נאכל על השבע שיהא טעם מצה בפיו • ומכסה
 במפה את הכלי וזה במקום עקירת שלחן • וכשמסיים עד בני
 חורין • מוזגין כוס שני ואז הבן שואל מה נשתנה וכו' • ואם
 אין הבן שואל אשתו שואלתו • ואם אין אשתו שואלתו שואלין
 זה לזה • או הוא שואל לעצמו • ולכך נהגו שאין אדם קורא
 לבדו האגדה כדי שישאלו • וגם מפני שיאמר לו חודו ואנא •
 ובמדרש שוחר טוב • אחד או' לשנים חודו • והוא
 ואשתו והתינוק הרי ג' • ואו' כל האגדה עד גאל ישראל •
 שמצינו שאמרו רבותינו שכשיצאו ישראל ממצרים אמרו על
 אכילת פסח שירה • שנ' השיר יהיה לכם כליל התקדש חג
 פסח • ויש שנוחגין להטיל מכוס של ברכה לכוס של כל אחד
 ואחד וזה אינו חובת כיון שאינן סמוכין על כוס אחד שאנו
 נוחגין לתת לכל אחד ואחד כוסו לבדו • ולא עוד אלא שיכולין
 לתקדים ולשתות אחרי ששמעו הברכה אפלו קודם שישתה
 המברך כדא' בירושלמי דברכות • וזהו ל' היה נוהג שהיה
 מגביה את הכוס כשהוא אומ' והיא שעמדה לאבותינו ולנו
 וכו' עד מצילנו מידם • וכן כשהיה או' כמה מעלות טובות
 כו' • עד לכפר על כל עונותינו • וכן כשהיה או' לפיכך אנחנו
 וכו' • עד לפניו חללויה • וכן לברכה אשר גאלנו וכו' עד גאל

ישראל: אבל רב' שמואל בר משה הלוי היה מגביה את
 חכום מן לפיכך עד גאל ישראל. ויש שמגביהין את הקערה
 עם המצות כשמתחילין הא לחמא וטועין. שלא אמרו חכמים
 להגביה מצה ומרור עד שמגיעין לסוף האגדה כשאו' מצה זו
 אז צריך להגביה. וכשאו' מרור זה. וכן פסק רבי שמו'
 שבגבחה זו מדבר ולא בחא לחמא. דאינו אל' משום שמחה
 בעלמא. כמו הגבחות הכוסות של לפיכך. אבל כשמזכיר את
 הפסח או' פסח שהיו אבותינו אוכלין ואינו יכול להראות ולומר
 פסח זה דאין מנחיג עצמו לא כאוכל פסח בחוץ ולא כמגביה
 קדשים בחוץ. וגומרין האגדה כלה עד שמגיעין לפתוח בחלל
 ובשיר ובשבח ונוטל כל אחד כוסו בידו שכן מצינו באגדה
 משום שמחה ומשום חיבוב מצוה ומשום שאו' שירה על היין
 שנ' בו יין המשמח אלהים ואנשים ומקשי' אם אנשים משמח
 אלהים במה משמח ותרצי' כשאו' ברכה ושירה על היין.
 וקיימא לן דצריך לסיים גאל ישראל. כרבא דא' רבא אמת של
 קרית שמע והלל של לילי פסחים חתמינן גאל ישראל. וטע'
 מאי כיון דמדכרינן בהו יציאת מצרי' חתמי' בהו גאל ישראל
 דהיינו לשעבר. דמודינן לקודשא בריך הוא דפרק ית ישר'
 ממצרים. אבל בתפלת שמנה עשר' חתמינן גואל ישראל. כיון
 דלא אמ' בהחיא ברכה יציאת מצרים א"ל מצלינן לקבץ
 דיפרוק יתן מן גלותא חתמי' בלש' עתיד: ואחר פותח הגדול
 שבהם באימא בורא פרי הגפן. ושותין. וזהו כוס שני. ואין
 מברכין אחריו על הגפן ועל פרי הגפן לפי שהוא יין שבתוך
 הסעודה. וברכת המזון יפטרנו. וגם שכבר קדש ושתה. ואחר
 שתיית כוס שני נוטלין ידיהם כל בני החבורה ומברכין על
 נטילת ידיהם. מפני שהידים עסקניות ומתוך קריאת האגדה
 הסיחו דעתן מן הנטילה. ואמ' בתלמוד הנוטל ידיו בטיבול
 ראשון צריך ליטול את ידיו גם בטיבול שני: ויקח חבקי
 הקערה שבה המצות ובוצה המצה שלימה ויברך עליה המוציא
 לחם מן הארץ. וטובל אותו במלח. שכן דרך עני לאכול פתו
 במלח. ולא יאכל עדיין עד שיבצע מן הפרוסה היא המונחת
 בין שתי השלימות ויברך עליה באימא על אכילת מצה. ויאכל
 שניהם כאחת. ויתן לכל בני חבורתו. ולא יפחות מליתן כזית

לכל אחד ואחד • אז אוכל שני זיתים אחד של המוציא • ואחד של אכילת מצה • דשיעור שניהם כביצה • כדמשמע בפר' ג' דכריתות • ואם אינו יכול להכניס שניהם לתוך פיו אוכל המוציא תחלה הקדומה לברכה וברכתו תדירה ושוב יאכל השנייה של אכילת מצה • ואמ' בכיצד מברכין הכל מודי' בפסח שמניחין פרוסה תחת השלימה ומברך המוציא על השלימה • ועל הפרוסה על אכילת מצה • ונראה כבוצע מן הפרוסה • ויש מדייקין ואו' שמניח פרוסה בתוך שלימות ובוצע מאחת מהן • כדרכו של עני • ולפיכך מניחין שלימה אחרת תחת הבצועה לפי שמצוה לבצוע על שני ככרות ביום טוב כמו בשבת • אבל בתלמוד ירושל' מצריך להניח פרוסה על השלימה ובוצע על הפרוסה • שעיקר המוציא בלילי פסח על הפרוסה • כדרכו של עני בפרוסה • כדתניא איזו היא ברכ' מצה מניח פרוסה על גבי השלימה ומברך • ועוד אמ' בירושלמי וטמיש להחיא אומצא במילחא או בליפתן • ולא אכיל עד דמברך על החיא אומצא על אכילת מצה • וכן הלכה : ואסור לאש תעווי בין ברכ' המוציא לברכת על אכילת מצה ואעפ' כן אנו עושין המוציא על השלימה בפירוש ראשון • ובכל השלש מצות רשאין להתחיל הסדר באיזה מהן שירצה מפני שכל שלשתן שוות כאחת • אל' שנחגו העם לסמן אבג' • כמו שמצינו ראשון חשוב אצל תרומות הקופות כך מצינו שני חשוב אצל העלויות נרות • ואף אחרונה היא ראויה להתחיל בה הסדר אלא משום דמעלין בקדש ולא מורדין :

ואלו ירקות שאדם יוצא ידי חובתו בהן בפסח • חסא • היא חזרת • שקורי' לייטגא בלשון אשכנז • בעולשין • היא קרישפלא • בתמכא • היא מרוביאי • ובלשו' אשכנז אנדורן • בחרחבינא הנכרך סביב הדקל • ובמרריתא אמרפוייל • ובלשון אשכנז ווירמושא • אבל מצוה מן המובחר בחסא • ונקרא חסא דחס רחמנ' עליון • וצריך לטבל כזית מן העלין או מן הקלח וישקענו בחרוסת משום קפא • פ' ר' תולעת • והאוכל מכלן כזית מצטרפין לצאת בהן ידי חובת מרור • ואעפ' שאינן ממין אחד • שנ' מרורים • ויוצאין בקלח שלהן לחין בין יבשין • ובעלין יוצאין בלחין :

ואחר כך לוקח הגדול שבחם חזרת כזית ומברך עליה •
 באימה אקבו על אכילת מרור • וטובל בחרוסת ונותן לכל אחד
 כזית • שאי לה וחיכא דליכא אלא מין אחד מן הירק היכי ליעביד •
 תשובה הכי אמ' רב חסדא מברך בורא פרי האדמה ועל
 אכילת מצה (נ"ל מרור*) • אבל לא ישעום ולא ידבר עד דמטי לגבי
 ברכת מרור וטמיש ליה בחרוסת ואכיל : ירושלמי למח נקרא
 חרוסת לשון חרסית • זכר לשיט והלבנים • והתבלין שבו זכר
 לתבן • שעשו אבותינו במצרים • וצריך שהיא עב ושוקע • משום
 קפא • ואוכל ולא ישחנו בתוך פיו פן יאבד טעמו • ואם עב הוא
 יותר מדאי יערב בתוכו מעט יין וילוש אותו בתוכו כמו שהיו
 אבותינו רמוסין בטיט • כדאי' בפר' דר' אליעזר • נוגשי פרעה
 היו מכין את ישר' לעשות לבנים בכפל כי מתכנת הלבנים וגו' •
 וישר' היו קוששין את הקש של מדבר ורמסין אותו בחמר •
 רחל בת בנו של מתושלח חיתה הרה ויולדת ורמסיה בחמר
 עם בעלה ויצא חולד בצער בתוך מעיה ונתערב בטיט בתוך
 המלבן וצעקה רחל ועלתה צעקתה לפני כסא הכבוד מיד ירד
 מיכאל המלאך ולקח המלבן ומלאו טיט וחולד בתוכו והעלהו
 לפני כסא הכבוד וכו' : וחילכת' מצה ויין צריכי הסבה דהם
 זכר לחרות • אבל מרור אין צריך הסבה לפי שהוא זכר
 לעבדות • לפיכך בכל ד' כוסות שותין בהסכת שמאל וכן
 באכילת המוציא • ואחר כך יקח מן המצה השלישית כזית
 ומן הירקות כזית וכורכם יחד ואוכל ומאכיל לכלם בלא ברכה
 ובלא טיבול זכר למקדש כהלל • דבמקדש היו מביאין לפניו
 גופו של פסח ונוטל כזית בשר ממנו ומצה ומרור וכורכן כאחת
 ומברך באימה אקבו לאכול פסח ומצה ומרור • דכת' על מצות
 ומרורים יאכלוהו • וכיון שחרב בית המקדש ובטלו קדשום אין
 לנו להזכיר בשר פסח כל עיקר אלא כורכין מצה ומרור ואוכלין
 בלא ברכה דהוי זכר למקדש שחרב • דתנן אמרו עליו על הלל
 הזקן שהיה כורכן וכו' • לפיכך קורין להן ג' מצוות לפי
 שעושין מצות על כל אחת ואחת • וכן אם הנהיג בשתים על
 הפרוסה מברך המוציא • ועל אכילת מצה ובשנייה יכרוך

* Added at the margin by a later hand.

כהלל • וכן אם נאבד אחת מהן יעשה כן • או אם ירצה יקח מצה אחרת במקומה :

ואחר כך יאכל כל צרכם • ואי אית להו מגדני דלאו מכשירי דלחמא אנון או פירי מברך על כל חד וחד מעין ברכה ידידיה ואכלי ליה ולא צריך לברוכי עלייהו ברכה אחרינא כדרב פפא : לאחר גמר סעודתן יקח חצי המצה שתחת המפה לצורך אפיקומן ויאכלו בזית כל אחד ואחד מבני הסעודה בלא הסבה : ומה שמשמין האפיקומן תחת המפה לקיים מה שנ' משארות צרורות בשמלותם • ומה שנ' אוכלין אותו בסוף הסעודה זכר למצות חובה הנאכלת עם הפסח שהיה נוכל על השבע בזמן שבית המקדש קיים שנ' על מצות ומרורים יאכלוהו • ושוב אינו רשאי לומר אפיקו מיני מתיקה לקנוח סעוד' כדרך שהמלכים אוכלין על השבע לקנוח סעודה • כדי שתהא טעם מצה בפיו כל שעה • כשם שלא היו יכולין לומר אפיקו מיני מאכל לקינוח סעודה אחר אכילת הפסח שלא להפקיע טעמו של פסח • ולכך נקרא אפיקומן • ואחר אכילת האפיקומן נוטלין ידיהם מים אחרונים בלא ברכה • לפי שאינו חובה אלא משום סכנה • ומוזגין כוס שלישי ומברכין עליו ברכת המזון • ואותו העושה הסדר הוא מברך ברכת המזון כי לו נאח לברך ולעשות כל הסדר עד גמירא • וצריך לזהר שלא ישחא אכילת האפיקומן עד לאחר חצות • ואם נתנמנו מקצתן יאכלו גם המתנמנים ואם כלם נתנמנים לא יאכלו האפיקומן ולא שום דבר דהוי הסת הדעת : ומזכיר יעלה ויבא בברכת המזון • ואם שבת הוא יאמר נחמינו • ובורא פרי הגפן • ושותין בהסבת שמאל • ומברכין על הגפן ועל פרי הגפן וכו' • ומוזגין כוס רביעי ואו' באימא אקבו לגמור את ההלל • מפני שגומר את ההלל משפוך חמרק ואילך • אבל על ההלל שקורין קודם אכילה מברכין לקרות את ההלל • לפי שאינו גומר קודם אכילה • וגומרין את ההלל עד מלך מהלל בתשבחות • ומברך באימא בורא פרי הגפן • וזהו כוס רביעי • ושותין בהסבת שמאל • ומברכ' על הגפן ועל פרי הגפן וכו' • ואם רצונו מוזגין כוס חמשי ואו' עליו הלל הגדול עד נאוח תהלה • ונשמת כל חי וכו' עד חי העולמים • שהוא יסוד אנשי כנסת הגדולה •

ובליל ראשון אז רוב נסים • ובליל שני אומץ גבורותיך • ואחר כך או' כי לו נאח • ומברך בורא פרי הגפן • והללו ארבע כוסות שהתקנו שותין בהסכת שמאל דרך חירות • ומברך עליהן על הגפן ועל פרי וכו' • חוץ מכוס שני הבא בתוך הסעוד' שברכת המזון יפטרנו • ותקנו אותם כנגד ד' גאלות האמורין בפרשת וארא • והוצאתי • והצלתי • וגאלתי • ולקחתי :

ועתה נחגו רוב העולם שמברכין על כוס חמשי • ומעמם לפי שנ' עוד בגאלה דמצרים ותבאתי אתכם : ויש או' ד' כוסות תקנו כנגד ד' כוסות של פורעניות שעתיד הק' ב'ה' להשקות את האמות • וכנגד ד' כוסות של נחמה : ויש אומ' כנגד ד' כוסות של שר המשקים • וכוס פרעה בידי • אל כוס פרעה • ואתן את הכוס • ונתת את הכוס : וכנגדן הושקו מצרים ד' כוסות של תרעלה • דכת' ישלח במ חרון אפו • עברה • וזעם • וצרה • משלחת מלאכי רעים • ויש אומ' כוס חמשי כנגד משלחת מלאכי רעים • וגם על שר המשקים ויתן את הכוס : בסדר רב עמרם שיעור של כוס וכוס רביעית הלוג שהוא ביצה ומחצה כשימזגנו • ודווקא ביין שלחן שהיו צריכין מזיגה אבל יין שלנו צריך שיהא רביעית בלא מזיגה • שתאן בבת אחת ובכוס אחד יצא ידי חובת יין ולא ידי שתיית ד' כוסות וצריך לשתות כל הכוס או לכל הפחות רובו • והני מלי אם אין בו אלא רביעית הלוג אבל אם יש בו חרבה יין דיי לו ברביעית : ומי שאין לו אלא רביעית הלוג יין יוסיף עליהם ג' רביעיות מים ויחלקם לד' כוסות • דא' רב יהודה א' שמואל ד' כוסות הללו צריך שיהא בו כדי מזיגת הכוס יפה • וכמה • רביעית • ומדכיל בפר' ג' מינין בנוזר סומקרא • וחד כוס של פסח • ש"מ הלכה כר' יהודה דא' טעם ומראה יין כי יתאדם • מיתו אם חלבן טעמו טוב מן האדום יקח חלבן ויוצא בה ידי חובתו • אבל בארץ ישראל רוב היין היה אדום וחזק • ולפיכך היו מערבין בו מים : במסכת שקלים א"ר יונה יוצאין ביין מבושל • מדתני בר קפרא יוצאין בקונדיטון :

לשתות בין הכוסות • אם רצונו של אדם לשתות כוסו לג' או לד' פעמי' עד שישתה כל הכוס יעשה • ואפלו כוס אחר • רק שיתכוין שלא לשתות בין שלישי לרביעי • אבל בין

ראשון לשני אם רצה לשתות ישתה דחמרא טובא מיגרר גרוו ואכיל לה למצה לתיאבון • אבל בין ג' לד' לא ישתה פן ישתכר ולא יגמור את ההלל • ואין לומר הרי כבר שיכור מחמת היין ששתה בתוך הסעודה שכך שנו רבותינו שבארץ ישראל ויין שבתוך המזון אינו משתכר : ויש או' לאחר כי לו נאה פיוט אחד ומתחיל פסח מצרים וחרז השני פסח דורות • ומה שאין אוכלין המוציא תחלה ושוב יברך על אכילת מצה משום דאמרי לאחר שמילא כריסו מהן יחזור ויברך • ומחאי טע' נמי לא מברך על אפיקומן • וכי היכי דא' האי טע' אמצה אמרינן נמי אמרור : ונשים ועבדים וקטנים חייבין באכילת מצה ומרור : ואין לומר באגדה אין אנו חייבין לטבל דחייובא לדרדקי אתמחא : ובחלוף ניהוגין כתוב אנשי בבל בוצעין על ב' ככרות שלמים בשבתות ובימים טובים לקיים לחם משנה • ואנשי ארץ ישראל על אחת שלימה • שלא להכניס ערב שבת בשבת • דלחם משנה היינו אחד של ערב שבת ואחד עמר של שבת • ואומרי א"ר אבא חייב אדם לבצוע על ב' ככרות בשבת וכן ביום טוב • מאי טע' לקטו לחם משנה כתיב : אנשי בבל כשחל פסח בשבת מניחין פרוסה בין שתי השלימות • ובחול פרוסה ושלימה ומברכין עליה שתי ברכות • ואנשי ארץ ישראל בין בחול בין בשבת מניחין פרוסה על השלימה ובצוע • ובסדר הגאון ובמסכת ברכות אמ' הכל מודים בפסח שמניח פרוסה על השלימה ובצוע בפרוסה מפני שדרכו של עני בפרוסה : באגדה * חכם מה הוא או' מה העדות והחקים והמשפטים • מה היא חכמתו של זה יותר מן התם שהוא או' מה זאת • פיר' ה"ר קלונימוס דמן רומי החכם הוא יודע שבתחלה היו אוכלין חגיגה ואחר כך פסח • והוא תוהא ושואל מה זאת שחרי הפסח עיקר ואתם עשי' אותו טפל לאוכלו בסוף • ואף אתה

* This marginal gloss is added on top of the page:—

אמרו כשירד • אינו מסדר המשנה ואינו כתוב במכילתי עם שאר דברי הגדה שדורש על ארמי אובד אבי וקצו דוהלא מלך בשר ורם מיפרך הוא • דא' כדי שלא ימצא צער בגופו וקמיה הקב"ה ליכא צער אלא חדות שנא' עוז וחדוה במקומו • לפיכך אין ר' נוהג לאומרו • ושמע' שעדיין נאספין קהל גדול להר הזיתים בג' רגלים להתפלל ומחרימין שלא יאמר •

אמור לו מהלכות הפסח • אמר לו לפי שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן • כלומר אין אוכלין אחר הפסח כלום כל הלילה כדי שיהא טעם מצה בפיו : (ש'מ'ו') ופעם אחת שכח ר' ולא אכל אפיקומן באחרונ' קודם ברכת המזון ואחר כן נזכר ולא רצה לחזור ולאכול המנה • לפי שלא היה רוצה לברך אחריה ולשתות מכוס של ברכה • ואי אפשר לשתות בין כוס של ברכת המזון לכוס של הלל • ולא רצה לברך ברכת המזון בלא יין לפי שתיקנו כוס עליה • ונר' שהיא צריכה כוס • ואפלו לאחר כוס רביעי של הלל לא רצה לאכול מצה ולברך ברכת המזון מפני שלא תקנו אלא ד' כוסות בלבד • אבל כוס חמשי לא תקנו לפיכך נמנע ר' מלאכול מנה אחר ברכת המזון • והחזיק טעם בדבר זה שאינו צריך לחזור ולאכול מצה אפיקומן לפי שסתם רוב מצות שלנו עשויות כתיקון חכמים ומשומרים הם לשם מצה מצוה : כבר כתבתי אם נאבד אחת מן המצות יעשה הסדר על השתים ואם נאבדו כלן יקח ג' מצות אחרים ויעשה הסדר : ואם נאכל האפיקומן בסעודה יקח מן מצה אחרת ויאכל באחרונה לפי שכלן עשויות בשמור כתיקון חכמים • אמרי' בירושלמי דפסח' ודחלה מצה גזולה אסור לברך עליה : ואותו שאיבד מג' מצות המסומנות א' או ב' צריך שיתנם במתנה לאותו שבאתה לידו בין בשוגג בין במזיד שאם לאו או שבאו לידו יעשה בפסול עליהם הסדר ולא יצא ידי חובתו בהם כי גזולות הם • ועליו נא' בוצע בדרך ניאץ יי' כדאמרי' התם גבי לולב וערבה כל מי שגינע לולב בידו הרי לו במתנה :

(שמ"ז) תיקון חרוסת באילו המינין • בשרשין של אמירפויילי שקור' באשכנז מיריטיך ובליוטוגא • כי מר הוא על שם המרור שמררו אה חיי אבותינו במצרים בתחילת בפה רך ולבסוף בעבודה קשה • וגם נותנין בתוכו למתק המירור קצת ממיני בשמים האמורים במגלת שיר השירים דברים הנבראים לאכילה ואלו הן • אגוזים • על שם אל גנת אגוז • תפוחים • על שם תחת התפוח עוררתך • וגם כתפוח בעצי היער • ורמונים • על שם כפלה הרמון • תאנים • על שם התאנה הנטת פניה • קנה וקנמון • כמו כן כתוב בשיר השירים • עם כל ראשי בשמים • זה פלפלן ונגלינש ומושקטש בלשון אשכ' • וזנגביל שקורין יינייבר • ונר' לי

שעל כן נותנין בו תבלין הוא קנמון וכיוצא בו לפי פ' ר'ח
 לפי שאי אפשר לדוכן ולכותשן כל כך שלא ישארו בו כמין
 חומטין כעין תבן • שכן נוחגין לתת קש ותבן בטיט : שאיל"ה
 למה אין מברכין על ד' כוסות אֶקְבֹּי לשנת ד' כוסות כמו על
 נר חנוכה שהוא מדרבנן • וגם אין מברכין על החלל לגמור
 את החלל • לפי שאינו עושה ביחד • שכל הברכות כשעושים
 המצוה ביחד בלא הפסקה כמו מגלה אין קורין אותה בסירוגין •
 וכן ברכת תורה • וכן תקיעת שופר • אבל חלל שאינו גומר
 יחד שפוסק בו סעודתו • וד' כוסות צריך על כל אחת מצותו
 שאם שתאן בבת אחת לא יצא ידי חובת ד' כוסות אין לו לברך
 עליהם :

(ש'מ'ח') טחינה לפסח • יראה התבואה שלא ירד עליה
 טל ומטר או שלג • אם תבואתו נפלה במים ימכרנה קודם
 פסח • ואם נפל מעט מים או שלג על תבואתו יגרוף אותן
 החיטין ויקח תחתיהן • וכן עושין : כל איש ישראל צריך
 לילך עם תבואתו לשחון ויושב ומשמר מן חימוץ ופורסין
 סדין בתיבה • לקבל הקמח עליו כשיוצא מן הריחיים • ושלא
 יתנו מים על התבואה כדי שיסיר קליפתו במהרה כאשר
 עושין לגוים סלת נקייה • ועל כן נאמר ושמרתם את המצות •
 בעינן שמור לשם מצה • וצריך לשמרו מתחלתו ועד סופו
 שלא ימצא פתיתין בין החטין ולכך מרקדין אותו • ורואין
 שלא יבא עליו מים • ושלא יפלו בקמח פירורין מלחם • אם
 אין ישראל יכול לשמור תבואתו לריחיים עד שיחא טחונה
 כלה מפני טירוד או מפני פחד או שום אונס צריך לעמוד עם
 לכל הפחות עד שיטחון לג' מצות של לילה ראשונה שהוא
 חובה דבעינן שמור לשם מצה כדכת' ושמרתם את המצות •
 אבל השאר גוי טוחן ואין ישר' עומד על גביו ומותר • ואפלו
 לקח סלת מן הגוי או שאר קמחים למצות שפיר דמי • דאמ'
 מר הקמחים והבציקות של גוים אדם ממלא כריסו מתן ובלבד
 שיאכל כזית מצה באחרונה • וכגון שידוע שלא נתחמץ הבצק
 שלא הכסיפו פניו • ואין לחוש שמא יערב חמץ לתוך הקמח
 הואיל ולאחר כן בוררין אותו בנפה שאם יש שם חמץ הנפה
 קולטתו :

II.

(f. 67a—b) מנחג אבותינו שמושיבין התינוקות ללמד בשבועות •
 לפי שניתנה בו תורה • וכעלות השחר מוליכין הנערים לבית
 הכנסת לספר • בחיות הבוקר ויהי קולות וברקים • ומביאים
 הלוח שכתוב עליו אבגד וז'שרק • ותורה צוה • תורה תהא
 אמונתי • ופסוק ראשון של ויקרא • וקורא הרב כל אות ואות
 והתינוק קורא אחריו • ונותן על הלוח מעט דבש ולוחך הנער
 הדבש שעל האותיות בלשונו • ופסוקים האלו כותבים על עוגה
 נילושה בדבש • ויאמר ה' אלי בן אדם במנך תאכל ומעיד
 תמלא את המגלה הזאת אשר אני נותן אליך ואוכלה ותהי
 בפי כדבש למתוק • ה' אלהים נתן לי לשון למודים לדעת לעות
 את יעף דבר יעיר בבקר בבקר יעיר לי אוזן לשמוע בלמודים •
 ה' אלהים פתח לי און ואנכי לא מריתי ואחור לא נסוגתי •
 במה יזכה נער את ארחו לשמור כדברך • בלבי צפנתי אמרתך
 למען לא אחטא לך • ברוך אתה ה' למדני חקך • גל עיני
 ואביטה נפלאות מתורתך • הבינני ואצרה תורתך ואשמרנה
 בכל לבי • מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי • פתח
 דברך יאיר מבין פתאים • צרופה אמרתך מאוד ועבדך אהבה •
 ועל הביצה יכתוב • מכל מלמדי השכלתי כי עדותך
 שיחה לי • מזקינים אתבונן כי פקודיך נציתי • מה נמלצו
 לחיכי אמרתך מדבש לפי • נר לרגלי דברך ואור לנתיבותי •
 ויאמר י' פעמים אלו ג' תובות • נגף • סגף • אגף •
 משביע אני עליך פותה שר של שכחה שתסיר ותעביר
 ממני לב טפש אני פלוני בן פלוני ותשליך אותו על טוריאי
 רמתא בשם* והרב קורא עם הנער כל מה שבלוח
 ובעוגה ובביצה • והביצה יהיה מקלפת ומבושלת • אחר
 שסיימו הנערים למודם מאכילין לנער העוגה והביצה כי
 טוב הוא לפתיחת הלב • ומכסין הנערים תחת המקשורין
 כשמוליכין אותם מביתם עד בית הרב או עד בית הכנסת •
 וחמטם על שם • ויתיצבו בתחתית ההר • ונותנים אותו על
 זרועו של הרב המושיבו ללמוד • על שם כאשר ישא האומן

* A blank space is left here in the manuscript.

את חיונק • ועל שם ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותיי •
ולאחר הלימוד מביאים הנער על שפת הנחל על שם שחתורה
נמשלה למים • ועל שם יפוצו מעיינותיך חוצה • ושיחא לנער
רחב לב • והעוגה מתוקנת מן ג' גריצין של סלת כנגד מן •
ובאר • ושלי • ומערבין בה דבש ושמן וחלב • דוגמא
לויניקהו דבש וג' וכת' דבש וחלב תחת לשונך וג' •

III.

(f. 72a.) ר' היה אוסר לשחוק בשבת אז ביום טוב באגוזים
לא על גבי שולי קדירה שקורין קרוטיל ולא בגילגול שקורין
וולידא ובלשונינו לפושילא • דאיכא משום אולודי קלא •
ועוד מפני שמשתבר • ויש לחוש פן יעמיק הגומא •
בפר' אין צדין אין מטילין חלשים פי' גורלות על חמנות ביום
טוב • אבל מחלקין ביניהם סתם • ש"מ דכל ענייני פייס אסור •
כגון שרגילין לחשליך בין שני החלקים סכין לאחד החרוד
ולאחד חב •

IV.

(גם באלו עניינים מעמידים דם המילה)

(f. 88, c, d.) קח לבד שרובבין עליו והוא בכר חסום וקורין
אותו הַרְוִילֵץ ושרוף אותו לעפר ושם אותו על המכה ויעמוד
הדם •
ע"א קח הושוורץ והוא עשב הגדל על גג הבתים
ויחפוך העליון (!) לגבי המכה ויעמוד הדם • ע"א קח נוצת
תרנגולת ושרוף לעפר ויערב בו העפר של לבד ויפזר על
המילה ויעמוד • ע"א קח מן הדם וכתוב במצחו אופילה
בורניס • ויש כותבין כופילה • ע"א קח עשב שקורין
בלש' אשכנז טוֹטְרָא כשם חלמון של ביצה • ויקשור על
המכה ויעמד :

(רפואות לנשים בשעת שהן מתקשין לילד)

ע"א מספר אסף הרופא קח לבד שקורין וילץ ושרוף אותו
כנגד פניה ויעלה תמורת העשן בחוטמה ותתעטש האשה
ותצא • ע"א • קח מן חמים שבפרשת דרכים ותן לה לשתות
ותצא :

לאישה המקשה בלידת הוולד • מפי הנשיא ר' עזריהו
מבבל ובשנת תתקס"ח לפרט היה בזה המלכות ואמר
ליקח לבנה זכה שקורין באשכנז ווירגד ושורפין אותו (!)
בכלי חרס חדש ומעמידין האשה על העשן כדי שיעלה
תמורת העשן עליה ותלד מיד :

V.

(f. 113c) מזוזה ירושלמית של שבעה שורות כרבנן וזו
היא מראית טיבורה של מזוזה הזאת: שם המפרש הנכתב ב"ד
אותיות ונחלק בשלשה שמות והוא נמנה שם אחד וזהו השם
הקדוש המשובח והמפואר בקדש הקדשים סלה • כוזו
במוכסז כוזו הוא יחזה אלהינו יהוה שבו נבראו שתי עולמות
ובו יחיו המתים • ואלו הן ראשי השורות של מזוזה ירושלמית
אנקתם יברכך יי' וישמרך יאר יי' פניו אליך ויחונך פסתם
א' שמע עד לבניך יבס' שיטה כוזו גבריא אל אל אלהים

ב' ודברת ובס' שיטה מיכאל

ג' ותיח ובסוף שיטה עזריאל

ד' ואספת ובס' שיטה במוכסז צדקיהל

ה' וחרה ובס' שיטה שרפיאל

ו' ועל ובס' שיטה רפאל יה אהיה

ז' וכתבתם ובסוף שיטה ענאל

פספסים ישא יי' פניו אליך וישם לך שלום ודיוניסוס :

במסכת סופרים תמצא עיר שיש בה חזירים אין צריך
דליפתח כוונת לגוברתא דמזוזה • ועוד נראה מפני שבזמן הזה
שאנו דרים בין אומות העולם והם עושים לרעתנו ולהכעיסנו
ונועצים בתוך הנקב סכיניהם ומקרקרים אחריהם וחותכים הקלף
לכך מוטב לכסותו לגמרי: בשם הר' משה בן מיימון
שהיה מקפיד מאוד על אותם שכותבים פסוקים במזוזה וגם
שמות של מלאכים ואמר חס ושלום שצוה הקב"ה לעשות כעין
קמיע מן המזוזה כי אם רק הפרשיות בלבד בתגיתם ובתואר
אותיות שלהם כמשפטן :

פי' הר' אביה מה שכותבין העולם בתפלות ובכל הספרים
חוץ מכ"ד ספרים השם בג' נקודים כמו ג' יודין לא על חנם

נחנו • אלא כך שמע מרבתי כד יש לכתוב ג' יודין שהן
גקודים ב' מלמטה וא' מלמעלה ומשיכה ארוכה למפרע כמין
ב' • ג' יודין בגימטרי' ל' וחב' • זהו ל"ב נתיבות שבו ברא
הקב"ה את עולמו • ועל כן יסד הפייט נוי שלשים ושתיים נועם
נתיבותיים :

VI.

סדר תפלה : קריאת שמע :

לך אסור לו לאדם לקבל עליו עול מלכות שמים אלא יעמד על
רגליו ויקרא את שמע וכשיגיע לומר ברוך שם כבוד מלכותו
לעולם ועד • ויתחיל ואהבת ילך מיד וקורא וחולך ואינו חושש :
וכן בתפלת שמונה עשרה יעמוד ויכוין לבו בג' ברכות ראשונות •
ואם מתיירא לשאר אחר חבורתו יכוין באבות • וילך ויתפלל
בהליכה • וכשיגיע לרצה יעמוד ויכוין עד סוף התפלה • ואם אינו
יכול לעכב כגון שחבורתו רוכבים והוא חולך מוטב שיכוין באחת
מהן ואל יסתכן בעצמו לישראל יחידי • מפני ליסטים ומתוך
שהוא נחוץ לדרכו אין יכול לכוין :

סדר כריעות וזקיפות לקדיש :

כשפותח החזן בירגדל • עונין הצבור אחריו בלחש • ועתה
יגדל נא כח יי' כאשר דברת לאמר • זכור רחמיך יי' וחסדיך
כי מעולם המה • וחכי א' רב נחשון ריש מתיבתא ד'
כריעות כורעין בקדיש ופעמים ה' • כיון שאמ' יתגדל ויתקדש
כורע • שמיה רבך זוקף • בעגלא כורע • ויתברך וישתבח כורע •
ובזמן קריב זוקף • שמיה דקודשה בריך הוא זוקף • תתקבל
כורע • קדם אבוהון דבשמיא זוקף • ומקבל רשות בעושה שלום
כעבד הנפטר מרבו • וכנגדן תיקנו ה' פעמים אמן בקדיש :

סדר תפלה לחול :

תניא ר' מאיר א' חייב אדם ל' מאה ברכות בכל יום •
בהשכמה נוטל ידיו ומברך על נטילת ידים • לפי שאינו יכול
להוציא שם שמים מפיו עד שיטול ידיו תחלה • ואשר יצר
וכו' • וכל הברכות שאחריו • ומשנה של איזהו מקומן • וברוך
שאמר • ופסוקי דזמרה • עד כל הנשמה תחלל יח • ובשבת

מוסיף 'למנצח • לדוד • תפלה • ויהי נועם • הללויה • שעומדים • הלל הגדול • הודו ליו' בכנור • מזמור שיר ליום השבת • ביום טוב מתחילין טוב להודות • ואו' ברוך יי' לעול' • ופסוקי' דד"ה ויברך דוד • ומספר עזרא אתה הוא יי' לבדך וכו' עד במים עזים • ויושע • ונהגו לכפול יי' ימלך • ופסוקי כי ליי' המלוכה • והיה יי' למלך • ועומד החזן ואו' ישתבח עד העולמים • וקדיש מפסיק בין ישתבח ליוצר להודיע שעל פסוקי דזמרה קבעו אותה ברכה : וצריכין לזחר שלא יקראו פרשת תמידין ואיזהו מקומן קודם שיעלה עמוד השחר • שהקריאת היא במקו' הקרבה וזהו שנ' ונשלמה פרים שפתינו : ואין מפסיקין בין ישתבח לקדיש • וצריך לזחר לקרות את שמע בעונת' כדתנן מאימתי קורין את שמע בשחרית כו' עד ואחרים או' כדי שיעמוד אדם ברחוק ד' אמות ויכריחו • וא' רב הונא הלכה כאחרים • ר' יהודה בן תימא או' מצותה עם הנץ החמה • כדי שיסמוך גאלה לתפלה • וזו היא מצוה מן המובחר • והקורא את שמע בעונתה שכרו מרובה ממי שעוסק בתורה באותה שעה דתנן מצות קרית שמע עד חצות ר' אליעזר או' עד הנץ החמה ר' יהושע או' עד שלש שעות • מכאן ואלך אינו אלא כאדם הקורא בתורה ואינו יוצא מידי קרית שמע בעונתה • והילכת' כר' יהושע • ומאן דקרי מכאן ואלך במזיד נקרא פושע • אבל בשבתות ובימים טובים שרי לעכב משום קרובוץ ויוצרות • אינמי בני בי רב דיתבי וגרסי וממשיך להא שמעתרא כגון חני שכיחי דאי לא מעכבן עד דמכנפין ממנעי רבי' מקר' שמע ומן התפלה • מכאן נהגו גאונים לעשות פיוטים ויוצרות ואופני' ומעכבין לקרות את קרית שמע יותר מעונתה : קרית שמע צריך כוונה : ת"ר שמע ישר' יי' אלהינו יי' אחד • עד כאן כונת הלב דברי ר' מאיר • א' רבא הלכה כר' מאיר • הקורא קר' שמ' ופגע בו רבו או מי שגדול ממנו בחכמה ר' יהוד' או' שואל באמצע מפני היראה ומשיב מפני הכבוד • ובפרקים כגון בין ברכה ראשונה לברכת יוצר המאורות • ובין הבוחר לשמע • בין שמע לוהיה אם שמוע • ובין והיה לויאמר • ובין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק • ואם שכח ולא אמ' מיד לאחר אליהם • אמת • חוזר ואו' אמת או

אינו חוזר וא' אמת • רבא או' אינו חוזר ואו' אמת • והילכת' כרבא • וכן בתפלת ערבית לא יפסיק בין אלהיכם לאמת ואמונה • ושליח צבור אינו חוזר ואו' פעם שנייה • דקיימ' לן הילכת' כרבא • הקורא את שמע צריך לשמוע באזנו מה שמוציא מפיו • וצריך שיתן ריוח בין הדבקים כגון בכל • לבבך • על • לבבך • בכל • לבבכם • על • לבבכם • עשב • בשודך • ואבדהם • מהר' • חכנף • פתיל • אתכם • מארץ • וצריך להפסיק בין היום • לעל לבבך • משום דמשמע היום ולא למחר • וצריך להתיז את ז' דלמען תזכרו • לפי שלא יחא נשמע תשכרו • דמשמע על מנת לקבל שכר • הקורא את שמע למפרע לא יצא • קרא וטעה יחזור למקום שטעה • טעה ואינו יודע היכן טעה חוזר לראש • טעה באמצע הפרק יחזור לתחלת הפרק • בין פרק לפרק חוזר לפרק ראשון • בין כתיבה לכתיבה חוזר לכתיבה ראשונה א"ל ר' יוחנן והוא דלא פתח למען ירבו ימיכם סירכי נקט • וצריך להאריך באחד • א"ר אחא בר יעקב ובד' שלא יאמר אָן בלא ד' • א' רב אשי ובלבד שלא יחטוף בח' • בשביל קריאת אריכות הד' • ולא ימחר בקריאת שלא יקרא חטף בלא פתח • וצריך למשוך אחד עד שמחשב בלבו להמליכו בשמים ובארץ ובד' רוחות העולם להודיע שאין בעולם אלא רשות אחד והיה קודם שנברא העולם וכן עתה • וכן יהיה בעולם הבא יי' אחד • לפיכך צריך לכתוב הד' עבה של אחד שלא יחא נראה ריש בקריאה • המהלך בדרך וקורא קרית שמע צריך לעמוד במקומו ולקבל עליו מלכות שמים בכוונה מן שמע עד על לבבך • מכאן ואלך מצות קריאה וקורא כשהוא מהלך • בפר' כל כתבי הקדש העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן • מאי אמן א"ר חנינא אל מלך נאמן • על שם אל קודם העולם • מלך בעולם • נאמן לתחיית המתים • האל הנאמן שומר חברית והחסד • ולכך מצרפין אל מלך נאמן וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד להשלים רמז תיבות כנגד רמז איברים שבאדם כי בשמע עד ובשעריך מוז תיבות • והיה עד על הארץ קלכ תיבות • ציצית סט תיבות • הרי רלז כנגד רלז אברים ובראש ט' איברים כן מוסיפין ט' תיבות • אל מלך נאמן • בר' שם כב' מלכותו לעולם ועד •

הגולל ספר תורה יעמידנה על התפר: במסכת סופרים
הגולל ספר תורה מראה כתיבתה לעומדים לימינו ולשמאלו.
ומחזרו לפניו ולאחריו. שמצוה לאנשים ולנשים לראות הכתב
ולכרוצ ולומר זאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל:
האוחז ספר תורה ערום בלא מפה נקבר ערום בלא אותה
מצוה: מו' ה"ר אלעזר כתב מי שאיחר לבא לבית הכנסת
ורוצה להתפלל עם הצבור שתהא תפלתו נשמעת יאמר ברכות
ופרשת, תמיד ואיזהו מקומן ובריית' דר' ישמעאל דשלש עשרה
מדות. וברוך שאמר. וב' פסוקים. יי' צבאות עמנו וגו'. יי'
צבאות אשרי אדם בוטח בך וגו'. כדמשמע בשוחר טוב.
ומזמור לתודה. ותהלה לדוד. ופסוקים דזמרה: א"ר יהושע
בן לוי כל העונה אמן בכל כחו מובטח לו שהוא בן העולם
הבא. פי' האומרו בכוונת לבו קורעין לו גזר דינו שנ' בפרוע
פרעות בישראל וגו': אבל רבי נטרונאי גאון כתב שאין
צריך לומר כי אם ברכות עד ותנומה מעפעפי. ומדלג ויאמר
ברוך שאמר. עד בתושבחות. ותהילה לדוד. ומדלג ואו'
הללו יה הללו אל בקדשו עד ומהללים לשם תפארתך. ואו'
ויושע וישתבח. וממהר ומתפלל עם הצבור שאין תפלת אדם
נשמעת לכדו כמו עם הצבור. משום שנ' ברוב עם הדרת
מלך. ולא לימא פסוקי דזמרה לאחר שחתפלל מפני שיש גנאי
בדבר כי חכמים לא תקנום לאומרם אלא קודם תפלה אבל לאחר
תפלה לא. לפיכך או' אל מלך נאמן שאם לא אמ' אמן אינו
מעכב: ואסור לדבר משיתחיל שמונה עשרה עד שיאמר צורי
וגואלי. ואין להוסיף דבר על יי' ימלוך לעולם ועד. מפני שיש
שטועה ואו' מה שלא תיקנו חכמי' ואומ' בגלל אבות תושיע
בנים ותביא גאלה לבני בניהם ב"א יי' גאל ישראל: ומנהג
הוא בכל מלכות אשכנז שגומר צור ישראל קומה בעזרת ישראל
ופדה כנאמך יהוד' וישראל. ויש מקומות שאו' וגואלינו יי' שמו
קדוש ישראל ב"א יי' גאל ישראל. ולא אמרי' ליה משום דתקנו כנגד
ברכת כהנים ובברכת כהנים יש ט"ז תיבות ובהם ס' אותיות
וכשאומ' וגואלינו יי' צבאות וכו'. אז הוא יותר:
אבל בימים טובים או' בגלל אבות והוא כגאלה אריכתא.
כמו יי' שפתי. וחשכיבנו. ויראו עינינו. וערבי שבתות שאו'

ופרוס עלינו סוכת שלומך וכו' • וכן בימים טובים • ועונין
אחריו ושמרו • או וידבר משה • וגם בחול ברוך יי' לעולם
אמן ואמן וכו' • ומכאן סכמו הגאונים שעשו בגאלה
ברח דודי :

א"ר יוסי בר' חנינא תפלות אבות תקנום • אברהם תפלת
השחר דכת' וישכם אברהם בבקר • יצחק תפלת המנחה דכת'
ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב • יעקב תפלת ערבית
דכת' ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש • ואין פגיעה אלא
תפלה : לאחר סיום שמונה עשרה אם בא להרבות בתפל'
קודם שיאמר יהיו לרצון אמרי פי הרשות בידו • ובלבד שלא
יקבע ברכה לעצמו כגון מר בריה דרבנא בתר צלותיה אמ'
חכי אלהי נצור וכו' • ושנו רבות' שואל אדם צרכיו בשומע
תפלה • וכן בכל הברכות כלם שואל אדם מעין כל ברכה
וברכה • כגון זכרינו בין כסא לעשור • ומשיב הרוח • באתה
גבור • ומי כמוך אב הרחמים • והמלך הקדוש • וכן בשבתות
אתה קדשת • וישמח משה • ותכנת • ואתה אחד • ואתה יצרת •
ובימים טובים אתה בחרתנו • ומפני חטאינו • ובראש חדש יעלה
ויבא • וראשי חדשים • ובחנכה ובפורים על הנסים • ובמוצאי
שבתות וימים טובים אתה חוננתנו • ותודיענו • וכגון בתענית
ענינו • וגם בשליח צבור מליחות • ושאלה בברכ' השנים •
ובמ' באב נחם יי' אלהינו • וגם בין כסא לעשור וכתוב לחיים
ובספר חיים : בתפלת יוצר ובתפלת מוספין ובתענית צבור
במנחה וביום כפור או' ברכת כהנים : במנחה בשבת מתחילין
בשים שלום • אבל בחול ערבית ומנחה אומ' שלום רב וכו' •
ואין או' לא ברכת כהני' ולא שים שלום : אם שכח שהתפלל
ועמד להתפלל ונזכר שהתפלל כבר פוסקו אפלו באמצע ברכה •
אבל אם רוצה לחדש דבר בתפלתו לבקש עבור חולה או עבור
דבר אחר יעשה : א"ר חנינא משמיה דרב המתפלל כשהוא
כורע כורע בברוך וכשהוא זוקף זוקף בשם : יחיד כשהוא
מתפלל כורע בברכת אבות תחלה וסוף • וכשמגיע להודאה
כורע תחלה וסוף • וכן שליח צבור וכשמגיע למודים צריכין
כל הצבור לשוח למודים • ר' זעירא היה אומ' בזמן ששליח
צבור או' מודים (!) אנחנו לך שאתה הוא יי' אלהינו ואלהי

אבתינו אלה כל בשר יוצרנו יוצר בראשית • ברכות וחודאות
 לשמך הגדול על שהחיייתנו וקיימתנו כן תחיינו ותקיימנו
 ותחוננו ותקבץ גליותנו מארבע כנפות הארץ להודות לך
 בחצרות קדשך לשמור חקיך ולעשות רצונך בלבב שלם על
 שאנו מודים לך (ברוך אל החודאות*) • המתפלל צריך שיכנס
 בבית הכנסת כשיעור שני פתחים ואחר כך יתפלל שג' לשמור
 מזוזות פתחיי • א' רב טעה בג' ברכות ראשונות חוזר לראש •
 באמצעיות חוזר לאתה חונן • באחרונות חוזר לעבודה • וחני
 מלי חיכי דלא עקר הגליה אבל עקר ריגליה אפלו טעה באמצעיות
 חוזר לראש • העומד להתפלל צריך שיעמוד באימה וצריך
 לראות את עצמו כאלו שכינה עומד כנגדו • וצרי' לכיון את
 לבו בכל הברכות • ואם אינו יכול לכיון בכלם יכוין באחת •
 ואמ' רב באבות כדי שיזכיר שמותן וזכותן • לכך כורעין במגן
 אברהם ב' פעמים דכת' ואקד ואשתחוה ליי' • ואחר כך ואברך
 את יי' אלהי אדוני אברהם • וצריך לעמוד מתוך דברי תורה
 ולא מתוך דברי שיחה • וצריך לסמוך גאלה לתפלה : הקורא
 את שמע צריך להשמיע קולו באזנו • אבל לא כן במתפלל י"ח
 ברכות שצריך לאומרן בלחש שלא ישמע קולו רק בניענוע
 שפתיו • מנלן מחנה דכת' רק שפתיה נעות וגו' • תני תנא
 קמיה דרב יהוד' היה עומד בתפלה ובקש להתעטש מרחיק ד'
 אמות ומתעטש עד שיכלה הרוח וחוזר ואו' רבון העולמים
 יצרתנו נקבים נקבים גלוי וידוע לפניך יי' חרפתנו וכלמתנו
 בחיינו בושח וכלימה • אחריתנו רמה ותוליעה • ומתחיל
 למקום (!) שפסק •

(f. 117a.) מי שקרא קרית שמע וחלך לבית הכנסת ומצא שקור'
 קר' שמע או' עמהם פסוק ראשון עד לעולם ועד : כתב מו'
 ח' ר א ל ע ז ר א ע"פ שכל הגאונים פסקו שהעומד בתפלה ושומע
 קדושה או קדיש או ברכו ששותק וחשבינן ליה שומע כעונה •
 נראה לו דאין לשתוק לשמוע מפי הצבור • שאם היה שומעו
 מפי שלוח צבור היה יוצא • כדאמ' במסכת ראש השנה
 בפרק ראוחו ב"ד דדעתיה דשלוח צבור אכולי עלמא וכו' יוסי

דא' משליח צבור אבל ביחיד צריך שיתכוין שומע ומשמיע • והא דאיתיה בפרק לולב הגזול שומע כעונה היכא שנתכוון להוציאו כההיא דירושלמי דמגלה אשר קראו אותה לפני המלך והלא שפי קרייה מכאן שחשומע כעונה • ואין לו עון במה שפוסקין בתפלה : תניא שנים שיושבין ואחד עומד ומתפלל סימן רע ליושב אלא מרחיק ד' אמות ומתפלל • והני מלי כי יתיב בטל במלי דעלמא אבל יתיב וקרי קרית שמע או שאר מלי דצלורא לית בה סימן רע • ואי לא צריך להתרחק ה' אמות ד' לשכינה ואמה אחת לדידיה • א"ר יהוש' בן לוי מכאן שאסור לאדם לישוב בתוך ד' אמות של תפלה : וא"ר יהושע בן לוי אסור לעבור כנגד המתפללין • מאי טע' דמפסקי לצלותיהו • והני מלי תוך ארבע גרמדי אבל חוץ מארבע גרמדי שרי : מותר לאדם שגמר תפלתו לעמוד לפני המתפלל • וכד מצלי אסור לעמוד במקום גבוה כגון על גבי מטה וספסל וכסא אלא יעמוד במקום נמוך • שנ' ממעמקים קראתיך יי' : אסור להתפלל כנגד ערוה מגלה בין ערות גוי בין ערות ישר' : כל אדם צריך לנקות עצמו בהשכמה קודם שיתחיל להתפלל • וצריך לישול פניו וידיו שנ' ארחוץ בנקיון כפיי ואחרי כן ואסובבה את מזבחק יי' : א"ר יצחק בר אשאיין אסור לאדם לעשות מלאכה בהשכמה או לצאת לדרך קודם תפלה • שנ' צדק לפניך יהלך וגו' : רב חסדא משיחזיק בדרך קאי ומצלי הכי :

תפלת הדרך :

יהי רצון מלפניך יי' אלהי ואלהי אבותי • שתוליקני לשלום ותצליחני בזה הדרך שאלך בה ותחזירני לביתי לשלום ותצילני מכף כל אויב ואורב בדרך ומשעה רעה ומפגע רע ותניני לחן לחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואיי • ב"א יי' שומע תפלה : ת"ר המהלך במקום גדודי חיות וליסטים מתפלל תפלה קצרה • ואיזו היא תפלה קצרה • אחרים או' צרכי עמך מרובים ודעתם קצרה יחי רצון מלפניך יי' אלהינו ואלהי אבותינו שתתן לכל אחד ואחד כדי פרנסתו ולכל גוייה וגוייה כדי מחכורה ב"א יי' שומע תפלה • אמ' רב הונא הלכה כרבים • ואין צריך לומר ג' ברכות לפניו וג' לאחריה • ומתפלל בין עומד בן יושב בין מהלך • וכשיחזור למקום שאין יראה חוזר ומתפלל : וזו היא בין חבינינו

לתפלה קצרה • הבינינו צריך לומר ג' ברכות לפנייה וג' ברכות
לאחריה וכד מטא לביתה לא צריך לצלוי ומתפלל מעומד • אבל
לא תפלה קצרה: החולך בדרך מסוכן או ביערים ומתיירא
לעמוד עד שיתפלל י"ח ברכות יתפלל ג' ראשונות וג' אחרונות
ואו' הבינינו באמצע שהיא מעין שאר הברכות • הבינינו יי' אלהינו

אתה חונן ^{השיבנו} ומול את לבבינו ^{חלח לנו} ליראתך • ותסלח יי' • להיות

גאולים • ורחמינו ממכאוב • ודשנינו בנאות ארצך • ונפוצים

מארבע הקבץ • והתועים על דרך תשפוט • ועל הרשעים תניף

ידך • וישמחו צדיקים • בבניין עירך ובתקון היכלך •

את צמח ^{שבע קולנו} וקרן לדוד עבדך • ועריכת נר לכן ישי משיחך • מרם

נקרא אתה תענה • ב"א יי' שומע תפלה :

מצינו בתשובות מי שהלך בדרך ואינו יכול לעזוב מקחו
לאחרים ויש שם גוים ומתיירא שלא יפסיד או יושב בקרון או
בספינה אצל שבטל משלש פסיעות והכרעות יושב במקומו
ויתפלל: ת"ר סומא או מי שאינו יודע לכוין הרוחות כוין
לבו לאביו שבשמים שנ' והתפללו אל א' אלהיכם :

מי שהתפלל ויצא כבר ידי חובתו במניין ובא לבית הכנסת
ומוצאן שקורין תהלה לדוד יקרא עמהם • ואם שמע קדיש או
ברוך עונה עמהם: מימי רגלים אם נתן בהם מים רביעית
בין בתחלה בין בסוף מותרין כר' זכאי: מאן דקאי בבית
הכנסת ושמע חותם ברכות מן שלוח צבור צריך לכוין דעתו
ויענה אמן על כל ברכה וברכה • כיצד שלוח צבור או' ב"א
יי' מחיית המתים • והם עונין אמן • וישר' נקראים אמונים בני
מאמינים שכל מה שאומ' באותן י"ח ברכות לא ראו עדיין •
ואף על פי כן הם מאמינים ואו' אמן זהו באמנה: שאלו
מקמי רב נטרונאי גאון מקום שאין רגיל לירד לפני
התיבה אלא אחד ופעמים שהוא טרוד ויש שם נערים שהגיעו
לי"ח שנה או לי"ז שנה ולא נתמלא זקנם מהו שיתפללו ויציאו
אחרים ידי חובתן ואל יבטלו מן התפלה: והשיב כך

ראינו • חכמים אמרו אינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את
 כפיו עד שתמלא זקנו • וכן מצוה מן המובחר • ובמה דאפשר
 למתווי גברא טפי עדיף מינוקא אבל במקום קדושה וברוך וקדיש
 לא בעינן בן י"ח שנה ובן י"ז אלא אפלו בן י"ג שנה ויום אחד
 נעשה שליח צבור היכא דלא אפשר • דקאמר' זה הכלל כל מי
 שאינו מחויב בדבר אינו מוציא אחרים ידי חובתן אבל בן י"ג שנה
 ויום אחד כי לא אפשר שפיר דמי • עשרה שהתפללו ושמעו
 כלם קדושה וברכו וכל סדר תפלה • אומ' ר' במוב יכולין
 להמנות למניין אחר בשביל שלא התפלל אחד כמו שעושין
 להתן ולאבל או למי שלא השכים לבית הכנסת • ואפלו אחד
 מאותן שהתפלל כבר יכול לחזור ולהתפלל כדי להוציא את
 החייב • וסומך ר' ומראה פנים מהצבור שמתפללין י"ח ברכות
 כל אחד ואחד לעצמו וחזור שליח צבור וכופלו • בשביל
 שיאמר קדושה • נמצא שהמתפללי' נמנין למניין על הקדושה
 לבדה • נענה מאן דהוא ואמ' שמא בשביל הקדושה שלא אמרו
 כל אחד לעצמו הם נמנין ועדיין הם הם מחוייבין בדבר •
 והשיב ר' לא מצינו חיוב קדושה בכל התלמוד אלא חביבה
 היא לנו • ואין אומ' קדושה בפחות מעשרה ולא קדיש ולא
 ברכו • שכן אמרו חכמים כל דבר שבקדושה אין מזכירין
 בפחות מעשרה • כך אומ' בני אגדה והוא רחום שאנו
 קורין בשיני ובחמשי מעומד אנשי השם יסדוהו שגלו מירושלם
 בחרבן בית שיני שהגלה אותם אספסיינוס שיחך עצמות וצוה
 לעשות להם אניות ג' והושיבם בהם בלא רב החובל ובלא
 מלח והגרישום בים ועמד להם הרוח והשליכום ליבשה בכל
 פלך ופלך • ספינה אחת נתיישבה במדינת ליודון • ואחת במדינת
 ארלדו והשלישית במדינת בורדיל • ואותם שנתישבו בבורדיל
 קבלם שר העיר בסבר פנים יפות ונתן להם שדות וכרמים והיו
 שם ימים רבים עד שמת אותו השר • ויקם מלך חדש וכל מה
 שתקן הראשון סתר השני והיה מחדש עליהם גזירות רעות
 וקשות • והיו שם שני אחים יוסף ובנימין ועמהם שמואל בן דודם
 והם היו מאנשי ירושלם • ויצעקו אל יי' בצר להם וישבו
 בתענית ולבשו סקים על בשרם ושיחרו לאל ויסדו והוא רחום
 בין שלשתם • יוסף יסד מן והוא רחום עד כי אל מלך חנון

ורחום אתה • בנימין יסד מאנא מלך עד אל תשכחנו נצח כי אל מלך חנון ורחום אתה • שמואל יסד מאין כמוך עד שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד • אחרי כן הושיעם האל הנאמן וגאלם וימת הצורר במיתת מרה וקשה • ושלחו והודיעו כל המאורע בכל מקומות ישר' וגם התפלה של והוא רחום שלחו להם וכתבו להם וקבלו עליהם לאומרה שיני וחמישי :

כל האו' תהלח לדוד ג' פעמים בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא • ושוהין שעה אחת ומתפללין משום דכתיב אשרי יושבי ביתך וחדר עוד יחלודך סלה :

אלו ימים שאין אומרים בהם תחנה • בשבתות ובימים טובים בראשי חודשים בחנוכה בפורים ובשושן פורים וכל ערבי ימים טובים וכל אסרו חג • בט' באב משום שנ' סתם תחנתי ואע"פ שהוא עתה יום צרה ותוכחה אין אומרים תחנה לפי שעתיד הקב"ה לעשות אותו יום טוב וימי שמחה • ובימי שמחה אין נופלין ואין הטעם משום קרא עלי מועד כי על ראש חודש תמוז נאמר הפסוק כדאמר' חתם תמוז דההיא שנתא היה מלא כדי לשבור בחוריי • וכל אותן הימים שאין או' בהם תחנה גם לערב שלפניהם אין או' תחנה • ויום המילה בהשכמה אין נופלין על פניהם מפני שהוא יום משתה ושמחה אבל לערב או' תחנה שכבר עבר היום • ובערב כפור : ויש ימים שאע"פ שאין או' תחנה או' למנצח ואלו הן מראש חדש ניסן עד אסרו חג ואסרו חג אין או' לא תחנה ולא למנצח • ומראש חדש סיון עד יום טוב • אבל במגנצא נופלין • ובד' ימים שבין יום כפור לסוכות מפני שהשלימו בהן בניין בית המקדש : אין שלית צבור נופל על פניו אלא לפני ספר תורה דכת' ביה ביהושע ויפל על פניו ארצה לפני ארון ה' עד הערב הוא וזקני ישר' • 'אבל אם אין שם ספר תורה אין נופל • בשנת העבור אין או' תחנה באדר ראשון לא ב"ד ולא בט"ז משום דאמ' אין בין אדר ראשון לאדר השני אלא הספד ותעניות וה"ה בנפילת תתנה :

הנכנס לבית הכנסת ומצא שכבר אמרו ברכת ראשונה או שנייה של יוצר או של מעריב והוא התחיל מראש והגיע עד מקום ששלית צבור תופס לא יפסוק ויאמר מעתה שלית צבור

פוטר אותי ועמו אצא ידי חובתו • אלא כשם שהתחיל יחידי כך צריך שיגמור יחיד בעצמו ויאמר עם החזן :

כששליח צבור או' ברכו אם יש שם יותר מעשרה אינו צריך לומר בר' ה' המבורך לעולם ועד • אבל אם אמר תבא עליו ברכה • אבל אם אין שם כי אם עשרה צריך לומר בר' ה' המבורך לע' ועד • ואם לא אמר לא יצא ידי חובתו : נפלת תחנה אביו ורבא מצלי אצלוי • יש שמטין על שמאלם אבל אינם מטין על הימין כי השכינה כנגד פני האדם דכתיב שויתי ה' לנגדי תמיד וכשמוטה על ימינו השכינה כנגדו ומקויים שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני :

ניהוגין דסדר קדיש ודקדושות וברכו ליחיד שבכל יום :

בכל יום תקנו לומר ז' פעמים קדיש לכל הפחות ואם יוסיף יוסיף • כנגד שבע ביום הללתיך • קדיש ראשון קודם ברכו • שיני אחר ואנחנו לא נדע • שלישי אחר סדר קדושה • רביעי במנחה אחר אשרי • חמשי קודם ברכו • ששי קודם שמונה עשרה אחר ברכות של מעריב • שביעי לאחר שמונה עשרה • ובכל ימים שאו' מוספין מוסיפין גם קדישין • ואין או' תתקבל אלא בסוף התפלה של יוצר ושל מנחה ושל מעריב ושל מוספין • לפי ששאלו צרכיהם • אבל כשתתום או' קדיש לאחר במה מדליקין ואין כאלהינו ואחר פרקי אבות ואחר חדרשה ואחר קבורת המת או' קדיש בלא תתקבל :

יחיד המתפלל בינו לבין עצמו בשחרית כך חמנהג אם אמ' עונים ואומרים ביראה צריך לומר ק'ק'ק' אבל אין לו רשות לומר קדושה כלם כאחד אלא כך או' בשפה ברורה ובנעימה עונין ואו' ביראה • ואו' רק אלו ב' תיבות קדוש וברוך • ומתחיל לאל ברוך נעימות וכ' • ויש שנוהגים כשמגיעין לקדיש לומר ברייתא דברכות • א"ר יוסי פעם אחת נכנסתי לחורבה וכו' שמגיע ליהא שמיא רבה מברך מנענע בראשו ועם דרכו או' אותו • וכשמגיעין לקדושה או' האי ברייתא דג' כתות כשעלה משה למרום מצא המלאכים כת אחת או' ק'ק'ק' וכו' וכת אחת או' ברוך כבוד וכו' וכת אחת או' ימלוך ה' וכו' • וכשמגיעין לברכו או' משנה דברכות פרק אלו דברים מה

מצינו בבית הכנסת בין מועטין בין מרובין או' ברוך יי' המבורך • ויש קורין בקדושה הפטרה בשנת מות המלך עזיחו • ואלו ואלו דברי אלהים חיים :

יש משלימין קמן לעשרה ומאחזים בידו ספר אחד • זה לא נראה לר' ויש להחמיר ולא להקל פן יצא מפיו קדושת השם בלא עשרה בני מצות דחיינו קרואים עדה כדא' עד מתי לעדה הרעה הזאת יצאו יחושע וכלב וגשאר עשרה • ומצינו שהק ב"ה בעצמו עומד בעדה שנ' אלהים נצב בעדת אל :

VII.

(f. 119b, c) שמעתי שרחל אמנו תקנה תפלת ראשי חדשים שכן מצינו בהתחלת התיבות רחל : ראשי חדשים לעמד • מה שחעולם אומ' עם הארץ לאדם שאינו יודע ללמוד • מפסוק זה ויאמר עם יי' אלה ומאצו יצאו • ומתרגמין ומדאורייתא נפקו • ומטעם איכה יועם זהב • פיר' נחשך • לשון חשך הארץ • מה "ר עזריאל זצ"ל טעם למה קורין פזמון • לשון חביבות הוא • כלומר חביב הוא לענות ולחזור ולשנות אותו • ובפסיקתא די מאנו (!) כאשר חפץ לומר חביבות שלו או' פיזמא ידידה • ע"א ותען להם מרים בתרגום ירושלמי ופזימת לחון מרים • וכן תרגום של ויען איוב • ופזים איוב בירושלמי • מהו לשון פיוט • פסוק הוא במלכים בשאול • ויהי כנגן המנגן • מתרגמי' ויהא כמפייט פיוטא • מפי הר' שמואל בר יצחק מה לשון בוגרת • עשו אחי איש שעיר • בתרגום ירוש' עשו אחי גבר גבר • ומזה לשון קורין אותה בוגרת שכבר הביאה שערות הרבה •

VIII.

טעמי פי' שמות

(f. 123c) על כתוב השם ביהוה ואנו קורין אדני • שהשם ביהוה התקף בפתאום • כמו הנה יד יי' הויה אתמול היו בריאים והיום מתים • ושם של אלהים לשון רבנות ואדנות כמו נתתיך אלהים לפרעה • וממונה על החכמה • כי חכמת אלהים בקרבו • לכך בכל קהלות אלהים • ושם אל על שם

חוֹזֵק • כְּמוֹ אֵילִי מוֹאֵב • אֵילִי הָאָרֶץ לִקְחָתִי • וְכֵן הֵן אֵל יִשְׁגִּיב
 בִּכְחוֹ • שֵׁם יְהוָה תִּקְיָה • כְּמוֹ מִי כְמוֹךְ חֲסִין יְהוָה • שְׂדֵי שְׂבִידוֹ
 דִּי לְהִרְעָה • כְּמוֹ וְשְׂדֵי הָרֵעַ לִי וּמְמוֹנָה עַל פְּרִיָה וּרְבִיָה • דַּכְתִּי
 אֲנִי אֵל שְׂדֵי פֶרֶחַ וּרְבִיָה • וְכִשְׁתַּקַּח הַנְּעֵלָם מִן שְׂדֵי יוֹן מִן שִׁינִי •
 לֵת מִן דְּלֵת וְדִ מִן יוֹד עוֹלָה ה' מֵאוֹת • שִׁכְשִׁבְרָא הִקְבִּ"ה אֶת
 עוֹלָמוֹ מִהֶלֶךְ ה' מֵאוֹת שָׁנָה אָמַר דִּי • וּבִין בִּלְבָד כִּי יִי' עֵיִקֵּר
 שְׁמוֹ • לִכְךָ יֹאמַר יִי' הוּא הָאֱלֹהִים • וְהַשְׁבּוֹת אֵל לְבַבְךָ כִּי יִי'
 הוּא הָאֱלֹהִים פִּי' הַמּוֹשֵׁל אֲדוֹן כָּל • וְלֹא יֹאמַר אֱלֹהִים הוּא יִי':
 ד' אוֹתִיּוֹת בְּשֵׁם הַנִּכְבָּד • שֶׁהֵשֵׁם מִמְּלֵא ד' רוּחוֹת עוֹלָמוֹ וְכָל
 הָעוֹלָמִים • לְהוֹדִיעַךְ כִּי הִיָּה וְהוֹוָה וִיְהִיָּה לִיְמוֹת חֲמִשִּׁית וִיְהִיָּה
 לְעוֹלָם הַבָּא • לִכְךָ ד' בְּיוֹצֵר שֶׁל שַׁבָּת אֵין כַּעֲרֵכְךָ יִי' אֱלֹהֵינוּ
 בְּעוֹלָם הַזֶּה וְאֵין זוֹלָתְךָ מִלְכֵינוּ לַחֲיִי עוֹלָם הַבָּא • אִפְסָ בִלְתָּךְ
 גּוֹאֲלֵנוּ לִיְמוֹת חֲמִשִּׁית וְאֵין דּוֹמָה לָךְ מוֹשִׁיעֵנו לְתַחֲיִית חַמְתִּים:
 וְהֵשֵׁם שֶׁל ד' אוֹתִיּוֹת ד' תְּקוּפּוֹת הוּא שׁוֹמֵר • יְהוָה בְּאַתְבָּשׁ
 מִצְפֶּץ • מִצְפֶּץ בְּגִימ' שֵׁ • אֲדָנִי בְּגִימ' סֶה • הָרִי שֶׁסֶה • יְהוָה
 אֲדָנִי בְּגִימ' צֵא כִּנְגַד יְמֵי הַתְּקוּפָה • ד' פַּעֲמִים בְּתוֹרָה אֲדָנִי
 יְהוָה כִּנְגַד ד' תְּקוּפּוֹת הַשָּׁנָה • וְכָל שְׁמוֹת שְׂאִינָן נִמְחָקִין אֵין
 בְּהֵן שׁוֹרֵק כְּגוֹן יִי' יְהוָה אֲדָנִי • שְׂדֵי • אֶחֱיָה • אֵל • אֱלֹהִים •
 אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי • אֱלֹהֵינוּ • שִׁימוֹשׁ עַל שֵׁם • וִי' אֱלֹהִים אֲמַת • וְכֵן
 הָאֲבוֹת וְהָאֲמָהוֹת אֲבִרְהָם יִצְחָק יַעֲקֹב • שְׂרָה רַבְּקָה רַחֵל לֵאָה •
 עַל שֵׁם שִׁכְלוּ זֶרַע אֲמַת • וְכֵן הַחֲשִׁבּוֹן אֶחָד שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה
 אַרְבָּעָה וְכו' עַד רַבּוּא לֹא תִמְצָא בְּהֵן שִׁינִי:

Der Midrasch Agur des Menachem di Lonzano.

בנו של רבי יוסי הגלילי ומדרש אגור

ובריתא דמלאכת המשכן ובריתות אחרות אמרות י"י
אמרות מהורות אור יקרות אשר ימים רבים
לישראל לא שופתם עין רואי ולא נודע
מקומו אים ועתה ראו אור
ותעלומה הוציא אור
החכם הנעלה
כמה"ר מנחם
די לונזאנו
יו"א

נרפס' פה בצפת תוב"ב בגליל העליון היום יום א' י' אייר שמו"ז לפ"ק.
ססס ממסלם מזוננו המלך סולטאן מכלס יכוס סודו וסמסל מלכותו סכ"י
בבית הנעלה מהר"ר אברהם בכ"ר יצחק אשכנזי זלה"ה
נרפס על ידי אליעזר בב"ר יצחק אשכנזי זלה"ה השם ית' יתן לי זכות
להדפיס ספרים אין קץ בארץ ישראל אכ"ר

Vorrede

עתה יצאתי מציון	ובגליל העליון אגור
וארא רוב יראת השם	בוה מדרש אגור
ולזכות רבים הדפסתי	בריתא ומדרש אגור

אמר

מנחם בן יהודה בן מנחם די לונזאנו זלה"ה מיום עמדי על עמדו
וההלה הפרוטה להכנס בירי רדפתי אחרי הספרים כאשר ירדוף
הקורא בהרים וחסרתי במאכלי ובשתיתי כדי לקנות ספרי תורת
כאשר יעידו המכירים אותי גם עתה הגה בשמים עדי ואלהי אבי היה עמדי כי כביר
מצאה ידי מן הספרים המחודשים ולא חדש טמטש אלא ישישים וחדשים הם לרואיהם כי
חיים הם למוצאיהם גם ממדרשי רז"ל הנוראים אשר אמרו לא תראו לרואים באו לידי
בתוך הבאים בראש הקרואים וכמה פעמים היתה נפשי העניה בקרבי
חומיה תאניה ואניה מריה דאברהם יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא כמה ספרים
יתרים נדפסו ויהיו נקראים ורבים ממדרשי רז"ל החבאו בבתי בלאים ורוב ספרי
הרבנים הקדמונים אינם נמצאים אין זכרון לראשונים וספרי הימים האלה נזכרים
ונעשים וגם לאחרונים והי כאשר התעו אותי ומירושלם תוב"ב עקרתי דירתי ובצפת
תוב"ב קבעתי תחנותי עם היות כי גליתי למקום תורה ונתמלא כל חבית כלו אורה

היה לבי כלב אשה מצרה על צאתי מציון המעטירה ואמרתי לנחם לבי בזאת אשר הגיע דבר המלך ודתו להעשות כי פה אדמים ממדרשו דר'ל הרים הגבוהים מה שלא הייתי יכול לעשות בעיר האלהים: והנה זה יצא ראשונה לשתי סבות האחת להיותו כלו דברי יראת יי מרבה לספר בשבח המצות והמד' הטוב' ומגלה נבלות העבירות והמדות הרעות ומספר בגנותן ולכן לו משפט הבכורה שני ראשית חכמה יראת יי והשנית לתת מאויי גיסי החכם המעולה הרופא המוכהק כהר"ד יוסף אבודרהם יצ"ו כי זה שנתים ימים בהיותי בביתו בקוסטנטינא רכתי הראיתי לו הספר הזה ומעם מדבשו וערב לחכו ותדבק נפשו בו ורצה לקנותו בכל אשר יאמרו לו ומי אפו שלא הייתי נותן לו כזה וזה אף בלא כסף ובלא מחיר והלא לו אני וכל אשר לי כי גבר עלי חסדו והשפיע עלי טובו מיום עלותי לארץ הקדושה אלא שנתכונתי למנעו ממנו לפי שעה למען עשה כיום הזה להחיות עם רב: ומתחלה נסתפקתי אם זה כלו ספר אחד וחבור אחד אלא ששמו בראשו אלו ל"ב מדות כמו ששמו בראש תורת כהנים י"ג מדות דר' ישמעאל או אם בריתא דר' אליעזר היינו עד תשלום ביאור הל"ב מדות בלבד ומשם ואילך חבור אחר וסתפקתי בזה לפי שבנוסח אחר מצאתי הל"ב מדות ולא יותר ואחר העיון נתברר לי כי הכל ספר א' וכמו שלא ראיתי אינה ראית כך מה שלא מצאתי בנוסח האחר רק הל"ב מדות אינה ראיה שאני אומר מבלתי יכולת האיש ההוא לכתוב על הספר רצה שלפחות ימצאו בידו כללי המדות והואיל ובנוסחא הזאת נמצא הכל נמשך בלי הפסק כלל יש לנו לגזור אומר שהכל ספר אחד: ועוד טאמנת זה מת שאנו רואים הספר הזה מוצי' במספר צבא

XXVIII.

THE HEBREW VERSION OF THE "SECRETUM
SECRETORUM,"

A MEDIEVAL TREATISE ASCRIBED TO ARISTOTLE.

*Published for the first time from the MSS. of the British Museum,
Oxford, and Munich.*

ספר

סוד הסודות

אשר כתב אותו אריסטוטלו אל
המלך הגדול אל אלכסנדר

יודעי בין ומבקשי¹ חידות לחקור בס מלות נכבדות
הביטו² מעל² וקראו מעל² ספר נקרא סוד הסודות

(1) ספר יש בו ההנהגה במחשבת הממשלה אשר³ כתב אותו
אריסטוטלו אל המלך הגדול אל אלכסנדר:

(2) אמר הישמעאלי המעתיק. השם יצליח מלך המאמינים ויאמצהו לחזק
הדת ולשמור ההמון וענייני המאמינים. והנה עבדו עשה כמצוותו וקיבל
על עצמו לחקור בספר ההנהגה במחשבת הממשלה הנקרא סוד הסודות
אשר זכר אותו הפילוסוף החסיד הגדול אריסטו⁵ בן ניקומכיש לתלמידו המלך
הגדול אלכסנדר בן קליש פלורי הנקרא בעל הקרנים ובערבי אל⁶ קרנין.
וזה בעת שבא בימים וחלש כוחו מללכת עמו. והמלך אלכסנדר שמהו

¹ ומביני. O.

⁴ לום.

² O.² om.

⁵ O. לום.

³ O. כאשר.

⁶ O. אל.

משנה כביר והיה בעל עצתו. וזה בעבור יושר העיצה אשר היתה בו וכוח¹ החכמה וטוב הבינה והתייחדו מבידות הדת וההנהגה הרצויה והחכמות האלהויות. והתחזקו במדות היראה והענווה והשפלות ואהבת היושר ומידות הצדק. ולכן מנו אותו הרבה מהחכמים בכלל הנביאים אשר לא היו שולחים לאומה ולא ניתנה להם דת. וכבר נמצא בסיפרי דברי הימים² שהשם יתברך ניבא אותו ואמר לו. קרוב לקרוא לך³ מלאך מלקרוא לך אדם. ויש לו חכמות אשר אין להם מספר ונתחלפו הרבה במיתתו. כת אחת אומרת שמת כדרך כל הארץ ויש לו קבר ידוע. וכת אחת אומרת שעלה לרקיע בעמוד השכינה. והגיע אל אכסנדר⁴ בטוב עצתו ובשמעו לקולו מה שנודע כבר ונשמעה גדולתו ותפארתו⁵ ומעלתו⁶ וממשלתו על כל המלכים וכי עבר בקצווי הארצות והדרכים אך ורוחב. וסרו כל האומות למשמעתו⁷ הערביים והלועזים עד שמלך על כל העולם. וזה בהנהגת אריסטוטלו ומחשבת עצתו ועניינו וכי אלכסנדר לא סר מדבריו⁸ ולא עבר על עצתו.

(3) ונמצא כי שלח אליו איגרות בעניין ההנהגה ובהם חוברו הלבבות לאהבתו והגיע בעשייתם לתכלית החיבה. ומהם איגרת שהשיב אליו אכסנדר. וזה כי כשלבד ארץ פרס ומלך על כל גדוליהם כתב אלכסנדר לאריסטו ואמר לו. ידע החסיד המלמד והמשנה הנאמן הישר כי מצאתי בארץ פרס אנשים שיש להם דעות טובות ובינות יקרות ויש להם שררה על המלכות ומורדים במלך. ואני ירא מהם על דבר המלכות. והנה מלאני לבי להרוג אותם⁹ ואני שואל עצתך בזה: והשיב אותו אריסטוטלו ויאמר לו. אלכסנדר. אם מלאך לבך להרוג את כולם ויש יכולת בידך על זה בעבור חמלכות לא תוכל להרוג ארצם ולא לשנות אוריהם ומימיהם. אך תמלוך עליהם בהיטיבך להם ובכבדך אותם ותמשול עליהם באהבתם אליך. כי בהיות זה בעבור שתטיב להם יהיה יותר תמיד ממה כשתרדה בהם. ודע כי לא תמלוך על הגופות ותמשול על הלבבות כי אם בדרך הצדק והיושר הידוע. ודע כי ההמון כמו שיכולים לדבר כן יכולים לעשות. ולכן השתדל שלא תצריכם לדבר ותשלם מפעולתם. ושלום. והגיעה לאכסנדר תשובתו ועשה כמצוותו ושבו הפרסיים סרים¹⁰ מכל האומות.

(4) אמר הישמעאלי המעתיק. יחיא בן אלבטריק. לא עזבתי היכל מן ההיכלים אשר הפקידו בהם הפילוסופים סודותם שלא נכנסתי בו ולא הנחתי אדם מגדולי הנזירים אשר נתחכמו לדעת¹¹ אותם. ועלה בלבי כי שאילת, מצויה אותו שלא שמתי מגמתי אליו. עד שהגעתי להיכל עובד השמש אשר בנה אותו הרמס הגדול לעצמו. ומצאתי בו נזיר אחד בעל חכמה גדולה ובינה יקרה ונתחכמתי אליו ונתחברתי עמו ובאתי אליו בתחבולות עד

¹ ורוח.² היוונים.³ Om.⁴ אכסנדר. O.⁵ O. M. om.⁶ לממשלתו. O.⁷ מעצתו. O.² adds.⁸ את כולם. O.⁹ למשמעתו. O.¹⁰ O. om.

שנתן לי רשות לעיין בסיפרי ההיכל אשר היו מונחים שם. ומצאתי בכללם השאילה אשר ציוה המלך המאמינים אותי לבקש אותה. והיא כתובה בזוהב. ואז שבתי לפני ישיבתו היקרה והינעתי חפצי ושמתי מנמתי בה. וטוב מזל המלך להעתיקו מלשון יווני ללשון רומי ומלשון רומי ללשון ערב. ותחילת מה שמצאתי כתוב² תשובת הפילוסוף אריסטו אל המלך אכסנדר וכן אמר:

(5) ראיתי איגרת הבן הנכבד האהוב החריף המלך הישר בעל היושר הגדול. האל ברחמיו ירדפך³ לדרכי היושר ויצילך מלגטות אחרי תאוות רבבך ויחבידך לטוב העולם הבא והעולם הזה. תחילת מה שזכרת בכתבך רוב חמלתך על פרידתי ממך ועל אשר איני בישבתך. וחילית פני לסדר לך סדר שיהיה לכל הנהגותיך משקל ומידה תשימהו עמך במקומי. ויעמד בכל מעשיך כמו מעמדי. אך כבר ידעת כי עמדי בלעדך אינו בעבור שנאתי אותך אלא בעבור רוב שנותיי וחולשת גופי. ודע כי אשר שאלת מעניין זה לא יכילו אותם ליבות החיים קל וחומר קלפי המתים. אך החובה עלי למלאות שאילתך כמו שראוי לך. שלא תבקש ממני להודיע מה מהסוד הזה יותר ממה שהודעתי בספר הזה לפי שהינעתי בו בכדי שאני מיחל מהאל ואין דבר מפסיק בינך וביני. בעבור אשר חננך האל מהבינה והאציל עליך מזיו החכמה. ולכן תחשב רמזותיו במה שהראיתיך אותו כבר ויעצתי אותך. ואז תגיע רצונך ותמצא החפץ. ואמנם רמזותי הסודות המפורזות ומשלתי העניינים החתומים לבלתי יפול ספרינו זה לידי היחידים המפסידים והרשעים⁴ המתגברים. וידעו שלא נתן להם האל רשות לדעת אותו ולא רצה להם להבינם. ואז הייתי מיפר ברית ומגלה סוד שגילה אותו האל אלי. ואני משיבעך כמו שהשביע אותי על זה. ומי ישורע סודו ויגלה מצפוני אינו מובטח מרוע העונש. מהר⁵ והאל יצילך ויצילנו ברחמיו.

(6) ואחר זה אני זוכר לך קודם כל דבר מה שהייתי משים אותו כבר שעשועי תנחומיך. וזה שאין מנוס לכל מלך משני משענים. האחד מהם מיוחד אליו. והוא חיזוק הנפשות תחזק בהם נפשו ולא ישלם זה אלא בהתאספם. וזה כי בהתאספם יחזק השר⁷ על השרור⁸. ואני אבאר לך העילה אשר יתחייב אסיפתם אל השר. והעילה כזו⁹ שתי עילות חיצונה ופנימית. וכבר הודעתי אותך החיצונה. והוא שתתנהג עמהם ותעזור אותם. וזה מחובר עם ההמון¹⁰ ועם ההנהגה שעדיין אזכור אותה במקומה. וההמון¹¹ הוא המשען השני לקשור הנפש עם המעשה. והוא הראשון במשמרה. ולה שתי עילות חיצונה ופנימית. והעילה החיצונה היא מה שיתחברו אליו ההמון⁹ בהראות היושר בהם והרחמנות עליהם. והעילה הפנימית הוא סוד החכמים החסידים אשר רצה בהם האל יתעלה והפקיד בידם חכמתו. ואם אפקיד

¹ O. adds בן.² O. om.³ O. ידרכך.⁴ O. המסותרות.⁵ O. ההירים.⁶ O. om.⁷ O. על השאר.⁸ O. M. על השרור יחזק השר עליו.⁹ O. M. בזוה.¹⁰ O. M. ההמון.¹¹ O. M. ההמון.

בדרך הסוד הזה הסתום עם אחר בלעריו בפרקים מהספר הזה ומראיהם חכמה ומוסרים ומתוכם הוא תכלית הכונה. וכשתחשב ענייניהם ותבין רמזיהם תשיג בהם תאוותך ותכלית חפצך. האל יספיק בידך להבין החכמה ולכבד בעליה:

(7) ובספר זה שמונה מאמרים:

המאמר הראשון. במיני המלכים:
המאמר השני. בעניין המלך ותכונתו ואיך ראוי שיתנהג בעצמו ובכל ענייניו ובמחשבותיו במלכות:
המאמר השלישי. בתאר הצדק אשר בו יהיה המלך שלם וינהג בו ההמון והיחידים:
המאמר הרביעי. במשניו וסופריו והמחשבים עניין ההמון והפרשים וצד הנהגתם:
המאמר החמישי. בהולכי הדרכים במצותו ושלוחיו ותכונתם וענין ההנהגה בשליחותם:
המאמר השישי. בהנהגות עבדיו ופקודי הצבא ואשר תחתיהם כפי חילוף משמרתם:
המאמר השביעי. בהנהגת המלחמות ודרך מחשבתם וצד השמירה מהם ומערכת פגישת הצבא: והעתים הנבחרים לזה בעת מחשבתו וזמן צאתו ותניעתו בכל מעשיו:
המאמר השמיני. בחכמות מיוחדות וסודות גימוסיות מהצלמים והטוב הנפשות וסגולת היקרות והצמחים והחיונים ומלות נפלאות מסודות הרפואה. ומה שדוחה הארסים ואינו צריך לרופא. ובלעדי זה ממה שיועיל כמו שזכרנו:

I.

המאמר הראשון במיני מלכים:

(8) המלכים הם ארבעה. מלך נדיב לעמו. ונדיב לעצמו. ומלך כילי לעצמו וכילי לעמו. ומלך כילי לעצמו ונדיב לעמו. ומלך נדיב לעצמו וכילי לעמו. ואמנם הרומיים אמרו. אינו גנאי למלך כשיהיה כילי לעצמו ונדיב לעמו. ואמרו הנדיים. הכילות לעצמו ולעמו נכון. ואמרו הפרסיים והשיבו על הנדיים: כי זו המלך הנדיב לעצמו ולעמו הוא מצליח במעשיו. והודו כולם. כי הנדיבות לעצמו עם הכילות לעמו היא גנאי והפסד למלכות.
(9) והנה ראוי לנו אחר ששמנו עצמינו לחקור בעניין זה לבאר מה הוא הנדיבות ומה היא הכילות. ומה הוא ריבוי הנדיבות ומה הוא המאורע אשר יארע בחסרוננו. וכבר נודע כי האיכויות מגנים אותם כשיראו בשתי

¹ O. M. add. האבנים.

² M. אנשי הודו.

³ O. M. om.

הקצוות¹ ביהד. וכי יושר המלכות בין שתי הקצוות אינו מנוגה. וכי מחשבת הנדיבות קשה ומחשבת הכילות נקלה. וגדר הנדיבות היא כפי מה שנצטרך אליו בעת הצורך. ושיהיה נותן כפי מה שראוי ולמי שראוי ולפי הכח. ומה שעבר יותר מזה הוסיף ביותר ויצא מגדר הנדיבות אל הפיזור. וזה כי כל המוסיף יותר מהצריך אינו משובח. והמוציא בלא זמנו הוא כמו השופך מים מרים על שפת הים. והנותן מה שהוא צריך אליו למי שאינו צריך לו הוא כמו העוזר אויבו על עצמו. וכל מלך שנותן מה שצריך אליו בעת הצורך ונותן אל הראוי לו הוא נדיב לעצמו ולעמו ומצליח במעשיו ומחשב ענייניו. וזהו אשר קראו אותו הקדמונים נדיב ושוע. לא המפור מתנות ונושא משאות למי שאינו ראוי לכך. לפי שזהו המפור המפסיד מטמוני המלכות. והכילות בכלל הוא שם שאינו ראוי אל המלכים ולא יאות אל הממלכות² וכשיהיה זה בטבע מלך ראוי להפקיד מתנות מלכותו ביד נאמן שהוא בומח בו מעבדיו. ויהיה קובץ ידיו עליו:

(10) אכסנדר. אני אומר שכל מלך שנותן יותר ממה שאין לו הוא³ חסרון. והמכביד על מלכותו יותר ממה שאינו סובל יאבד ויאבד כמו שאני אומר עדיין. וזה אמרתי לך תמיד. כי הנדיבות והתמדת המלכות הוא בקימנע מה שביד. האנשים ובהחלל ממונם וכבר ראיתי להרמס הגדול בקצת מוסריו כי המדה השלימה אל המלך וטוב השכל והשלמת מלכותו והתמדת נימוסיו יהיו בהחללו מממון העם:

(11) אכסנדר. דע כי לא היתה סיבת חורבן מלכות הניגיג אלא רוב מתנותם יותר על הכנסתם⁴ עד ששלחו ידם לממון העם וקמו עליהם ואבד מלכותם. ודבר זה ראוי לפי שהממון הוא עלה להשאת הנפש החיונית ולכן הוא חלק ממנה ואין התמדה אל הנפש בהפסד החלק הזה. ומהנדיבות. הוא עזיבת החפץ ושלא יחקור על חתעלומות ויחריש מלהזכיר המתנות כמו שהוא מחסידות השלם סליחת התוכחות וכבוד הנכבד והקיבול בסבר פנים יפות והשבת השלם ושלא ישם לבו לישגת הכסיל:

(12) אכסנדר כבר ביארתי לך תמיד עד שהוקבע מזה בנפשך מה שאני מקוה כי בעשותך אותו תינצל. אבל עתה אומר לך חכמה בקצרה. ואפילו לא אמרתי לך דבר אחר בלעדיה כן היתה מספיקה בהנהגות העולם הזה והעולם הבא. דע כי השכל הוא ראש המחשבה. והוא הצלחת הנפש ומראה התעלומות. ובו תרחיק הכיעור ותאהב האהוב. והוא שורש המהללים ועיקר המחמדים. ותחילת כלי השכל הוא הנטייה אל הזיכרון. ומי שנטה אליו מדרכו הוא סיבה משובחת. ומי שנטה אליו ביותר הוא סיבת שינאה וכעורה. ולכן הזיכרון הוא השאילה. והשררה לא ירצו אותה לעצמה ואמנם רוצים אותה בעד הזיכרון. ולכן תחילת ניצוח השכל הוא הזיכרון. והשררה תוליד אהבת הזיכרון.

¹ O. adds לבד.

² M. המלכות.

³ O. om.

⁴ O. M. add עק.

⁵ O. M. יציאותם.

(13) ואם יבקיטו אותה על בלעדי הדרך הראוי תוליד הקנאה. והקנאה תוליד הכזב. והכזב הוא עיקר הגנות. ותולדות הכזב הרכילות והרכילות תוליד היטנאה. והיטנאה תוליד העולה. והעולה תוליד ההכרח. וההכרח יוליד האיבה והאיבה תוליד הנטירה. והנטירה תוליד הניצוח. והניצוח תוליד המלחמה. והמלחמה תסיר הדת ותחריב היישוב ותשוב לחילוף הטבע. וחילוף הטבע הפסד חניין כולו. וכשינצח השכל אהבת הישרה יוליד ממנה הנאמנות. והנאמנות יוליד הענווה. והנאמנות עיקר המהללים והוא בהפך הכזב. ותולדתו היראה והצדק. ותולדת הצדק החברה. ותולדת החברה הכבוד. והכבוד יוליד הקורבה. והקורבה תוליד הריעות. והריעות יוליד להשים נפשו תחת נפשו. וזוהו יעמוד הדת ויישוב העולם. ודבר זה נאות אל הטבע. והנה יתבאר כי בקשת הישרה אל הצד הראוי משובח ונשארת תמיד:

(14) אכסנדר. היוזה מלכת אחר תאוותיך לפי שהם מאבדות. וזה שתאוה תוליד הנטייה להישג הנפש הבהמית רצונה מבלי עצה וייטמח הגוף הכלה ויאכל השכל הנשאר:

II.

המאמר השני בעניין המלכות ותכונתו ואיך ראוי שיתנהג המלך בעצמו ובכל ענייניו ומחשיבותיו:

(15) ראוי אל המלך שיתייחד בשם חכמה ידועה. יודע בה לבלעדיו. וידבר בה כדי שישתרר וימלוך על בלעדיו. וזה כי כשתהיה חכמה ידועה אליו. וכזונה שיישמו מנמתם נגדה יבואו אליו:

(16) אכסנדר. כל מלך שיעבוד מלכותו לדתו לו הישרה והמלוכה. וכל מלך שיישם דתו עובד למלכותו הוא מיקל דתו. ומי שמיקל דתו יחרנו הדת. ואני אומר כמו שאמרו הפילוסופים הידועים אישר באנו אחריהם. כי תחלת מה שראוי אל המלך להרגיל עצמו לכבד כל גדרי דתו כולם מבלי שיעזב מענייניהם דבר ומהזהרתם ויראה לכל ההמון אמונתו. ועם כל זה ישיה מאמין. כי כשיראה החילוף מה שהוא תושב לא ישכחהו² תחבולותיו לפי שלא יפלא³ מעיני האנשים סודו ושלא ירצה לעצמו דבר מהם ואפילו יוציא על זה ממון הרבה. וזוהו יתרצה אל האל יתברך ויתאהב לעבדיו:

(17) וממה שזאת לזה לגדל מנהיגי האומה ואילו הם. כמו חכמי הדת והדיינים. ויהיה מתכבד ביותר מבלי נאווה. ויהיה רחב המחשבה ויודע לחקור היטב. ורואה את הנולד. ובעל רחמנות וחמלה. וכשיכעס אל ישלים את כעסו מאין מחשבה. וכשתנוע בו התאוה יתגבר עליה בשכלו ויכבוש

¹ O. M. add תיאור.

² O. M. 'שכח'.

³ ? ינלה

יצרו. וכשיפגע בדרך הישר עושה אותו מבלי עיכוב. ואל יהיה עז פנים ומבזה האנשים. וילבש מלבושים נאים ויתקשט בתכשיטים טובים נחמדים למראה. ויתעוררו בם הנפשות כדי שיהיה ניכר בין העם. ויאות שיהיה בעל לשון רכה וצח הלשון וקולו עבה. וזה כי עובי קולו בעת הגערה טוב לו. לכן ימעיט לדבר בקול עבה אלא בעת הצורך הגדול. וזה למרחוק לבלתי ירבה להשמיע קולו ויבטחו בו הנפשות:

(18) לכך² ימעיט לשבת עם בני אדם ויקל ישיבתם עמו. קל וחומר עם ההמון. ומה טוב דעת ההנדיים במחשבת מלכותם כשאמרו. כי בהראות המלך אל ההמון תקל מלכותו ויבזו בעיניו. ויאות שלא יראה להם אלא למרחוק. ובעת המערכות ושאת כלי המלחמה. וכשהיה ביום מועד מהמועדים יהיה פעם אחת בשנה. ואז יראה אל ההמון כולו. ויעמוד לפניו אחד ממשניו צח הלשון. וידבר אליהם ויודה אל האל. ויהללנו על אשר סרים למשמעתו ויודעים שהוא מרוצה מהם וטובה מחשבתו בהם. ויחלה פניהם ללכת בדרכי האל. ויזהירם פן יסירו מדבריו. וימחול על שגנתם. ויעשה שאילתם ובקשתם. ויודיעם שהוא ימלא שאילת הרב מהם. ויסלח עון החוטא בהם. ואמנם יהיה זה פעם אחת בשנה. ויהיה נקב בעינם מה שסובל בעדם מכבדות משאם. ואז ייטיב זה לנפשותם ותרבה שמחתם ותביא אהבתו בלבם וידברו כן עם אנשי ביתם ובניהם. ויגדל הגער מהם לשמוע בקולו ולאחבה אותו. ותשמחנה הנשים כמו שישמחו בעליהן וייטב זכרו בעיני הכל בסתר ובגלוי. ויהיה מובטח בזה מלהקל עליו ומלהפסיד ענייניו ולא יבוא בדעת אדם ולשנות דבר ממנהגו:

(19) וכן ראוי להקל מעליהם כל המסים. ומלקצר כל השעבודים. וקל וחומר מהבאים לארצו בסחורה ומביאים הסחורות. וזה כי בהחדלו מממן העם ובהיותם מרוצים ממנו יתעכבו יותר בארצו וירבה מסחרים. ותגדל מעלת ארצו ממני המסחר והמערנים והאנשים. ויהיה זה סיבה לשוב ארצותיו ותוספת יציאותיו והכשר ענייניו וגודל שבחו וניצוח ארצו:³

(20) ואם תתיאש מהמעט תנצח המרבה. ואל תהי נוטה לממן אבד ואפיסתו קרובה ובקש העושר אשר לא יסוף והמלכות אשר לא יסור. וההתמדה אשר לא תפסק. ויתהי טוב הזיכרון ונעים החברה ואל תהי נוטה למדות הבהמות והזאבים לשלול מה שאתה מוצא. ולבקש מה שלא אבדת. ומיעוט הרחמנות על מה שאתה מנצח אותו. ותתרחק ממה שיועיל אליו וללכת אחר תאות המאכל והמשתה והשינה והמשגל. אל תהי נוטה אל המשגל לפי שהוא מטבע החזירים. ומה יהיה השבה בעיניי הבהמות יותר ממה שבך. והוא יאבד הנפש ויזיק הגוף. ויחסיר הימים וימעיט האות וישליט הנשים עליך:

¹ O. M. דקה.² O. M. וכן.³ O. בעניניו.⁴ O. M. בעת.⁵ O. בו.⁶ O. אויביו.⁷ O. תסור.

(21) אך תעזב סגלת ריעיך וטובי אנשיך מלאכול עמהם ומלהשתעשע בהם. ואל תרבה בזה. ויהיה שני¹ פעמים בשנה וממה שראוי אליך לעשותו עם זה לכבד מי שראוי לכבד² ולהשיב שלום לכל אחד ואחד. ולתת חליפות שמלות למי שאיפשר מהם. ואם יהיה מהמלבושים אשר יחליף המלך מעליו ויתכוין לזה תהיה המנחה יותר שלימה והאהבה יותר מופלגת. ולא יסור מלעשות בזה עם השאר מהם עד שיגיע לכל אחד ואחד:

(22) וממה שראוי למלך ליישב עצמו מאד ולמעט הצחוק. וזה שריבוי הצחוק יסיר האימה וימהר קלות הראש. וכן יקבלו כל היושבים לפניו היישוב ומתראים לפניו באימה. וכשירבה לאחד מהם שום קלות ראש יסיר אותו. ואם הוא ממי שהוא קרוב אל המלך יהיה דינו להרחיקו ממושב המלך זמן אחד עד שיחדל מזה. ואם יתאמת שהוא פועל זה בעבור קלות וביזוי ירחיקו אותו הרחקה יתירה אחר העונש. ואם הוא מהפרשים ונושאי כלי המלחמה יהיה דינו להמית. ויש בספר ההנדיים כתוב. אין בין שיימלך המלך על העם ובין שימליכו עליו אלא חזוק או רפיון. ויש לאסלקב יאוס פרק בעניין המלך. אמר הטוב שבמלכים מי שדומה לנשר שסביבו הנבילות לא שדומה אל הנבילה וסביבו הנשרים:

(23) אכסנדר. לא יסורו למשמעות המלך אלא בארבעה פנים. והם אמונת הדת. והאהבה. והשאיפה. והאימה. ולכן מנה³ עילות האנשים כולם. והסיר מהם החמס. ואל תצריכם לדבר. כי ההמון כמו שיכולים לדבר כן יכולים לעשות. ואם תשמור מלדבר תשלם מעשותם. ודע כי האימה כבוד המלכות. ויש בספר ההנדיים. ראוי שתהיה אימתך מוטלת על הנפשות יותר מכלי מלחמתך בעמקים. לפי שהמלך נמשל למטר אשר בו ישקה האל ית' העולם. והוא ברכת שמים חיי הארצות ואסר⁴ עליהם. ויש שזיק למהלכי הדרכים. ויזרעו בו הבניינים. ויהיו⁵ בו לפידי אש. ויזרמו הזרמים ויאבדו בו האנשים והבהמות. ויסער הים ויחזקו בו הרעות על האנשים. ואעפ"כ לא יחדלו האנשים בהביטם למעשה האל ורחמיו אשר החיה בו הצמחים והזמין בו מחייתם. והרחמים אשר חנינם מלגדל מעשה האל. ויהללו אותו ואינן חוששין לבלעדי זה מהרעות אשר אירעו להם:

(24) אכסנדר. הבט לפני עירך והענק אותם בעת הצורך מאוצר ההמון⁶ לפי שיש בהענקתם בעת השאיפה שמירה אל הדת והשקט הנפשות עם רצון הבורא:

(25) אכסנדר. הרבה לאצור התבואה. וזה בעבור היראה משני הבצורות. ואם תהיה שנת בצורת הוציא מה שזימנת⁷ והשביר לארצך ומוכר לעמך. לפי שיש בזה הרחקת ההפסד והתמדת השררה וההמון⁸:

¹ O. adds שלשה.

² O. adds ולשבת אותם. ולהתאהב אליהם. ובפניהם. ותתכוין לכבדם:

³ O. M. מנע.

⁴ O. ואבר.

⁵ O. M. וירדו.

⁶ O. M. ההמון..

⁷ O. M. adds לזה.

⁸ O. M. ההמון.

(26) אכסנדר. היוזהר בענייניך וישלם מפעליך. ומטוב המחשבה בהנהגה להבטיח בעלי הענווה מפחד העונש. ואז יבטיחו בעלי הריע והעול עצמם על גמולך הטוב עד שיחשבו בלבם כי יש לך עניינים¹ על פעולתם:

(27) אכסנדר. היותר שאני מצוה אותך והרבה ציויתך כי בשומעך לקול מוסר ישלמו ענייניך ויתמיד מלכותך. והוא שתחדל משפוך דמים. לפי שהוא עונש ראוי אל הבורא יודע הנסתר. אמנם אתה בזה כפי ראות עיניך ולא תדע הנסתר. ולכן היוזהר בזה בכל מאדך. וכבר אמר הרמס הגדול. כי הנברא כשהורג נברא אחר כמוהו יהמו מלאכי מרום לפני קונייהם וצועקים לפניו. עבדך פל' קורא אליך. ואם יהיה הריגתו בעבור דמים אחרים יענה אותם יתברך. עבר והרג ועל כן יהרג. ואם נהרג בעבור חמירה לענייני העולם או במחשבה אחרת כוזבת יענה אותם. אני נשבע בכסאי ויקר ממשלתי שלא אעזב דם עבדי. ולא יסורו המלאכים מלועוק לפניו בעת כל תפילה ובקשה עד שיקום דמו. ואם ימות פתאום דע. כי הוא אשר כעס האל עליו. והבן שהוא נענש ביסורין:

(28) אכסנדר. דיי לך מכל העונשים אורך הישיבה בבית הסוהר והייסורים החזקים² והמכאובים. והבט בנימוסך ועונשיך בספרי אבותיך האלהיים ותמצא הנכון במפעליך:

(29) אכסנדר. התנהג עם הקטן שבאויבך כאילו הוא במדריגה העליונה מהכח. ואל יקטין בעיניך אדם קטן. לפי שיש הרבה קטן בזוי שישוב גדול. תרחק רפואתו ויקשה חוליו:

(30) אכסנדר. השמר מלהפך שבועותיך ומלשקור בבריתך. לפי שזה ענף גדול מאמונתך אשר הקדמתי והזהרתך עליו פן יקל בעיניך:

(31) אכסנדר. כבר ידעת שיש מימינך. ומשמאלך רוחניים מונים עליך. המעט וההרבה בכל אשר תאמר ותעשה ויודיעו אותו לבוראך. ולכן הכשר ענייניך כאדם שרואה מה שהוא שמח בו ומודיעו לבוראו:

(32) אכסנדר. ומי אשר הכריחך להשביע השמר מלעשות זה אלא במה³ שראוי אליך. ואפילו יעניקוך טובות על זה אל תפר אותה. כי חי האל לא חרבה מלכות אתאנ⁴ וסקיר והיחאס⁵ והאימים אלא לפי שעשו שבועתם בעולמם כאילו הוא שגנה⁶:

(33) אכסנדר. אל תפחד על מה שעבר לפי שזה ממנהג הנשים חליטות הדעת. והראה המוסר וסבר פנים יפות ויגדלו ענייניך ויקלו שונאיך:

(34) אכסנדר. אל תאמר הין במה שאמרת לאו. ואל תאמר לאו במה שאמרת הין. אלא אם יביאך הכרח גדול מהארכות. ותעשה זה בקיום. ושאל עצה למי שאתה בוטח בו. ותשלם מזה עד שלא יראה שיבוש במעשיך ובדיבורך ובמפעליך:

(35) אכסנדר. אל תאמן בשימוש עצמך על הנשים אלא על אשר נסית מהן וידעת אותה שהיא נאמנת לעצמך ולממונך. לפי שאמנם אתה פיקדון

¹ עינים. O. M.² המזיקים. O. M.³ כמה. O.⁴ אתה. O. M.⁵ והאיס. O. M.⁶ בישגנה. O. M.

בידיהם. והישמר מסמי המות. לפי שמקדם נהרגו בהם המלכים. ואל תאמין באיש אחד על רפואותיך. לפי שאיש אחד יפותה מחר. ואם איפשר לד שיהיו רופאיך עשרה הרשות בידך ואל תעשה אלא בהתאספם בהסכמה אחת. ולא יעשו לך רפואה אלא בפני כולם יחד עם אדם נאמן מנאמניך שיוודע ממיני הסמים וההרכבה והמשקלים: וזכור עניין מלך הודו כששלח אליך המנחה הגדולה ובכללה הנערה היפה אשר האכילו אותה הארסים עד ששבה בטבע האפעה. ולולי שהכרתי אני בה דבר זה לפי שפחדתי בעבור יראתי מנבוני הארצות ההם והנהגתם עד שידעתי בנסיון שהיא הורגת בעת חיבוקה וזיעתה. והיתה הורגת אותך:

(36) אכסנדר. היוהר בנפש הזאת הנכבדת העליונה המלאכותית. לפי שהיא פיקדון בידך. ואל תהיה מהכתים המאמינים. ואם איפשר לך. שלא תקום ולא תשב ולא תאכל ולא תשתה ולא תעשה מלאכה אלא בנסיון הכולבים. לפי שלא ברא הקב"ה דבר שלא² לצורך. ובחקירה הזאת ידע אפלטון החסיד החלקים המחוברים מחילוף גווניהם כשצייר אותם כפי הערכים המחוברים עד שעלתה לו חכמת בנדי המשי: המצויירים הנקרא דיבאנ בערבי וכל הציורים. ואל תשמע לדברי הפתאים אשר יאמינו שחכמת הכולבים חכמה נסתרה לא ישיגו אותה. ואומרים כי החכמה הזאת מכזבת לכל מי שהזהיר בה. ואני אומר שהקדמת הידיעה בחכמה הזאת ראויה. וזה שאע"פ שהאדם לא ינצל ממה שנגזר עליו ישמור עצמו יותר וידחה המאורעים עליו כפי יכולתו. כמו שיפעל האדם לרחות הקור מעליו. וזה בקיבוץ העצים להיות סתר לו והזמנת העצים ושלחי הצמר ובלעדו זה כדי לרחות נזק הקור. וכמו כן חום בימות החמה במיני הדברים המקררים. וכן בשני בצורת באסיפת הבר. ובעת המלחמה במנוסה ממנה. ויש עוד דבר אחר. כי כשידעו האנשים המאורעים קודם היותם איפשר שידעו גזירת השם. וזה שיקדמו להתחנן אל האל קודם בואה וישובו בתשובה וישיבו אחרים ויתפללו אליו לסלק מה שמפחדים ממנו:

(37) אכסנדר. כבד משנך יותר מעצמך. והתייעץ עמו במעט והרבה. והגיעהו במושבך לפי שהוא תפארתך בפני הכל. ונחמתך בהתייחדך. ומכסה עליו בעת השגנה.³ והבט בישחוק המלחמה הנק' שטרנג בערבי בעניין המלך שאה⁴ עם המלכה הנק' פרס בהתחברם יחד ובהפרדו ממנה. וזה משל נכון בעניין הזה. ולא איפשר להתקיים מלכות מבלי מיינה. לפי שזה אמת⁵ אין בו ספק:

¹ O. M. תרופה.

² O. M. אלא.

³ M. adds. והחטא.

⁴ O. שיאה.

⁵ O. M. שקר.

III.

המאמר השלישי בתאר הצדק:

(38) אכסנדר. דע כי הצדק תואר נכבד מתארי הקב"ה יתע'. והמלכות הוא למי שנתנו האל מעבדיו והמשילו על ענייניהם. והשליטו עליהם על ממונם ורמיהם וכל מעשיהם. והוא להם כמו אלוה. ודומה אליו. ולכן ייאות שיתרמה בו בכל ענייניו כולם. והשם יתברך חכם ורחום ומידותיו ושמותיו יותר ממה שיוכל אדם לספר אותם:

(39) אכסנדר. הפך הצדק העולם והפך העולם הצדק. ובצדק עמדו שמים וארץ. ובצדק שלח האל הנביאים הטהורים. והצדק צורת השכל אשר נתנו האל לאוהביו ובצדק התיישב העולם וקמו הממלכות וסרו העבדים למשמעתם. והוא נחמת המשתומם וקרובת הריחוק. ושלוות הנפשות מכל עול. ועלו מלכיהם על כל הפסד עד שהסירו האל מעליהם. ולכן אמרו אנשי הודו. צדקת המלך מועילה יותר אל ההמון מטובות הזמן. ואמרו. מלך צדיק משובח יותר מגשם מצמיח אחר עוצר הגשמים. ונמצא בקצת האבנים חקוק בלשון יוון. כי המלך והצדק אחים. אי אפשר אל האחד בלתי האחר. והיחידים וההמון כתות מתחלפים וסיבת הצדק בהם יתחלף. והצדק שם עניינו היושר והרחקת הזיוף ואמיתת המשקל ויושר המידה. והוא שם כולל לכל השבחים והמדות הנדיבות. והצדק יחלק לחלקים. צדק יחייב המשפט אצל הדיונים. וצדק ראוי אל האדם כשמחשב עצמו אצל בוראו. ואחר כן לקיים היושר בינו ובין האנשים כפי העניינים ומשמרי האותות. ואני מרמה לך תבנית חכמי פילוסופי¹ אלוהית נחלק לשמונה חלקים. והוא יגיד לך כל ענייני העולם כולו. ובכלל על כל הנהגות העולם² ומאסף כיתותם. ואיכות הנעת הראוי מהיושר לכל כיתה. וחילקתיהו חלק עגול כל חלק כנגד כת אחת. וכשתתחיל באי זה חלק שתמצא תמצא מה שאחריו במציאות עיגול הגלגל. ולפי שהיו המחשבות כולם מטה ומעלה עומדים על העולם ראיתי להתחיל בזה כפי צורך³ העולם. והצורה הזאת היא מבחר הספר הזה. ותועלת שאילתך. ואילו לא שלחתי אליך במה שחילית פני אלא התבנית הזה כן היה מספיק לך. ולכן חשוב אותו ועיין בו יפה ותמצא בו חפציר ויגיע אליך רצונך וכל מה שזכרתי בספר הזה בארוכה ובפירוש הוא נכלל בתבנית הזה. וזו היא צורתו:

¹ נימוסי. O. M.² כולו. O. M.³ ערך. O. M.

IV.

המאמר הרביעי במשניו וסופריו והמחשבים ענין ההמון והפרשים וצד הנהגתם:

(40) אכסנדר. הבן המאמר הזה ודע ערכו כי אני נשבע בחי אהבתך כי חברתי בו כללים מחכמת הפילוסופים ומהות השכל. והרכבתי וגיליתי בו סודות אלוהיות אין מנוס מלכתוב אותם כדי להודיעך אמיתת השכל ואיך הניחו האל בעבדיו ואיך יגיעו לידיעת זה ולכן אתה צריך אליו הרבה וה' יצליחך בו ברחמיו:

(41) אכסנדר. דע שתחילת כל דבר שהמציאו האל יתברך הוא עצם פשוט רוחני שמהו בתכלית השלימות והתמימות והחסד וצויר בו כל הדברים וקרא אותו שכל. ומאותו העצם נאצל עצם אחר בלעדיו פחות ממנו במשמרה נקרא נפש הכללית. ואחר כן קשר אותה בחכמתו ובמחשבתו בנוף הנראה המורגש. ושמה הנוף כמו המדינה והשכל מלכה והנפש משנה עובד אל המדינה הזאת. והוא מחשב חלקיה. והשכין השכל במקום היותר נכבד והיותר עליון והוא הראש. והשכין הנפש בכל חלקי הנוף כולו מחוץ ומבפנים עומדת ומחשבת השכל. וכשיארע דבר אל הנפש יפסד הנוף והשכל. וכשיארע אל השכל דבר ותשלם הנפש וישאר הנוף

שלם אלא אם יהיה מאת הבורא הפסד הכל בעת שיתמו הימים הקצובים. ולכן הבן אכסנדר הדבר הזה וחשב אותו והתדמה למפעלי האל ית' בכל ענייניו. ויהיה משנך אחד. והתייעץ עמו בכל מחשבותיו. ונטה לעצתו כשהיא הפך תאוותך והיא העיצה הנכונה. ולכן אמר הרמס כששאלו אותו מפני מה היא עצת היועץ נכונה מעצת הנועץ. אמר. לפי שעצת היועץ ערומה מהתאוה. וזה דבר אמיתי. וכשיתאמת אליך עצתו אל תמהר לעשות אותה אלא הניחה להתחמץ יום ולילה. אבל אם יהיה דבר שתירא שמא לא תוכל לכלותו תמהר בו. ועם הנסיון והחקירה יתבאר אליך מעניין משנך. וכפי אהבת המשנה והשתדלותו במעלות ממשלתך תהיה עצתו אליך. ואל תביט לעניין השנים אם תהיה עצת הבהרות נכונה. כי אני אומר. כי העצה הולכת אחר הגוף. וכשיחלש הגוף תחלש העצה. אע"פ שעניין הזה עומד על המולדות. לפי שיש נולד שיוגיד בשום מזל ואין במלאכתו ואומנותו אלא כפי טבעי הכוכבים המחשבים מולדו. ואם יטו אותו אבותיו לבלעדי אותה המלאכה יטה אותו ממנה הטבע העליון:

(42) וכבר אירע כזה לאנשים חוזים בכוכבים שעברו על עיר אחת ונתארחו אצל אדם אורג. ונולד לו בן בלילה ההוא. והביטו מולדו. וישרו כוכבו. והורה אותם כי הילוד הזה יהיה חכם וחרף בעל עיצה טובה. מנהיג ענייני המלכים. ויהיה משניהם. ותמהו על זה. ולא הודיעו לאביו דבר. ושב הילד בחור והשתדל אביו ללמדו אומנותו. ולא אבה טבעו לקבל דבר מזה. והיה מכה אותו עד שנתייאש ממנו. ועזב אותו על חפצו. והלך לבעלי המוסר ולמד החכמות. וידע העניינים והנהגות המלכים עד ששב משנה. והפך זה מנפלאות מעשה הכוכבים ומבעיהם. מה שאירע במולד בן מלך הודו כשהיה בערך מולדו שיהיה חרש ברזל וכסו הטבע הזה מהמלך. וכששב הבחור השתדל המלך ללמדו חכמות ומנהגי המלכים. ולא נטה לזה. ולא הביאו טבעו אלא למלאכת חרשי ברזל. ונתעצב המלך על זה וקיבץ חזוי הכוכבים אשר היו בזמנו על הדבר הזה. ומצאו כולם כי טבעו הביאו לזה:

(43) אכסנדר. אל תקדים עניין ואל תאחר אותו אלא אחר שתשאל עצת משנך. ולא סרו הקדמונים מלומר. שהעצה הוא ראש המוסר. ובמנהגי פרס כתוב. שמלך אחד ממלכיהם נתייעץ עם משניו בסוד גדול שעליו עמוד מלכותו נשען. ואמר האחד מהם. לא יאות אל המלך שיתיעץ עם אחד ממנו בענין מענייניו ורוב עצתו אלא עם כל אחד ואחד לבד. ושיהיה נפרד לזה לפי שיהיה מכסה הסוד ויותר מתאמץ בעצתו. ויותר מזומן אל זושלום. ופחות יראה לקצתו מרוע לב חבירו. כי גילוי הסוד לאחד יש בו הצלה יתירה. והוא יותר שלם:

(44) ואמר בהתם² הימני³ יוסיף המלך המתאמץ בעצת משניו כמו שהוסיף היום על אורו. וישיג בתחבולה והעצה מה שלא ישיג בכח

¹ לעצמו. O.

² כרתם. O.

³ הימני. O. M.

הפרשים. וציוה אחד ממלכי פרס לבנו שהמשילו בכבר בימיו ואמר לו. ראוי לך להתייעץ לפי שאתה אחד באנשים. והתייעץ עם מי שיודע הנסתר ויבאר הסתום. ולא יעזוב לך עם אויבך קטמה שלא ישקיטה. ולא לאויבך עמך קטמה שלא יסירה:

(45) ואל ימנעך חוזק עצתך ומעלת מקומך מלחבר עצתך עם עצת בלעדיך. ואם תתכוין עצתך עמה תוסיף עצתך אומץ. ואם תתחלף מעצת בלעדיך תעיין בה ותחשב בבינתך אם היא יותר נכונה תקבל אותה. ואם היא פחותה תעזבנה. וממה שנתנסה בו משנך להראות אליו הצורך להוצאת הממון. ואם יעצך להוציא מה שבאוצרותיך ויקל זה בעיניך. אין לך בו תועלת. ואל תאמן בו אלא בעת הצורך הגדול אשר אין לו¹ מנוס ממנו. לפי שהוא לדבר זה אויב מזומן. ואם יעצך לקחת ממון העם דע שהוא רע ההנהגה וישניאך בעיני הכל. ובוז הפסד המלכות. ואם יוציא מה שהרויח עמך ומטובותיך. ויתן משלו כדי למלאות חפצך. ראוי לשבחו ולהללו על זה. ותבין שהוא רוצה למסור את עצמו לסור אל משמעתך. והיותר משובח שבמשנך. הוא הרוצה בחיך והסר אל משמעתך. והמואס בעולם כדי למלאות רצונך. וימסור כל אשר לו ועצמו להשלים חפצך. ויהיו בו מידות האילו אשר אני זוכר אותם:

(46) הראשונה. שיהיה שלם באיבריו מזומנים אל המפעלים הראויים להיות בהם ומהם: השנית. שיהיה מבין היטב. חכם הרבה. ממהר לצייר כל מה שאומרים לו. מבין. זכרן. מקיץ. ושומע ואינו משיב. נשמע כשרואה מופת על הדבר. וירגיש הדבר אשר יתבוננו בו אליו: השלישית. שיהיה יפה תואר. ישר המפעלים. ולא יהיה עז פנים: הרביעית. שיהיה בעל סברה יפה. ולשון צחה מזומנה להודיע לכו וחפצו במילות קצרות: החמישית. שיהיה נאה המלבושים. בקי בכל חכמות. וקל וחומר בחכמת החשבון שהיא החכמה האמיתית המופתות המחדדת השכל ותכשיר הטבע: הששית. שיהיה נאמן במאמרו. אוהב האמת. ומרחיק הכזב. ונושא ונותן באמונה.² ומקבל בני אדם בסבר פנים יפות. ובעל שם טוב: השביעית. שלא יהיה מתאוה הרבה האכילה והשתיה ותשמיש המיטה. ומרחיק התענוגים והליצנות: השמינית. שיהיה בעל נפש רחבה. וגדול המזימה. אוהב הכבוד. ורוח נמוכה: התשיעית. שיהיו המעות והדינרים וכל מקרי העולם נקלים עליו. ואל ישים בלבו אלא במה שיש בו כבוד למלך. ויחבב אותו בעיני העם: העשירית. שיהיה אוהב הצדק ובעליו. ומואס החמס והאון. ומורה על האמת לבעליו. וחומל על מי שעבר עליו החמס. ויסיר חמסו.³ ואל ימנע מזה באהבת שום אדם בעולם: האחד עשר. שיהיה סופר מהיר. בעל לשון צחה. ובעל מוסר. יודע דברי הקדמונים ומנהגי האנשים וענייני המלכים. יודע ענייני האומות אשר היו כבר

¹ O. M. שתנסה.² O. באמת.³ O. לך.⁴ O. בעבורו.

והדורות אשר היו מאז. והמנהגים הטובים. ושיהיה ממשפחה שהיו אבותיו או משנים למלך ועבדו: אותו. לפי שהוא יורש דבר שגדל עליו והורגל בו: השנים עשר. שיהיה יודע עבודות יציאותיו כלם. ולא נעלם ממנו דבר מאשר יאות אליך. ושלא יתרעמו ההמון מעבודתם אליך. ושלא ידע צד תלונתם. ויודע להשקיטם מעליך. וכשידעו העובדים שהמשנה יודע עבודת העם לא יתרעמו מהמלך: השלשה עשר. שיהיה מבני אבות ואנשי היחס. ושעברו עליו פגעי העולם. והקיפוהו מקרי הזמן. ואז תינשא אותו ותעלהו לגדולה. וכל ימיו יהיה נעבד אליך ויכיר טובותיך. ולא יסבולי עליך שום דבר רע. לפי שייחוסו ומנחג אבותיו ימנענו מזה: והארבעה עשר. שלא יהיה מרבה בדברים ובעל שחוק. ומבזה בני אדם: והחמשה עשר. שלא יהיה שותה יין. ולא אוהב המנוחה והתענוגים. וישתדל יום ולילה לקבל בני אדם ולהטיב המחשבה להם. ויהיה ביתו פתוח לכל עובר ושב מאשר צריכים לזה. ומקשיב דבריהם. ומטיב ענייניהם. ומכשיר מעשיהם. ומנחם אותם מתשוקתם. ונושא משאם. ושיהיה אלוהי. ירא שמים. מאמין בדברי האל. זאל תאמין מן האלהיים אלא מי שהוא מאמין בנימוסיו. ומאמין דתך.

(47) ודע כי בן אדם הוא היותר נכבד מכל מה שברא האל יתע' ושאיין מדה מהמדות שייתייחד: אותה האל אל החיונים שלא נתן אותה בבני אדם ויחדה בו וזה. גיבור כארי. מפחד כמו הארנבת. נדיב כמו התרנגול. כליי כמו הכלב. בעל זימה כמו העורב. נפרד מבני אדם כמו הנמר. ומתחבר להם כמו היונים. רמאי כמו השועל. תם כמו הצאן. רץ כצבי. מתעכב כמו הדוב. גאה כמו הפיל. שפל כמו החמור. ליסטים כמו העוף הנקרא בלשון ערבי עק' עק' מתנאה כמו המוס. מיושר כמו העוף הנקרא קטאה.⁵ תועה כמו היענה. ניעור כמו הדבורה. בורח כמו התייש. דואג כמו העכביש. עניו כמו הנמלה. נוקם ונוטר כמו הגמל. מקטרג כמו הפרד. אלם כמו הדג. מצפצף כמו העגור. סובל כמו החזיר. מתאבל כמו העוף הנקרא כוס. מתגבר כמו הסוס. ממהר כמו השור. מתחבא כמו האכבר. והיותר שאני מצוה ואזהירך עליו שלא תשניא עצמך לשום אדם בעולם שברא האל. כי ראש הסבל⁶ אחר אמיתת האל. הוא אהבת כל ההמון טוב ורע:

(48) ועוד אצוה אותך ואזהירך עליו שלא יהיה משנך צהוב. ואם יתחבר עם זה שיהיה עינו כעין התכלת ובערבי⁷ אֶזְרֶק אחד מקרוביך. אל תאמן בהם בדבר מענייניך. והשמר מהם כמו שאתה שומר מאפעה הודו ההורגים בהבטתם מרחוק. ויותר מה שהם קרובים אליך הם יותר מזיקים אותך. לפי שכולם מקנאים בך ובממונך. וקרוביך יקנאו בך בכל ענייניך ולא יספיק להם עד שנוטלים נפשך:

¹ או עבדו. O.

² יגמול. O.²

³ שיחור. O.

⁴ M. omits.

⁵ O. M. קאטה

⁶ O. M. השכל.

⁷ O. M. add ושיהיה.

(49) ודע אכסנדר. כי זה מחובר בטבע מקויים¹ ביצירה. והראה אותו הנסיון מימים קדמונים אל האנשים האמיתים. וזה היה מתחילת בריאת העולם כשקינה קין להבל אחיו והרגו:

V.

שער בתואר סופריו וחותמיו:

(50) ראוי אליך שתבחר לך לכתוב איגרותיך וחותמיך אשר הם מורים יותר על שיעור שכלך ורוב בינתך ואמיתת כוונתך אל המעיינים בהם. אשר לא יראה בהם² שום חסרון בדבר מענייניך ובנתך וכוונתך. אשר הם תאריך. אשר אתה בהם ראוי אל השררה אצל ההמון. וענין הדיבור הוא רוחו. ומיליו הם גופו. והכתיבה הם תארו. וכמו שראוי שיהיה חי מדבר בעל צורה יפה זיפה תואר. כן יאות שתבחר מהספרים מי שידע העניין השלם במילות נאות בעל כתיבה נאה. ולכן סופריך הם תפארתך. ולא התפארו המלכים הקדמונים אלא בסופריהם. ולא עלו אל המדריגות³ הנכבדות אלא בסופריהם. וכמו שיליץ חפציק ויעין סודותיך ויודיע כבודך בכל הישיבות. וכן יאות לכברו בעניינו כשיעור מה שעובד אותך וסובל מענייני ממשלתך. ושיהיה בעיניך כאילו הוא חלק ממך. אשר טובתו כטובתך. והפסדו בהפסדך. ואם איפשר שיהיה סופרך משנך הוא נכבד לעניינו וענייניך. וסודו ומחשבותיו יהיה⁴ יותר נסתר:

VI.

שער במחשבי ההמון והמשתדלים לקבץ יציאותיו:

(51) כבר ידעת כי ההמון בית ממונך אשר אתה בוטח באבידתו ומייחל להחזירו אשר⁵ בו יעמוד מלכותך. ולכן יהיה ההמון בעיניך כמו הפרדס אשר בו מינים מן האילנות. ואל יהיו בעיניך כמו הזרע אשר יבוא פעם אחת בשנה. ותייחל לזרוע⁶ אותו פעם אחרת. כי האילנות שרשיהם קיימים. ולא ייחלו לזרוע אותם. וכפי אשר תאהב המונך אשר הוא קיום מלכותך וממשלתך יאות שתשתדל לכבדם. ותתכוין להסיר מהדברים המזיקים להם. ואל תתרושל בשמירת ענייניהם ולאסוף פירותיהם. ויהיה המאסף יודע העניינים בדוק ומנוסה בכל העניינים. עשיר ונאמן. יאסף הפירות ולא יאבד האילן. ויהיה בעל מידות טובות. שותק עיניו. לפי שאם לא יהיה על הצד הזה יבריה הנפשות המחוברות ויפסיד המחשבות הנכונות:

¹ מקודם. O.² מהם. M.³ המעלות. O.⁴ O. M. omit.⁵ ואשר. O.⁶ דרש. O.

(52) ואל תפקוד פקידים רבים לקבץ יציאותיך ויבוא ההפסד עליך בריבויי שכל אחד מהם רוצה להתכבד על חבירו מהפסדי ענייניך. וישתדל להראות תועלת בהכנסת ההפסד על הממון. וכל אחד דורש טוב לעצמו כדי לקיים ענייניו. ומהם מי שעושה טובה למי ששטח בטובתו ועוזר אותו:

VII.

שער' בהולכי דרכים במצוותיו ושלוהו ותכונתם ועניין ההנהגה בשליחותם:

(53) דע. כי השליח יורה על שכל השולח. לפי שהוא עינו במה שאינו רואה. ואזנו במה שאינו שומע. ולשונו בשנסתר ממנו. ועל כן ראוי שתבחר הגדול שיש בשיבתך. והיותר חכם. ובעל קומה ומראה ונאמן. ומרחיק כל דבר מכוער. ואם תמצאיהו כן תשלחנו ותשים בידו כל ענייניך אחר שידע רצונך. ואל תצוה אותו על העתיד. לפי שאיפשר בעת הצורך יהיה הנכון בלעדי רצונך. ואם אינו על התואר הזה. יהיה נאמן שלא יוסיף ולא יגרע על מה שאתה שולח אותו. ושיהיה שומר מצוותך. ומבין מה ששומע. ושירע להשיב עליו:

(54) ואם לא תמצאנו כן. יאות שיהיה נאמן לבד ומביא כתבך למי שאתה שולח¹ ושיביא תשובתו. ואם תרגיש בשלוחך שהוא משתדל לקחת ממון במקום שאתה שולח אותו. אל תשלחנו. לפי שלא יותן לו ממון בדבר מטובותיך:

(55) ואל תשלח מי ששותה יין. וזה מאנשי פרס כשהיה מגיע אליהם שליח. היו מביאין יין לפניו. ואם היה שותה היו יודעים כי סוד המלך השולח אותו הוא מגלה להם. ומביאין לפניו ממון גדול. ואם יראו שיתן עיניו בממון אז יבינו שהמלך ביריהם:

(56) אכסנדר. השמר לך פן תשלח משניך. ואל תוציאיהו מלפניך. לפי שבזה הפסד מלכותך. וכל תארי שלוחיך כבר הודעתים לך. ואשר תשען בו שיהיה נאמן מבלי זיוף ואם אינו כן יזייף עליך. וזה שיקבל ממון ומנחות וישקר לך במה שאתה שולח אותו. ויפסיד כל ענייניך. ויבטל מחשבותיך:

VIII.

שער' בהנהגת העבדים והשרים והפרשים:

(57) אכסנדר. הפרשים הם ערי המלכים וכבוד הממשלה² ויאות שתשען על הערי הנאה והמשמרה הטובה במערכת הפרשים. עד שלא יפלא ממך

¹ O. M. add לפי.

² O. M. הפסד.

³ O. M. החמישי.

⁴ O. M. יאות.

⁵ O. M. add אותו.

⁶ O. M. השישי.

⁷ O. המלכה.

עניין חרחוק והקרוב מהם. ואם¹ יקל עליך מערכת מי שתשלח מהם ומי שתישען עליו. ותקרא אליך המניין אשר אתה רוצה בו מאין קושי. וזה כי הפחות שבמלכים הם ארבעה. ואמנם אמרתים² ארבעה. לפי שכל מקומות שבעולם הם ד' רוחות. פנים ואחור וימין ושמאל. וכן כל צירי העולם ארבעה. צפון ודרום ומזרח ומערב. וכל מלך הוא פקיד על הרביע: (58) ואם תרצה שיהיו יותר יהיו עשרה. לפי שהעשרה הם ארבעה שלימים שבארבעה³ יש עשרה⁴ וזה. אחד ושנים ושלוש וארבעה. ובשתאסף זה יהיו הכל עשרה. והוא שלימות מה שכולל אותו הארבעה מן המניין. ואחר כל מלך עשרה שרים. ואחר כל שר עשרה שוטרים. ואחר כל שוטר עשרה נוגשים. וזה וזה יהיה לך אלף. וימשך⁵ עם כל נוגש עשרה אנשים וזה עשרת אלפים. וכשתצטרך לאלף תצוה שר אחד. וימשכו עמו עשרה שוטרים. ועם כל שוטר עשרה נוגשים. ועם כל נוגש עשרה אנשים. ויהיה סך הכל אלף. ואם תצטרך למאה תצווה שוטר אחד. וימשכו עמו עשרה וייקל הנהגתם מעליך. ויעלה בידך מה שאתה רוצה מענייניך. וייקל מעליך משא הפרשים ולא תיגע עמהם. וזה כי כל אחד יצוה עשרה ממה שהוא פחות ממנו. ואז תקל מחשבותם ויעמוד לפניך מי שאתה רוצה בו בפעם אחת. ויהיו כל הפרשים כל אחד עושה⁶ מצוות מי שהוא למעלה ממנו משמרה על משמרה:

(59) ואין מנוס אל הפרשים שיהיה להם סופר חכם. נאמן. מכיר העניינים. ידע הפרצופים. ומבין ענייני הפרשים. ושלא יביא על הפרשים הפסד במתנותם. ויפסיד בזה כוונתם. ואם תבין זה בו תסירה⁷ ותאספם אליך ותודיעם. כי כשירדעת הפסדם אינך רוצה בו. ושרצונך להרחיקו מהם. ויאות שיהיה המלך שמח ומקבל אותם בסבר פנים יפות. ולא יסור מלתקן ענייניהם ומלמנעו ניזקם⁸:

(60) ויאות שתהיה יראתך על פניהם. כדי שיראו ממך. ויכבדו אותך. ואל יקרבו ממך בעת שיבואו אליך לשאול⁹ לך לשלום. ואל תרבה לדבר עמהם בגלוי כל שכן בסתר. לפי שזה סיבה להקל אותך. ואיפשר שיהיה בזה סיבה להפסד. ויקשרו עליך. כמו שאירע לתמאסטיוס המלך. ובלעדיו מהמלכים הקדמונים:

(61) והרגל אותם שיביאו שאילותיהם אליך כתובים על ספר. ויהיו שלוחים אליך על ידי אנשים קרובים אליך. שראוי אליהם המדרגה הזאת. וכל ספר שלוח אליך תקראנו בפני משנך ועובד פרשיך. ואשר ייאות לעיין בו ולהשיב עליו תשיב עליו. ותכתוב אותו על גב הספר אשר שלח אליך. לפי שיש לו בזה כבוד ויתפאר בו הוא וזרעו. ויוסיף בעבודתך ואמונתך בכל לבו. ואשר לא ייאות לעיין בו תעזבו ותשיב עליו בדברים טובים. ותאכילם בזמנים ובמועדים לפי שהם שמחים בזה ומתכבדים בו. ותרבה אהבתם אליך בזה:

¹ ואל. O.² דרנו. O. דתי. O.³ שבעשרה. O. M.⁴ ארבעה. O. M.⁵ From וזה to עם, O. M. omit.⁶ תחת. O. M.⁷ O. M. add מהם.⁸ O. נזקיהם.⁹ לקרוא. O.

IX.

שער' בהנהגת המלחמות. ותואר המערכות. וצד השמירה מהם. ואיך ייאות לערך מלחמה עם הצבא:.

(62) אכסנדר. תסכן² עצמך במלחמה. והידבק בגדולי ישיבתך. ואל תעשה מה שהיו עושים³ היאבלה אשר היו מראים עצמם במלחמה. והנני נשבע כי מעור⁴ לא נתראה מלך אחד עם אחר שלא⁵ חשב כל אחד מהם להפיל את חברו. וזה מצוי תמיד ראוי אל היצירה אשר ממנה נברא העולם. וחשב במעשה קין אל הבל אחיו. וכבר נודע כי הקנאה ואהבת העולם יחייב זה. ומי⁶ שהוא ירושה ונסיון בטבע העולם הזה ראוי להזהר ממנו. ודע לך כי המלחמה נוף ונשמה יתחברו משני הפכים מתגברים האחד עם אחד⁷. ונשמתם הוא שיאמין כל אחד משני הכחות שינצח ושיתגבר האחד על האחד. וגופם הוא מערכת השני כתות זה לקראת זה. וזה שאם לא יאמין כל אחד בניצוח תמות המלחמה. והתמדת המלחמה הוא כל זמן שעומד זה כנגד זה. ותכליתה הוא בהתגבר אחת משתי כיתות על האחרת. ולכן תשים כוונתך לחזק לב צבאך ותבטיחם שאתה מנצח. וכי יש בידך אותות על זה. ותביא להם ראיות מפעליות. על זה תחזק⁸ לבם. כמו כלי המלחמה הנקראים חיסארוס⁹ והקשרים הנקראים עקוד אשר אני עתיד לזכור אותם בספר הזה. וראוי שתדבר על לבם ותבטיחם שתשא להם משאות וחליפות שמלות. ותחזקם בזה. ותזהירם כי מי שעובר להם¹⁰ מצוה תייסרהו ביסורין ועונשין לעיני הכל בנלוי:

(63) ודע. כי לא תלחם אלא בשדה או במקום נמנע או נבצר. ואם תערך מלחמה עם שיצא אליך בשדה. תשים כונתך להגין על עצמך בכלי המלחמה. והשומרים והצופים. וההזהרה בכל עת. לילה ויום עד שלא נמצא¹¹ לך אויבך שום צד ניצות והפסד ויביאהו עליך. ואל תחנה במחניך אלא במקום שתישען עליו כמו החר והדומה לו. ויהיה קרוב מהמים. ותרבה בצידת הדרך. והעצים ואע"פ שאינך צריך להם. והרבה הכלים המפחידים. והקולות המרעידות. לפי שבהם תחזקנה לבות אנשיך. ותתאמצנה נפשותם. ויפתרו אשר אתה עורך לקראתם. ויכנס הפחד בליבם. ויהיו פרשך מחולפי התכונה כל אחד מחבירו. וזה שיהיה מהם מי שלובש שריונות. ואחרים במלבושי ברזל¹² ואחרים במנפים:

¹ O. M. המאמר השביעי.² O. M. תתקן.³ O. M. add. הנקראים.⁴ O. M. מעולם.⁵ O. M. אלא.⁶ O. M. ומה.⁷ O. M. האחד.⁸ O. M. יתחזק.⁹ O. M. חיסארוס.¹⁰ O. M. מהם.¹¹ O. M. ימצא.

(84) וכשתשלח אחד מהם לערוך מלחמה. תשלח עמו החומות והמגדלים העשויים מעץ. אשר בהם ובעלי החיצים והמזרקים השורפים. ואם יוולד להם פחד תחזקנה בהם נפשותם בבוטחם על זה. ויעמדו החיצים והמזקים בפני אויביהם. ותערוך צבאך כמו שזכרנו. ותשים מימין בעלי המערכה המנצחים. ומשמאל היודעים להכות ברמחים. והיורים בחיצים. והשורפים: והקולות. כמו כלי והמים המפחידים והמרעידים אשר עשיתי לך כשערכת לקראת בלהה ההנדי. אשר כששמעו אותו פחד לבם ונסו הסוסים. והיה סיבה לנצח אותם רוב הכלים הנזכרים. ויאות שתהיה משקיף עליהם. כדי שתדע מוצאם ומובאם וטובתם ורעתם. וזה כשיבינו זה יזהרו וכשיזהרו יפחדו ממך:

(85) והבט ענייני אויבך. והמקום אשר תראה אותו חלש תתחיל להכות בו. והתנהג בשוב כשתערוך מלחמה. לפי שזה עוזר מאד. וכי מעור לא ראינו מי שינצח בראש הצבא. שלא ישבר לבם ויכנס בהם הפחד גדול. ותשים אורבים רבים. וזה באש והקולות המפחידים. לפי שהם הזמנה גדולה וחזק גדול המביא אל הניצוח. וצד גדול מצדי המלחמה. לפי שימיתן לבות מי שאתה עורך אליו:

(86) ותעשה הכלים המפחידים הנקראים מהואי וזוהאי בקצת מקומות המלחמה. ושמור מהם פרשך. והרבה לך מבהמות כרסאן¹ הנושאים. לפי שהם ומפחידים הסוסים ומצילים מהפגעים ועיר מבצר ועוד שהם נושאים צידת הדרך והמים:

(87) ואם תלחם בעיר מבצר תעשה הכלי אשר חישבתי לך המשליך אבנים מרחוק. והורס הבניינים ומפיל החומות. והרבה ממנו כפי מה שאתה צריך אליו. וכן הכלי הנוגח. והמורים בחיצים אשר בהם ארס. ותציב קשת הגלגל עליהם. לפי שהוא מפחיד והלבבות המתנברות. ומרעיד המקומות הבצורות. ואם יבוא לידך משתיהם תשים בו הארסים הממיתים והשמר מכיוצא בזה. לפי שראוי לשמור ממנו:

(88) ואל תלך עם אדם מנוצח ואל תתחבר בו. ואם איפשר לך שתעשה ענייניך כולם בערמה תעשה. לפי שעיקר ההנהגה היא ערמה. ותשים המלחמה סוף המעשים. וזה שאנשי הודו בעלי ערמות ולא תמצא אותם רעה. והעם הנקרא תרך בעלי רוע לב וכסילות מרובה. ולכן ראוי להלחם עם כל כת מאילו במה שראוי אליו. ולא תעזב דבר טמן שיגדל. אבל תחשוב אותו קודם שיבוא:

¹ O. M. כת.² O. M. מהאוי.³ M. וזובא; O. וזובא.⁴ O. בראקאן.

X.

חשבון שמות בעלי המלחמה:

(69) דע אכסנדר. שוה¹ הסוד אשרי הייתי עושה לך בעת שהיית שולח² לקראת אויבך. ועת שהיית שולח עבדיך. והוא מהסודות האלוהיות אשר חנן אותי האל. וכבר נסיתי אמיתו. ומצאתי תועלתו. והייתי בו מצליח. ואתה היתה חוקר עליו. והייתי מכסה אותו ממך. והייתי נותן לך התועלת. ועתה אל תגליהו לאדם ותעשה אותו. ומעור לא תחטא בו. וזה שלא תצא לקראת אויבך אלא אחר שתדע בחשבון זה שתנצח אותו. ואם לא יתכן לך זה. תחשב שמות עבדיך. ותשלח על הצבא מי שיצא עליו החשבון שהוא מנצח. וזה שתחשב שם בעלי הצבא ושמן בחשבון זה. ותשמור הסך אשר תמצא בכל אחד מהם. ואחר כן תוציא מה שעלה בידך משמות כל אחד מהמניין תשעה תשעה. ואשר ישאר בידך פחות מתשע מהשם האחד תשמור אותו כמו כן. ותעיין החשבון אשר אני כותב לך. ותחפש בו הנשאר משני השמות. וכאשר תמצא אותו האמן בו לפי שהוא אמיתי. לא יכוב לעולם בעהו³.

(70) אבגדהו זחטיכל מנסעפין קרשת ה' מאות. ו' מאות. ו' מאות. ח' מאות. ת' רפה. פ' רפה. ט' רפה. ט מאות. אלף ג' רפה. סין. תחשוב שני שמות בחשבון זה כאשר זכרתי לך. ותשליך הכל תשעה תשעה. ומה שישאר בידך פחות מהתשע תחפש בחשבון זה⁴:

שער אחד:

(71)

אחד ותשעה	האחד ינצח התשעה:
אחד ושמונה	השמונה ינצחו האחד:
אחד ושבעה	האחד ינצח השבעה:
אחד ויששה	היששה ינצחו האחד:
אחד וחמשה	האחד ינצח החמשה:
אחד וארבעה	הארבעה ינצחו האחד:
אחד ושלשה	האחד ינצח השלשה:
אחד ושנים	השנים ינצחו האחד:
אחד ואחד	השואל ינצח השואל:

¹ O. M. הוא.² O. M². עורך.³ O.² adds כך ו אמרתי.⁴ M. om. from 'א' to בחשבון.

שער שנים:

(72)

שנים ותשעה	התשעה ינצחו השנים:
שנים ושמונה	השנים ינצחו השמונה:
שנים ושבעה	השבעה ינצחו השנים:
שנים ושישה	השנים ינצחו השישה:
שנים וחמשה	החמשה ינצחו השנים:
שנים וארבעה	השנים ינצחו הארבעה:
שנים ושלושה	השישה ינצחו השנים:
שנים ושנים	השואל ינצח השואל:

שער שלשה:

(73)

שלשה ותשעה	הששעה ינצחו התשעה:
שלשה ושמונה	השמונה ינצחו השלשה:
שלשה ושבעה	הששעה ינצחו השבעה:
שלשה ושישה	הששעה ינצחו השלשה:
שלשה וחמשה	הששעה ינצחו החמשה:
שלשה וארבעה	הארבעה ינצחו הששעה:
שלשה ושלושה	השואל ינצח השואל:

שער ארבעה:

(74)

ארבעה ותשעה	התשעה ינצחו הארבעה:
ארבעה ושמונה	הארבעה ינצחו השמונה:
ארבעה ושבעה	השבעה ינצחו הארבעה:
ארבעה ושישה	הארבעה ינצחו השישה:
ארבעה וחמשה	החמשה ינצחו הארבעה:
ארבעה וארבעה	השואל ינצח השואל:

שער חמשה:

(75)

חמשה ותשעה	החמשה ינצחו התשעה:
חמשה ושמונה	השמונה ינצחו החמשה:
חמשה ושבעה	החמשה ינצחו השבעה:
חמשה ושישה	השישה ינצחו החמשה:
חמשה וחמשה	השואל ינצח השואל:

שער שישה:

(76)

שישה ותשעה	התשעה ינצחו השישה:
שישה ושמונה	השישה ינצחו השמונה:
שישה ושבעה	השבעה ינצחו השישה:
שישה ושישה	השואל ינצח השואל:

שער שבעה:

(77)

שבעה ותשעה	השבעה ינצחו התשעה:
שבעה ושמונה	השמונה ינצחו השבעה:
שבעה ושבעה	השואל ינצח השאול:

שער שמונה:

(78)

שמונה ותשעה	התשעה ינצחו השמונה:
שמונה ושמנה	השואל ינצח השאול:

שער תשעה:

(79)

תשעה ותשעה	השואל ינצח השאול:
------------	-------------------

ותשלם מלאכת המלחמה. צור אויבי ישיבי ישית לחרפות: או"סו":

XI.

שער בהכרת הפרצוף:

(80) אכסנדר. דע לך כי לפי שחכמת עניין הכרת הפרצוף הוא מחכמות שמעיינים בהם ושמהשבים בהם אשר ראוי אליך לדעת אותו ולעיין בו. בעבור רוב הצורך אשר מצטרף אל האנשים להעמידם לפניך. אקים לך בשער הזה מאותות הכרת הפרצוף מה שנתאמת לצד שהוא ידוע ובימים אשר עברו. ואשר ניסינו אותו באמת מזמנים הקדמונים:

(81) אכסנדר. כבר ידעת שהרחם אל העובר כמו הקדירה אל התבשיל. והמזנים מתחלפים כפי היצירה. והטבעים מתחלפים כפי ההרכבה: ודע כי הלובן הבהיר אל העין אשר כעין התכלת והצהיבות המרובה יורה אל העזות. והרמאות. והניאוף. וקלות הדעת. והבט לאנשי אִשְׁכֵּנֶז שיש בהם המירות האלו. ומה שיש בהם מהשטות והבגידה והעזות. ולכן השמר מכל מה שעינו כעין התכלת והוא צהוב. ואם יתחבר עם זה שיהיה רחב המצח. וצד הזקן חלק. ושער ראשו מרובה. השמר ממנו כמו שאתה שומר מהאפעים ההורגים:

(82) ויש בעין אותות כמו כן אי אפשר שתחטא בהם. עד שיודע בהם הרצון והכעס והאהבה והשנאה. והיותר רע שבעינים. הוא כעין התכלת הנוטה לעין האבן הנקרא אחלאמה ובערבי פִּירוֹזֶה:

¹ O. M. omit.² O. M. omit.³ תצטרף. O.⁴ O. M. כבר.⁵ O. M. עם.⁶ O. ² וקצר.

(83) ומי שעניו גדולות ובולטות. הוא קנאי. ועז פנים. עצל ואינו נאמן בדבר. ואם יהיו כעין התכלת יהיה יותר בזה. ואי אפשר שלא תהיה עינו רשה:

(84) ומי שעניו ממוצעים. והם שוקעים¹. והם כחולות ושחורות הוא מקיץ. מבין. אוהב. נאמן. ואם תהינה נוטות לאורך האף. יהיה בעליהם רמאי. ומי שעניו דומות לעיני הבהמות. ויעמדו קפואות. ותמעט תנועתם² גם הטבע:

(85) ומי שמניע עינו במהירות וחדוד ומביט במהירות. הוא בעל תחבולה. נגב. בוגד. ואם תהיה אדומה. בעליה חזק לב. ומוסר עצמו אל הסכנה. ואם יהיו סביבותיה נקודות מכורכמות יהיה בעליה היותר רע שבאנשים והיותר רע המידות והמפעלים:

(86) אכסנדר. כשתראה אדם שמרבה להביט אליך. וכשתביט אליו יאדימו פניו. ויתבייש. ויראה כמצחק. אל תרצה בו: ואם תרמע עינו. דע. שהוא מתיירא ממך. אוהב אותך. ידיד ונאמן. וכל שכן אם יהיו בעיניו האותות המשובחים אשר זכרנו כבר: ואם תביט אליו ויביט אליך מבלי בושת ומאין יראה. היא מקנא אליך. ומיקל אותך. ואינו נאמן עליך: אכסנדר. השמר מכל מי שהוא חסר היצירה כמו שאתה נוהר מאוייביר:

בשיער:

(87) השיער הגס יורה על חיוזק הלב ובריאות המוח. והשיער הרך יורה על מורד הלב וקור המוח ומיעוט התבונה: ורוב השיער על הכתפים והצוואר הוא אות על השטות. וכן הוא על המרוצה: ורוב השיער בחזה ובבטי יורה על הטבע הבהמית. ומיעוט התבונה. ואהבת השקר:

בצהיבות השיער:

(88) השיער הצהוב יורה על השטות וריבוי הכעס ומהירותו. והשלטון כמו כן. השיער השחור. יורה על השכל והרפיון. ואהבת הצחקות: והמיצוע בין שני אילו. יורה על היושר:

בגבות העין:

(89) כשהשיער מרובה בגבות העין. יורה על ההתרשלות. ונסות הדיבור: וכשהיה גב העין נמשך אל הצד בעליו מתנאה: ומי שמתרקק⁴ עיניו⁵ והוא ישר באורך והקוצר. והוא שחור. הוא מקיץ ומבין:

בנחירים:

(90) הנחירים כשהם דקים יהיה בעליו דק⁶ המידות: ומי שנחיריו ארוכים קרוב מפיו⁷ הוא חזק הלב: ומי שנחיריו פשוטות הוא מוסר

שמתרחק. O. M. * כסיל. O. * והבטתם O. M. add ² שוקעים. O. ¹ גבי. O. M. ³ עיניו. O. M. ⁴ רך. O. M. ⁵ וקרובים לפיו. O. ⁶

עצמו אל הסכנה: ומי שנקב חוטמו חזק הנפח הוא כעסן: וכהחוטם גם באמצע נוסה אל הפשיטות. הוא מתהדר ומכוב: והיותר ישר שבחוטם הוא הארוך. ושלא יהיה ארוך מאד. ארוך ביושר. ויהיה ממוצע הנסות נוסה בקצהו אל הדקיקות: הוא אות על השכל ועל התבונה:

במצח:

(91) המצח הפשוט שלא יראו בו גידים. יורה על המריבה וההתעסקות: ומי שמצחו ממוצעת ברוחב והבליטה וגידיו נראין יהיה חכם. אוהב. נאמן. נבון. מקין. מחשב. חריף:

בפה:

(92) מי שהוא פיו רחב. הוא חזק הלב: ומי ששפתותיו נסות הוא שוטה: ומי ששפתיו ממוצעות בנסות הרבה² והם אדומות הרבה הוא ישר:

השיניים:

(93) מי ששיניו בולטות³ דבריו קשים. בעל תחבולה. אינו נאמן: ומי ששיניו פשוטות מפוזרות וביניהם ריוח. הוא משכיל. נאמן. בעל מחשבה:

הפנים:

(94) מי שפניו מרובה בשר ולחיו נפוחים. גם הטבע: ומי שפניו רזים ומכורכמים הוא רע. רמאי. גונב דעת הבריות: ומי שפניו ארוכים הוא עז פנים: ומי שצעדיו נפוחים ורידיו ממולאים הוא כעסן:

האוזן:

(95) מי שאוזניו גדולות. הוא כסיל אגא⁴ שהוא מבין. ומי שאוזניו קטנות הוא שוטה. גנב:

הקוד:

(96) מי שקולו עבה הוא חזק לב. ומי שדיבורו בעובי והדקיקות⁵ והמהירות והעיכוב הוא דעתן⁶: ומי שדיבורו מהיר. וקל וחומר אם יהיה דיבורו ריק. הוא עז פנים. כסיל. וכזבן: ואם קולו עבה הוא כועס. רע המידות: ומי שקולו מכוער. הוא קנאי⁷. בעל תחבולה: ומי שקולו עבה. הוא אות על השטות. ומיעוט התבונה. והניאות:

(97) ומי שהוא מרובה⁸ הוא מתהדר. רמאי: ומי שהוא מיושב בשבתו. ודבריו בשלמות. ומניע ידו כשמדבר לפרקים ידועים. הוא שלם בשכלו. ומחשב בדעתו:

¹ O. M. הריקיות.

² O. M. omit.

³ O. M. רבוקות הם.

⁴ O. M. והרק.

⁵ O. M. add ונאמן.

⁶ O. M. גנאי.

⁷ O. M. add התנועה.

הצוואר:

(98) מי שצווארו קצר מאד. הוא רמאי. שקרן: ומי שצווארו ארוך דיק¹ הוא קלוני. שוטה. רך לבב: ואם יהיה עם אורך צווארו קטנות ראשו. הוא שוטה תפל מבלי מלח: ומי שצווארו ארוך ועבה. הוא כסיל. אוכל הרבה: ומי שצווארו ישר באורך שאינו כעור ועובי ישר. הוא דעתן. מחשב. אוהב. נאמן.

הבטן והחזה:

(99) מי שבטנו גדול הוא שוטה. כסיל. רך לבב: ורקינות הבטן וצרות החזה. יורו על טוב הדעת. וטוב העיצה.

הכתפים והגיו:

(100) רוחב הכתפים והגיו יורו על חיזוק הלב. וקלות הדעת: ומי שגיוו כופף. יורה על רוע המדות: ומי שגיוו ישר. הוא אות משובח: בליטת הכתפים יורה על רוע המחשבה ורוע הלב:

הזרועים:

(101) כשיארכו הזרועים עך שיגיע הכף אל הארכובה. יורה על חוזק הלב. והנדיבות. והכבוד. וטוב הנפש: וכשהם קצרים הזרועים. יהיה בעליהם אוהב המריבה מאד. ורך לבב:

ביד:

(102) היד² הארוך עם האצבעות הארוכות. יורו על ידיעת אומניות. וטוב מעשיהם. ומחשבת מלכים:

היריכים והשוקים:

(103) רוב הבשר בירכים. יורה על חלישות הכח והרפיון: עובי השוקים עם הערקוב. יורה על הנמהרות. והעזות. וכח הגוף:

בכף הרגל:

(104) הרגל אשר בו בשר נס. יורה על הכסילות. ואהבת השקר: הרגל הקטן. יורה לחוזק הלב:

הצעדים:

(105) מי שצעדיו רחבים מתעכבים. הוא מצליח במעשיו³. ורואה את הנולד: ומי שצעדיו קצרים. ממהרים. הוא מהיר במעשיו. אינו רואה את הנולד. והוא רע הלבב:

¹ O. M. רק.² O. M. הכף.³ O. M. מעשיו.

(106) והתבנית הישר התכונה אשר הוא טוב הטבע. הוא שיהיה בשרו רך וטוב. ממוצע בין הרקיקות והגסות. ויהיה ממוצע בין הקוצר והאורך. לבן. נוטה אל האודם והכרכמות. רקיק הפנים. ארוך השיער. ממוצע בין הסיכוך והחלקות. צהוב השיער. ממוצע. גדול העינים. נוטה אל השקיעות והשחרות והכוחל. ישר הראש בגודל. ישר הצוואר. רקיק הכתפים. אפס הבשר בגיו והירכים. קולו צלול. ישר בעובי והרקיקות. כפו חלק. ואצבעותיו ארוכות. נוטים אל הרקיקות. ודבריו מועטים. ומעט הצחוק אלא בעת הצורך לזה. ומבעו נוטה אל המרה השחורה והמרה האדומה. וכאילו יתערב בהביטו שמחה וששון מבלי רוע לב כאשר¹ לך⁽²⁾ ואינו משתרר עליך אלא במה שאין לו יכולת. זהו יותר ישר היצירה שברא האל יתע'. וזהו אשר אני בוחר אליך. ולכן השתדל לחפש מי שהוא על התואר הזה. ותצליח בו: וכבר ידעת שהשורר מצטרך אל האנשים יותר ממה שהם צריכים אליו:

XII.

שער בהנהגה משובחת³ הגוף:

(107) אכסנדר. לפי שהגוף והזה הוא כלה. ויכנס בו ההפסד. ולכן הבן באותות האילו אשר זכרתי לך. ועיין בהם בתבונתך השלימה. והברתך התמימה. לפי שיועילו אליך בעה"כ בחילוף התעורבים הנולדות בו: ראיתי להעמיד אליך במאמר הזה ליקומות משובחות מסודות הרפואה אשר כשתעמוד עליהם. ותעשה בזה. O. M.] לפי שאין דאוי אל המלך להודיע כל המאורעים הבאים עליו אל הרופאים וכשתרגיל ההנהגה הזאת המשובחת אשר אני זוכר לך לא תצטרך לרופא. אלא במה שאין מנוס ממנו מהפגעים המסתבכים אשר לא יארגעו אלא למרחוק:

(108) ויאות לך אכסנדר. כשתקום מתנומתך שתתהלך מעט. ותשטח איברך השתטחות ישר. ותעשה החפיפה במסרק. לפי שההשתטחות יחזק. והחפיפה תוציא הקיטורים מהראש העולים אליו בעת התנומה מהאיסטומכא: ותרחץ ואחר כן בימות החמה במים קרים. לפי שזה יאמץ הגוף. ויכבש⁴ החום העיקרי. ויהיה זה סיבה אל התאווה: ואחר כן תלבש בגדים נקיים. ותעדה כלים נאים. לפי שישמח בו הרגש הראות. ויחזק בו הכח המאיר בפשטו:

(109) ואחר כן תנקה שיניך בקליפות אילנות מרים. עפצים חמים חריפים. לפי שתועלתם גדול: וזה לפי שינקה השינים והפה. ויתך ליחה

¹ והתכנית O.

² יסיכוך O. M.

³ נומים M.

⁴ בא O. M.

⁵ בהנהגה O. M. add.

⁶ הרבה O. M.

⁷ ויפשיך O.

הלבנה. ויתיר הגשון. ויוכך הדיבור. ויוליד התאווה אל המאכל. ואחר כן תעשה סעוט במה שיאות אל הזמן אשר אתה בו. כי תועלת הסעוטי וזה מפתח אטמי המוח. ויעבה הצואר וקנה והזרוע. וישמין הפנים. ויחזק ההרגשות. ויעכב השיבה: ואחר כן תתבשם במה שראוי אל הזמן אשר אתה בו. וזה לפי שאין מזון אל הנפש הרוחנית אלא בהריח ריחנים טובים. והם מזונה. וזה כי כשתזון הנפש ותחזק. יתחזק הגוף. וישמח הלב. וישפוך הדם בגידים בהתפשט הנפש:

(110) ואחר כן תקח מגוראש אלעוד והראונד משקל ארבעה זוזים. לפי שתועלתם משיבת הלחה הלבנה מפה האסטומכא. ויוציאנה עם המאכל. ויבעירו החום העיקרי. ויסירו הרוחות. ויכשירו הפה:

(111) ואחר כן תדבר עם גדולי ממשלתיך. ותביאם עמך אל הדיבור בדברים נעימים. ותשפוט לכל כפי הראוי למשפטו: וכשתתאווה לאכול בעת שהיית נוהג. תתנענע תנועה שתינע בה איבריך. וזה באיבוק. או בחילוך. או שתרכב סוסך במרוצה. והדומה בזה. וזה שתועלת והתנועה הוא להחסיר הרוחות. ותעורר הגוף. ותחזק אותו. ותקל אותו. ותבעיר אש האסטומכא [O. M.] ותחזק הפרקים. ותתיך היתרונות והליחות. ותודיד המאכל. והוא נבער באש האסטומכא ותעורר הנפש:

(112) ואחר כן תשים לפניך מאכלים רבים. ותאכל מה שאתה רוצה בו ותתאווה אליו. ותאכל לחם חמץ ביותר¹ שלם הבישול. ותקדים מהמאכל מה שראוי להקדים. ותאחר מה שראוי לאחר. ודמיון זה. כי כשיתאסף בסעודה אחד שני מאכלים. ויאכל מהם. והמאכל האחר ירכך הבטן ברוב רפיונו. והמאכל האחר עוצר אותו ברוב קיבוצו. שאם תקדים המרכך. ותאכל אחריו העוצר. ימהר לירידת המאכל אחר שיתעכל. וכשתקדים העוצר ותאכל אחריו² המרכך. לא ירד. ותפסידם יחד. וכן אם יתאסף בסעודה אחת מאכל שממהר [O. M.] בתחתית האסטומכא. ואחד מתעכב להתעכל. יאות להקדים אשר הוא ממהר להתעכל. ותאכל אח"כ אשר הוא מתעכב להתעכל כדי שיהיה בתחתית האסטומכא. יותר שקט ויותר חזק להתעכל. לפי שתחתית האסטומכא יותר חמה מפני שבה מחלק הברשר המתערב עמה ושכנות הכבד אשר יבשל בחומו. ויאות שתסלק ירך מלאכול. ועדיין יש לך מעט תאווה. לפי שריבוי המאכל יצר הנשימה. וישאיר המאכל בתחתית האסטומכא:

(113) וכן ראוי שתמנע מלשתות מים על המאכל. עד שישוב לך זה המנהג. לפי שיקררו האסטומכא וירבו חום התאווה. ויפסידו המאכל. והריבוי מהם יולידו הפסד האסטומכא. אשר הוא מאורע גדול לגוף. ואם אין מנוס מלשתות מים בעבור חום הזמן. או חום הטבע או חום המאכלים. תקח נמהם מעט. ויהיו קרים הרבה:

¹ גדולה. O. M. add.

³ ביושר. O. M.

² שהוא. O.

⁴ ותאחר. M.

(114) ואחר שתאכל תלך מעט בנחת על מקום¹ רפה: ותישן אחר כן על צד ימין שעה אחת. ואחר כן תתהפך על צד שמאל. ותשלים אחר כן ושנתך: והשינה קודם אכילה תוליד רוזן הגוף ותייבש רוטבתו. והשינה אחר המאכל תזון ותספיק ותחזק הגוף:

(115) והשמר מלאכול מאכל אחר אלא אחר שתדע שכבר נשלם עיכול הראשון. ותבין זה מהתאוה. וריבוי הרוק בפה. וזה כי כל זמי שיאכל רבר בעת שאין הגוף צריך אליו. יפגע ממאכל בחום העיקרי מרובה. וכשיאכל בעת התאוה יפגע² בחום העיקרי כמו האש הנדלקת: ויאות כשתתנענע התאוה אל המאכל שתמהר לאכול. וזה שאם לא תחיש על זה. תהיה נזונת האיסטומכא מיתרוני הגוף. ותביא תערובים נפסדים ותעשן המוח בקיטורים נפסדים. וכשיאכל אחר כן יפסיד המאכל ולא יועיל אל הגוף: (116) ויאות שתתכוין להשמר בארבעה זמני השנה. וזה כי תקופת ניסן הוא חם ולח. ישר. דומה אל האויר. מתעורר בו הדם. ויועיל בו כל דבר ישר. כמו התרנגולים הקטנים והעוף הנק' דראג. והבצים בת³ יומא⁴ מבושלים במים חמים. והחזרת. וההנדבא. וחלב העיזים. והוא זמן הקזה והנחת כוסות השריטה. הנקראים מחאתם⁵. ויכשר בו ריבוי המשגל והתנועה ושילשול הבטן. והכנסת המרחץ. והזיעה. ושתיית תרופה משלשלת. וכל שגנה שתהיה בו בשילשול או בהקזה. הזמן יחזירנו ויציל ממנו:

(117) ואחריו ימות החמה. והזמן הזה הוא חם. ויבש. תתעורר בו המרה האדומה. ויאות שתזהר מכל דבר חם מהמאכלים והמשקים והתרופות והתבלין. והשמר מהמילאוי פן יכבה החום העיקרי. ותאכל כל דבר קר מהמאכלים. כמו בשר העגלים בחומץ. והדלועים. והתרנגולים הקטנים הפיטומים בקמח שעורים. ומהפירות. התפוחים החמוצים. והאנסיס. והרימונים החמוצים. ותמעט בו המשגל. ותרחק בו הקזת הדם והכוסות השריטה אלא אם יבוא לידי צורך גדול. ותמעט התנועה והכנסת המרחץ: (118) ואחריו ימות החורף. והוא זמן קר ויבש. תתעורר בו המרה השחורה. ויאות להשמר בו מכל מאכל ומשתה קר ויבש. ותרגיל בו מהמאכלים והמשקים מה שהוא חם ולח ורטוב כמו התרנגולים הקטנים. והטלאים. והענבים המתוקים. והיין הרקיק והישן. ותרחיק כל מה שיוליד המרה השחורה. ויהיו בו התנועה והתשמיש יותר מימות החמה. ותרגיל בו הכנסת המרחץ והתרופה המשלשלת. אם תצטרך לזה:

(119) ואחריו ימות הגשמים. והוא זמן קר ולח. תתעורר בו הליחה הלבנה. ויאות שתהיה נוטה אל המאכלים והסמים החמים. כמו גזלי היונים וכבש בן שנתו. והצלי. והתבלין החמים. והתאנים. והאגוזים. והיין הזך האדום. אלא אם ימנע מזה דבר. ותאכל מהגוארש⁶ החמין.

¹ O. M. דרך.² O. M. omit.³ O. מהתאם.⁴ O. omits.⁵ O. M. מהגוארש.

והשמר מן השילשול והוצאת הדם. אלא אם תצטרך ארזי בעת הצורך הגדול. ואז יאות שתשנה האויר. ותחמם אותו. ותקדים¹ למרות הגוף בשמנים החמים. ולהיכנס למרחץ הכלי הישר. ולא תזיק בזמן הזה התנועה המתגברת. ולא התשמיש. ולא האכילה המרובה. וזה. בעבור חוזק העיכול בו.

(120) אכסנדר. שמור ההיכל הזה הנכבד. ושמור החום העיקרי בכל יכולתך; וזה כי כל זמן שיש באדם חום ישר ורומבה שאינה מתגברת. יהיה נוון באותו החום. ואז ההתמדה והבריאות יהיו תמיד; ואמנם יחלש האדם ויכלה גופו לשני פנים. האחת. חלישות טיבעי ברוב התנועה. וזה בעד² יבשות יתגבר על הגוף והפסד ההויה. והאחר חלישות מקרי. כמו מה שארע מהפגעים. והחלאים. והפסד המחשבה. ומה³ שישמין הגוף וירטיב אותו. הוא המנוחה. וההשקט. ואכילת המאכל הנק' אֶסְפִּירֵבָאנִי⁴ והמטעמים המתוקים. ושתיית החלב החם. והיין המתוק. והשינה אחר אכילה על משכב רך ורפה על מקומות הקרים. והרחיצה במים חמים מתוקים;

(121) ואל תרבה לשבת במרחץ. לבלתי יבש המרחץ הרומבה. O. M. אך ראוי שיתרמב הגוף מרומבת המרחץ. ויריח ריחנים טובים אשר הם טובי הריח בכל עת. כמו היסמין בימות הגשמים. והוורדים והכנפור בימות החמה O. M. ויעשה הקיא בכל חודש ואפילו פעם אחת. וכל שכן בימות החמה⁵ וזה שהקיא ירחץ האיסטומכא וינקה אותה מהחמרים הרעים. והליחות המעופשות. וכשימעטו אותם החמרים ממנה. יתחזק החום העיקרי לעכל המאכלים. ותיטב הגוף בזה וימלא:

(122) והיותר מועיל מזה עם המחשבה הזאת הוא השמחה. והשירים. והכבוד. והניצוח אל האויבים. ובהתעסקות בעניינים משחקים. וההבטה אל הפנים היפים. והקריאה בספרים אשר הם דברים עריבים אל הנפש. ושמיעת המשוררים הערבים. ומיני השחוק עם האוהבים. והמלבושים הצבועים המצויירים. והמשיחה במשיחות הראויות אל הזמנים.

(123) ואמנם מה שיוליד רוזן בגוף. וייבש אותו. הוא בחילוף כל זה. ממיעוט האכל והמשקה. וריבוי היגיעה. והתנועות אל השמש. וההקצה הארוכה. והשינה קודם האכילה על משכב קשה. והרחיצה במים גפרתיים. ואכילת מאכלים מלוחים וחמוצים. והקרים. והחריפים. והדבר הקלוי. ושתיית היין מבל מים. והריבוי בשלשול הבטן. והוצאת הדם. ורוב התשמיש. והמחשבה. והיראה. ומחשבות הרעות הבאות. וכל זה יביא רוזן הגוף וייבשנו:

¹ ותחמוד.² בעת. O. M.³ וממה. O. M.⁴ איספירבאנ. M. אספירבאנ. O.⁵ הקיץ. O.

XIII.

שער¹ בחכמות מיוחדות. וסודות
נימוסיות וזכר² סגולת אבני מרגליות.³

(124) כבר ידעת ממה שהקדמתי לך. והחזרתי עליך פעמים. כי עצם העולם כולו העליון והתחתון והקרוב והרחוק אין בו חילוף עצמי. ואמנם חילופו במקרה. והוא. נפרט בצורות והתבנית. ואחר שלא יתחלף דבר מעצמו. יהיה חלופו מבלעדיו. ומה שאתה רואה בעולם הגשמי מהפרט. הוא ארבעה חלקים. והם הארבעה טבעים. ואחר כן יוולד מהם במחצבים והצמחים והחיונים המפעל אשר בהם העולם המקיף הכל. ואחר כן יחלק לחלקים. וישוב סוגים ומינים יארך לזכור אותם ולבארם. ואין זה כוונת ספרנו זה. אך כוונתי מזה. מה שייעדתי לך לזכור אותו מחידות הסוד הנדול הזה. ואתה כאשר הקדמתי לבאר אליך תדענו. ותוציא אמיתתו. ואחר כן אזכור סגולת האבנים. לפי שראוי לדעת אותם. מפני שהם מועילים בע"ה:

(125) חכמת החכמות הוא ידיעת⁷ הכסף והזהב. וידיעת אמיתתם נמנע. לפי שאי אפשר להדמות לאל יתע" במעשיו העצמיות. וכשיתבאר זה המקרים הם מושגות מאין מונע אותם. וזה מכלל הנימוסים ההכרחיים ואם כן⁸ להתעסק במקרים. כי כשהולכים בהם מהלך הישר נעלם עניינם. אך תקח מהזרניך⁹ חלק. חשים אותו בחומץ עד שיתלבן. ואחר כן תשים מלוגמת כסף חי. וכסף. ותחברם בשמן ביצים. ותשים בכור¹⁰ כמו שהודעתך קודם. ואם יצא לבן כמו העוף הנקרא פרס ובערבי עקאב מוטב. ואם לאו תחזירנו. עד שישוב כרצונך. ותשים חלק על שבעה ממאדים. וזו הלבנה. ויהיה משובח [O. M.] ותעשה טבעת מכסף וזהב משובץ מיאקו"ט. ואחר כן תקח מהרוס¹¹ כתנ' ותאכיל ממנו הפרס הנק' עקאב בערבי עד שישוב ירוק. ותערב עמו שֶׁב וזֶאנ ודונג. והכל עם שמן ביצים. ותשים ממנו זוז על שני זוגים מלבנה ושמש. בשני חלקים. ויהיה משובח.

(126) ותעשה טבעת מכסף ומוזהב משובץ מיאקו"ט אדום. ופתחת בו צורת נערה מגולה מתגדלת ומתגברת. והיא רכבת על אריה. שהשתחוה לפניו ששה אנשים. וזה בקר יום אחד ושעת השמש והמזל אריה. והשמש בו והלבנה במדרגה העשירית מהמרום הנק' שֶׁרָ בערבי. ויהיה הרשת⁽¹⁾

¹ O. M. המאמר השמיני.⁴ O. M. omit.⁷ O. M. add מעשה.¹⁰ O. M. בכור.² O. omits.⁵ O. בעולם.⁸ O. M. add יאות.¹¹ O. M. מהרוס.³ O. ומר.⁶ O. ועתה.⁹ O. יניק.

רחוקים ממנו: ומי שמישים טבעת זו יכבדו אותו. ושומעים לקולו. ועושים כל הפצו בעולם הזה. זאין אדם מוחה בידו.

(127) ביש. הוא מהארסים הגדולים. אלא שהוא נראה בטעמו וגוונ כשטועמים אותו. ואשר אין¹ מרירות. ולא מטעם כמו מרירת האפעה ומרירת הנמר. והסיד² הזהבי הנק' קלם אז יהיה מהארסים שאין ראוי שלא יהיה אצלך. לפי שהוא מבלי המלחמה הנעלמים³ אשר תדחה בהם היזק בהנהגתך בהם. כמה שהודעתך כבר. אך סמך הדבר בזה. הוא המזל הטוב העיקרי אשר נולדת בו. ולא יועיל החידוד⁴ ולא ההשתדלות. ולכן תעבוד בעולם הזה עבודה מי שיחיה לעולם. וחשוב לעולם הבא. כמו⁵ כשימות למחר: ויאות שתעשה העניינים והמדיניים מהנפש הכללית. ותאצר בה⁶ הפרטות. והתבונן בזה כאשר יאות. לפי שהוא אות גדול:

(128) ודע. כי הקימאה היא חכמה שאינה אמיתית. אלא החרישה והזריעה. ולכן יהיה היותר אהובים בעיניך ובה⁷ תצליח. ותראה הנהגתך ותגדל ממשתלך בע"ה:

(129) ולפי שיש אל האבנים מהסגולות מה שאני זוכר אחר זה. ראיתי לזכור לך סגולתם הנפלאה⁸ מה שתמצא בו תועלת. ושהנסיון העיר עליו. ונסיתי אותו:

(130) אבן בזהאר⁹ הוא שם פרסי. ור"ל מנהג הנזק ואמרו שר"ל עוצר הרוח. והוא שני גוונים. יש ממנו מכורכם כאילו היא חתיכת דונג. ויש ממנו הזיתי. והוא צבוע בירקות כאילו הוא עור מכורכם וירוק. וזהו היותר משובח ומחצבו בארצות¹⁰ צין. ואמרו שהוא נמצא במרירת הפתנים. וגוררים¹¹ אותו בחום גרר לבן רפה המישיש: וסגולתו שהוא מועיל מן הארסים כולם החיונים. והצמחים. והמחצביים. ומנשיכת השרצים. ועקיצתם. וכששותים ממנו שחוק משקל שנים עשר נגרים. יציל מהמיתה ויוציא הארס בזיעה: ומי שישים ממנו טבעת בידו. יכבדו אותו כל האנשים: וכל מי שמביט אליו: ואם ישחקו אותו ויזרו ממנו על מקום נשיכת השרצים ימשוך הארס¹². ואם יתעפש המקום יתרפא. ואם יישחקו ממנו משקל שני נגרים שעורים וייתכו אותו וישליכו ממנו בפיות האפעים והשרצים יחנק אותם. וימותו: ואם יתלו ממנו בצואר הנער שלא נכפה ולא אירע לו מאורע. יציל אותו מהמאורעים.

(131) אבן מרגלית¹³ והיא אליקות בערבי: הוא שלשה מינים. יש ממנו אדום. ומכורכם. וכחול: ומי שישים ממנו בטבעת בו. או יתלה על צווארו אחד מסוגי המרגליות. ויכנס בה בעיר שנפל בה החולי הנקרא טאמון שאירע¹⁴ לו (ה) מה שאירע לאנשי אותה העיר. ומי שישים בידו

¹ O. M. add בו.

⁴ חידות. י.

⁷ O. M. ובם.

¹⁰ M. בארץ.

¹³ O. M. ליות.

² M. והסיר.

⁵ O. כמי.

⁸ O. M. הנפלאות.

¹¹ O. M. וגוררים.

¹⁴ O. M. שיאירע.

³ M. הנעלים.

⁶ O. פה.

⁹ O. M. באזהר.

¹² O. M. הארסים.

(לג)

טבעת מהמרגלית האדומה. יחזק לבו. ויתכבד בעיני האנשים: ומי שמפתח בו צורת אריה והמזל מזל אריה¹. והשמש בו והדעות² רחוקות ממנו יהיה נכבד הרבה. וישג עניינו ומהר³ במהירות ישלים כל חפצו מהר⁴ ולא יראה במשכבו חלומות מפחידים:

(132) זמרד. הוא אבן שסגולתו שמכבדים מי שישים ממנו טבעת בידו. והוא משקיט כאב האסטומכא כשתולים אותו. וכל שכן אם נוגע בה. והוא מועיל מהצרעת כשמחכים אותו ושותים ממנו. ומי שישים ממנו טבעת או יתלה אותו יסיר ממנו חולי הבטן⁵ כשתולים אותו קודם שיבוא החולי:

(133) אבן אחלאמה הוא פירזאג בערבי: הוא אבן שהמלכים הגדולים מתכבדים בו. ואוצרים אותו באוצרם. וסגולתו הגדולה שאין אדם יכול להרוג מי שאוחז אותו. ומעוד לא נראה ביד אדם הרוג. וכששוחקים אותו ושותים ממנו מועיל מנשיכת העקרבים והשרצים⁶ הממיתים:

(134) אבן אלקהת⁷: האבן הזה הוא אבן רפה והוא כושי. והוא מאיר. ומישושו קר. לא תשלוט בו האש. ולא תשרפנו. וסגולתו. שהוא מועיל מכל החלאים החמים המתנברים עד כי אשר יאחז אותו ימצא קור מרובה. והוא משמר אותו אליו עד שלא יוכל להסיר עינו ממנו: ומי שאוחז ממנו אבן אחת נראה גדול⁸ בעיני האנשים ויכבדו אותו. ומי שיצא להלחם ויאחז אותו בידו אין אדם יכול להלחם בו. ויתמה בהבטתו אליו. ולכן תרבה ממנו. ותפעל בו כמו שאתה עושה בסוד אשר הודעתך:

(135) אכסנדר. זה מספיק לך במה ששאלת ממני. אם תעיין אותו ותביט בו. ולכן תתבונן בו והאל ברחמיו יצילך⁹ בו:

נשלם ספר סוד הסודות. שבח למבין כל תעלומות:

¹ O. M. אורית אריה.

² O. omits.

³ O. M. Before last §.

⁴ O. והזעות.

⁵ O. M. הכרס.

⁶ O. ינרד.

⁷ O. omits.

⁸ O. M. והשרפים.

⁹ O. M. יצליחך.

DUKE
UNIVERSITY

DIVINITY SCHOOL
LIBRARY

